

จากมหาสงคราม สู่สันติภาพ

กศ พันธุมเสน
จินตนา ยศสุนทร

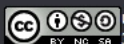
จากมหาสงครามสู่สันติภาพ

PRIDI-PHOONSUK
ปริดี - ฟูนศุข พนมยงค์

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion OPENBASE.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

จากมหาสงครามสู่สันติภาพ

ทศ พันธุ์มเสน • จินตนา ยศสุนทร

คณะกรรมการดำเนินงานโครงการฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

(๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ - ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓)

หนังสือชุดครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

จากมหาสงครามสู่สันติภาพ

ทศ พันธมเสน • จินตนา ยศสุนทร

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ ISBN 974-7833-35-2

พิมพ์ครั้งแรก ๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๐

พิมพ์ครั้งที่สอง ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๒

จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

ผู้จัดพิมพ์ : คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

ภาคเอกชน E-mail : pridi@ffc.or.th <http://www.pridi.or.th>

ประธานกรรมการ : สุลักษณ์ ศิวรักษ์

กรรมการและเลขานุการ : พิกพ ธงไชย

ผู้จัดพิมพ์ร่วม : สถาบันปรีดี พนมยงค์

๖๕/๑ สุขุมวิท ๕๕ (ซอยทองหล่อ) เขตวัฒนา (ปณ.สันติสุข) กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

โทรศัพท์ ๓๔๑-๓๔๖๐-๑ โทรสาร ๓๔๑-๓๔๕๙

E-mail : pridi_institute@hotmail.com

ดำเนินการผลิต : โครงการจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
สำหรับเด็กและเยาวชน

ประธาน : พิกพ ธงไชย

บรรณาธิการ : สันติสุข โสภณสิริ

กองบรรณาธิการ : กานต์ ธงไชย สุดใจ พรหมเกิด

ดำเนินการผลิตร่วม : สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก

๑๔๔๕/๓๒๔ ซ.จรัสลาภ ถ.สิรินธร แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ : ๔๔๐-๑๗๓๔ โทรสาร ๔๒๔-๖๒๔๐ E-mail : cpublish@ffc.or.th <http://www.ffc.or.th>

แบบปก : คาเงะ

รูปเล่ม : บริษัท ปาปิรุส พับลิเคชั่น จำกัด โทรศัพท์ ๒๔๗-๒๔๙๒

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ธนัช

จัดจำหน่าย : บริษัท เคสิดไทย จำกัด โทรศัพท์ ๒๒๕-๙๕๓๖-๔๐

คำนำสำนักพิมพ์

ประชาชาติส่วนใหญ่ในโลกยอมให้ความสำคัญกับวันอิสรภาพ (Independence Day) หลายประเทศถึงกับสถาปนาวันอิสรภาพให้เป็นวันชาติ (National Day) ด้วยซ้ำ แต่ประเทศไทยเราดูจะไม่ให้ความสำคัญกับวันเอกราชกันเท่าใดนัก

เดี๋ยวนี้มีคนไทยสักกี่คนที่รู้ว่าวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นวันที่สมเด็จพระนเรศวรทรงประกาศอิสรภาพที่เมืองแครง ยังดีที่ทางราชการยังเห็นความสำคัญของวันนี้บ้างโดยกำหนดให้เป็นวันกองทัพไทย ทั้งที่วันนี้มีความหมายมากกว่านั้น

สำหรับในประวัติศาสตร์รัชชาติยุคใหม่ กล่าวได้ว่าวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ อันเป็นวันประกาศสันติภาพภายใต้พระปรมาภิไธย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล มีความสำคัญไม่น้อยกว่าวันประกาศอิสรภาพสมัยอยุธยา เพราะหากไม่มีวันนี้ประเทศไทยก็คงตกเป็นชาติผู้แพ้ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ และอาจจะมีสถานะที่เลวร้ายกว่าคราวเสียกรุงศรีอยุธยาทั้ง ๒ ครั้งเสียอีก เพราะการเสียกรุงในอดีตนั้นเราเสียให้แก่พม่าประเทศเดียว แต่การเสียเอกราชหลังมหาสงครามยุคใหม่ เราต้องตกเป็นจำเลยของโลกเลยทีเดียว

การที่ประเทศไทยรอดพ้นจากการเสียกรุงครั้งที่ ๓ ก็เพราะ “ขบวนการเสรีไทย” ได้ปฏิบัติการกอบกู้บ้านเมืองเอาไว้ นำเสียดยัตถีแม่จนปัจจุบัน

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับขบวนการเสรีไทย ก็ยังไม่มีการศึกษาค้นคว้ากันอย่างจริงจังในระดับรัฐบาล ดังนั้นสถานะทางประวัติศาสตร์ของขบวนการเสรีไทย จึงยังไม่มีเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ คงเป็นเรื่องที่เล่าลือในหมู่ประชาชน ผู้สนใจ หรือเป็นงานวิทยานิพนธ์ส่วนตัวของนักวิชาการบางท่านเท่านั้น

หลายคนยังเข้าใจว่าขบวนการเสรีไทยเป็นขบวนการเสือกระต่าย หรือเป็นขบวนการอุปโลกน์ที่คนบางกลุ่มใช้เป็นข้ออ้างในการปฏิเสธการกระทำของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่เข้าร่วมกับฝ่ายอักษะ ประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร

จากมหาสงครามสู่สันติภาพ เป็นความพยายามของอดีตพลพรรคเสรีไทย ๒ ท่าน คือ อาจารย์ทศ พันธุมเสน และ ศจ. คุณหญิงจินตนา ยศสุนทร ผู้เห็นว่าถึงเวลาแล้วที่จะเปิดเผยสถานะทางประวัติศาสตร์และคุณูปการอันใหญ่หลวงของขบวนการเสรีไทยที่มีต่อประเทศชาติและต่อการสร้างสันติภาพของโลก

แม้หนังสือเล่มนี้จะใช้ถ้อยคำบรรยายที่อ่านง่าย แต่ก็ได้สอดแทรกข้อมูลหลักฐานที่จำเป็นประกอบอ้างอิงไว้ด้วยอย่างน่าเชื่อถือ แสดงให้เห็นภาพรวมของเครือข่ายปฏิบัติการอันกว้างขวางของเสรีไทยทั้ง ๓ สาย คือ สายภายในประเทศ สายอเมริกา และสายอังกฤษ ทั้งนี้โดยปฏิบัติการภายใต้ยุทธศาสตร์และยุทธการเดียวกับกองบัญชาการใหญ่ฝ่ายสัมพันธมิตร

ขบวนการเสรีไทยจึงไม่ใช่เสือกระต่ายอย่างแน่นอน เพราะมีกองกำลังประชาชนที่จัดตั้งไว้ทุกภูมิภาค มีกำลังพลที่ฝึกฝนไว้อย่างดีที่พร้อมติดอาวุธได้ถึง ๔๐,๐๐๐ คน (ประชากรไทยขณะนั้นมี ๑๗ ล้านคน)

โดยเฉพาะในช่วงหลังเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ เมื่อพลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะราษฎรกลับมาเป็นแม่ทัพใหญ่แทนจอมพล ป. และพลโทหลวงสินาดโยธารักษ์ เป็นรองแม่ทัพใหญ่ ช่วงนั้นเป็นช่วงที่กองทัพไทยทั้ง ๓ ทပ်เหล่าทัพ (โดยทัพบกตรวจภายใต้การบัญชาของ พล.ต.อ.หลวงอดุลย์เดชจรัส ได้เข้าร่วมขบวนการเสรีไทยก่อนหน้านั้น

แล้ว) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการต่อต้านผู้รุกรานอย่างเป็นเอกภาพ

กล่าวกันว่า ถ้ากองทัพของสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นไม่ยอมจำนนในวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ และมหาสงครามยังคงยืดเยื้อต่อไป การปฏิบัติการบนดินของกองทัพเสรีไทยก็คงจะเปิดเผยโฉมออกมาว่ามีศักยภาพเพียงไร

ดังนั้นการให้ความสำคัญต่อขบวนการเสรีไทย จึงมิใช่การยกย่องบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นการให้เกียรติแก่คนไทยทั่วประเทศที่เป็นลูกหลานเสรีไทย เพราะขบวนการเสรีไทยเป็นขบวนการกอบกู้บ้านเมืองของคนไทยทั้งชาติ

จากมหาสงครามสู่สันติภาพเป็นชื่อที่พระเดชพระคุณพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) เมื่อครั้งยังเป็นพระราชวรมุนีได้กรุณาตั้งให้แก่หนังสือเล่มนี้ในคราวจัดพิมพ์ครั้งแรก

การจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้อีกครั้งนับว่าเหมาะแก่ช่วงเวลาที่กำลังเข้าสู่การฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ หรือ “รู้ธ” อดีตหัวหน้าขบวนการเสรีไทย

หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นหลักฐานเบื้องต้นที่จะกระตุ้นเตือนให้รัฐบาลชุดใดก็ตามที่มีใจเปิดกว้างต่อสังคมจะประวัติศาสตร์เห็นความสำคัญของวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ในฐานะเป็นวันอิสรภาพของชาติไทยอย่างเป็นทางการ

โครงการจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส สำหรับเด็กและเยาวชน

คำนำ

สันติภาพ

สันติ คือ ความสงบ เป็นหลักธรรมสำคัญอย่างหนึ่ง มีทั้งสันติภายนอกและสันติภายใน สันติอย่างลึกซึ้งที่สุด เป็นความหมายอย่างหนึ่งของจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน

สันติเป็นภาวะที่พึงใฝ่หา เพราะปราศจากสันติเสียแล้ว ก็หาความสุขไม่ได้ ดังพุทธภาษิตว่า “นตถิ สันติปรํ สุขํ” แปลว่าสุขอื่นจากสันติไม่มี

ความร้าวฉานกระวนกระวาย ความบีบคั้นไม่สบาย ไม่ปลอดภัย เป็นอาการของความขาดสันติภาพในจิตใจ ซึ่งปัจเจกชนจำนวนมากต้องประสบอยู่เสมอ ฉะนั้นใด ความเดือดร้อนวุ่นวาย การเบียดเบียนรุกรานขัดแย้งกัน ก็เป็นอาการของความขาดสันติภาพนอก ที่สังคมประสบอยู่เสมอ ฉะนั้น การขัดแย้ง รุกรานเบียดเบียนกัน เมื่อขยายตัวรุนแรงขึ้น กลายเป็นการสู้รบประหัตประหารกันระหว่างหมู่ชน ก็มีศัพท์เฉพาะเรียกว่า สงคราม เมื่อสงครามเกิดขึ้น ความทุกข์ยากเดือดร้อน ความวุ่นวายระส่ำระสายก็ยิ่งทวีความรุนแรงและแผ่ขยายกว้างขวางยิ่งขึ้น

ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ สงครามได้เกิดขึ้นแล้วมากมาย นับครั้งไม่ถ้วน และความทุกข์ยากเดือดร้อนเนื่องจากสงครามนั้น ก็รุนแรงอย่างมหันต์ นับเป็นบทเรียนที่มีราคาแพงอย่างยิ่ง แต่กระนั้น มนุษย์ก็หาได้รับประโยชน์จากบทเรียนนี้อย่างเท่าที่ควรไม่ วงจรชั่วร้าย

แห่งการสู้รบประหัตประหารที่เรียกว่าสงครามนั้น ก็ปรากฏขึ้นอยู่เสมอ ทั้งที่สงครามเฉพาะถิ่นที่จำกัดขอบเขตจะโหดร้ายทารุณน่าสยดสยองพอ อยู่แล้ว มนุษย์ก็ยังปล่อยให้สงครามที่ใหญ่ยิ่งๆ ขึ้นไป เกิดขึ้นแก่พวกตนได้อีก สงครามใหญ่ที่ร้ายแรงที่สุดเท่าที่มนุษย์เคยประสบมา ก็คือ สงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งประมาณว่ามีคนตายถึงประมาณ ๑๔ ล้านคน

เมื่อสงครามเกิดขึ้นแล้ว สิ่งที่แทบทุกคนรำร้องเรียกหา ก็คือสันติภาพ กล่าวคือ ภาวะแห่งสันติหรือภาวะแห่งความสงบ แต่เมื่อสงครามได้เกิดขึ้นแล้ว การแก้ไขกลับคืนสู่สันติภาพ นับว่าเป็นงานที่ยากอย่างยิ่ง ผู้ที่ทำงานเพื่อสร้างสันติภาพ ต้องปฏิบัติภาระด้วยความเหน็ดเหนื่อย ยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง ต้องอดทนและเสียสละได้ทุกอย่าง แม้แต่ชีวิตของตน และหลายคนทีเดียวได้สูญเสียชีวิตไปก่อนที่จะได้สันติภาพกลับคืนมา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติ พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้นำในการสร้างสันติภาพ ทั้งภายนอกและภายใน ทรงเพียรพยายามออกจาริกเทศนาและฝึกสอนคนให้สร้างสันติภายในจิตใจ เพราะเมื่อคนมีสันติภายใน นอกจากตนเองจะมีความสุขเองแล้ว ก็จะไม่เป็นผู้รุกรานเบียดเบียน ก่อให้เกิดความขัดแย้งและสงครามภายนอก แต่จะเป็นผู้เสริมสร้างสันติสุขให้แผ่ขยายออกไป และทรงแนะนำให้คนรักษาสันติภายนอก ด้วยการปฏิบัติถูกต้องในการอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดี ไม่เบียดเบียนกัน แต่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ทรงส่งเสริมสงครามไม่ว่าในรูปแบบใดๆ ในทางพระวินัย ได้ทรงบัญญัติไม่ให้พระภิกษุเข้าไปเกี่ยวข้องกับการสงคราม แม้แต่จะไปดูกระบวนทัพที่เขาออกไปเพื่อจะทำสงครามกัน ก็ไม่ได้ สิ่งที่พระภิกษุจะยุ่งเกี่ยวได้ก็คือการกระทำในทางสันติ เมื่อชนต่างชาติต่างเผ่าจะทำสงครามกัน ถ้าอยู่ในวิสัย พระพุทธเจ้าจะทรงป้องกันยับยั้งไม่ให้เกิดสงครามนั้น ดังกรณีความขัดแย้งระหว่างชนเผ่าศากยกับโกลิยะเป็นต้น ทรงสั่งสอนแนะนำให้ทุกคนมองเห็นและเคารพในคุณค่าของชีวิต ให้เปิดโอกาสแก่ชีวิตทุกชีวิตที่จะเจริญงอกงามในสันติสุข

ในประวัติศาสตร์อันยาวนานของชาติไทย คนชาวไทยได้ประสบทั้งความทุกข์จากสงคราม และความสุขจากสันติ สลับกันมาตลอดหลายยุคหลายสมัย แต่ก็ผ่านพ้นภัยพิบัติทั้งหลายมาได้ สามารถดำรงอิสรภาพของตนไว้สืบมา สงครามครั้งใหญ่ที่สุดซึ่งความเดือดร้อนแผ่ไปทั่วผืนแผ่นดิน ก็คือมหาภัยจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ แม้คนไทยจะไม่ได้ก่อสงครามนั้น แต่ก็ต้องถูกดึงเข้าไปร่วมเคราะห์กรรมในเหตุการณ์อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ แต่ด้วยความเสียสละและสติปัญญาความสามารถของชาวไทยด้วยกันนี้เอง ซึ่งหวังดีต่อชาติ ประเทศไทยก็รอดพ้นจากการสูญเสียอิสรภาพและกลับคืนสู่ความสงบ โดยได้มีการประกาศสันติภาพ ในวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

วันประกาศสันติภาพ เป็นวันประวัติศาสตร์ นับได้ว่าเป็นวันสำคัญของชาติวันหนึ่ง ประเทศญี่ปุ่น แม้จะเป็นผู้แพ้ในมหาสงครามครั้งนี้ และประสบความวิบัติทุกข์ภัยใหญ่หลวงจากการถูกทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมา และนางาซากิ ในวันที่ ๖ และ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ก็ระลึกถึงความสำคัญของวันแห่งสันติภาพ โดยจัดให้มีเทศกาลสันติภาพ และพิธีอนุสรณ์แห่งสันติภาพ (Peace Memorial Ceremony) ในเดือนสิงหาคมเป็นประจำทุกปี ในเทศกาลนี้ นอกจากชาวญี่ปุ่นจะระลึกถึงสันติภาพกันเองแล้ว ยังเชิญชาวประเทศอื่นๆ ไปร่วมงานฉลองด้วย รวมทั้งนิมนต์พระเถระและเชิฐพุทธศาสนิกชนจากประเทศไทยไปเป็นเกียรติในพิธี คนไทยหลายท่าน ผู้ได้ผ่านเหตุการณ์อันยิ่งใหญ่แห่งมหาสงคราม และมองเห็นความสำคัญแห่งการประกาศสันติภาพ ก็ปรารถนาจะเห็นเพื่อนร่วมชาติร่วมรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของเหตุการณ์เช่นนั้น โดยจัดให้มีวันหรือสิ่งที่ระลึกอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่จะเป็นอนุสรณ์แห่งการประกาศสันติภาพ ในวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ นั้น ขึ้นในประเทศไทยของเราบ้าง

จากมหาสงครามสู่สันติภาพ แม้ว่าจะเป็นไปด้วยความยากลำบาก ต้องอาศัยความอดทนและความเสียสละอย่างยวดยิ่ง รวมทั้งการพลีชีพ

แต่ก็เป็นการยุติลงในทางที่ดี ผลของมันจึงเป็นสิ่งที่น่าปรารถนา และเราทั้งหลายพึงหวังว่า ความเป็นไปแห่งเหตุการณ์ของโลกจะไม่ดำเนินไปในทิศทางตรงกันข้าม คือ อย่าพึงได้มีภาวะที่เรียกว่าจากสันติภาพสู่สงครามอีกเลย ยิ่งกว่านั้นเราควรหวังให้มีสันติภาพที่แผ่ขยายกว้างขวางออกไปจนทั่วสากล พร้อมทั้งสันติที่ประณีตลึกซึ้งขึ้นไปภายในจิตใจ อันเป็นหลักประกันแห่งสันติภาพที่มั่นคงถาวร ด้วยการดำเนินตามธรรมที่เป็นสันติมรรคาของพระบรมศาสดา โดยทั่วกัน

พระราชวรมนี*

(ประยุทธ์ ปยุตโต)

๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๐

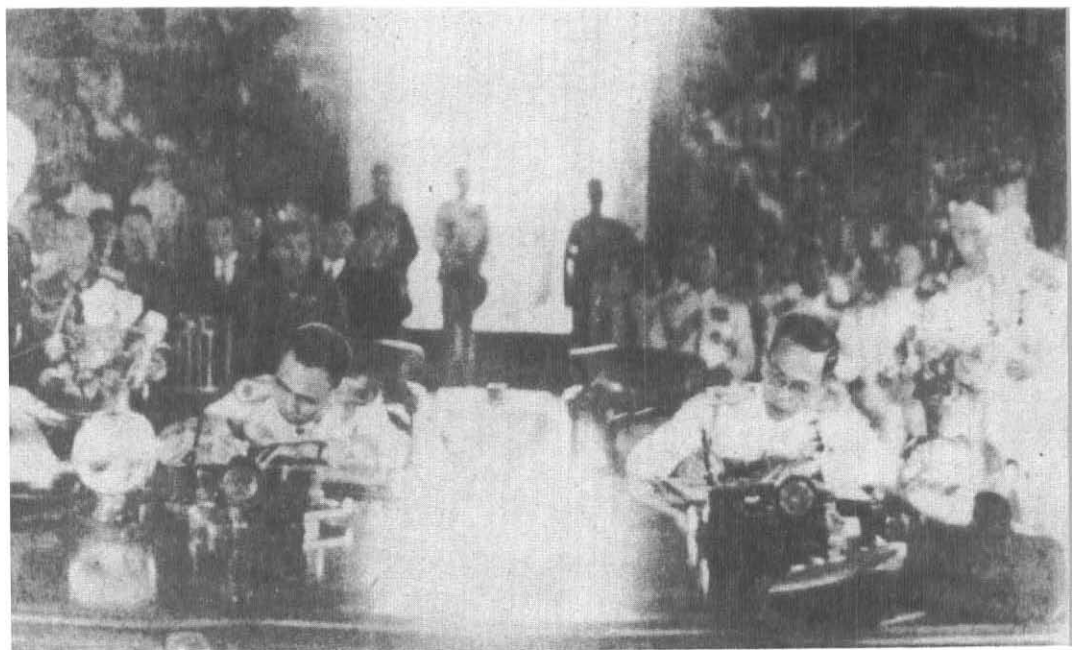
* ปัจจุบันคือพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต)

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์	(๕)
คำนำสันติภาพ	(๘)
ตอนที่ ๑ การแทรกซึมและสงครามเศรษฐกิจ	๑
ตอนที่ ๒ ญี่ปุ่นรุกราน	๕
ตอนที่ ๓ องค์การต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศไทย	๑๖
ตอนที่ ๔ เสรีไทยในอเมริกา	๒๖
ตอนที่ ๕ เสรีไทยสายอังกฤษ	๕๓
ตอนที่ ๖ การร่วมงานของเสรีไทยทั้งสามกลุ่ม	๖๖
ตอนที่ ๗ สู้สันติภาพ	๙๗
บทส่งท้าย	๑๐๔
ภาคผนวก ๑	๑๑๕
ภาคผนวก ๒	๑๒๔
ภาคผนวก ๓	๑๓๗

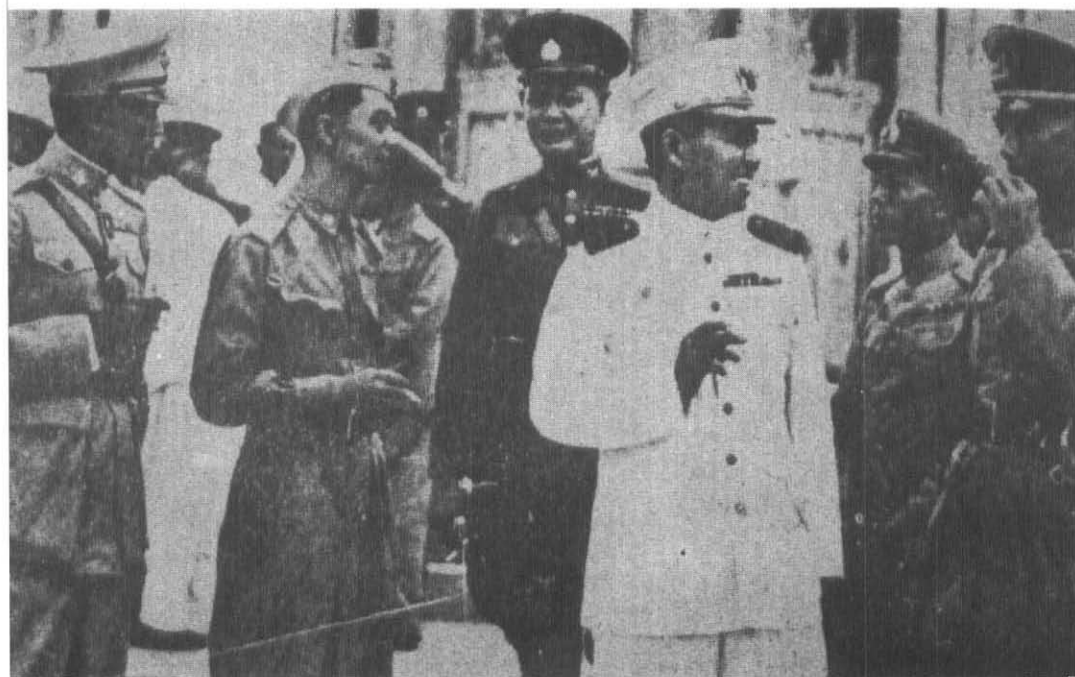
ทหารสหประชาชาติที่เข้ามาปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยเดินแถวสวนสนามต่อพระพักตร์
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร
และต่อลอร์ดหลุยส์เมาท์แบทเต็น
ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรประจำยุทธภูมิเอเชียอาคเนย์
ณ ถนนราชดำเนิน เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๙

จอมพล ป. พิบูลสงคราม กับ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ลงนามในกติกาสัญญาพันธมิตร
ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ (๑๓ วัน นับแต่วันญี่ปุ่นบุกเมืองไทย)
พอลถึง ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ไทยก็ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา
(ภาพและคำบรรยายจาก ดร.ปรีดี พนมยงค์ โดย ไสว สุทธิพิทักษ์)

จอมพลพิเศษ เจียงไคเช็ค ประธานาธิบดีแห่งประเทศจีน ประธานาธิบดีแฟรงกลิน ดี. โรสเวลต์
 แห่งสหรัฐอเมริกาและนายกรัฐมนตรี เซอร์วินสตัน เชอร์ชิลล์ แห่งอังกฤษ
 ในการประชุมของสัมพันธมิตร ณ กรุงไคโร อียิปต์เมื่อพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๖
 จากการประชุมครั้งนี้เป็นเหตุให้จีนเรียกร้องเข้ามาปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย
 (ภาพและคำบรรยายจาก ดร.ปรีดี พนมยงค์ โดย ไสว สุทธิพิทักษ์)

บรรดาหัวหน้าเสรีไทย (จากซ้ายไปขวา)

พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช พล.ท.หลวงสินาดโยธารักษ์ (ชิต มั่นศิลป์)

นายปรีดี พนมยงค์ พล.ร.อ. สินธุสงครามชัย (สินธุ์ กมลนาวิน) พล.อ.ท.หลวงเทเวศร์พินสีก (กาพย์ ทัดตานนท์)

ณ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ถนนราชดำเนิน กรุงเทพฯ

วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘

(ภาพและคำบรรยายจาก ดร.ปรีดี พนมยงค์ โดย ไสว สุทธิพิทักษ์)

พลพรรคเสรีไทยชายหญิง ที่สนามบินลับแห่งหนึ่ง
ในจังหวัดขอนแก่น ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติแล้ว

(ภาพและคำบรรยายจาก บันทึกลับของ พันโทอรุณ เสรีไทย ๑๓๖ โดย ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์)

ส่วนหนึ่งของนายทหารเสรีไทยสายอังกฤษ

(ขวาสุด : ม.จ.กิตเดช รัชนี ที่สองจากขวา : บุญส่ง พึงสุนทร
ที่สามจากขวา : อรุณ สรเทศ ซ้ายสุด : กฤษณ์ โตสะพานนท์)

ส่วนหนึ่งของนายทหารเสรีไทยสายสหรัฐอเมริกา

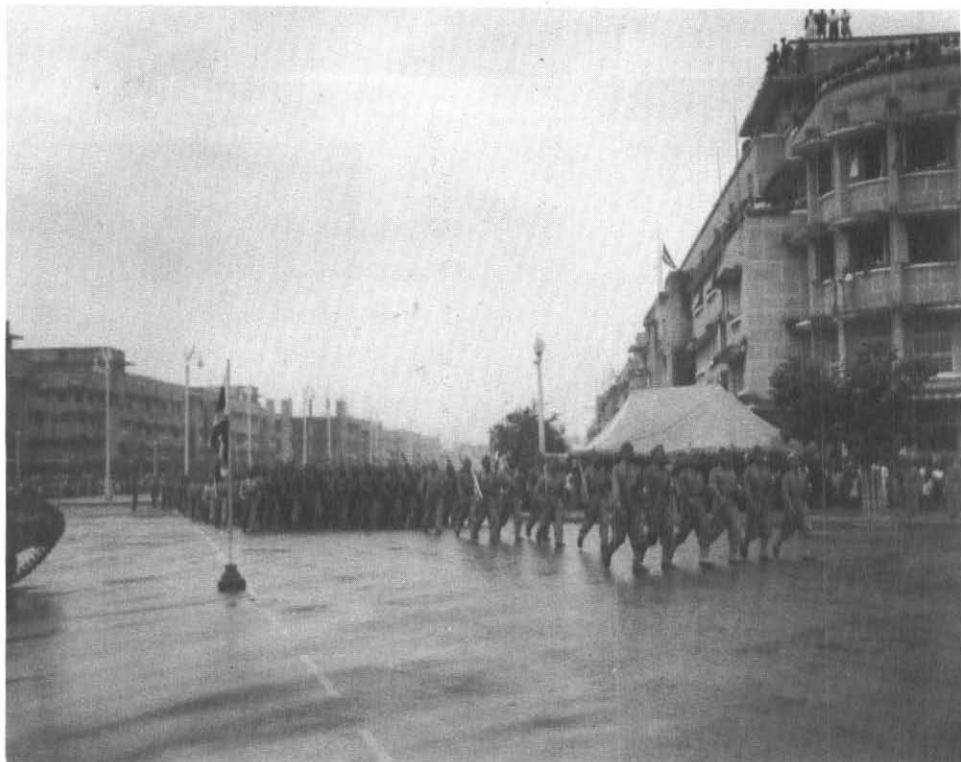
นายมาโมรุ ชิเกมิตซุ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศญี่ปุ่น ลงนามในสัญญายอมแพ้
ซึ่งจัดขึ้นบนดาดฟ้าเรือประจันบาน มิสซูรี ขณะที่ พลเอก ดักลาสแมคอาเธอร์
กล่าวประกาศพิชัยยอมแพ้ และลงนามในสัญญาทางวิทยุกระจายเสียง

สิงหาคม ๒๔๘๘

(ภาพและคำบรรยายจาก ดร.ปรีดี พนมยงค์ โดย ไสว สุทธิพิทักษ์)

การสวนสนามของกองกำลังบางส่วนแห่งพลพรรคเสรีไทย
เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ ณ ถนนราชดำเนิน กรุงเทพฯ
โดยมี นายปรีดี พนมยงค์ ในฐานะหัวหน้าใหญ่ของขบวนการเสรีไทย
เป็นประธานผู้รับความเคารพ (ชุดขาวยืนอยู่หน้าสุด)

ส่วนหนึ่งของพลพรรคเสรีไทยในพิธีสวนสนาม ณ ถนนราชดำเนิน วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘
โดยมี นายปรีดี พนมยงค์ เป็นประธานผู้รับความเคารพ (อยู่ด้านซ้ายของภาพ)

ตอนที่ ๑

การแทรกซึมและสงครามเศรษฐกิจ

สงครามโลกครั้งที่สองไม่จำกัดขอบเขตเฉพาะการรบระหว่างกองทัพ แต่เป็นการรณรงค์ที่เรียกว่า total war หรือสงครามเบ็ดเสร็จ มีแนวรบ ๕ แนว คือ แนวหน้า ได้แก่บริเวณที่กองทัพสู้รบกัน แนวหนูน ซึ่งพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือกำลังหรือผลิตเปลี่ยนทหารแนวหน้า แนวรบในประเทศ ได้แก่ กองรักษาดินแดน กองป้องกันภัยทางอากาศ อุตสาหกรรมผลิตอาวุธ ผลิตยุทธปัจจัย ผลิตเสบียงสำหรับทหาร ผลิตอาหารสำหรับประชาชน ฯลฯ แนวที่สี่ ได้แก่ กลุ่มที่ทำการสงครามจิตวิทยา แนวที่ห้า คือกลุ่มจารกรรมและกลุ่มใต้ดินที่ปฏิบัติการในประเทศคู่สงคราม

หลังจากกลางร้ายแห่งความปราชัยของฝรั่งเศสปรากฏชัดเมื่อกองทัพเยอรมันยาดราเข้ากรุงปารีสในวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๔๘๓ ในวันที่ ๑๙ มิถุนายน รัฐบาลญี่ปุ่นยื่นบันทึกต่อรัฐบาลอินโดจีน ฝรั่งเศสให้ปิดพรมแดนระหว่างอินโดจีนกับจีน เพื่อกันมิให้ฝ่ายสัมพันธมิตรส่งอาวุธยุทธโปกรณ์ไปช่วยจีน ญี่ปุ่นขอส่งผู้ตรวจการไปควบคุม ฝรั่งเศสไม่กล้าขัดขืน ญี่ปุ่นจึงส่งนายพลนิชิฮาร่าและทหารจำนวนหนึ่งไปควบคุมเมืองท่าไฮฟอง ฮาเกียง เลากะ คาบวง ลังซอน และป้อมบายาร์ด

ต่อมาในปลายเดือนกันยายน ๒๔๘๓ รัฐบาลวิชีของฝรั่งเศสทำสัญญากับญี่ปุ่น ยอมให้ญี่ปุ่นมีสิทธิพิเศษทางเศรษฐกิจและทางทหารในอินโดจีน

ตามที่ญี่ปุ่นเรียกร้องเพื่อดำเนินการเปิดจตุกในจีนตามสัญญา(ซึ่งไม่เปิดเผย)
อินโดจีนยินยอมให้กองทหารญี่ปุ่นเดินผ่านตั้งเกีย

ระหว่างนั้นไทยเจรจากับฝรั่งเศสเรื่องปักปันเขตแดน การเจรจา
ยืดเยื้อ และไม่เป็นที่ตกลงกัน ในที่สุดไทยยกทหารเข้าไปในอินโดจีนในวันที่
๕ มกราคม ๒๔๘๔ ไทยกับฝรั่งเศสรบกันอยู่ ๒๒ วัน หยุดรบเมื่อวันที่ ๒๔
มกราคม

วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๘๔ ไทยกับฝรั่งเศสเซ็นสัญญาสงบศึกตามการ
ไกล่เกลี่ยของญี่ปุ่น ไทยได้ดินแดนบางส่วนคืนจากอินโดจีน

วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๘๔ ญี่ปุ่นส่งทหารเข้าไปในอินโดจีนตอนใต้
ยึดฐานทัพเรือที่อ่าวคัมราน (ห่างจากสิงคโปร์ ๑๑๐๐ ก.ม.) และยึดสนามบิน
ซึ่งห่างจากโกตาบารูในมลายูเพียง ๔๔๐ ก.ม.

สถานการณ์ระหว่างญี่ปุ่นกับอังกฤษและอเมริกาตึงเครียด อังกฤษ
อเมริกาและเนเธอร์แลนด์ เห็นว่าญี่ปุ่นคุกคามดินแดนของอังกฤษและ
เนเธอร์แลนด์ อังกฤษกับสหรัฐฯ ประกาศกักกันสินทรัพย์ของญี่ปุ่นในทั้ง
สองประเทศในวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๔๘๔ รัฐบาลเนเธอร์แลนด์ทำตามใน
วันที่ ๒๘ กรกฎาคม

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๓ ญี่ปุ่นพยายามซื้อวัตถุดิบซึ่งเป็นยุทธปัจจัยจาก
เนเธอร์แลนด์ อีสต์อินดีส (สถาปนาเป็นสาธารณรัฐอินโดนีเซีย เมื่อ พ.ศ.
๒๔๙๓) จากออสเตรเลียและจากไทย ไทยมีดีบุกและยางซึ่งญี่ปุ่นต้องการ
มาก ในปี ๒๔๘๓ บริษัทเหมืองแร่อังกฤษและออสเตรเลียผลิตแร่ดีบุกได้
ประมาณ ๒ ใน ๓ ของปริมาณผลิตทั้งหมดของไทย (๖,๓๐๐ ตัน) ฝ่ายอังกฤษ
และสหรัฐฯ จึงได้ดีบุกไปมาก แล้วยังแย่งซื้อกับญี่ปุ่นอีกในตลาดเปิด

หลังจากญี่ปุ่นไกล่เกลี่ยการพิพาทในอินโดจีนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส
เมื่อต้นปี ๒๔๘๔ ก็ทวงบุญคุณจากไทย ขอซื้อดีบุกและยางทั้งหมดที่ไทย
ผลิตได้ ส่วนทางอังกฤษ อเมริกาขอซื้อครึ่งเดียว อ้างว่าไทยเป็นกลาง
ควรแบ่งขายให้เท่าๆ กันทั้งสองฝ่าย ไทยได้ปฏิบัติตามนั้น และชี้แจงกับ

ญี่ปุ่นว่า ถ้าไม่แบ่งขายเช่นนั้นก็จะโดนแกล้าง อเมริกาจะไม่ขายสินค้าที่ไทยต้องการ อังกฤษจะบีบไม่ให้อินเดียขายกระสอบป่านให้ไทย ไทยก็จะไม่มีกระสอบข้าวส่งออกให้ญี่ปุ่น

เมื่ออังกฤษ อเมริกา ฮอลแลนด์กักกันสินทรัพย์ของญี่ปุ่นก็เกิดผลสะท้อนถึงไทย ธนาคารโยโกฮามาสเปซของญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ ไม่มีเงินปอนด์สเตอร์ลิงสำหรับซื้อสินค้าไทย ญี่ปุ่นจึงขอยืมเงินจากไทย ๑๐ ล้านบาท นายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเห็นด้วยกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ว่าไทยควรโอนอ่อนผ่อนตามญี่ปุ่นบ้างเพื่อมิให้ญี่ปุ่นกล่าวหาว่าไทยฝักใฝ่ข้างอังกฤษ อเมริกาจึงให้ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารนครหลวงและธนาคารแห่งเอเชียร่วมกันให้เงินกู้ ไทยขอให้ญี่ปุ่นส่งทองคำมาที่กรุงเทพฯ เป็นการชำระหนี้ ญี่ปุ่นขอชำระเป็นเงินเยน ไทยไม่ยอม อ้างว่าเงินเยนไปซื้อสินค้าต่างประเทศไม่ได้ ญี่ปุ่นจึงยินยอมชำระด้วยทองคำ ไม่ช้าไทยก็จำใจให้ญี่ปุ่นกู้เงินเพิ่มอีก ๒๕ ล้านบาท

เมื่อทหารญี่ปุ่นเข้ายึดฐานทัพเรือและฐานทัพอากาศในภาคใต้ของอินโดจีน ไทยก็คาดว่าญี่ปุ่นเตรียมโจมตีมลายูและสิงคโปร์และจะเดินทัพผ่านดินแดนไทย ต่อมาเมื่อสถานการณ์ตึงเครียดขึ้นเรื่อยๆ รัฐบาลไทยจึงออกพระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่ของคนไทยในการรบ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๔) มีสาระสำคัญว่า คนไทยทุกคนต้องต่อสู้เข้าศึกทุกวิถีทางตามคำสั่งของราชการ หากตกอยู่ในฐานะที่ไม่อาจทราบคำสั่งของรัฐบาลได้ ก็ต้องต่อต้านศัตรูตามแต่จะทำได้จนถึงที่สุด ถ้าหมดหนทางต่อสู้ก็ให้ทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่จะเป็นประโยชน์แก่ข้าศึก

ระหว่งนั้นรัฐบาลไทยพยายามขอซื้อน้ำมันและอาวุธยุทโธปกรณ์จากอังกฤษและอเมริกา เพื่อให้ไทยสามารถรักษาความเป็นกลางไว้ได้ แต่ก็ซื้อได้น้อย

นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีต่างประเทศ ได้ดำเนินแต่้มคู้ทางการต่างประเทศอย่างรอบคอบ ได้พูดกับทูตญี่ปุ่นว่า ถ้าญี่ปุ่นจำต้องทำสงคราม

กับสหรัฐฯ และอังกฤษ ก็ไม่จำเป็นต้องเข้าเมืองไทย ปล่อยให้ไทยเป็นกลาง จะได้ประโยชน์กว่า เพราะเมื่อเกิดสงคราม ไทยก็ย่อมไม่มีทางค้าขายกับประเทศอื่นๆ นอกจากญี่ปุ่นและพันธมิตรของญี่ปุ่น ในขณะที่เดียวกันนายดิเรกเจ๋งทูตอังกฤษและอเมริกันว่า ไทยคาดว่าญี่ปุ่นจะเข้าเมืองไทย เพื่อใช้เป็นฐานทำสงครามกับอังกฤษ อเมริกา ฉะนั้นเพื่อยับยั้งญี่ปุ่น รัฐบาลของทั้งสองประเทศควรประกาศว่า ถ้าญี่ปุ่นรุกรานไทย เขาจะถือเสมือนว่าเป็นการรุกรานอังกฤษและอเมริกา"

เซอร์โจเซฟ ครอสบี้ เอกอัครราชทูตอังกฤษในประเทศไทยเสนอให้รัฐบาลอังกฤษช่วยไทยเพื่อมิให้ไทยตกไปเป็นเครื่องมือของญี่ปุ่น นายแกรนททูตอเมริกา รายงานกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ว่า อย่าเชื่อถือไทย เพราะไทยฝักใฝ่กับญี่ปุ่น ตั้งแต่ญี่ปุ่นช่วยให้ได้ดินแดนจากอินโดจีน สหรัฐฯ จึงไม่ขายอาวุธยุทธภัณฑ์ให้ไทย ส่วนอังกฤษนั้นไม่มีของจะขายให้ เพราะกำลังโดนเยอรมันบีบจนตึงอย่างหนัก

รัฐบาลสหรัฐฯ เรียกนายแกรนทกลับและส่งนายวิลลิส เบ็ค มาแทน เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๔๘๔ หลังจากนั้นเพียง ๓ สัปดาห์ นายเบ็คส่งรายงานสนับสนุนไทย แต่น่าเสียดายที่เขาใช้เวลาทำงานไม่ถึงสามเดือน ก็เกิดสงคราม

ตอนที่ ๒

ญี่ปุ่นรุกราน

กองทัพเรือญี่ปุ่นโจมตีฐานทัพเรืออเมริกันที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ ซึ่งอยู่ห่างจากเกาะญี่ปุ่นถึง ๓,๐๐๐ ไมล์ ในเช้าวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๔๘๔ แล้ว จึงประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกา

ขณะนั้นจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดของประเทศไทย กำลังตรวจแนวป้องกันชายแดนด้านตะวันออก

ตอนกลางคืนวันที่ ๗ ธันวาคม ซึ่งเป็นวันอาทิตย์ ชาวกรุงเทพมหานครกำลังหลับใหลเข้าไปในสวนอัมพร เพื่อชมการลองไฟสำหรับฉลองรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นงานใหญ่ประจำปีมีถึง ๗ วัน ๗ คืน น้ำพุในสระสวนอัมพรพวยพุ่งขึ้นสูงสล้างและสาดกระเซ็นกระสายลงผิวน้ำ สะท้อนแสงไฟหลากสีระยิบระยับละลานตา

เวลาประมาณ ๔ ทุ่ม ห่างจากฝูงชนที่กำลังสำราญใจอยู่กับแสงสีและเสียงเสนาะไปราวๆ ๒๐๐ เมตร ทูตญี่ปุ่นและคณะได้เข้าไปในวังสวนกุหลาบ ทำเนียบนายกรัฐมนตรี ขอพบนายกรัฐมนตรีเป็นการด่วนที่สุด พลตำรวจตรี (ยศในขณะนั้น) อดุล อดุลเดชจรัส รองนายกรัฐมนตรีได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรี ส่งคนไปตามนายกรัฐมนตรี และสั่งให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พบกับคณะทูตญี่ปุ่น

นายฐุโบกามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นแจ้งว่าญี่ปุ่นได้ประกาศสงคราม

๖ จากมหาสงครามสู่สันติภาพ

กับอังกฤษและอเมริกาแล้ว และได้รับคำสั่งจากรัฐบาลญี่ปุ่นให้แจ้งต่อรัฐบาลไทยว่า กองทัพญี่ปุ่นขอผ่านประเทศไทยไปตีมลายูและสิงคโปร์ ขออย่าให้ไทยขัดขวาง เขารับรองว่าจะเคารพอธิปไตยของไทย ขอให้ไทยตกลงยินยอมภายในเวลา ๑.๐๐ น. ของวันรุ่งขึ้น คือวันที่ ๘ ธันวาคม

รองนายกรัฐมนตรีเปิดประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อเวลาประมาณ ๒๓.๐๐ น. คณะรัฐมนตรีมีมติให้นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีต่างประเทศ นายปรีดิพนมยงค์ รัฐมนตรีคลังและพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร (ต่อมา ทรงเลื่อนขึ้นเป็น กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์) ไปพบคณะทูตญี่ปุ่น ขอยืดเวลาตอบเป็น ๕.๐๐ น. เพื่อรอการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรี ซึ่งในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด มีอำนาจสั่งทหารแต่ผู้เดียว

ระหว่างที่รอนายกรัฐมนตรี ก็มีรายงานเข้ามาว่า ทหารญี่ปุ่นขึ้นบกที่สงขลา บัตตานี นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ ทหารและตำรวจไทยได้ต่อต้านทหารญี่ปุ่น บางแห่งมียุทธนาการเข้าร่วมรบด้วย บางแห่งรบกันรุนแรงถึงขั้นตะลุมบอน ต่างฝ่ายต่างบาดเจ็บล้มตายกันมาก

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เดินทางกลับถึงพระนครเมื่อเวลาประมาณ ๖.๕๐ น. วันที่ ๘ ธันวาคม เมื่อเข้าที่ประชุมแล้วก็ได้ทราบเรื่องราวจากรองนายกฯ ขณะนั้นได้ทราบกันแล้วว่า กองทัพเรือญี่ปุ่นได้โจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ ลำเลียงทหารขึ้นบกที่โกตาบารู รัฐบาลันตัน กองทัพอากาศญี่ปุ่นโจมตีสิงคโปร์ สรุปว่าญี่ปุ่นเปิดฉากการรบหลายแห่ง ฝ่ายสัมพันธมิตรช่วยกันเองไม่ได้ และคงไม่มีทางจะช่วยไทยได้

คณะรัฐมนตรีได้อภิปรายกันอย่างเคร่งเครียดและรอบคอบเห็นว่าไทยไม่มีทางสู้ญี่ปุ่นตามลำพัง จึงตกลงให้นายกรัฐมนตรีสั่งให้หยุดยิงเมื่อเวลา ๗.๓๐ น.

ในที่สุด คณะรัฐมนตรีได้ให้รัฐมนตรีต่างประเทศลงนามข้อตกลงระหว่างผู้แทนไทยและญี่ปุ่นซึ่งทำขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ มีข้อความเป็น

ภาษาไทยดังต่อไปนี้

(คำแปล) ข้อตกลงระหว่างผู้แทนไทยและญี่ปุ่น

ผู้ลงนามข้างท้ายนี้ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องแล้วจากรัฐบาลของตน ตกลงกันดังต่อไปนี้

๑. เพื่อจัดการกับสถานการณ์เร่งด่วนในเอเชียตะวันออก ประเทศไทยจะอนุญาตให้กองทหารญี่ปุ่นผ่านดินแดนของประเทศไปได้ และจะให้ความสะดวกทุกอย่างเท่าที่จำเป็นเพื่อการผ่านดังกล่าวตลอดจนการดำเนินการต่างๆ โดยทันที เพื่อหลีกเลี่ยงความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันอันอาจจะเกิดขึ้นได้ระหว่างกองกำลังทหารญี่ปุ่นกับกองกำลังทหารไทย

๒. รายละเอียดเพื่อการปฏิบัติตามวรรคแรก จะต้องตกลงกันระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของทั้งสองประเทศ

๓. ประเทศญี่ปุ่นให้ประกันว่า เกราช อธิปไตยและเกียรติยศของประเทศไทยจะได้รับการเคารพ

ทำไว้สองชุดที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๑๙๔๑

(ลงชื่อ) ดิเรก ชัยนาม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศฝ่ายไทย

(ลงชื่อ) ท. ชูโบกามิ

เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย

รัฐบาลไทยได้ออกแถลงการณ์ในวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ มีใจความว่า กองทหารญี่ปุ่นได้เข้าประเทศไทยในจังหวัดสงขลา ปัตตานี นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ประจวบคีรีขันธ์ บางปะ และเข้ามาทางพรมแดนด้านตะวันออก

ทหารและตำรวจไทยได้ต่อสู้อย่างเข้มแข็ง

รัฐบาลได้พิจารณาโดยรอบคอบแล้ว เห็นว่าการที่จะต่อสู้ต่อไปจะทำให้เสียเลือดเนื้อชาวไทยโดยไร้ประโยชน์ จึงยินยอมให้ทางเดินแก่กองทัพญี่ปุ่น

ขอให้ประชาชนรักษาความสงบและปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาล
วิทยุของกรมโฆษณาการได้ประกาศคำแถลงการณ์สองครั้ง

ทูตอังกฤษกับทูตอเมริกันได้แสดงความเสียใจและเห็นใจต่อรัฐมนตรี
ต่างประเทศ ทูตอเมริกันบอกว่าให้หนไปก่อน ต่อไปคงจะมีทางแก้ไข ทูต
อังกฤษกล่าวว่า ถ้าญี่ปุ่นปฏิบัติตามสัญญาก็นับว่าเป็นโชคดีของไทย แต่
สงสัยว่าอีกสองสามวันเขาจะเสนอย่างอื่นอีก

ในวันเดียวกันนั้น ทูตอังกฤษได้ยื่นหนังสือแจ้งสาส์นของนายกรัฐมนตรี
มนตรีอังกฤษ (นายเซอร์ซิลล์) ถึงจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งมีข้อความว่า

There is possibility of imminent Japanese invasion of your
country. If you are attacked, defend yourself. The preservation of
the full independence and sovereignty of Thailand is a British
interest and we shall regard an attack on you as an attack upon
ourselves.

“ญี่ปุ่นอาจรุกรานประเทศของท่านในไม่ช้าถ้าท่านถูกโจมตีจึงป้องกัน
ตัวท่าน การรักษาเอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ของประเทศไทยเป็นผล
ประโยชน์ของบริติช(อังกฤษ) และเราจะถือว่าการโจมตีท่านก็เหมือนการ
โจมตีตัวเราเอง”

โทรเลขของนายกรัฐมนตรีอังกฤษถึงมีอนายกรัฐมนตรีไทยหลังจากได้
สั่งหยุดยิงแล้ว

เนื่องจากทหารไทยได้ต่อต้านทหารญี่ปุ่นในบริเวณใกล้พรมแดนไทย-
มลายูเป็นเวลาเกือบ ๖ ชั่วโมง โดยทหารอังกฤษมิได้ข้ามพรมแดนเข้ามา
ช่วย บางคนจึงเข้าใจว่านายเซอร์ซิลล์บอกให้ไทยป้องกันตัวเอง และไม่ได้
คิดจะช่วยไทยรบกับญี่ปุ่น แต่โดยสามัญสำนึกถ้าผู้นำของอังกฤษจะไม่ช่วย
ไทย ก็ไม่ใช่กองการอะไรของเขาที่จะส่งโทรเลขมาบอกให้ไทยป้องกันตนเอง
เขาย่อมรู้ดีว่ากำลังรบของไทยด้อยกว่าของญี่ปุ่นมากมาย ถึงเราจะสู้จนเต็ม
กำลังก็ต้องแพ้อย่างรวดเร็วและแหลกเหลว จีนมีกำลังทหารมหาศาล

และได้รับอาวุธยุทธภัณฑ์จากสหรัฐฯ ยังต้านทานกองทัพญี่ปุ่นไม่อยู่

อย่างไรก็ตาม มีผู้เข้าใจว่า ผู้นำอังกฤษขอให้ไทยป้องกันตนเอง เนื่องจากไม่ทราบข้อความทั้งหมดในโทรเลขฉบับนั้น หลังสงครามผู้เขียนเคยถูกถามว่า If you are attacked, defend yourself แปลว่าอะไร ผู้เขียนก็ชี้แจงว่าข้อความเพียงแค่นั้นมีความหมายกำกวม เพราะใช้ defend yourself ลอยๆ อาจแปลว่าป้องกันตัวท่านหรือป้องกันตัวท่านเอง ซึ่งมีความหมายต่างกัน เราต้องอ่านโทรเลขของนายเซอร์ซิลส์ให้ตลอด จึงจะเข้าใจว่า เขาบอกให้เราสู้เมื่อโดนโจมตี เขาจะช่วยเหลือเรา

ในระหว่างที่เหตุการณ์เข้าด้ายเข้าเข็ม ฝ่ายอังกฤษย่อมต้องรักษาความลับของแผนการรบ หลังสงครามอีกหลายปี จึงได้เปิดเผยเอกสารลับทางการต่างประเทศและการทหารแก่นักเขียนประวัติศาสตร์สงครามโลก ผู้เขียนขอสรุปเรื่องราวจากหนังสือ *The War in Far East 1941-45* เขียนโดย Basil Collier ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ William Morrow, New York เมื่อ ค.ศ. ๑๙๖๙ ๒๔ ปีหลังสงครามยุติแล้ว

รัฐบาลอังกฤษเห็นชอบตามข้อเสนอของทูตอังกฤษในกรุงเทพฯ เรื่องให้ช่วยไทย เพราะในทางยุทธศาสตร์ การช่วยไทยรบญี่ปุ่นในบริเวณใกล้พรมแดนมลายูย่อมเป็นประโยชน์โดยตรงต่ออังกฤษ ทำให้กองทัพอังกฤษในมลายูมีเวลาจัดแนวรบต่อสู้กับกองทหารญี่ปุ่นที่จะบุกเข้าไปจากไทย ทางทหารของอังกฤษได้สั่งผู้บัญชาการทหารประจำสิงคโปร์ และมลายูให้เตรียมส่งทหารอังกฤษและอินเดียเข้ายึดหัวหาดในปัตตานีและสงขลา เพื่อขัดขวางการยกพลขึ้นบกของฝ่ายญี่ปุ่นที่นั่น เพื่อการนี้ฝ่ายอังกฤษใช้เครื่องบินลาดตระเวนชายฝั่งตลอดเวลาเพื่อดูการเคลื่อนขบวนเรือญี่ปุ่น เครื่องบินทะเลลำหนึ่งของฝ่ายอังกฤษ ซึ่งเห็นการเคลื่อนขบวนเรือญี่ปุ่นในวันที่ ๗ ธันวาคม ถูกเครื่องบินญี่ปุ่นยิงตกทะเลฐานทัพอังกฤษจึงไม่ได้รับการรายงานทันทั่วทั้ง กองพลที่ ๑๔ ของญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกที่โกตาบารูหลังเที่ยงคืนของวันที่ ๗ ธันวาคม ซึ่งเป็นเวลาเริ่มต้นของวันที่ ๘ และ

กองพลญี่ปุ่นที่ ๕ ขึ้นบกที่สงขลาและปัตตานีประมาณตีหนึ่ง มีกำลังกว่า ๒๖,๐๐๐ คน

เพื่อการวางแผนป้องกันภาคใต้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ต้องการทราบว่าอังกฤษมีกำลังรบมากน้อยเพียงใด จึงได้ส่งพันโทหลวงสุรนรงค์ (ภายหลังเป็นพลเอก) และเรืออากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ (ภายหลังเป็นพลอากาศเอก) ไปติดต่อกับกองบัญชาการทหารอังกฤษ ที่สิงคโปร์ เพื่อหยั่งดูว่าอังกฤษจะช่วยไทยได้เพียงใด

อังกฤษยืนยันจะช่วยเหลือไทย แต่สงวนความลับเกี่ยวกับกำลังรบ ข้อเท็จจริงที่เปิดเผยภายหลังมีดังนี้

ผู้บัญชาการทหารในสิงคโปร์ขอกำลังกองทัพบก ๔๔ กองพัน และเครื่องบิน ๕๔๒ ลำ ได้รับมาเพียง ๓๑ กองพันและเครื่องบิน ๑๕๕ ลำ จำนวนทหารทั้งสิ้นมีเพียง ๔๘,๖๐๐ คน เชื่อได้ว่าญี่ปุ่นต้องรู้กำลังรบของอังกฤษจากหน่วยสืบราชการลับเพราะญี่ปุ่นคาดว่าจจะตีมลายูแตกและยึดสิงคโปร์ได้ภายใน ๑๐๐ วัน แต่จริง ๆ ทำได้ภายใน ๖๙ วัน เข้ายึดสิงคโปร์ได้เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๕

ตามแผนยึดหัวหาดในสงขลาและปัตตานี กองทัพอังกฤษจะต้องเข้าไทย ๒๔ ชั่วโมงก่อนทหารญี่ปุ่น แต่ทูตอังกฤษในกรุงเทพฯ กำชับอย่างหนักแน่นให้กองทัพอังกฤษเข้าไทยหลังญี่ปุ่น เพื่อมิให้ญี่ปุ่นอ้างได้ว่าเข้ามาช่วยเหลือไทยซึ่งอังกฤษรุกราน นี่เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้แผนการช่วยเหลือไทยของฝ่ายอังกฤษล้มเหลว ในเช้าวันที่ ๙ ธันวาคม กองทหารอังกฤษและทหารแขกจึงเข้ามาทางเบตง แต่ไม่เข้าก็โดนกองทัพญี่ปุ่นโจมตีจนถอยร่นลงไปได้ชายแดน

กองทัพญี่ปุ่นบุกทะลวงเข้าไปในมลายูแบบสายฟ้าแลบ เพราะอังกฤษไม่เพียงแต่มีกำลังน้อยกว่าเท่านั้น แต่ยังเป็นรองญี่ปุ่นอย่างมากมายในด้านการรบในป่าทึบ

นายเซอร์ซิลส์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษ ส่งเรือรบขนาดใหญ่มาสิงคโปร์

๒ ลำก่อนญี่ปุ่นบุก โดยหวังว่าจะชมขวัญญี่ปุ่นให้ยับยั้งการทำสงคราม เมื่อเรือรบทั้งสองลำถูกกองทัพญี่ปุ่นโจมตีจมลงในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ทหารอังกฤษในสิงคโปร์และมาลายูตลอดจนประชาชนอังกฤษขวัญเสียอย่างหนัก

โลกภายนอกอาจเห็นว่าไทยอ่อนแอที่หยุดรบภายใน ๖ ชั่วโมง แต่ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ย่อมตระหนักดีว่า ญี่ปุ่นมีกำลังเกรียงไกรกว่าไทยมาก ญี่ปุ่นสามารถเข้าตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ซึ่งอยู่ห่างจากเกาะญี่ปุ่นไกลมากถึง ๓,๐๐๐ ไมล์ สามารถเอาชนะอังกฤษและอเมริกาในมลายู สิงคโปร์ พม่า และฟิลิปปินส์อย่างรวดเร็ว ฉะนั้นกองทัพไทยเล็กๆ ย่อมไม่มีทางสู้กองทัพญี่ปุ่น คนไทยควรจะภูมิใจว่า ทหารหาญและตำรวจตลอดจนยุวชนทหารของชาติได้ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันบูรณภาพอาณาจักรไทยอย่างสุดฝีมือ เป็นวีรกรรมอันพึงสรรเสริญอย่างยิ่ง

ฝ่ายประชาชนไทยนั้น เมื่อทราบจากคำแถลงการณ์ของรัฐบาลว่า ไทยยินยอมให้ทหารญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศ หลังจากทหารและตำรวจได้บาดเจ็บล้มตายกันไปเป็นจำนวนมากก็แค้นใจที่ไม่มีทางแก้มือผู้รุกราน ในตอนปลายของวันที่ ๔ ธันวาคม ชาวกรุงจำนวนมากยืนชุมนุมกันอยู่ตามถนนหนทางในพระนคร น้ำตานองหน้าด้วยความเจ็บใจที่เห็นทหารญี่ปุ่นหลังไหลเข้ามาในเมืองหลวงอย่างล่อยนวล

ประจักษ์พยานว่าคนไทยเคียดแค้นชิงชังผู้รุกราน มีปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์รายวัน วอชิงตันไทมส์ เฮรัลด์ (Washington Times Herald) ฉบับวันที่ ๑๔ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๑ ลงข่าวตามรายงานของผู้สื่อข่าวซึ่งเล็ดรอดออกไปจากประเทศไทยว่า

"The Thailanders, shocked by news of the surrender, wept as they stood dazed in the streets"

"ชาวไทยได้ทราบข่าวการยอมจำนนด้วยความสะเทือนใจอย่างรุนแรง จนน้ำตานองหน้า และยืนงงกันอยู่ตามถนนหนทาง"

ความคาดคะเนของทูตอังกฤษถูกต้อง ภายในสองสามวันญี่ปุ่นก็เริ่ม

เจรจาขอเปลี่ยนข้อตกลง ในวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๔ รัฐบาลไทยกับญี่ปุ่นก็ทำกติกาพันธมิตรทางทหารมีความว่า แต่ละฝ่ายจะเคารพเอกราชและอธิปไตยซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันในด้านการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ ถ้าฝ่ายใดพิพาทกับประเทศที่สาม จะไม่แยกทำสัญญาสันติภาพ กติกานี้มีโปรโตคอลลับว่า ญี่ปุ่นจะช่วยให้ไทยได้ดินแดนคืนจากอังกฤษ ไทยจะช่วยเหลือญี่ปุ่นในการสงครามกับประเทศตะวันตก

คณะรัฐมนตรีเริ่มมีความเห็นแตกต่างกัน ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าญี่ปุ่นจะชนะสงคราม ดังนั้นไทยควรเข้าข้างญี่ปุ่นเพื่อผลประโยชน์ของชาติ อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าควรยืนยันความเป็นกลางไม่ขัดขวางหรือเข้ากับญี่ปุ่น อย่าทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรคิดว่าไทยเป็นศัตรูของเขา

ในช่วงปลายเดือน ธันวาคม ๒๔๘๔ ได้มีการเปลี่ยนตัวรัฐมนตรีสามคน นายปรีดี พนมยงค์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีการคลัง และได้รับแต่งตั้งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ นายดิเรก ชัยนาม พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศ ไปเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโตเกียว นายวิลาส โอสถานนท์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ฝ่ายญี่ปุ่นรู้ว่า รัฐมนตรีสามคนนั้นไม่ให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่น

วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ รัฐบาลไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกาเมื่อเวลา ๑๒.๐๐ น. ดังนี้

โดยที่ฝ่ายอังกฤษและสหรัฐอเมริกาได้กระทำการรุกรานประเทศไทยมาเป็นลำดับ โดยส่งทหารรุกรานแหลมตะตุมเข้ามายัง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ส่งเครื่องบินลอบเข้ามาทิ้งระเบิดบ้านเรือนของราษฎรผู้ประกอบการหาเลี้ยงชีพอย่างปกติ ทั้งระดมยิงราษฎรสามัญไร้อาวุธอย่างทารุณพิศุขของอารยชน ไม่กระทำการอย่างเปิดเผยตามประเพณีนิยมระหว่างชาตินับได้ว่าเป็นการละเมิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศและมนุษยธรรม ประเทศไทยจึงไม่สามารถจะทนต่อไปอีกได้

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราช

อาณาจักรไทย จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่า ได้มีสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยฝ่ายหนึ่งกับบริเตนใหญ่ และสหรัฐอเมริกาอีกฝ่ายหนึ่ง ตั้งแต่เวลาเที่ยงวัน วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ เป็นต้นไป

ฉะนั้นจึงให้ประชาชนชาวไทยทุกเพศทุกวัย ร่วมมือร่วมใจกับรัฐบาล ปฏิบัติการเพื่อให้ประเทศไทยประสบชัยชนะถึงที่สุด และพ้นจากการรุกราน อันไม่เป็นธรรมของฝ่ายอังกฤษและสหรัฐอเมริกา โดยกระทำการสนับสนุนกิจการของรัฐบาลอย่างพร้อมเพรียงและปฏิบัติตามคำสั่งของราชการอย่างเคร่งครัด ทั้งประกอบอาชีพตามปกติของตนอย่างเต็มที่ ให้ได้ผลเพื่อนำมาช่วยเหลือและเกื้อกูลเพื่อนร่วมชาติและพันธมิตรของชาติ อย่างมากที่สุด

ส่วนผู้อาศัยอยู่ในประเทศนี้ที่มีได้เป็นคนไทยและมีได้เป็นชาติศัตรูนั้น ให้ตั้งอยู่ในความสงบและดำเนินอาชีพอย่างปกติ และให้กระทำการให้สมกับที่ตนได้รับยกย่องว่าเป็นมิตรของประเทศไทย

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๕ เป็นปีที่ ๙ ในราชการปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ประกาศสงครามฉบับนี้ระบุนามคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ๓ คน แต่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงนามเพียงสองท่าน คือ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และเจ้าพระยาพิชเยนทรโยธิน ส่วนนายปรีดี พนมยงค์ ได้ไปเยี่ยมมารดาที่บ้านในอยุธยา มิได้ลงนามในประกาศด้วย

อังกฤษได้ประกาศสงครามตอบ ส่วนสหรัฐอเมริกาถือว่าประเทศไทยถูกญี่ปุ่นยึดครองไม่ประกาศสงครามตอบ

รัฐบาลไทยได้ออกแถลงการณ์ทางหนังสือพิมพ์และวิทยุกระจายเสียง

เพื่อให้ประชาชนทราบทั่วกัน

การกระทำของรัฐบาลเป็นการลบล้างประกาศความเป็นกลางเมื่อเดือน กันยายน ๒๔๘๒ ก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านจากบุคคลระดับผู้นำจำนวนมาก อีกทั้งประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ซึ่งถือว่าญี่ปุ่นเป็นฝ่ายรุกรานไทย ไม่ใช่อังกฤษและอเมริกา

ทั้ง ๆ ที่ทหารญี่ปุ่นถูกกำชับให้รักษาระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด แต่เรื่องกระทบกระทั่งระหว่างทหารญี่ปุ่นกับคนไทยก็เกิดขึ้นอยู่เนือง ๆ

นายกรัฐมนตรีขอให้ประชาชนตั้งอยู่ในความสงบ ได้ปราศรัยทางวิทยุ ชี้แจงให้ประชาชนทราบถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมมือทางทหาร “เมื่อเราอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ และเราเกิดมาเป็นชาติไทย เป็นชาตินักรบ เมื่อเรือของเราถูกพายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งไม่ใช่เราคนเดียว คนอื่น ๆ ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้เหมือนกัน ฉะนั้นเราจะต้องเสียสละหรือจะต้องทำทุกอย่าง ซึ่งจะผินหรือจะพอใจ หรือจะดีใจหรือจะร้องไห้ ... ขอให้ชาวไทย ไม่ว่าหน่วยงานราชการหรือเอกชน แสดงอหิยาศัยไมตรี จัดหาของรับประทาน รวมทั้งที่อยู่อาศัยแก่ทหารญี่ปุ่นเท่าที่จะเอื้อให้ได้...”

ทั้งนี้ยอมแสดงว่า ชาวไทยไม่แสดงอหิยาศัยไมตรีอันดีต่อญี่ปุ่น พูดกันตรง ๆ ก็คือ ยังเจ็บใจไม่หาย

เพื่อระงับการพิพาทและป้องกันความระหองระแหงระหว่างคนไทยกับทหารญี่ปุ่น รัฐบาลเห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งหน่วยราชการเฉพาะกิจขึ้นเรียกว่า “กรมประสานงานพันธมิตร” มีพลตรีไชย ประทีปเสน เป็นเจ้ากรม พันโท ม.จ.พิศฐติศพงษ์ ดิศกุล เป็นรองเจ้ากรม

กรมประสานงานพันธมิตรต้องไถ่เกลี้ยเรื่องทะเลาะเบาะแว้งที่เกิดขึ้นไม่หยุดหย่อน ครั้งหนึ่งมีเรื่องประเภตน้าผึ้งหยดเดียวเกิดขึ้นที่บ้านโป่ง

จุดเริ่มต้นคือทหารญี่ปุ่นลอบหัวเณรที่วัดดอนตูม คนงานไทยที่รับจ้างทำงานให้ทหารญี่ปุ่นเดือดดาลมาก ก็กรากเข้าตอยเตะถีบถองญี่ปุ่น

ตามตำรับไทย เกิดตะลุมบอนกัน ตำรวจมาห้ามไม่อยู่ก็เข้าร่วมวงด้วย พอดีมีทหารญี่ปุ่นนั่งรถมาลงที่หน้าสถานีตำรวจ ตำรวจทั้งสถานีก็เฮโลเข้าช่วยคนไทย ยิ่งทหารญี่ปุ่นตายหลายคน ร้อนถึงหม่อมเจ้าพิศิษฐฯ เองต้องทรงระับและปรับความเข้าใจตลอดจนจัดให้มีพิธีเคารพศพทหารญี่ปุ่น

แม่ทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยได้แจกหนังสือคู่มือทหารเล่มเล็กๆ ชี้แจงการปฏิบัติตนต่อคนไทย ห้ามลบหลู่คูหึ่นศาสนาพุทธ ห้ามหน่วยงานทหารเข้าไปตั้งในบริเวณวัด ห้ามตบหน้าคนไทย ห้ามลวนลามหญิงไทย ฯลฯ

เรื่องน่าสังเกตหลังการประกาศสงครามก็คือ ไทยไม่ส่งทหารไปรบกับฝ่ายอังกฤษและอเมริกาเลย แต่ได้ส่งกองทัพพายัพเข้าไปรบกับกองทัพจีนทางด้านสหพันธรัฐฉาน

ตอนที่ ๓

องค์การต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศไทย

การปกครองของประเทศไทยเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตยโดยการปฏิวัติเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ คณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศประกอบด้วยกลุ่มทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน เมื่อทหารญี่ปุ่นเข้าประเทศไทยในปลายปี ๒๔๘๔ บุคคลสำคัญหลายคนในคณะปฏิวัติ (ซึ่งเรียกตนเองว่าคณะราษฎร) ยังคงดำรงตำแหน่งผู้บริหารประเทศอยู่ คณะรัฐมนตรีชุดจอมพล ป. พิบูลสงคราม (ซึ่งเป็นผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองฝ่ายทหาร) มีบุคคลในคณะผู้ก่อการฯ รวมอยู่ถึง ๑๔ คนจากจำนวนรัฐมนตรี ๒๖ คน

การที่กลุ่มผู้บริหารประเทศประกอบด้วยกลุ่มผู้ก่อการฯ จำนวนมาก น่าจะเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้นโยบายต่างประเทศของไทยเอนเอียงไปทางฝ่ายอังกฤษและอเมริกาซึ่งมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย เมื่อนายดิเรก ชัยนาม ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองฝ่ายพลเรือน ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อเดือน สิงหาคม ๒๔๘๔ (สามเดือนครึ่งก่อนญี่ปุ่นเข้าประเทศไทย) ทูตอังกฤษและอุปทูตอเมริกกันถึงกับแสดงความยินดีต่อนายดิเรกเป็นทางการและเป็นส่วนตัว อุปทูตอเมริกกันยังได้รายงานไปยังกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ว่าการเปลี่ยนแปลงตัวรัฐมนตรีบางกระทรวงในช่วงนั้น ทำให้ฝ่ายนิยมประเทศ

ประชาธิปไตยในคณะรัฐบาลมีความสำคัญเพิ่มขึ้น แสดงว่ารัฐบาลไทยตระหนักถึงการคุกคามของญี่ปุ่นซึ่งเป็นฝ่ายอักษะ และต้องการกระชับสัมพันธไมตรี กับค่ายประชาธิปไตย

การปฏิบัติงานของนายดิเรก ชัยนาม ในช่วงเวลาจนเกิดสงครามแสดงให้เห็นว่าไทยต้องการอาวุธและยุทธปัจจัยจากสัมพันธมิตร เพื่อที่จะรักษาความเป็นกลางไว้ ส่วนในญี่ปุ่นหนังสือพิมพ์ลงข่าวเกรี้ยวกราวว่าไทยนิยมอังกฤษ อเมริกามาก และกระทรวงการต่างประเทศไทย เป็นเครื่องมือของอังกฤษ

ทหารญี่ปุ่นเข้าไทยในเวลาประมาณตีหนึ่ง ของวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ ในเย็นวันนั้นเองที่บ้านนายปรีดี พนมยงค์ หัวหน้าผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองฝ่ายพลเรือน ก็มีเพื่อนร่วมก่อการฯ หลายคน และผู้ที่เลื่อมใสความสามารถและอุดมคติประชาธิปไตยของนายปรีดี ไปปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับภาวะฉุกเฉินของบ้านเมือง และเห็นพ้องกันว่าควรจัดตั้งองค์การต่อต้านญี่ปุ่นขึ้นและมอบให้นายปรีดี ผู้ซึ่งพวกเขายกย่องว่าเป็นมันสมองฝ่ายพลเรือนของคณะปฏิวัติ ๒๔๗๕ เป็นหัวหน้าองค์การและเป็นผู้กำหนดแผนการ

นายปรีดีกับพวก ได้ตัดสินใจต่อต้านญี่ปุ่นโดยไม่รอคอยดูความคืบหน้าของการสงครามระหว่างฝ่ายเผด็จการกับฝ่ายประชาธิปไตย

นายปรีดีกับพวกได้กำหนดภารกิจของกลุ่มใต้ดินต่อต้านญี่ปุ่นไว้สองประการ คือ

(๑) ต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกรานโดยพลังของคนไทยผู้รักชาติ และร่วมกับสัมพันธมิตร

(๒) ปฏิบัติการเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรองว่า เจตนารมณ์แท้จริงของราษฎรไทยไม่เป็นศัตรูต่อสัมพันธมิตร

ภายหลังการประกาศสงคราม องค์การต่อต้านญี่ปุ่นก็กำหนดภารกิจเพิ่มขึ้นอีกว่า ต้องปฏิบัติการเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรองว่าประเทศไทยไม่

ตกเป็นฝ่ายแพ้สงครามและเพื่อการผ่อนหนักเป็นเบา

ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่า ผู้ร่วมงานกับนายปรีดี คาดหมายว่าฝ่ายสัมพันธมิตรจะชนะสงคราม ทั้ง ๆ ที่ในช่วงเวลาไม่ถึงสองเดือนหลังจากญี่ปุ่นโจมตีอังกฤษและอเมริกา กองทัพญี่ปุ่นได้แสดงแสนยานุภาพอันเกรียงไกร และได้ชัยชนะทุกสมรภูมิแบบสายฟ้าแลบ จนแม้แต่การทหารซึ่งรู้อยู่ว่าฝ่ายสัมพันธมิตรมีวัตถุดิบอันเป็นยุทธปัจจัยอุดมสมบูรณ์กว่าฝ่ายอักษะ ก็ยังเกรงว่าฝ่ายอักษะอาจเอาชนะได้เสียก่อนที่สัมพันธมิตรจะมีเวลาผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ได้ทันการ ฝ่ายอักษะมีทางชนะได้โดยการโหมกำลังรบที่ได้สะสมไว้มาก่อนที่ศัตรูจะตั้งตัวติด ส่วนฝ่ายสัมพันธมิตรยังต้องการเวลาอีกนานกว่าจะผลิตอาวุธและฝึกทหารขึ้นมาให้เท่าเทียมกำลังรบของข้าศึก

ผู้ร่วมงานกับนายปรีดีเห็นว่า หากกลุ่มต่อต้านญี่ปุ่นไม่ติดต่อทำความเข้าใจกับสัมพันธมิตร ประเทศไทยอาจถูกสัมพันธมิตรถือว่าเป็นศัตรู และเมื่อสัมพันธมิตรชนะ ไทยก็จะต้องตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม แต่ถ้าจะเพียงแต่เจรจากับสัมพันธมิตรโดยไม่ปฏิบัติการรบญี่ปุ่นในประเทศ สัมพันธมิตรก็จะไม่เชื่อถือ

หลวงกาจสงคราม ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองฝ่ายทหารเสนอให้นายปรีดีร่วมเดินทางเข้าไปในพม่ากับเขาและเพื่อนร่วมใจ เพื่อตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นต่อต้านญี่ปุ่น แต่เมื่อได้ปรึกษาหารือกันแล้ว เห็นว่าจะมีอุปสรรคมาก จะสะดวกกว่าที่จะหาทางรวมกลุ่มต่อต้านทางภาคเหนือติดกับพรมแดนพม่า แต่ในที่สุดก็ทำไม่ได้ เพราะทหารญี่ปุ่นเคลื่อนขึ้นไปทางเหนือเพื่อเข้าตีพม่า

ในขณะที่ยังไม่มีทางติดต่อกับสัมพันธมิตร กลุ่มนายปรีดีก็เริ่มจัดตั้งหน่วยใต้ดินตามท้องที่ต่าง ๆ โดยให้ข้าหลวงประจำจังหวัดและผู้แทนราษฎรซึ่งไว้วางใจได้เป็นผู้ดำเนินงาน

ในระยะแรก นายปรีดี พนมยงค์ กับเพื่อนผู้ร่วมก่อการเปลี่ยนแปลง

การปกครอง ซึ่งมีประสบการณ์กันมาแล้วในด้านการรักษาความลับ ได้วางแผนต่อต้านญี่ปุ่นโดยยึดหลักการเดียวกันที่ใช้ในการปฏิบัติ ๒๔๗๕ คือ ให้ผู้ร่วมใจรับผิดชอบในสายงานด้านต่าง ๆ กัน โดยแต่ละสายไม่รู้เรื่องของสายอื่น นายปรีดีแต่ผู้เดียวรู้แผนรวม

ผู้ร่วมงานในขั้นต้นเป็นผู้ที่เข้าไปหานายปรีดีเอง มิได้รับการชักชวน กลุ่มผู้ก่อการฝ่ายพลเรือนที่ร่วมงานก็มี นายดิเรก ชัยนาม นายสงวน ตุลารักษ์ นายจรูญ สืบแสง ม.ล.กรี เดชาติวงศ์ นายสระพริง เทพหัสดิน หลวงบรรณกรโกวิท(เป่าว์ จักกะพาก) นอกนั้นก็มียายจำกั๊ด พลงกูร หัวหน้าคณะกู้ชาติ (ตั้งขึ้นก่อนญี่ปุ่นเข้าเมืองไทย) นายทองเปลว ชลภูมิ นายทวี ตะเวทีกุล นายวิจิตร ลุลิตานนท์ นายเตียง ศิริขันธ์ นายถวิล อุดล

ตอนแรก นายปรีดีเชื่อว่า การรักษาความลับเป็นเรื่องสำคัญสุดยอต ทั้งที่รู้ว่าพลตำรวจเอกอดุล อดุลเดชจรัส แอนตี้ญี่ปุ่นและมีความเห็นสอดคล้องกับตนเองหลายประการในระหว่างการศึกษาหาหรือสถานการณ์ตอนที่ญี่ปุ่นเข้าเมืองไทย นายปรีดีก็ยังไม่กล้าชวนพลตำรวจเอกอดุล ซึ่งเป็นทั้งรองนายกรัฐมนตรีและอธิบดีกรมตำรวจเข้าร่วมงานใต้ดิน เพราะเห็นว่าเป็นเพื่อนสนิทของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เช่นเดียวกัน นายปรีดีก็ไม่กล้าชวนผู้ก่อการฝ่ายทหารคนอื่น ๆ ในคณะรัฐมนตรี ได้แก่ หลวงสินธุ์สงครามชัย หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ หลวงกาจสงคราม หลวงเขวงศักดิ์สงคราม หลวงนาวาวิจิตร พันเองประยูร ภมรมนตรี (ยศขณะนั้น) หลวงพรหมโยธี หลวงสฤษฏยุทธศิลป์ หลวงสังวรยุทธกิจ หลวงเสรีเริงฤทธิ์

ต่อมานายทหารในคณะปฏิวัติ ๒๔๗๕ จึงได้ทยอยกันเข้าร่วมขบวนการต่อต้านญี่ปุ่น ได้แก่ พลตำรวจเอกอดุล อดุลเดชจรัส (เป็นร้อยเอกหลวงอดุลเดชจรัส เมื่อร่วมการปฏิวัติ) นาวาเอกผัน นาวาวิจิตร (หลวงนาวาวิจิตร) นาวาเอกสังวร สุวรรณชีพ (หลวงสังวรยุทธกิจ) นาวาเอกบุญศุขชลาศัย (หลวงศุขชลาศัย) นาวาเอกทหาร ขำหิรัญ นาวาเอกชลิตกุลกำธร และภายหลังก็มีทหารและตำรวจเข้ามาร่วมงานมากขึ้นตามลำดับ

ในที่สุด นายปรีดีได้มอบหน้าที่สำคัญแก่บุคคลต่อไปนี้

๑) พลตำรวจเอกอดุล อดุลเดชจรัส รองหัวหน้าใหญ่ และผู้ควบคุมสายตำรวจ

๒) นายดิเรก ชัยนาม หัวหน้ากองกลาง

๓) นายวิจิตร ลุลิตานนท์ เลขาธิการ

๔) นายทวี บุญยเกตุ หัวหน้าพลพรรคและผู้ติดต่อกับรัฐบาล

๕) นายชาญ บุณนาค หัวหน้าหน่วยสืบราชการลับ วิทยุสื่อสาร หน่วยรับส่งคนเข้าออก หน่วยจ่ายอาวุธ

๖) พลโทชิต มั่นศิลป์ สีนาดโยธารักษ์ หัวหน้าฝ่ายทหารบก

๗) พลเรือตรีสังวร สุวรรณชีพ หัวหน้าฝ่ายทหารเรือและหน่วยสารวัตรทหาร

๘) นายทวี ตะเวทิกุล หัวหน้ากองการคลัง

๙) หลวงบรรณกรโกวิท หัวหน้าการรับส่งทางเรือ

๑๐) นายสะพรั่ง เทพหัสดิน หัวหน้าการรับส่งทางบก

๑๑) นาวาเอกบุญ ศุภขลาศัย หัวหน้าอาสาพลเรือน

นายปรีดีเป็นผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง (ชื่อเดิม) จึงได้ใช้มหาวิทยาลัยเป็นกองบัญชาการองค์การต่อต้านญี่ปุ่น นอกจากนั้น ขนชาติศัตรูก็ถูกกักกันอยู่ในส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัย นายวิจิตร ลุลิตานนท์ เลขาธิการ เป็นหัวหน้าพนักงานดูแลผู้ถูกกักกัน ได้เอาใจใส่ให้ความสะดวกสบายแก่ผู้ถูกกักกันอย่างดี เพื่อให้สัมพันธ์มิตร เห็นใจว่าคนไทยไม่ใช่ศัตรู

ศาสตราจารย์ฮัทเชสัน (Hutcheson) ซึ่งเคยสอนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถูกกักกันอยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัย ได้เคยพูดกับศิษย์ที่ดูแลผู้กักกันว่า ท่านสังเกตเห็นว่าเจ้าหน้าที่ควบคุมเชลยทุกคนมีอัธยาศัยไมตรีดียิ่ง จึงสันนิษฐานว่านักศึกษาคงจัดตั้งขบวนการเช่นเดียวกับขบวนการฝรั่งเศสเสรี ศิษย์ผู้นั้นบอกว่าต้องถามผู้ใหญ่ ศาสตราจารย์ฮัทเชสันได้ขอ

ให้เขาหาทางลอบนำรายงานของท่านไปให้เจ้าหน้าที่สถานทูตอเมริกันซึ่งถูกกักกันอยู่ในสถานทูต นายแซพแมน อุปทูตอเมริกันได้กล่าวถึงข้อสังเกตของท่านศาสตราจารย์ในรายงานถึงกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ดังมีข้อความในเอกสารชื่อ *Foreign Relations of the United States, 1942* เล่มหนึ่ง หน้า ๙๑๗-๙๒๐ เปิดเผยเมื่อ ๒๕ ปี หลังสงคราม ผู้เขียนขอแปลข้อความตอนหนึ่งดังนี้

ได้มีผู้รายงานว่าการกระทำของนักศึกษามหาวิทยาลัยแสดงให้เห็นว่าพวกเขาได้จัดตั้งขบวนการ “เสรีไทย” ขึ้น เชื่อได้ว่าขบวนการนี้มีวัตถุประสงค์จะจัดตั้งกลุ่มปฏิวัติใต้ดินและหาโอกาสเหมาะสมที่จะยึดอำนาจและปลดประเทศให้พ้นจากแอกของญี่ปุ่น และการควบคุมของผู้นำปัจจุบัน ส่วนกลุ่มเล็ก ๆ ของผู้นำฝ่ายเสรีนิยมซึ่งนิยมฝ่ายสัมพันธมิตรและยังคงอยู่ในคณะรัฐบาลนั้น ไม่ทราบว่าจะเกี่ยวข้องกับขบวนการนี้หรือไม่

วันหนึ่งในปลายเดือนธันวาคม ๒๔๘๔ นายบริติกับผู้ร่วมงานได้ยื่นคำปราศรัยของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทยในกรุงวอชิงตัน ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในสหรัฐฯ มีใจความว่า สถานทูตไทยที่วอชิงตันถือว่ารัฐบาลไทยอยู่ใต้อำนาจของญี่ปุ่นจึงจะไม่ทำตามคำสั่งของรัฐบาลอีกต่อไป แต่จะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลงวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๔๘๔ ซึ่งกำหนดให้คนไทยต่อต้านผู้รุกรานทุกวิถีทาง ทูตไทยและคนไทยทั้งปวงในอเมริกา จะกำจัดศัตรูออกไปให้พ้นดินแดนไทย

ข่าววิทยุจากสหรัฐฯ ทำให้กลุ่มของนายบริติมองเห็นลู่ทางที่จะจัดตั้งรัฐบาลอิสระขึ้นในอเมริกา จึงเริ่มหารือกันว่า จะติดต่อกับกลุ่มของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้อย่างไร

เมื่อปรึกษากันอย่างรอบคอบแล้ว ก็เห็นว่าต้องส่งคนเล็ดรอดออกไปเมืองจีน เพื่อติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตรและคนไทยอิสระนอกประเทศ ต่อมาเจ้าวงศ์ แสนศิริพันธุ์ อดีตผู้แทนราษฎร จังหวัดแพร่ จึงส่งคนที่ไว้วางใจ ๗ คนออกไปหาเส้นทางไปเมืองจีน หลังจากคอยหายอยู่สองเดือน

ก็ส่งชายฉกรรจ์ออกไปอีก ๔ คน ในที่สุดมีผู้กลับมาคนเดียว รายงานว่าภูมิประเทศ ระหว่างทางจากแพร่ไปจันทบุรีกันดารแสนสาหัส มีไข้ป่าและสัตว์ร้ายชุกชุม

คนสนิทของนายปรีดีหลายคนได้ส่งคนออกไปเสาะหาเส้นทางจากภาคเหนือไปเมืองจีน ต่างก็เห็นว่ายากที่จะบุกป่าฝ่าดงและโขดเขาไปได้

นายหลุยส์ พนมยงค์ น้องนายปรีดี เคยติดต่อดำขายกับชาวจีนมาก แนะนำว่าควรส่งคนผ่านอินโดจีนไปเมืองจีน

นายปรีดีพิจารณาเห็นว่านายจำกัต์ พलगูร เป็นผู้เหมาะสมที่จะเป็นผู้แทนองค์การใต้ดินเดินทางไปเจรจากับผู้แทนสัมพันธมิตรที่จุงกิง แล้วเดินทางไปพบ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ที่วอชิงตัน

นายจำกัต์ เป็นหัวหน้าคณะกู้ชาติ สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยออกัสฟอร์ด ประเทศอังกฤษ นิยมฝ่ายประชาธิปไตย และเต็มใจจะเสี่ยงอันตรายเพื่อรับใช้ชาติ

เขาได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเพื่อขอหนังสือแนะนำตัวไปถึงนายยอร์ช เซเดส์ ที่อินโดจีน ซึ่งเคยทำงานในเมืองไทย และเคารพนับถือเลื่อมใสในกรมฯ มาก

จำกัต์มีอำนาจเต็มที่จะเจรจากับสัมพันธมิตรในเรื่องต่อไปนี้

๑) ให้ตกลงกันว่าการประกาศสงครามของรัฐบาลไทยต่ออังกฤษและอเมริกาเป็นโมฆะ ชดเชยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

๒) เมื่อตกลงกันว่าไม่มีสถานะสงคราม สัญญาพันธมิตรระหว่างไทยกับอังกฤษและอเมริกา ซึ่งใช้อยู่เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๔๔ เป็นอันว่าคงใช้อยู่ต่อไป

ตามสัญญานี้ต้องมีการแลกเปลี่ยนทูต ไทยถูกยึดครอง แลกเปลี่ยนทูตกับนานาชาติไม่ได้ เพื่อรื้อฟื้นสัมพันธไมตรีกับสองประเทศนั้น ไทยจำเป็นต้องจัดตั้งรัฐบาลในดินแดนของฝ่ายสัมพันธมิตร ขอไปตั้งขึ้นที่อินเดีย ขอให้อังกฤษและอเมริการับรองรัฐบาลพลัดถิ่นว่าเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตาม

กฎหมาย ซึ่งอย่างน้อยจะประกอบด้วยผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ รัฐมนตรี
หนึ่งนายและประธานสภาผู้แทนราษฎร

๓) ขอให้รัฐบาลอังกฤษให้ความเอื้อเฟื้อและให้เกียรติรัฐบาลพลัดถิ่น
ของไทยเช่นเดียวกับที่ให้ต่อรัฐบาลพลัดถิ่นของนอร์เวย์และฮอลแลนด์

๔) ขอให้รัฐบาลอังกฤษและอเมริกาปล่อยเงินของรัฐบาลไทยที่ถูก
กักไว้ เพื่อใช้ทำสงครามกับญี่ปุ่นต่อไป

หากสัมพันธมิตรเห็นชอบด้วยก็ขอให้ส่งเครื่องบินทะเลมารับคณะ
บุคคลที่จะออกไปทำหน้าที่รัฐบาลพลัดถิ่นที่อินเดีย

การส่งข่าวคราวให้ใช้วิทยุกระจายเสียงของสัมพันธมิตร โดยใช้รหัส
ที่ตกลงกันได้

เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๖ นายจำกัต์ พลังกูร กับนายหลี่ฮุย
เล็ง (ไพศาล ตระกูลลี) ล่ามภาษาจีน ออกจากกรุงเทพฯ โดยมีนางฉลบ
ชลัยน์ พลังกูร ตามไปส่งถึงนครพนม

เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม นายเตียง ศิริขันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร
นางนิวาศน์ ศิริขันธ์ นางฉลบชลัยน์ พลังกูร ไปส่งผู้เสี่ยงชีวิตเพื่อชาติ
ที่ฝั่งแม่น้ำโขงตรงท่าข้ามไปท่าแขกทางฝั่งอินโดจีน นายจำกัตรำลามาภรรยา
และเพื่อนฝูง หวังว่าอย่างเร็วคงจะเสร็จธุระในเดือนครึ่ง อย่างช้าอาจถึงปี

นางฉลบชลัยน์ ได้เห็นสามีเป็นครั้งสุดท้ายในวันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๘๖
นั่นเอง

ฝ่ายผู้นำองค์การใต้ดินก็รอข่าวคราวจากจำกัต์ด้วยคว เมกระวนกระวาย
ใจ ได้รับข่าววิทยุจกิงเมื่อคืน วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๔๘๖ ว่า “อาจาง กับ
อาหลี ผู้แทนไทยอิสระได้มาถึงกุยหลินแล้วโดยปลอดภัย ขอให้พี่น้องชาว
ไทยอย่าเป็นห่วงเลย”

หลังจากนั้นก็ไม่มีข่าวจาก จำกัต์ พลังกูร อีก

เวลาได้ล่วงเลยมาจนสิ้นปี ๒๔๘๖ องค์การใต้ดินของนายปรีดีและ
เพื่อนร่วมใจก็ยังไม่มีความติดต่อกับสัมพันธมิตรได้ จากวิทยุกระจายเสียง

ของสถานีโอเมริกันในซานฟรานซิสโกและสถานีโออินเดียในกรุงเดลี ผู้นำขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นได้ทราบว่ามีกลุ่มคนไทยผู้แสวงเสรีภาพกำลังร่วมมือกับอเมริกาและอังกฤษ และได้ทราบข่าวว่าฝ่ายสัมพันธมิตรเริ่มมีกำลังสู้รบแข็งแกร่งขึ้นตามลำดับ

แต่องค์การใต้ดินก็ยังไม่เห็นทางที่จะติดต่อกับโลกภายนอกได้ ได้แต่จัดตั้งหน่วยใต้ดินขึ้นในต่างจังหวัดหลายสิบแห่ง แต่ก็ยังเป็นหน่วยที่ไม่มีอาวุธ

ทางหนึ่งที่จะแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้นในสายตาของสัมพันธมิตร ก็คือ สัมรัฐบาลโดยให้สภาผู้แทนราษฎรหาเหตุผลมดีไม่ว่างใจ ความขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นเรื่อย ๆ ครั้งแรกในเดือน กุมภาพันธ์ ๒๔๘๖ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ลาออกอย่างกะทันหันเมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ กลุ่มใต้ดินคิดว่าจะให้นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี นายทวี บุณยเกตุ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ให้ประกาศการลาออกของจอมพล ป. ทางวิทยุกระจายเสียง แต่ในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ รัฐบาลประกาศแก้ข่าวว่ามีการเข้าใจผิด จอมพล ป. ยังมีได้ลาออก นายทวี บุณยเกตุ จึงลาออก นายควง อภัยวงศ์ ก็ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม

ต่อมาในวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๘๖ มีการเลือกตั้งประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรตามระเบียบ สภาผู้แทนฯ ลงมติเลือกนายทวี บุณยเกตุ เป็นประธานสภาฯ และนายควง อภัยวงศ์ เป็นรองประธานฯ รัฐบาลขอให้สภาฯ เลือกคนอื่นแทน โดยให้เหตุผลว่า ญี่ปุ่นไม่ว่างใจบุคคลทั้งสอง เพราะเห็นว่านิยมสัมพันธมิตร และญี่ปุ่นอาจใช้มาตรการควบคุมรัฐบาลอย่างเข้มงวด ในที่สุดสภาฯ ต้องยอมตามรัฐบาล

แผนการของนายปรีดีที่จะเห็นนายทวี บุณยเกตุ ในฐานะประธานสภาฯ กับ ม.ล. กริ เดชาดิวงศ์ในฐานะรัฐมนตรี ร่วมกับตนในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ออกไปอินเดียในฐานะรัฐบาลพลัดถิ่นจึงล้มเหลวอีก

ระหว่างที่องค์การต่อต้านใต้ดินดำเนินการอย่างซ่อนเร้นก็มีขบวนการอิสระของคนไทยหลายกลุ่มดำเนินการต่อต้านรัฐบาลและญี่ปุ่นเป็นเอกเทศ

ในต้นปี ๒๔๘๕ ขบวนการไทยอิสระออกไปปลิวมีข้อความคัดค้านรัฐบาลในการที่เข้าเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น เนื้อหาสาระของใบปลิวส่อว่าไทยอิสระกลุ่มนี้คือพวกหนังสือพิมพ์ ซึ่งไม่ช้าถูกตำรวจสอบปากคำและถูกจับกันเป็นระนาว ขบวนการนั้นก็ล้มไป

กลุ่มต่อต้านรังควานญี่ปุ่นที่ปฏิบัติการได้ผลดีที่สุดก็คือกลุ่มคนไทยมือไวใจเร็ว ซึ่งขโมยทุกสิ่งทุกอย่างของกองทหารญี่ปุ่น รวมทั้งน้ำมันและอาวุธยุทธภัณฑ์ กลุ่มนี้ดำเนินงานเป็นเอกเทศก่อความเสียหายแก่ทรัพย์สินของญี่ปุ่นมากมาย จนญี่ปุ่นออกปากว่า คนไทยขโมยเก่งหาตัวจับยาก

การขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคและราคาที่แพงขึ้นตามลำดับทำให้ประชาชนไม่พอใจรัฐบาลและชิงชังญี่ปุ่น ชาวกรุงยังแถมถูกซ้ำเติมโดยน้ำท่วมที่รุนแรงเป็นประวัติการณ์ใน พ.ศ. ๒๔๘๕ สวนผักสวนผลไม้เสียหายวายวอดเหลือคณานับ ราษฎรไทยจำนวนมากเชื่อว่า เสนียดจัญไรจากผู้รุกรานไทยเป็นสาเหตุของน้ำท่วม

ตอนที่ ๔ เสรีไทยในอเมริกา

ญี่ปุ่นโจมตีฐานทัพอเมริกันที่เพิร์ลฮาร์เบอร์บนเกาะฮาวาย เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ และในวันที่ ๘ ธันวาคมนั่นเอง กองทัพญี่ปุ่นจำนวน ห้าหมื่นคนก็ยกพลเข้าประเทศไทยทั้งทางทะเลโดยขึ้นที่จุดต่าง ๆ บนฝั่งทะเลตะวันออกตอนใต้ และทางบกเข้าทางชายแดนตะวันออกเฉียงเหนือ

คำแถลงการณ์ของรัฐบาลไทยลงวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ นั้น บอกความชัดเจนว่าไทยได้ยอมจำนนต่อการรุกรานของญี่ปุ่นแล้ว แม้ว่าจะยังมิได้ประกาศสงครามเป็นทางการกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาจนกระทั่งวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ ก็ตาม

จึงอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตันในขณะนั้น คือ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และข้าราชการไทยประจำสถานอัครราชทูตได้แก่ พ.ท. หม่อมหลวง ขาบ กุญชร (ทูตทหาร) หลวงดิฐการภักดี (เลขานุการโท) และนายอนันต์ จินตกานนท์ (เลขานุการตรี) ได้ปรึกษากันและตัดสินใจออกประกาศแถลงการณ์ไม่ยอมรับการยอมแพ้ของรัฐบาลไทย ถือว่ามีใช้ตัวแทนและความปลงใจของประชาชนชาวไทย และประกาศจะยืนหยัดต่อสู้ขับไล่ญี่ปุ่นอยู่ข้างฝ่ายสัมพันธมิตร

การตัดสินใจโดยทันทีทั้งนี้ยังผลดีให้เกิดขึ้นแก่งานต่อต้านญี่ปุ่น

ของคนไทย เพราะรัฐบาลอเมริกันในขณะนั้นก็มองเห็นประโยชน์ของความ
ร่วมใจของคนไทยกลุ่มน้อยนี้ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงคนไทยภายในประเทศ
ในภายหลัง

ดังนั้นนอกจากจะสนับสนุนให้ความช่วยเหลือแก่คนไทยในสหรัฐฯ
นี้แล้ว อาจจะเป็นเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้สหรัฐอเมริกาได้ประกาศ
สงครามกับประเทศไทยอย่างเป็นทางการเพื่อตอบโต้การประกาศสงคราม
ของไทยกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕

เรื่องราวเกี่ยวกับการประกาศสงคราม

เมื่อรัฐบาลไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเมื่อวัน
ที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ นั้น รัฐบาลได้ออกประกาศและแถลงการณ์
ทั้งทางหนังสือพิมพ์และวิทยุ และเข้าใจว่าคงจะได้ส่งโทรเลขบอกไปยัง
สถานทูตไทยในประเทศต่าง ๆ ดังที่นายดิเรก ชัยนาม ได้เขียนไว้ใน *ไทย
และสงครามโลกครั้งที่ ๒* ว่าในฐานะเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโตเกียว
ได้รับโทรเลขแจ้งเช่นนั้น^๑

อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏหลักฐานยืนยันว่าทางรัฐบาลได้มีคำสั่งแจ้งให้
สถานเอกอัครราชทูตในกรุงลอนดอนและกรุงวอชิงตันนำเอกสารการ
ประกาศสงครามไปมอบให้แก่ทางรัฐบาลอังกฤษหรืออเมริกัน โดยเฉพาะ
ทางสถานทูตไทยในกรุงลอนดอน หลวงภัทราวาท ผู้เป็นเลขานุการเอกใน
ขณะนั้น และต่อมาได้ร่วมขบวนการเสรีไทยสายอังกฤษ ได้ยืนยันว่าไม่
ปรากฏว่ามีเอกสารดังกล่าวที่เอกอัครราชทูตไทยได้รับคำสั่งให้นำไปมอบ
หมายแต่ประการใด^๒ แม้ทางสถานทูตไทยเองก็ได้รับทราบเพียงจากทาง
วิทยุ

๑ ดิเรก ชัยนาม *ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒* ห้างหุ้นส่วนจำกัดสื่อการค้า กรุงเทพฯ
๒๕๑๙

๒ ปรีดี พนมยงค์ *จดหมายของนายปรีดี พนมยงค์ ถึงพระพิศาลสุภุมวิท อมรินทร์การ
พิมพ์ กรุงเทพฯ ๒๕๒๒*

ดังนั้นเมื่อต่อมาปรากฏว่าได้มีเอกสารและวิทยานิพนธ์ของนักวิชาการ และนักศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศระบุว่า ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เอกอัครราชทูตไทยในกรุงวอชิงตันขณะนั้นได้เข้าพบรัฐมนตรีต่างประเทศอเมริกัน นายคอร์เดล ฮอลล์ (โดยมิได้ระบุว่าเมื่อใด) นัยว่าเพื่อนำเอกสารการประกาศสงครามของรัฐบาลไทยไปยื่นให้นั้น เอกอัครราชทูตไทย "...ได้ตบกระป๋อง แล้วบอกว่า...ขอเก็บเอกสารนี้เอาไว้ในกระป๋องเถิด เพราะตนมีความเชื่อมั่นว่าการประกาศสงครามนี้ มิใช่ความปรารถนาของประชาชนชาวไทย...."^๓

ข้อความทั้งนี้ผู้ที่เขียนไว้อ้างว่าได้มาจากข้อเขียนของนักข่าวอเมริกัน ชื่อวอลเตอร์ฟิตซ์มอริส (Walter Fitzmaurice) ลงพิมพ์ในนิตยสารนิวสวีค ฉบับวันที่ ๓ กันยายน ๑๙๔๕ (พ.ศ. ๒๔๘๘)^๔

ข้อความนี้ไม่ปรากฏว่าได้รับการยืนยันจากตัวเอกอัครราชทูตเอง จึงสันนิษฐานว่าไม่น่าจะเป็นความจริง เพราะการติดต่อระหว่างรัฐบาลไทยกับสถานทูตในอังกฤษหรืออเมริกานั้นก็จะปฏิบัติในรูปแบบเดียวกัน และมีหลักฐานทางสถานเอกอัครราชทูตไทยในอังกฤษ ว่าได้รับทราบเรื่องการประกาศสงครามนี้โดยทางวิทยุ และไม่เคยมีคำสั่งเป็นเอกสารเลย

สถานภาพคนไทยในอเมริกา

ในสหรัฐฯ ขณะนั้นมีคนไทยอยู่รวมประมาณ ๑๐๐ คน นอกจากข้าราชการสถานทูตและครอบครัวแล้ว ส่วนใหญ่ก็เป็นนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงหรือทุนรัฐบาล และข้าราชการที่มาศึกษาต่อหรือมาดองาน เป็นนักเรียน

๓ Haseman John B. *The Thai Resistance Movement during the Second World War* Center for South-East Asian Studies, Northern Illinois University 1978.

๔ Fitzmaurice, Walter. *Thailand, Ally in secret, snooped under Japs' noses.* Newsweek, September 3, 1945.

ทุนส่วนตัวเพียงไม่กี่คน และทุกคนอยู่ในความดูแลของ ก.พ. ทั้งสิ้น สำหรับผู้ที่เป็นักเรียนนั้นไม่ว่าจะศึกษาในระดับใด ก็ได้เงินค่าใช้จ่าย หรือที่เรียกว่าเงินกระเป๋าทดประจำเดือน คนละ ๙๐ เหรียญ

สถานอัครราชทูตไทยในกรุงวอชิงตันประกาศไม่ยอมรับการตัดสินใจของรัฐบาลไทย และประกาศต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น เมื่อ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๔ และรัฐบาลไทยได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ รัฐบาลจึงได้มีคำสั่งเรียกคนไทยในทั้ง ๒ ประเทศดังกล่าวกลับประเทศไทย

สำหรับในสหรัฐานั้น ปรากฏว่ามีผู้สมัครกลับโดยเรือ “กริโบซ์ลัม” อันเป็นเรือของประเทศสแกนดิเนเวียอันเป็นประเทศเป็นกลางเพียง ๑๔ คน ที่เหลือประมาณ ๔๐ คน อันรวมทั้งข้าราชการสถานทูตกับครอบครัวทุกคน และข้าราชการนักเรียนอีกไม่ต่ำกว่า ๖๐ คน

จิตใจและชีวิตของคนไทยเหล่านี้ต้องประสบกับความคับแค้นมิใช่น้อย เพราะการปฏิเสธคำสั่งของรัฐบาลในครั้งนี้นั้นหมายถึงการสูญเสียสัญชาติไทย ถูกตัดความช่วยเหลือจากทางรัฐบาลทุกอย่าง และถูกริบทรัพย์สินส่วนตัวทั้งสิ้นที่มีอยู่ภายในประเทศ

อนาคตไม่มีความแน่นอน เพราะแม้อเมริกาจะไม่ได้ประกาศสงครามตอบไทยและยังคงถือว่าประเทศไทยเป็นเพียง “ประเทศในความยึดครองของญี่ปุ่น” เท่านั้นก็ตาม กว่ารัฐบาลอเมริกันจะปล่อยเงินและหลักทรัพย์ของไทยที่ยึดไว้ในสถานเอกอัครราชทูตนำมาใช้ดำเนินงานในด้านการต่อต้านญี่ปุ่นได้ (จำนวนประมาณ ๙ ล้านบาท) ก็ต้องคอย จนถึงเดือน เมษายน ๒๔๘๕

การร่วมมือกับสหรัฐฯ เพื่อต่อต้านญี่ปุ่น

ความจริงขอบเขตของงานการต่อต้านนี้มีกว้างขวางมากกว่าเพียงการส่งคนหนุ่มเข้าฝึกในกองทัพอเมริกัน เพื่อส่งไปทำงานที่เรียกว่า “ใต้ดิน”

เท่านั้น

ความร่วมมือนี้จะผ่านองค์การอเมริกัน ที่มีความสำคัญยิ่งในระหว่างสงคราม ๒ องค์การ คือ

๑. Office of Strategic Services (O.S.S.) สำนักงานด้านแผนยุทธศาสตร์หรือหากจะพูดให้เข้าใจง่ายขึ้นก็คืองานราชการลับสงครามนั่นเอง

๒. Office of War Information (O.W.I.) สำนักข่าวสารการสงคราม ซึ่งมีหน้าที่สืบทราบความเคลื่อนไหวจากภายในประเทศที่ถูกยึดครอง และกระจายข่าวหรือประชาสัมพันธ์งานของฝ่ายพันธมิตรกลับไป รวมทั้งการกระจายเสียงทำสงครามจิตวิทยาด้วย

คนไทยเกือบจะทุกคนยกเว้นเด็ก ๆ จะมีส่วนได้ช่วยงานทั้ง ๒ ประเภทนี้ประการใดประการหนึ่งไม่มากนักน้อย

สำนักงานทหารที่ต้องลงสนามนั้นเป็นงานที่รู้จักกันดีว่า มีส่วนร่วมกับขบวนการต่อต้านภายในประเทศ เรียกชื่อว่า *ขบวนการเสรีไทย* แต่อันที่จริงแล้วงานนั้นมีรายละเอียดที่ประกอบด้วยงานอื่นในด้านยุทธศาสตร์ เพราะนอกจากเรื่องของการใช้วิทยุเพื่อสื่อสาร ติดต่อกับและการใช้อาวุธต่อต้าน บ่อนทำลาย ฯลฯ แล้ว ยังมีงานเตรียมการ เช่น การทำแผนที่ประเทศไทยอย่างละเอียดเป็นภาษาอังกฤษ การสอนภาษาไทยให้ทหารอเมริกันที่เตรียมเข้ามาปฏิบัติการในประเทศไทย การรับและแปลข่าววิทยุจากประเทศไทยเพื่อให้ได้รับรู้ความเคลื่อนไหวภายในประเทศ และการเขียนบทความส่งให้คนไทยในประเทศได้ทราบจุดหมายของเรา และเตรียมตัวช่วยเหลือ

หรือแม้งานเล็กๆ ที่หลายคนอาจจะมองข้ามไป เช่นงานการช่วยเหลือรับรองทหารที่ออกสนามมาแล้วกลับมาพักผ่อนชั่วคราวเรียกว่างาน U.S.O. หรือ American Theatre Wing ที่ศิลปินนักแสดงอเมริกันจัดตั้งขึ้น คุณ (ท่านผู้หญิง) อุดนา ปราโมช ภริยาทูตกับข้าราชการสตรีอีกบางคน ก็ได้ไปร่วมทำงานประเภทเตรียมและเสิร์ฟอาหารให้ทหารอยู่ตลอดระยะสงคราม

เสรีไทย

คำนี้มีที่มาที่ไม่ลึกลับนัก แต่ความหมายนั้นแจ่มชัดนัก

ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เสรีไทยคนหนึ่งจากอังกฤษบอกว่า “บรรดาคนไทยที่อยู่ในสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้น รัฐบาลไทยเรียกตัวให้กลับ แต่มีอยู่จำนวนหนึ่งที่ไม่ยอมกลับ แม้รัฐบาลไทยจะขู่ว่า ผู้ที่ไม่กลับประเทศไทยตามคำสั่งนั้นจะถูกถอนสัญชาติ ผู้ที่ไม่ยอมกลับประเทศไทยเหล่านั้นเรียกตนเองว่า “เสรีไทย” และยังคงถือสัญชาติไทย”^๕

พล.อ. เนตร เชมะโยธิน ก็ได้เรียบเรียงเล่าความเป็นมาและความมุ่งหมายของขบวนการเสรีไทยไว้ตามคำพูดของท่านปรีดี พนมยงค์ ว่า “เมื่อองค์การรับใช้ชาติจำเป็นต้องมีขึ้นดังกล่าวแล้ว ก็จำเป็นต้องมีนามสำหรับการนี้... มีความจำเป็นต้องเรียกองค์การและผู้ร่วมงานในต่างประเทศว่า “เสรีไทย” เพราะเวลานั้นต่างประเทศเข้าใจว่าประเทศไทยอยู่ใต้ครอบครองของญี่ปุ่น เสรีไทยไม่ใช่ผู้ที่อยู่ใต้ครอบครองของญี่ปุ่น ความหมายก็คือ ไทยที่เป็นเสรี หรือไทยทั้งหลายที่ต้องการให้ประเทศของตนเป็นอิสระ ทั้งนี้เพื่อให้ต่างประเทศรับรองการกระทำของผู้ที่อยู่ในต่างประเทศ ส่วนองค์การต่อต้านภายในประเทศนั้น ในชั้นเดิมไม่มีชื่อเรียกองค์การว่าอย่างใด การชักชวนให้ร่วมงานกันตั้งแต่วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นต้นมา ก็ชักชวนกันเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นให้พ้นไปจากประเทศ และเมื่อองค์การภายในและนอกประเทศได้ติดต่อกันแล้วในชั้นหลัง สาส์นที่เจ้าหน้าที่ต่างประเทศมีมาถึงข้าพเจ้าเรียกขานองค์การที่เราร่วมงานระหว่างคนไทยภายในและภายนอกนี้ว่า Free Siamese Movement หรือขบวนการเสรีไทย เป็นนามสมญาที่ควรยอมรับ ข้าพเจ้าก็ได้ถือเอานามนี้ได้ตอบกับต่างประเทศ...”^๖

๕ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ทหารชั่วคราว ใน ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ ของ ดิเรก ชัยนาม แพรวพิทยา ๒๕๑๙

๖ พล. อ. เนตร เชมะโยธิน งานใต้ดินของพันเอกโยธี

อีกกระแสหนึ่งรับฟังจากเหล่าเสรีไทยในอเมริกาว่าหลังจากที่นักเรียนไทยจำนวนหนึ่งได้เดินทางกลับไปแล้วโดยเรือ “กริ๊ปโซล์ม” ตามคำสั่งของรัฐบาลไทย สถานเอกอัครราชทูตไทยในกรุงวอชิงตันได้มีหนังสือทบทวนไปยังนักเรียน (ชาย) จำนวนหนึ่งให้อาสาสมัครงานเพื่อรับใช้ชาติ โดยมีได้แจ้งชัดเจนว่าเป็นงานประเภทใด เพียงแต่กำชับว่าให้ถือเป็นความลับ

เมื่อนักเรียนจำนวนประมาณ ๓๐ คนมาจากทิศต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา ได้มาร่วมประชุมกันในราวเดือน พฤษภาคม ๒๔๘๕ นั้น ได้รับทราบว่ งานที่ต้องการอาสาสมัครนั้นคืองานการสืบราชการลับ (Intelligence) จะต้องเข้าไปปฏิบัติงานภายในประเทศไทย ทำหน้าที่เป็นแนวที่ ๕ (Fifth column) สร้างสายการติดต่อระหว่างคนไทยหรือสายของอเมริกันภายในประเทศกับภายนอก

เมื่อนักเรียนไทยถามว่า งานนี้จะทำเพื่อใครหรือในนามของใคร ทางสถานเอกอัครราชทูตตอบว่าทำในนามของสถานเอกอัครราชทูตไทยในสหรัฐฯ ก็ได้มีผู้แย้งว่าหากเป็นเช่นนั้นผู้ที่ปฏิบัติงานก็ควรจะเป็นเจ้าหน้าที่ของสถานทูตเท่านั้น ในเมื่อทำในนามของคนไทยก็น่าจะทำแบบที่คนฝรั่งเศสที่หนีการยึดครองของเยอรมัน ออกมานอกประเทศเขาทำกัน เขาเรียกกลุ่มของเขาว่า “ฝรั่งเศสอิสระ”

จก ณ ระนอง ผู้เป็นเจ้าของความคิดนี้ เป็นนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง สำเร็จปริญญาตรีด้านกฎหมายต่างประเทศจากฝรั่งเศส รัฐบาลส่งมาอเมริกา ศึกษาต่อจนจบปริญญาโททางการทูตที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด จกเสนอให้กลุ่มของเราว่า Free Thai และได้ตกลงใช้ชื่อไทยว่า เสรีไทย

กองทหารเสรีไทยในสหรัฐฯ

อาสาสมัครไทยต้องผ่านการคัดเลือกของเจ้าหน้าที่หน่วย O.S.S ต้องการตรวจสอบประวัติและการสัมภาษณ์ หลักเกณฑ์ของการรับหรือไม่รับนี้รู้สึกว่าจะยากต่อการประมวล เพราะดูเหมือนความแข็งแกร่งของ

ร่างกายและจิตใจนั้น จะมีความสำคัญเป็นรองภูมิหลังที่ผุดผ่อง ไม่มีอะไร
ข้องแวกกับฝ่ายศัตรู

ตัวอย่างเช่น บางคนไม่ได้รับการคัดเลือกเข้าฝึกฝนในรุ่นแรกเพราะ
มีประวัติหรือได้จากการสัมภาษณ์ว่าเคยศึกษาในประเทศญี่ปุ่นมาก่อน
เคยมีเพื่อนร่วมห้องเยอรมัน เคยเขียนบทความโจมตีนโยบายต่างประเทศ
อเมริกัน ฯลฯ

อย่างไรก็ตามในจำนวน ๒๑ นายที่ได้คัดเลือกไว้เป็นรุ่นแรกนั้น ผ่าน
การฝึกที่ทรหดที่สุด เหมือนทหารอเมริกันทุกประการ ได้รับคำชมเชยสูง

ทั้ง ๆ ที่หมู่พวกเขานั้นมีความแตกต่างหลายหลากมากเหลือเกิน แม้
จะไม่พูดถึงชาติตระกูลซึ่งก็มีตั้งแต่เชื้อพระวงศ์ระดับหม่อมเจ้า ลงมาจน
ถึงลูกชานา มีคนที่สูงกว่า ๖ ฟุต ลงมาจนกระทั่งถึงตัวเล็กขนาดใส่รองเท้า
เด็กเบอร์ ๔ เท่านั้นก็มี มีคนที่หน้าตาเป็นฝรั่ง เป็นญี่ปุ่น เป็นแขก ทำให้
การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะไปปฏิบัติเป็นความลับ (ตอนปลอม
ตัวเข้าประเทศไทย) นั้นเป็นเรื่องยากมิใช่น้อย

ทุกคนจะผ่านการฝึกเหมือนกัน ใช้เวลาประมาณ ๔ เดือน ประกอบ
ด้วยการฝึกฝนในด้านที่เรียกว่า SO (Special Operation) และ SI (Special
Intelligence)

ประเภทแรก เป็นการฝึกงานการรบแบบกองโจร หนักในด้านการ
ใช้อาวุธ การจู่โจมและบ่อนทำลาย ฝึกความทรหดทั้งกายและใจ รู้จัก
ว่ายน้ำ ดำน้ำ ปีนเขา ไต่เชือก อดอาหารอดน้ำ ทนร้อนทนหนาว เดินทาง
ในที่มืด หาอาหารประทังชีพเพื่อความอยู่รอดในทุกกรณี

ประเภทหลัง ฝึกงานการส่งข่าวทุกประเภท รู้จักสร้างโครงข่ายการ
ส่งข่าว ไม่ว่าจะเป็นโดยการเดินสายหรือใช้วิทยุ มีความรู้เรื่องการใช้ สร้าง
ติดตั้ง ซ่อมวิทยุทั้งเครื่องรับและส่ง สร้างรหัสลับเฉพาะตัวและถอดรหัสได้

ความรู้ที่จะกลายมาเป็นความจำเป็นสำหรับการทำงานเรื่องการ
รายงานความเคลื่อนไหวของฝ่ายศัตรู คือความสามารถในการ “อ่าน” ดิน

ฟ้าอากาศ และรายงานให้หน่วยปฏิบัติทราบล่วงหน้า

อีกทั้งการรู้จักกระโดดร่มชูชีพก็เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกของทุกคน ทหารเสรีไทยรุ่นที่ ๑ นี้ มีจำนวน ๒๑ คน เสร็จสิ้นการฝึกในเดือน มกราคม ๒๔๘๖ ออกเดินทางไปทางเรือเมื่อ ๑๔ มีนาคม ๒๔๘๖ เพื่อไปปฏิบัติงาน เริ่มที่ในประเทศจีน

ทุกคนจะได้ผ่านการติดยศ และพิธีสาบานตนหน้าธงชาติมาแล้ว อย่างมีพิธีรีตอง กองทหารนี้มี พ.ท. ม.ล. ชาบ บุญชร เป็นผู้บังคับบัญชา เมื่อจัดอันดับอาวุธของผู้เคยมียศมาก่อนแล้ว หัวหน้ารองลงมาก็ได้แก่ ร.ต.อ. จำรัส พอลเล็ด และ ร.อ. โผน อินทรทัต ตามด้วย ร.ท. การะเวก ศรีวิจารณ์ ผู้สำเร็จมาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกมียศ ร.ต. มาก่อนแล้ว นอกนั้นมียศเป็นร้อยตรีทุกคน

รูปแบบของทหารเสรีไทยของเรานี้ ใช้แบบเดียวกับของนายทหารกองทัพบกอเมริกัน คือสีกาก็ คอแบะ ผูกเน็คไท ที่ป่าติดธงชาติไทย มีตัวหนังสือ Free Thai แต่เครื่องหมายบอกยศนั้นใช้ดาวและมงกุฎตามแบบไทย ยังความพิศวงให้แก่คนอเมริกันมิใช่น้อย ที่ได้เห็นว่านายทหารของเราเป็น “นายพล” กันตั้งแต่ยังหนุ่มมาก เพราะในกองทัพอเมริกันนั้น “ดาว” หมายถึงยศนายพล ทำให้นายทหารของเราต้องรับเคารพจากทหารอเมริกัน ทั้งนายทหารและพลทหารกันแทบไม่หวาดไม่ไหว

งานของกองทหารเสรีไทยของเราเป็นความลับ ในการเล็ดลอดเข้าไปภายในประเทศเพื่อติดต่อกับขบวนการต่อต้านภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่นนั้น ผู้ที่ได้รับมอบหมายจะต้องเป็นเสมือน “ไม่มีตัวตน” ไม่เป็นผู้ที่ใครรู้จัก ไม่มีแม้แต่ชื่อจริง สถานที่ต่าง ๆ ก็จะใช้เป็นตัวเลขหรือตัวอักษร นับแต่เริ่มฝึก ทุกคนก็จะเป็นที่รู้จักเพียงโดยชื่อสมมุติเท่านั้น ชื่อเหล่านี้มักจะมีสำเนียงเป็นฝรั่งเพราะชื่อไทยนั้นแม้ชื่อตันก็ออกเสียงยากอยู่แล้ว

ดังนั้นเสรีไทยรุ่นหนึ่ง ๒๒ นาย (รวมทั้ง ม.ล.ชาบ บุญชร ด้วย) ก็จะเป็นที่รู้จักกันดังนี้

๑. ม.ล. ขาบ กุญชร (Karl)
๒. จำรัส ฟอลเล็ท (Dick)
๓. โพน อินทรทัต (Paul)
๔. การะเวก ศรีวิจารณ์ (Cary)
๕. การุณ เก่งระดมยิง (Ken)
๖. จก ณ ระนอง (Charles)
๗. จำรูญ ดิษยนันท์ (Kai)
๘. จินตมัย อมาตยกุล (Jim)
๙. นิธิพัฒน์ ขาสีจันทร์ (Nick)
๑๐. บุญเย็น ศศิรัตน์ (Bunny)
๑๑. บุญรอด บิณฑสันต์ (Ben)
๑๒. บุญเลี้ยง ตามไท (Bob)
๑๓. เป้า ขำอุไร (Pow)
๑๔. พิเศษ ปัตตะพงษ์ (Pat)
๑๕. พิสุทธิ สุทัศน์ ณ อยุธยา (Pete)
๑๖. ม.จ. ยุธิษเฐียร สวัสดิวัตน์ (John)
๑๗. สมพงษ์ ศัลยพงษ์ (Sal)
๑๘. สวัสดิ์ เชี่ยวสกุล (Sam)
๑๙. อานนท์ ณ ป้อมเพชร (Arnold)
๒๐. ม.ล.เอกไชย กำภู (Jay)
๒๑. เอียน ชัมพานนท์ (Ian)
๒๒. วิเชียร วายวานนท์ (Victor)

ความจริงแล้ว ยังมีคนไทยอีก ๒ คนที่ได้เข้าร่วมการฝึกพร้อมกับพวกเสรีไทย ๒๑ คนข้างต้นนี้ คือ ม.ร.ว. สิงคธา ทองใหญ่ และสงสุข สาครบุตร ทั้ง ๒ คนนี้ได้ถูกเกณฑ์เข้าเป็นทหารในกองทัพอเมริกันมาก่อน ต่อมาก็ได้กลับเข้าปฏิบัติการในกองทัพอเมริกันกลายเป็นคนอเมริกันโดย

สัญชาติไป

ทหารเสรีไทยรุ่นที่ ๒ รวม ๑๕ คน หลังการฝึกฝนแล้วได้ออกเดินทางโดยทางเรือเมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๘๖ เพื่อไปปฏิบัติงานและรับการฝึกฝนเพิ่มเติมในอินเดียและลังกา ขณะนั้นศูนย์บัญชาการฝ่ายพันธมิตรมีลอร์ดหลุยส์เมาท์แบตเต็นเป็นหัวหน้า ตั้งอยู่ที่แคนดี เกาะลังกา

ทั้ง ๑๕ คนต้องใช้ชื่อสมมุติเช่นเดียวกับรุ่นที่ ๑ แต่รุ่นที่ ๒ นี้ประสบความยุ่งยากสับสนที่ไม่เคยเป็นปัญหาของรุ่นที่ ๑ กล่าวคือ ชื่อสมมุติที่ตั้งให้นี้ บังเอิญไปซ้ำกับพวกรุ่นที่ ๑ ใช้อยู่แล้วก็มี ไม่เป็นที่พอใจของเจ้าตัวก็มี แต่ทุกชื่อก็ติดตัวไปจนกระทั่งสำเร็จภารกิจ การที่ชื่อซ้ำกันบางครั้งทำให้เกิดความสับสนในการสอบสวนข้อมูลได้เหมือนกัน

รายชื่อของรุ่นที่ ๒ และชื่อสมมุติ

๑. กุศะ ปันยารชุน (King)
๒. เจริญ เจริญรัชต์ภาคย์ (Carl) แม้จะสะกดตัวต่างกันชื่อนี้ก็ซ้ำกับชื่อของ ม.ล.ชาบ กุญชร
๓. ฉลอง บึงตระกุล (Charles) ซ้ำกับชื่อของจก ณ ระนอง รุ่นที่ ๑
๔. เฉลิม จิตตินันท์ (Cal)
๕. ชโรช โล่ห์สุวรรณ (Los)
๖. บุญยง นิโครธานนท์ (Nick) ซ้ำกับชื่อของนิธิพัฒน์ ชาลีจันทร์ รุ่นที่ ๑
๗. ประยูร อรรถจินดา (Ray)
๘. สละ ทศานนท์ (Sal) ซ้ำกับชื่อของสมพงษ์ รุ่นที่ ๑
๙. สิทธิ เศวตศิลา (Sid)
๑๐. สุนทร สุนทราทูล (Soon)
๑๑. आयुส อิศรเสนา (Isaac) เจ้าตัวไม่ชอบชื่อนี้เลย บอกว่าเป็นชื่อยาว
๑๒. อำนวน พูนพิพัฒน์ (Amney)

๑๓. อุดม พัฒนพงษ์พานิช (Dan)

๑๔. อุดมศักดิ์ ภาสวณิช (Don)

๑๕. ไฉน เรื่องศิริ (Chan)

สำหรับไฉน เรื่องศิริ นั้น ในการปฏิบัติงานชื่อมักจะปรากฏอยู่กับรุ่นที่ ๑ เพราะแม้จะได้เข้าฝึกพร้อมรุ่นที่ ๒ แต่ก็ได้รับการเรียกตัว่วนไปปฏิบัติงานในประเทศจีนพร้อมกับรุ่นที่ ๑ คงจะเป็นเพราะความต้องการแพทย์นั่นเอง

รุ่นพิเศษ ๓ คน ในระหว่างที่รอการเรียกเข้ารับการฝึกรุ่นที่ ๒ นั้น ก็ปรากฏว่ามี ๓ คนที่ได้รับการเรียกตัวไปฝึกและมอบหมายหน้าที่พิเศษให้ คือการส่งเข้าประเทศไทยโดยเรือดำน้ำ เพื่อให้ไปติดต่อกับขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นภายในประเทศ ทั้งนี้หน่วยงาน โอ.เอส.เอส. เป็นผู้ดำเนินงาน หลังจากที่คอยมาเป็นเวลานานแล้ว หน่วยเสรีไทยรุ่นแรกๆ ที่ไปปฏิบัติงานจากฐานในประเทศจีนนั้นไม่สามารถทำให้สำเร็จได้

ในจำนวน ๓ คนนี้เป็นผู้ไปปฏิบัติงานจริง ๒ คน และสำรอง หรือเป็นพี่เลี้ยง ๑ คน คือ

๑. บุญมาก เทศะบุตร (Mac)

๒. วิมล วิริยวิทย์ (Wyman)

๓. อานนท์ ศรีวรรณะ (Arnold) ชื่อซ้ำกับอานนท์ ณ บ่อมเพชร รุ่นที่ ๑

และ รุ่นห้อยท้าย ประกอบด้วย ๓ คนที่เดิมทำงานอื่นอยู่ แล้วตัดสินใจเข้าขอรับการฝึกเพื่อไปปฏิบัติ แต่ได้สมัครผ่านหน่วย โอ.เอส.เอส. มิได้สมัครผ่านสถานทูตไทยคือ

๑. พูนเพิ่ม ไกรฤกษ์ (Poon)

๒. สมจิตร ยศสุนทร (Sonny)

๓. เชื้อ หุ่นจำลอง (Chua)

การปฏิบัติงาน

ในบรรดางานแขนงต่าง ๆ ที่เสรีไทยในอเมริกาต้องปฏิบัตินั้น ที่มีน้ำหนักความสำคัญและประจักษ์ผลชัดเจน ก็คือการเล็ดลอดเข้าประเทศไทยเพื่อหาทางติดต่อกับขบวนการต่อต้านญี่ปุ่น อันเป็นงานที่สลับซับซ้อนยากและเสี่ยงอันตรายอย่างยิ่ง

สมควรได้กล่าวถึงงานนี้ ตั้งแต่เดินทางไปตั้งฐานปฏิบัติงานในประเทศจีน ความพยายาม อุปสรรคและความผิดหวัง การที่หัวหน้าขบวนการเสรีไทยในประเทศส่งตัวแทนออกมาติดต่อ ความสำเร็จในการติดต่อระหว่างฐานปฏิบัติงานในประเทศจีนกับเสรีไทยในประเทศ และท้ายที่สุดการสามารถติดต่อได้โดยตรงระหว่างศูนย์บัญชาการของฝ่ายพันธมิตรที่ลังกา และขบวนการต่อต้านภายในประเทศ

นับแต่นั้นมาก็คืองานการร่วมมือกับฝ่ายพันธมิตร ต่อต้านและขับไล่ญี่ปุ่นอย่างแท้จริง เริ่มแต่การส่งสายลับและทหารเข้าประเทศไทย ส่งอาวุธและฝักอาวุธ ส่งเสบียงอาหารและยารักษาโรค ฯลฯ จนกระทั่งสงครามสงบ

เสรีไทยรุ่นที่ ๑ และการปฏิบัติงานในประเทศจีน

เสรีไทยรุ่นที่ ๑ พร้อมด้วยนายทหารฝ่ายพลธิการอเมริกัน ชื่อ ร.ท. นิคอล สมิธ ผู้ซึ่งทางการ โอ.เอส.เอส. ส่งมาประจำอยู่กับทหารไทยและได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับพวกเราทั้ง ๒๒ คน ตราบจนสามารถเข้าเมืองไทยได้ออกเดินทางโดยทางเรือจากสหรัฐฯ เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ใช้เวลา ๖๓ วันไปถึงอินเดีย และรับการฝึกเพิ่มเติมอีกประมาณ ๓ เดือนกว่าจะไปถึงจุดหมายในตอนใต้ของจีน

ในการทำสงครามต่อต้านญี่ปุ่นในตะวันออกนี้ทั้งอังกฤษและอเมริกามีศูนย์สืบราชการลับรายงานให้รู้ความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นไม่ว่าจะเป็นในพม่า อินเดียจีน ฯลฯ อยู่ตลอดเวลา แต่ประเทศไทยนั้นเป็นจุด "บอดสนิท"

คือไม่สามารถรับรู้อะไรได้เลยมาก่อน

โอ.เอส.เอส. ขณะนั้นปฏิบัติการอยู่แล้วในจีนและพม่า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรายงานความเคลื่อนไหวของกองกำลังของญี่ปุ่นเพื่อประสานงานกับหน่วยต่อต้านของนายพลสตีลเวลในพม่า และหน่วยเครื่องบินทิ้งระเบิดของนายพลเชอโนลต์ในตอนใต้ของจีน

จีนสนับสนุนงานของเสรีไทย และแนะนำให้ไปตั้งฐานปฏิบัติการที่คุนหมิง ซึ่งอยู่ในแคว้นยูนนานหรือสิบสองปันนา ใกล้เขตแดนไทย และผู้คนมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับไทยด้วย แต่ต่อมาหน่วยเสรีไทยของเราได้เปลี่ยนใจ ไปเลือกตั้งฐานปฏิบัติการที่ชื่อเหมาเมืองด่านเก่าทางใต้ลงมาอีก

เหตุผลแรก ก็คือว่าชื่อเหมาเมืองมีลักษณะที่ต้องการเพื่อการรับส่งวิทยุ ตั้งอยู่บนที่สูงใกล้เขตไทยมาก เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือว่า นายพลเชอโนลต์ผู้มีชื่อเสียงแห่งฝูงบิน “ฟลายอิง ไทเกอร์” กำลังจะมาจัดสร้างสนามบินขึ้นที่นี่ เพื่อเป็นที่พักเติมน้ำมันของเครื่องบินพันธมิตรที่จะไปโจมตีหรือเดินทางกลับหลังจากไปโจมตีที่มั่นของญี่ปุ่นในพม่าหรือในไทย

การสร้างฐานปฏิบัติการที่ชื่อเหมาเมืองนี้ หมายถึงการสร้างจริง ๆ ที่ต้องลงมือกันเองถ้วนทั่วทุกคน นับแต่การสร้างอาคารที่พักอาศัย อาคาร ที่ทำงาน ติดตั้งเครื่องอุปกรณ์ทำไฟฟ้า รับส่งวิทยุและสิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความเป็นอยู่ให้พอสะดวกสบาย การกินอยู่ไม่อดคัต แต่สภาพการดำรงชีวิตและความคืบหน้าของงานที่เชื่องช้าไม่ให้เห็นแสงสว่างหรือความหวังมากนัก ทำให้ชีวิตของเพื่อนเรากลุ่มนี้ รวมทั้ง ม.ล. ขาว กุญชร ผู้บังคับบัญชานั้น ลำเค็ญมากอยู่

“แมรี” และ “ไต้ลิ” เป็นชื่อนุคคล ๒ คนที่มีความสำคัญต่อการทำงานของกองทหารเสรีไทยรุ่นที่ ๑ ของเราในประเทศจีนนี้มาก

ในด้านการปฏิบัติงานนั้น หน่วยทหารเสรีไทยนี้ขึ้นตรงกับหน่วยงาน โอ.เอส.เอส. ซึ่งมีตัวแทนอยู่ในประเทศจีน คือนาวาเอก มิลตัน ไมล์ (Milton Mile) เรียกกันว่า “กัปตันไมล์” มีชื่อสมมุติว่า “แมรี” หน่วย โอ.เอส.เอส.

ทำงานร่วมกับจีนด้วยการส่งอาวุธและนายทหารให้มาช่วยฝึกการรบแบบกองโจร และการบ่อนทำลาย แลกเปลี่ยนกับชาวกรองที่จีนจะส่งให้เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่น

ศูนย์กลางของหน่วยไอ.เอส.เอส. ของอเมริกันนี้ตั้งอยู่ไม่ไกลจากจุงกิง ใกล้ๆ กับศูนย์ราชการลับของนายพลไต้ลี่ เรียกว่า Friendship Valley กับตันไมล์ทำงานใกล้ชิดและต้องได้รับความร่วมมือจากนายพลจีนผู้ทรงอิทธิพลนี้ เพราะไต้ลี่มีขอบเขตงานและอำนาจกว้างขวางมาก ขนาดส่งประหารชีวิตคนได้ มีสายลับอยู่ทุกหัวระแหง ขนาดกล่าวได้ว่าไม่มีสิ่งใดที่ไต้ลี่จะไม่รู้ อีกทั้งเป็นคนถือตัว อเมริกันทำอะไรจะต้องบอก มิฉะนั้นจะถือเป็นการหยามหน้า จะไม่เพียงแต่ไม่ยอมช่วยเท่านั้นหากจะขัดขวางด้วย

กับตันไมล์ได้พา ม.ล.ชาบ กุญชร ไปพบนายพลไต้ลี่ แจ้งจุดหมายของการทำงานคือการส่งคนเดินทางเข้าไปติดต่อกายในประเทศ ไต้ลี่ได้ให้คำรับรองหนักแน่นและน่าเชื่อถือได้ว่าจะช่วยเหลือทุกประการให้งานของหน่วยเสรีไทยประสบความสำเร็จ เพราะกองทัพที่ ๙๓ ของจีนก็ก่อกำเนิดขึ้นขณะนั้นติดต่อกับกองทัพภาคเหนือของไทยในเชียงตุง ขนาดส่งคนผ่านเข้าออกชายแดนกันและกันเสมอ

ความหวังเริ่มรำไรขึ้นแล้ว นับแต่ไต้ลี่ทำตามคำพูดด้วยการจัดหาซื้อม้าให้กองทหารไทย และมอบให้หัวหน้าศูนย์ที่ เจ้หลี่ เป็นผู้ประสานงาน เจ้หลี่ อยู่ติดแม่น้ำโขง เดินเท้าใช้เวลา ๒๐ วัน ก็จะถึงชายแดนไทย ในเขตนี้มีสายลับของจีนทำงานอยู่ไม่ต่ำกว่า ๔๐๐ คน พวกเสรีไทยที่จะเดินทางเข้าประเทศไทยก็ต้องตั้งต้นที่นี่

การรอและความไม่แน่ใจ

นับแต่ออกเดินทางจากสหรัฐฯ มาเมื่อ ๑๔ มีนาคม ๒๔๘๖ จนกระทั่ง

๔ Smith, Nicol & Clark, *Blake Into Siam Underground Kingdom* The Bobbs-Merrill Company, New York. 1954

ได้มาปักหลักอยู่ที่ซีอเหมานี้เมื่อ ๑๔ มกราคม ๒๔๘๗ ก็มีแต่การรอดอยคำ
สั่งจากทาง โอ.เอส.เอส. ให้เดินรุดหน้าได้ รอแล้วรอเล่าคำสั่งนั้นก็ไม่มีมาถึง

ตั้งแต่มาถึงประเทศจีนก็ได้ข่าวว่า จำกัด พลาญกูร เล็ดลอดออกมา
ถึงจุงกิงตั้งแต่เดือน กรกฎาคม ๒๔๘๖ พร้อมด้วยสาส์นของหัวหน้าขบวนการ
ต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศไทยโดยสรุปมีใจความสำคัญ ๕ ประการคือ

๑. ขอให้ฝ่ายสัมพันธมิตรเลิกประกาศสงครามกับไทย
๒. ขอร่วมกำลังเป็นมิตรกันเพื่อต่อสู้ญี่ปุ่น
๓. ขอให้อังกฤษบรรเทาการปฏิบัติต่อไทยในฐานะศัตรู
๔. ขอให้ฝ่ายพันธมิตรช่วยขบวนการต่อต้านในรูปของเงินและอาวุธ
๕. ขอไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นนอกประเทศ

และทราบว่ายฝ่ายพันธมิตรยินยอมรับทุกข้อนอกจากข้อ ๕^๔

ข่าวนี้ทำให้เกิดกำลังใจขึ้นว่ามีความเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นอยู่แล้ว
ภายในประเทศ พร้อมจะร่วมงานกับฝ่ายพันธมิตร ม.ล.ชาบ กุญชร ใน
ฐานะผู้บังคับบัญชาหน่วยเสรีไทยที่ปฏิบัติงานอยู่ในจีนขณะนั้นได้พยายาม
หลายครั้งหลายคราขอพบจำกัด แต่ไม่ได้รับอนุญาตทั้งจากทางจีนและทาง
อเมริกัน จน ๔ เดือนให้หลังกับต้นมกราคม โอ.เอส.เอส. จึงอนุญาตให้
ได้เข้าพบพร้อมกับ ม.จ.ศุภสวัสดิ์ เสรีไทยจากอังกฤษ ซึ่งฝ่ายอังกฤษส่งมา
จากอินเดีย ได้รายละเอียดจากปากคำของจำกัดเองก่อนตาย เมื่อเดือน
ตุลาคม ๒๔๘๖

ความมั่นใจนี้เพิ่มขึ้นเมื่อได้พบ สงวน ตุลารักษ์ และแดง คุณะติลก
ในเดือน มีนาคม ๒๔๘๗ หัวหน้าขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในไทยได้ส่ง ๒ คน
นี้ ตามออกมาหลังจากไม่ได้ข่าวคืบหน้าจากจำกัด แต่ก็จะเจรจาขอให้
สงวนและแดงเดินทางไปกรุงวอชิงตันได้นั้นยากเย็น ขนาดบรรดาเสรีไทย
ในจีนขณะนั้นขอสละเงินเดือนของตนออกเป็นค่าเดินทางให้ทั้ง ๒ คนนี้

^๔ H aseman, John B. *The Thai Resistance Movement During the Second World War*. Northern Illinois Center for SE Asian Studies. 1978

หากวอชิงตันยังไม่พร้อมจะทำเช่นนั้น

การไม่ได้รับอนุญาตให้พบกับจำกัด พลางกูร ก่อนก็ดี การที่จำกัดเองไม่ได้รับการรับรองจากทางสถานเอกอัครราชทูตไทยในวอชิงตันก็ดี การที่สงวน ตูลารักษ์กับแดง คุณะดิลก ไม่ได้รับการรับรองให้ไปวอชิงตัน ในฐานะตัวแทนของหัวหน้าขบวนการต่อต้านในไทยก็ดี และการที่หน่วยทหารเสรีไทยยังไม่ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติการได้ทั้งๆ ที่พร้อมและรอคอยมาเป็นเวลานานมากแล้วก็ดี รวมกันเข้าทำให้อุดตั้งข้อสันนิษฐานไม่ได้ว่าเป็นเพราะทางสถานเอกอัครราชทูตไทยในสหรัฐฯ ยังไม่พร้อมจะให้การรับรองนั่นเอง

ตัดสินใจลงมือทำงาน

หน่วยเสรีไทยรุ่นที่ ๑ จึงตัดสินใจที่จะดำเนินการไปเท่าที่จะสามารถทำได้ โดยหวังความช่วยเหลือจากฝ่ายจีนดังที่นายพลโตลัสได้ให้สัญญาไว้

ในการทำงานนี้ได้แยกกันออกเป็น ฝ่ายหน้า และ ฝ่ายหลัง

ฝ่ายหลัง คือผู้ที่ยังคงจะต้องประจำการอยู่ที่ชื่อเหมาะต่อไปตามหน้าที่และภาระกิจ ไม่ว่าจะเป็นงานวิทยุ วิศวกร งานพลอากาศ งานขนส่งอาวุธ และเสบียง รวมทั้งงานสนามในการวางแผนโครงสร้างเครือข่ายการหาข่าวส่งข่าว อย่างเช่นงานที่โพน อินทรทัต และ จก ญ ระนอง ทำอยู่ตลอดมา

ฝ่ายหน้า คือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เดินทางเข้าประเทศไทย การเลือกตัวบุคคลนั้นเป็นดุลยพินิจของ ม.ล. ขาบ กุญชร โดยตรง พิจารณาความเหมาะสมของแต่ละคนทั้งร่างกายและจิตใจ หากเป็นงานที่ต้องไปคุ้ยก็จะพิจารณาความสมดุลง่ายระหว่างคนทั้งสองด้วย

ผู้ที่คัดเลือกไว้ให้เดินทางมีทั้งสิ้นเพียง ๑๐ คน ที่เดินทางเดียวนั้นมี โพน อินทรทัต และอานนท์ ญ ป้อมเพชร ที่จะไปเป็นคู่ นั้น มี เอียน ชัม พานนท์ คู่กับ การุณ เก่งระดมยิง และ การะเวก ศรีวิจารณ์ คู่กับ สมพงษ์ ศัลยพงษ์ มีอีก ๒ คู่ เป็นตัวสำรอง คือ เป้า ขำอุไร คู่กับ พิสุทธิ สุทัศน์ และ

บุญเย็น ศศิรัตน์ คู่กับ สวัสดิ์ เขียวสกุล

คู่แรกที่ออกเดินทางไปคือเอียนกับการุณนั้น ออกไปเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๘๗ มีคนของจีนเป็นผู้นำทาง ต้องกลับมาหลังจากไปได้เพียง ๑ เดือน ด้วยเหตุผลว่าเส้นทางไม่ปลอดภัย ความจริงประจักษ์ว่า พวกจีนพาพวกเราไปทดลองเดินทางด้วยเส้นทางใหม่ที่ยังไม่เคยเดินมาก่อน

ความไม่ไว้วางใจเกิดขึ้นแล้ว งานจึงต้องชะงักไประยะหนึ่ง จนกระทั่งได้ บาทหลวงคาทอลิกจีนชื่อ ทุง รับอาสาพาไปตามเส้นทางหลังแนวญี่ปุ่น และพาเข้ากับพิสุทธิ์ และบุญเย็นกับสวัสดิ์ ซึ่งเป็น ๒ คู่สำรองไปส่งจนถึงชายแดน ใช้เวลาร่วม ๓ เดือน

ระหว่างนั้นคู่เอียนกับการุณก็ออกเดินทางไปใหม่ พร้อมด้วยคู่การะเวกกับสมพงษ์ พวกจีนจัดส่งมาตามเส้นทางพงสาลี ให้ล่องแม่น้ำอุมายังหลวงพระบาง

ชะตาชีวิตมาเช่นนั้น ทำให้การะเวกกับสมพงษ์ข้ามปากมายังฝั่งล้านช้าง และเอาชีวิตมาทิ้งไว้ที่นั่น ทั้ง ๆ ที่เพื่อนอีก ๔ คนทั้งที่มาเดี่ยวและมาคู่ก็ล้วนแต่มาถูกจับทุกคนเมื่อข้ามแดนเข้ามาแล้ว แต่ทุกคนก็รอดปลอดภัย เพราะตำรวจไทยได้รับคำสั่งอธิบดีกรมตำรวจ หลวงอดุลเดชจรัส ให้คุ้มครองนำตัวส่งกรุงเทพฯ ตรงตามที่ได้รับทราบมาจากสงวน ตุลารักษ์ ก่อนที่เสรีไทยของเราจะเดินทางเข้ามา

โชคร้ายที่กลายเป็นดี

ไม่มีใครเคยคิดว่าการถูกจับได้จะกลายเป็นผลดี ทำให้การติดต่อนี้ ลุล่วงสำเร็จผล ทุกคนถูกส่งไปควบคุมตัวไว้ที่สันติบาลในกรุงเทพฯ พร้อมหน้ากับเสรีไทยจากอังกฤษอีกจำนวนหนึ่ง

วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๔๘๗ เป็นวันที่พวกเสรีไทยในคุนหมิงที่ยังเหลืออยู่ดีใจที่สุด หลังจากได้รับข่าวที่ทำให้เจ็บปวดทุกข์สาหัสว่าต้องสูญเสียการะเวกและสมพงษ์ไปเมื่อ ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๗ ในวันที่ ๕ ตุลาคมนี้มี

วิทยุจากเป้า ขำอุไร ส่งตรงมาจากสันติบาลในกรุงเทพฯ นั้นเอง

หมายความว่า งานที่หน่วยเสรีไทยของเรามากับนัดทนรอคอยมาเป็นเวลาถึง ๒ ปีนั้นบรรลุผลแล้ว ศูนย์ที่ชื่อเหมาของเราสามารถติดต่อกับขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นภายในประเทศได้แล้ว แม้ว่าจะยังไม่สามารถติดต่อได้โดยตรงจากศูนย์บัญชาการพันธมิตรที่ลังกา เพราะขาดรหัสและอุปกรณ์โดยเฉพาะก็ตาม แต่ก็เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าหัวหน้าขบวนการคือ ปรีดี พนมยงค์ และยังมีผู้นำสำคัญอีกคนหนึ่งคือหลวงอดุลเดชจรัส ต่อมาในการติดต่อกจะใช้ชื่อรหัสว่า “รู้ธ” และ “เบ็ตดี” (ในอังกฤษใช้ชื่อรหัสว่า “พูเลา”)

จากนั้นมางานก็รวดเร็วอย่างรวดเร็วจน มีการติดต่อรายงานกันทุกวัน รายงานอากาศแจ่มจืดใจมดี การเคลื่อนย้ายพลของญี่ปุ่นเข้าพม่า ฯลฯ และแม้กระทั่งการสืบทอดตัวนักบินอเมริกันที่ถูกยิงตกในไทยชื่อบิล แม็คเกร์ ก็ได้ตัวส่งกลับไปที่นายพลเชอโนลต์ตามที่ได้สัญญาไว้ ภายในเวลาอันรวดเร็วนามหัตศจริยใจ

แสดงว่าระบบข่าวกรองของไทย โดยเฉพาะภายในประเทศนั้น มีประสิทธิภาพสูง

ห่วงที่ยังขาดหาย

หมายถึงการติดต่อโดยตรงกับศูนย์บัญชาการฝ่ายพันธมิตรของ ลอร์ดหลุยส์เมาท์แบตเต็นที่ลังกานั้นยังไม่อาจทำได้ เพราะเสรีไทยจากชื่อเหมาที่เข้ามาได้ไม่มีรหัสและอุปกรณ์จะติดต่อกับลังกา จำเป็นต้องผ่านไปทางชื่อเหมาเท่านั้น

ในระหว่างที่งานของหน่วยเสรีไทยรุ่นที่ ๑ ในประเทศจีนยังไม่มีผล หน่วย ไอ.เอส.เอส. ได้จัดฝึก รุ่นที่ ๒ ซึ่งส่วนใหญ่มาประจำทำงานที่ลังกา ภายใต้หัวหน้าชื่อ ร.ท. วิลเลียม พาย (William Pye) แต่ได้คัดเลือกเอาไว้ ๒ คน เพื่องานพิเศษคือการส่งเข้ามาภายในประเทศ ๒ คนนั้นคือ บุญมาก

เทศะบุตร กับ วิมล วิริยวิทย์ มี อานนท์ ศรีวรรณะ เป็นตัวสำรอง

ตามแผนเดิมนั้นบุญมากและวิมลจะเข้าไทยโดยเรือดำน้ำ แต่ปรากฏว่าเสรีไทยทางอังกฤษได้เดินทางด้วยวิธีนั้นก่อนแล้วถูกจับได้ บุญมากกับวิมลจึงได้รับคำสั่งให้ไปกระโดดร่มลงที่แพร่ ทั้งสองคนพลัดกันแต่ก็ถูกจับได้ทั้งคู่ ส่งเข้ากรุงเทพฯ พร้อมกับเครื่องมือที่จะทำให้เชื่อมต่อช่วงที่ขาดหายไปนั้นได้ บุญมากสามารถติดต่อกับศูนย์บัญชาการที่แคนดี (ลังกา) ได้เมื่อ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๗

การปฏิบัติงานต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งคนไทยร่วมมือกับกำลังฝ่ายสัมพันธมิตร ก็นับได้ว่าเริ่มอย่างเป็นทางการนับแต่วันนั้นเป็นต้นมา

การปฏิบัติงานในประเทศไทย

อเมริกันคนแรกเข้าไทย

วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๔๘๘ นายทหารอเมริกัน ๒ คนแรกก็เล็ดลอดเข้าประเทศไทยโดยทางเครื่องบินทะเล พร้อมด้วยอุปกรณ์วิทยุพลังสูง

คนแรกชื่อ ดิค กรีนลีย์ (Dick Greenlee) อีกคนหนึ่งเคยอยู่เมืองไทยทำธุรกิจมาก่อนหน้าแล้วถึง ๑๔ ปี ชื่อ จอห์น เวสเตอร์ (John Wester) หลังสงครามแล้วก็ได้กลับมาเป็นผู้จัดการบริษัทอินเตอร์เนชั่นแนลเอ็นจิเนียริง ทั้ง ๒ คนนี้ มีนายทหารเสรีไทยเป็นผู้ประสานงานมาด้วย คือ พูนเพิ่ม ไกรฤกษ์

จุดประสงค์ของการเข้ามาก็เพื่อรับทราบและรวบรวมข้อมูลด้านยุทธศาสตร์กลับไปรายงานอวชิงตัน กรีนลีย์เป็นผู้ไปรายงาน เวสเตอร์ป่วยต้องส่งตัวกลับ คนที่มาแทนคือ โฮเวิร์ด ปาล์มเมอร์ (Howard Palmer) เป็นลูกหมอสอนศาสนาและเกิดในเมืองไทย

ศูนย์ของงานในตอนนั้นคือการติดต่อกับทาง โอ.เอส.เอส. ในลังกา ภายใต้งบับบัญชาของ พ.อ. จอห์น คัฟลิน (John Coughlin) ผู้รับผิดชอบงานในยุทธภูมิที่รวมทั้งพม่าและอาเชียนาคเนย์

ศูนย์ตั้งอยู่ที่บ้านมะลิวัลย์ ถนนพระอาทิตย์ เรียกได้ว่าอยู่ใต้ร่มกู่
ญี่ปุ่นแท้ ๆ อย่างไม่น่าเชื่อ แต่ที่เป็นเช่นนั้นก็คงเป็นเพราะอยู่ติดกับท่าช้าง
ของผู้สำเร็จราชการแผ่นดินหรือหัวหน้าขบวนการเสรีไทยนั่นเอง ความ
เหมาะสมประการหนึ่งคงเป็นเรื่องของทางหนีทีไล่ เพราะด้านหลังลง
แม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามสถานีรถไฟบางกอกน้อย^{๑๐} ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่ง
ของที่ทำการองค์การ ESCAP

ผู้รับผิดชอบในงานติดต่อกับอเมริกันนี้คือ บุญมาก เทศบุตร งาน
การติดต่อส่งข่าวของไทยนี้ บุญมากรับคำสั่งโดยตรงจากหัวหน้าขบวนการ
คือ ปรีดี พนมยงค์ ปรากฏว่าการติดต่อก็มีประสิทธิภาพและได้ผลดี ได้รับคำ
ชมเชยมาจากฝ่ายสัมพันธมิตร

ส่วนผู้รับผิดชอบประสานงานด้านธุรการและการเงิน คือ พูนเพิ่ม
ไกรฤกษ์ ที่ทำงานอยู่ที่บ้านพระสุจริตสุตา หลังโรงเรียนวชิราวุธ ปัจจุบัน
เป็นกรมประมวลข้าวกลาง

ยุบศูนย์ที่ชื่อเหมา

เมื่อสามารถติดต่อกันได้โดยตรงระหว่างไทยและศูนย์บัญชาการฝ่าย
พันธมิตรที่ลังกาแล้ว ก็นับว่างานของเสรีไทยในประเทศจีนเสร็จสิ้นลง
ศูนย์ที่ชื่อเหมาก็ไม่มีความจำเป็นอีกต่อไปแล้ว

ม.ล. ขาบ กุญชร ขณะนั้นเดินทางไปอชิงตันแล้ว จึงเมื่อปลาย
เดือน กุมภาพันธ์ ๒๔๘๔ นั้น นิคอล สมิธ และพรรคพวกเสรีไทยที่ยัง
คงเหลืออยู่ที่ชื่อเหมาก็ได้รับคำสั่งให้ย้ายไปอยู่ที่ทริงโกมาลีในลังกา ทำงาน
ด้านการช่วยฝึกเสรีไทยที่หัวหน้าขบวนการฯ ส่งออกมาจากภายใน

งานรบและงานรบ

งานของเสรีไทยตามแผนเดิมคือ งานสืบราชการลับ การติดต่อกับ
ขบวนการภายในประเทศ บัดนี้ได้ขยายออกเป็นงานสงครามเต็มอัตราแล้ว

อันจะรวมทั้งการส่งอเมริกันเข้ามาช่วยฝึกการรบแบบกองโจรให้คนไทย การส่งอาวุธยุทโธปกรณ์และการฝึกใช้ การบ่อนทำลาย ตลอดจนการรบในท้องถนน อันเป็นการเตรียมเพื่อวันที่มาถึงจะต้องลุกขึ้นขับไล่ญี่ปุ่น

อเมริกันที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นคนแรกที่เข้ามาปฏิบัติงานนี้จริง ๆ ชื่อ บัด กราสสิ (Bud Grassi) กระโดดร่มลงที่กาญจนบุรี และต่อจากนั้นก็มีความอีกมากมายหลายคน มีรายงานว่ามีย้ายฝึกของฝ่ายอเมริกันนี้ ๑๓ ค่ายของฝ่ายอังกฤษอีก ๑๔ ค่าย รวมคนที่ได้รับการฝึกไม่ต่ำกว่า ๕-๖ หมื่นคน อยู่ในจุดต่าง ๆ ของประเทศ^{๑๑}

เมื่องานรบเริ่มดำเนินไปเช่นนี้ เสรีไทยจากสหรัฐฯ ทุกคนและทุกรุ่น ไม่ว่าจะเป็นพวกที่เล็ดลอดเข้ามาในประเทศได้ทั้ง ๓ รุ่น หรือพวกรุ่นที่ ๑ ซึ่งย้ายมาจากซือเหมา ก็จะได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติตรงตามความชัดเจนและการฝึกฝนที่ได้รับมา

นอกจากไม่ก็คนที่ประจำอยู่ในกรุงเทพฯ นอกนั้นจะต้องออกไปปฏิบัติงานในต่างจังหวัดทั่วประเทศ งานนั้นอาจจำแนกได้ตามลักษณะก็คือ

- งานวิทยุ อันเป็นหัวใจของงานส่วนที่ได้รับการฝึกฝนมา หลายคนออกไปประจำจุดยุทธศาสตร์เช่น ชายแดนอินโดจีนหรือมลายู จะต้องสร้างเครือข่ายการส่งข่าว แม้ผู้ที่รับผิดชอบด้านอื่น เช่น สร้างหรือเฝ้าสนามบินลับ รับเสบียงอาวุธ เตรียมงานบ่อนทำลาย ฯลฯ ก็ต้องพึ่งงานวิทยุทั้งสิ้น เพราะความแม่นยำของเครื่องบินและประสิทธิภาพการทำงานจะขึ้นอยู่กับรายงานอากาศและความปลอดภัยที่ส่งให้ทางวิทยุ

- งานสร้างสนามบินลับ ซึ่งมีอยู่หลายแห่งเพื่อการขนส่งพลและยุทโธปกรณ์เช่นอ่างทอง ภูเขียว มาบตาพุด กาญจนบุรี ฯลฯ

- งานเฝ้าและรับสัมภาระและยุทโธปกรณ์ ซึ่งฝ่ายพันธมิตรส่งให้ทางเครื่องบินด้วยปริมาณมากและความรีบเร่ง

๑๑ Numnonda, Thamsook *Thailand and the Japanese Presence 1941-45*.
Institute of S.E. Asian Studies Bangkok, 1977.

- งานรับส่งคนออกไปนอกประเทศหรือรับเข้ามาภายในประเทศส่วนใหญ่เป็นโดยทางเครื่องบินน้ำ และมีเรือรับส่งด้วยความร่วมมือของกรมศุลกากร ซึ่งอธิบดีในขณะนั้นเป็นสมาชิกขบวนการเสรีไทยระดับสูงด้วยคนหนึ่ง

- การฝึกพลในค่ายฝึกต่าง ๆ ที่มีอเมริกันเป็นผู้ฝึก เพราะเสรีไทยทุกคนผ่านการฝึกการรบแบบกองโจรมาแล้วทุกคน ค่ายเหล่านี้ทราบว่ามี ๑๓ แห่ง และที่น่ายกย่องใจที่สุดก็คือ มีการฝึกแม้ภายในกองตำรวจสันติบาลในกรุงเทพฯ นี้เอง

- การฝึกเชลย นับเป็นงานที่แปลกมียู่แห่งเดียวที่กาญจนบุรีเชลยนั้นคือเชลยที่หนีมาจากค่ายกักกันของญี่ปุ่นที่ใช้สร้างทางรถไฟสายมรณะนั่นเอง

นอกจากนั้นยังมีการขนส่งเชลยเหล่านี้ไปยังลังกาโดยทางเครื่องบิน โดยเฉพาะเชลยที่เจ็บป่วยต้องรักษาค่วน

- สำหรับคนที่ เป็นแพทย์ งานมีคอยอยู่ทุกหนแห่ง ไม่แต่เพียงเฉพาะในหมู่เสรีไทยและทหารอเมริกันที่ร่วมงาน ยังมีงานการรักษาพยาบาลชาวบ้านและราษฎรที่ต้องการ (ในกรณีที่ทำได้) และการรักษาพยาบาลพวกเชลยศึกที่ญี่ปุ่นจับมาทำงานหนัก

เสรีไทยที่ไม่ใช่ทหาร

หากความรู้สึกทั่วไปมียู่ ว่า งานเสรีไทยคืองานที่ทำให้ประเทศไทยของเราอดพ้นมาได้จากการต้องตกอยู่ใต้การครอบครองของญี่ปุ่น หรือแม้แต่รอดพ้นจากข้อเรียกร้องบางประการของประเทศฝ่ายสัมพันธมิตร อันจะเป็นการจำกัดอธิปไตยของไทยก็ตาม

งานเสรีไทยทั้งสิ้นก็ได้ประกอบด้วยเพียงงานด้านสนามหรือด้านการทหารเท่านั้น คนไทยเกือบทุกคนที่ยังคงอยู่ในสหรัฐฯ อาจกล่าวได้ว่า ยกเว้นเพียงคนเดียว ที่ขอเปลี่ยนสัญชาติไปเป็นอเมริกันเสีย นอกนั้นไม่ว่า ลูกเด็กเล็กแดงหรือผู้หญิงก็ได้มีส่วนไม่มากนักน้อย ในการทำงานเพื่อความ

หวังที่จะได้มีแผ่นดินเหยียบอีกทุกคน แม้จะไม่มีโอกาสได้จับอาวุธเป็นทหาร
งานการกระจายเสียง

ขึ้นอยู่กับสำนักข่าวสารการสงครามของอเมริกัน (Office of War Information) หรือ O.W.I. ซึ่งเป็นหน่วยงานการต่อต้านทางวิทยุกระจายเสียง ด้วยการส่งเสียงเข้าไปในประเทศที่ถูกยึดครองทั้งในยุโรปและเอเชีย

มีหน่วยปฏิบัติการอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ซานฟรานซิสโก และลังกา
สาระที่ส่งประกอบด้วยข่าวสงคราม การรบ และจิตวิทยาการสงครามปลุก
คนในประเทศ

สำหรับงานที่เป็นภาษาไทยนั้น เริ่มในกรุงวอชิงตัน เริ่มด้วยการที่
เอกอัครราชทูตทูตเอง และต่อมาอนันต์ จินตกานนท์ เลขานุการตรี เป็น
ผู้รับผิดชอบประสานงานเขียนและอ่านเอง มีผู้ดูแลนักเรียนชื่อเมอร์
ซีเชน (Murray Sheehan) เป็นผู้ช่วย

ต่อมาได้ตั้งหน่วยใหม่ขึ้นที่ซานฟรานซิสโก ด้วยเหตุผลว่าอยู่ฝั่ง
ตะวันตกใกล้ประเทศไทยมากกว่า งานที่ทำมีทั้งการพูดส่งไปประเทศไทย
และรับฟังข่าววิทยุจากไทยแล้วแปลให้อเมริกัน ผู้ที่ทำงานนี้ บางคนทำ
ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสงครามคือ

๑. พูนเพิ่ม ไกรฤกษ์	๒. บุญเยี่ยม มีสุข
๓. พูนทรัพย์ ไกรยง	๔. นิรัต สมรรถพันธ์
๕. ราชน กาญจนวนิช	๖. สวัสดิ์ นิติน
๗. อัมพร มีสุข	

ภายหลังพูนเพิ่มขออาสาไปปฏิบัติงานในประเทศไทย

ภายหลังเมื่อการติดต่อระหว่างภายในและภายนอกประเทศสำเร็จ
แล้ว สถานเอกอัครราชทูตจึงได้ส่งผู้ประสานงานไปทำงานกับ O.W.I. ที่
ลังกาอีก ๒ คน คือ ชุณห์ ศิลาสูวรรณและสมบุญ ผ่องอักษร

งานการสอนภาษาไทย

เพื่อเตรียมทหารอเมริกันที่จะต้องไปปฏิบัติงานในไทย เหมือนดังที่

เตรียมไว้สำหรับประเทศอื่น ๆ ที่ถูกยึดครอง กองทัพอเมริกันได้มีโครงการสอนภาษา มีผู้เชี่ยวชาญเตรียมงาน สร้างบทเรียนและการฝึกฝนร่วมกับเจ้าของภาษา

สำหรับภาษาไทย ผู้เชี่ยวชาญคือ ดร. แมรี ฮาส (Mary Haas) และเจ้าของภาษาผู้ร่วมงานคือ ฤทธิ์ ศุภางค์ มาลัยและอุบล หุวนันท์
งานการทำแผนที่

ในงานการสงครามครั้งนี้ อเมริกาต้องการรายละเอียดเกี่ยวกับจุดยุทธศาสตร์และภูมิประเทศต่าง ๆ มาก คณะกรรมการที่เรียกว่า Board on Geographical Names ของกระทรวงมหาดไทย (Department of Interior) จึงได้ขอความร่วมมือมาทางสถานทูตให้ช่วยแปล หรือเขียนชื่อภาษาไทยที่ปรากฏอยู่บนแผนที่ทั้งหลายของประเทศไทยเท่าที่เขามีอยู่ (จำนวนหลายร้อย) เป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษ ผู้ที่ได้ไปร่วมงานนี้อยู่เป็นเวลาเกือบ ๑ ปี จนงานเสร็จคือ

๑. กรองทอง ชูติมา	๒. ครุย บุญยสิงห์
๓. จินตนา นาควัชระ	๔. จุน ประภาวิวัฒน์
๕. เชื้อ หุ่นจำลอง	๖. บรรเจิด พลาญกร
๗. บัณฑิต กันตะบุตร	๘. เรณู สุวรรณสิทธิ์
๙. สมจิตร ยศสุนทร	๑๐. เสมอใจ ไคละสุด
๑๑. สวัสดิ์ นิติพน	๑๒. เอกไชย กำภู
๑๓. อัน นิมมานเหมินท์	๑๔. อินทิรา อินทรทูต

เมื่องานนี้ลุล่วงไปแล้ว จินตนา นาควัชระ ได้ไปทำงานให้กรมแผนที่อเมริกัน (Army Map Service) ต่อไปจนกระทั่งสิ้นสงคราม

คณะทูตพิเศษจากหัวหน้าขบวนการเสรีไทย

เมื่อการติดต่อร่วมงานกันระหว่างไทยและอเมริกันกำลังดำเนินไปอย่างเข้มแข็งและในด้านการสงครามก็ปรากฏว่าญี่ปุ่นกำลังอ่อนแรงลง

หัวหน้าขบวนการคือ ปรีดี พนมยงค์ ได้เล็งเห็นว่าเป็นโอกาสที่สมควรจะส่งตัวแทนไปทางอเมริกา เพื่อเตรียมการเจรจาไว้ล่วงหน้าทั้งในด้านการเมือง คือ สถานภาพของประเทศไทยหลังสงคราม และด้านเศรษฐกิจคือ เส้นทาง การฟื้นฟูประเทศไทย

หัวหน้าขบวนการฯ ได้เลือกพี่น้องสกุลสุขุม ๒ คนคือพระพิศาลสุขุมวิท ขณะนั้นดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมโยธาฯ และหลวงสุขุมนัยประดิษฐ์ เลขาธิการ ก.พ. เพราะทั้ง ๒ คนเป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากสหรัฐฯ มีชื่อเสียง และเพื่อนฝูงที่มีตำแหน่งและอิทธิพลอยู่ในวงการเมืองและธุรกิจด้านต่าง ๆ ในสหรัฐฯ

งานที่มอบหมายให้ประการแรกคือ “ดำเนินการแก้ไขผ่อนปรน สถานการณ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ให้หนักเป็นเบา โดยที่รัฐบาลไทยระหว่าง สงครามได้ทำสัญญาความร่วมมือรบกับญี่ปุ่น และได้ประกาศสงครามกับ สหรัฐอเมริกา และบริเตนใหญ่...ต้องไปหาวิถีทางนำชาวและข้อเท็จจริง ไปชี้แจงให้มวลชนชาวอเมริกันทราบและเข้าใจว่า การกระทำของรัฐบาล ไทยในขณะนั้นมิใช่เป็นมติดมหาชนชาวไทย” และประการที่สอง ให้ติดต่อ หาช่องทางที่จะบรรเทาทุกข์และบูรณะประเทศไทยหลังสงคราม^{๑๒}

ผู้ที่เดินทางลี้ภัยออกจากประเทศไทยมาโดยทางเครื่องบินน้ำพร้อม กันนั้น นอกจากพระพิศาลฯ และหลวงสุขุมฯ แล้วก็มี กุมุท จันทร์เรือง ผู้เคยเขียนหนังสือเป็นที่รู้จักในสหรัฐฯ และมีเพื่อนในวงการหนังสือพิมพ์มาก และยังมีบัณฑิตหนุ่มเสรีไทยจากธรรมศาสตร์อีก ๒ คนคือ ลักขี วาลิกศิริ และแผน วรรณเมธี

งานของพระพิศาลฯ และหลวงสุขุมฯ นั้นเชื่อว่าได้ผลมิใช่น้อยเพราะ ได้มีโอกาสได้รับความช่วยเหลือให้ได้เข้าแถลงต่อกรรมาธิการต่างประเทศ ของสภาผู้แทนของสหรัฐฯ เมื่อ ๒๒ กรกฎาคม ๒๔๘๘ ได้ตอบคำถามเกี่ยว

๑๒ พระพิศาลสุขุมวิท จดหมายเหตุของเสรีไทย โรงพิมพ์ไทยเกษม ๒๕๒๒

กับสถานการณ์ทางการเมือง การทหารและเศรษฐกิจจนเป็นที่พอใจ

พระพิศาลฯ และหลวงสุขุมฯ ได้อยู่ต่อในสหรัฐฯ หลังสงครามสงบแล้ว เพื่อติดต่อเรื่องความช่วยเหลือ พระพิศาลฯ และหลวงสุขุมฯ ได้จัดตั้งสำนักข่าวไทยขึ้นเป็นครั้งแรก ในกรุงวอชิงตัน

สงครามสงบและวันสลายตัว

สงครามสงบเมื่อ ๑๕ สิงหาคม ๒๔๘๘ ทั้ง ๆ ที่รอคอยมาตลอดเวลาเป็นปี ก็ไม่มีใครมีความรู้สึกที่ว่าวันนี้มาถึงได้เร็วดังใจหมาย

เมื่อหัวหน้าขบวนการเสรีไทย ปรีดี พนมยงค์ ประกาศวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๔๘๘ เป็นวัน “สลายตัว” ของขบวนการนั้น มีเสรีไทยจากสหรัฐฯ เข้าร่วมชุมนุม และสวนสนามด้วยไม่กี่คน หลายคนยังสะสางงานอยู่ในต่างจังหวัด ยังไม่จบสิ้นการกลับไปเยี่ยมบ้านและครอบครัว เพราะแม้จะได้เข้ามาปฏิบัติงานอยู่ในไทยเป็นเวลานานสักเท่าใด ก็ไม่ได้รับอนุญาตให้เปิดเผยตัวได้ก่อนหน้านี้

สำหรับพวกที่ปฏิบัติงานอยู่ในสหรัฐฯ นั้น วันประกาศสงบสงครามเป็นเหมือนความฝันทำให้รู้สึกแฉะแฉ้งอย่างบอกไม่ถูก

พวกทหารเสรีไทยที่ไปปฏิบัติงานในประเทศไทย จะได้เดินทางกลับสหรัฐฯ โดยแยกออกเป็น ๒ กลุ่ม ครั้งนี้ไม่ต้องใช้เวลารอนแรมไปทางทะเลเป็นเดือน ๆ เหมือนเมื่อขามาอีกแล้ว แต่จะกลับโดยเครื่องบิน กลุ่มแรกออกเดินทาง เมื่อปลายธันวาคม ๒๔๘๘ และกลุ่มที่ ๒ เมื่อ ๑๑ มกราคม ๒๔๘๙

พระพิศาลฯ บันทึกไว้ว่า ทางสถานเอกอัครราชทูตในวอชิงตันได้จัดงานเลี้ยงพวกที่กลับไปนี้ เมื่อ ๑๕ มกราคม ๒๔๘๙ ก่อนที่จะแยกย้ายกันกลับไปศึกษาต่อดังเดิม^{๑๓}

ตอนที่ ๕

เสรีไทยสายอังกฤษ

หลังจากญี่ปุ่นยatraทัพเข้าไทยในวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ ไม่นานนัก คนไทยในอังกฤษก็ได้ข่าววิทยุ บีบีซี. ว่า เอกอัครราชทูตไทยในวอชิงตันแถลงว่า จะไม่รับฟังคำสั่งของรัฐบาลไทยต่อไปอีก เพราะเห็นว่าเป็นรัฐบาลที่อยู่ใต้อำนาจของญี่ปุ่น ทูตไทยและคนไทยทั้งปวงในอเมริกา จะดำเนินงานเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น ขอให้คนไทยในประเทศช่วยกันหาทางกำจัดศัตรูออกไปให้พ้นดินแดน ไม่ช้าก็มีข่าวคืบหน้ามาว่า คนไทยในสหรัฐฯ ได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเสรีไทยทำนองเดียวกับกลุ่มฝรั่งเศสเสรี

ต่อมาคนไทยทั้งปวงก็ได้ข่าวที่น่าตกใจว่า รัฐบาลไทยได้ประกาศสงครามต่ออังกฤษและอเมริกา และอังกฤษได้ประกาศสงครามตอบ ทำให้คนไทยกลายเป็นชนชาติศัตรู เพราะหยังดีที่ไม่โดนกักกันตัว เพียงแต่ถูกห้ามมิให้ออกนอกที่พักหลังเที่ยงคืน

ความเดือดร้อนประการสำคัญคือเรื่องปากท้อง เนื่องจากรัฐบาลอังกฤษกักกันเงินและสินเชื่อของรัฐบาลไทยทั้งหมด สถานทูตจึงไม่มีเงินจ่ายให้นักเรียนไทย เขาเหล่านั้นจึงเริ่มขายหรือจำนำข้าวของที่มีติดตัวพอได้เงินมาขายได้ในระยะสั้น

ขณะนั้นนักเรียนไทยกระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ นักเรียนกลุ่มใหญ่อยู่ในเมืองเคมบริดจ์ มีทั้งนักเรียนมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์และนักเรียน

มหาวิทยาลัยลอนดอนซึ่งถูกส่งไปอาศัยเรียนที่นั่น พวกนี้เห็นด้วยกับ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ทูตไทยในอเมริกา ในการที่ไม่ยอมทำตามคำสั่งรัฐบาลไทย ซึ่งเชื่อได้ว่าถูกญี่ปุ่นบังคับ จึงได้ประชุมหารือกันที่ห้องของนายเสนานิลาแห่งบ้าง ที่ห้องของนายเสนานิลา ต้นบุญยืนบ้าง ถึงเรื่องที่ว่า คนไทยในอังกฤษควรดำเนินการอย่างไรเพื่อรับใช้ชาติ

ที่ประชุมเห็นว่า ผู้ที่เหมาะสมที่สุดที่จะเป็นหัวหน้าเสรีไทยคือ พระมณูเวทย์วิมลนาท เอกอัครราชทูตไทยในอังกฤษ จึงให้นายเสนานิลาแห่งซึ่งเป็นศิษย์เรียนวิชากฎหมายอาญาจากท่าน เป็นผู้ไปเชิญท่าน พระมณูเวทย์ฯ เดือนนายเสนานิลาว่า การขัดคำสั่งรัฐบาลผิดกฎหมายอาญามาตรา ๑๐๔ ฐานเป็นกบฏนอกประเทศ

นำส่งเกิดทัศนะของนักกฎหมายสองคน คือพระมณูเวทย์วิมลนาทและ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช คนหนึ่งถือว่าการไม่ปฏิบัติตามรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นการกระทำผิดทางอาญามาตรา ๑๐๔ ฐานเป็นกบฏ อีกคนหนึ่งถือว่าควรปฏิบัติตามพระราชบัญญัติที่รัฐบาลเดียวกันนั้นประกาศใช้ก่อน ประเทศไทยถูกรุกราน กำหนดให้คนไทยต่อต้านผู้รุกรานทุกวิถีทาง ไม่ควรปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลหลังจากญี่ปุ่นเข้าไทยแล้ว เพราะเป็นรัฐบาลที่ถูกญี่ปุ่นบีบบังคับ

เมื่อไม่ได้ทูตไทยมาเป็นหัวหน้า นายสว้าง สามโกเศศ ก็ขอเฝ้าพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์เพื่อกราบทูลเชิญให้เป็นหัวหน้าเสรีไทย ได้รับคำตอบว่า “ฉันไม่เล่นการเมือง ฉันปฏิบัติงานในกองรักษาดินแดนของอังกฤษอยู่แล้ว”

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ และ พระเชษฐา ม.จ.ศุภสวัสดิ์ดิวิงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ ทรงสนพระทัยที่จะร่วมงานเสรีไทยด้วย (ม.จ.ศุภสวัสดิ์ได้ทรงอาสาปฏิบัติราชการในกองทัพบกอังกฤษแล้ว) แต่คนไทยเกรงว่า หากกราบทูลเชิญเป็นหัวหน้าเสรีไทย วงการเมืองในประเทศอาจเข้าใจผิดว่า คณะของตนต้องการกอบกู้ราช

บัลลังก์ให้คืนสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ที่ประชุมจึงขอให้นายเสนาะ นิลงำแหง มีหนังสือถึงเอกอัครราชทูตไทยในวอชิงตันขอให้ช่วยก่อตั้งขบวนการเสรีไทยในอังกฤษ ทั้งนี้เนื่องจากนายเสนาะคุ้นเคยกับท่าน สอภกฏหมายเป็นเนติบัณฑิตได้ปีเดียวกัน

ม.ร.ว.เสนีย์ ไทโรเลขตอบว่ายินดีจะช่วย และได้ส่งนายมณี สาณะเสน เป็นผู้แทนมาเจรจากับรัฐบาลอังกฤษ นายมณีนุรฉัตรคุ้นเคยกับข้าราชการชั้นสูงของอังกฤษหลายคนทั้งทหารและพลเรือน คนไทยจึงพร้อมใจกันให้นายมณีเป็นหัวหน้าเสรีไทยในอังกฤษ

การเจรจากับรัฐบาลอังกฤษยืดเยื้อ รัฐบาลอังกฤษขัดข้อง ด้วยถือว่าอังกฤษกับไทยเป็นคู่สงคราม คนไทยเป็นชนชาติศัตรู ในที่สุดรัฐบาลอังกฤษยอมรับรองคณะเสรีไทย แต่ระบุชัดเจนว่าไม่ถือว่าคณะเสรีไทยเป็นรัฐบาลนอกประเทศ

เมื่อรัฐบาลไทยสั่งให้คนไทยเดินทางกลับประเทศโดยเรือแลกเปลี่ยนเชลย และแจ้งว่าผู้ที่ไม่กลับจะถูกถอนสัญชาติและจะไม่มีสิทธิเข้าประเทศไทยในภายหน้า คนไทยรวม ๓๓ คน ส่วนมากคือผู้ที่จบการศึกษาแล้ว กับทูตและข้าราชการสถานทูตสองคนเดินทางกลับ คนไทย ๕๔ คน ได้แก่ ข้าราชการสถานทูต ๗ คน เจ้านาย ๗ พระองค์ ศิลปิน ๑ คน และนักเรียน ๓๙ คน สมัครเป็นเสรีไทย

ผู้ที่เป็นเสรีไทยไม่ถูกบังคับให้สมัครเป็นทหาร แต่ทุกคนต้องทำงานอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศอังกฤษในยามสงคราม

พวกที่สมัครเป็นทหาร แต่ไม่ผ่านการตรวจร่างกายมี ๔ คน คือ นายเสนาะ ตันยุณยีน หลวงจำนง ดิฐการ นายสมบุรณ์ ปาละเสถียร นายยิ้ม พึ่งพระคุณ

เสรีไทยในอังกฤษมีดังต่อไปนี้

(ก) เสรีไทยที่มีได้เป็นทหาร

๑) สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

- ๒) ม.จ.หญิงพ้องพัฒน์ สวัสดิวัตน์ (จักรพันธ์)
๓) นายมณี สาณะเสน ๔) นายเสนาะ ต้นบุญยืน
๕) หลวงจำนง ดิฐการ ๖) นายยิ้ม พึ่งพระคุณ
๗) นายสมบุรณ์ ปาละเสถียร ๘) นายพร้อม วัชรคุปต์
๙) นายเกษม ผลาชีวะ ๑๐) นายเด็กลิ้ม คุณวิศาล
๑๑) นายจำนง สุ่มสวัสดิ์ ๑๒) นายสมาน มันทาภรณ์
๑๓) นายเกษม ลำช้า ๑๔) นายวรี วีรวงกูร
๑๕) น.ส.สุภาพ รักษประจิต ๑๖) น.ส.บุบผา แท้สุจิ (บุรี)
๑๗) น.ส. อนงค์ แท้สุจิ

(ข) เสรีไทยที่เป็นทหาร (ชื่อในวงเล็บเป็นนามแฝงของพวกที่เข้ากลุ่ม
กองโจรและหน่วยสืบราชการลับ)

- ๑) หลวงอาจ พิศาลกิจ
๒) หลวงภัทรวาที
๓) นายกลิ่น เทพหัสติน ณ อยุธยา
๔) นายประเสริฐ ปทุมมานนท์ (เป่า)
๕) ม.จ. การวิก จักรพันธ์ (รัศมี)
๖) ม.จ.กฤษตรีย์ สวัสดิวัตน์
๗) ม.จ.ภิศเดช รัชนี้ (มัน)
๘) ม.จ.จิรदनัย กิตติยากร (รี)
๙) ม.ร.ว. กิตินัดดา กิตติยากร
๑๐) ม.ล.จิรายุ นพวงศ์
๑๑) นายสวัสดิ์ ศรีสุข (เรเวน)
๑๒) นายจุ่นเคง รินทกุล (พงษ์)
๑๓) นายประทาน เปรมกมล (แดง)
๑๔) นายป๋วย อึ้งภากรณ์ (เข้ม)
๑๕) นายเปรม บุรี (ดี)

- ๑๖) นายรจิต บุรี (ข้า)
- ๑๗) นายสำราญ วรรณพฤษ (เค็ง)
- ๑๘) นายธนา โปษยานนท์ (กร)
- ๑๙) นายกฤษณ์ โดษยานนท์ (คง)
- ๒๐) นายเสนาะ นิลกำแพง (จิว)
- ๒๑) นายประไพธ เปาโรหิต (นุ่น)
- ๒๒) นายเทพ เสมกิติ (หนู)
- ๒๓) นายกำแพง พลังกูร (หลอ)
- ๒๔) นายอรุณ สรเทศน์ (ไก่อ)
- ๒๕) นายยิ้มยล แด่สุจิ
- ๒๖) นายบุญพบ ภารมสิงห์
- ๒๗) นายบุญเลิศ เกษมสุวรรณ
- ๒๘) นายโต บุญนาค
- ๒๙) นายปัทม ปัทมสถาน (นา)
- ๓๐) นายบุญส่ง พึ่งสุนทร (ชัย)
- ๓๑) นายทศ พันธุมเสน (บุญ)
- ๓๒) นายวัฒนา ชิตวารี (ท้วม)
- ๓๓) นายประพฤษ ฤ น นคร (เล็ก)
- ๓๔) นายประจิตร กังคานนท์
- ๓๕) นายวิวรรธน์ ณ ป้อมเพชร
- ๓๖) นายสว่าง สามโกเศศ
- ๓๗) ม.จ.ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ ซึ่งกองทัพอังกฤษรับเข้า
ประจำการเป็นนายทหาร

เสรีไทยได้ระบุดความมุ่งหมายของคณะไว้ดังต่อไปนี้

- ๑. พวกเราเข้าเป็นทหารอังกฤษ มิใช่เพื่อรับใช้ชาติอังกฤษแต่ต้องการ
รับใช้ชาติไทย โดยอาศัยอังกฤษร่วมมือ

๒. คณะของเราไม่ต้องการเกี่ยวข้องกับการเมืองภายในประเทศไทย และไม่ยอมเป็นเครื่องมือในการเมืองของพรรคใด ผู้ใดที่เป็นเสรีไทยภายในประเทศเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น คณะของเราจะร่วมมือด้วยทั้งนั้น และเมื่อเลิกสงครามแล้วคณะเสรีไทยอังกฤษก็จะสลายตัวไป

๓. คณะเสรีไทยจะไม่ถือโอกาสแอบอ้างผลความดีใด ๆ มาเรียกร้องแสวงประโยชน์ส่วนตัวในด้านลาภ ยศ หรือ ด้านอื่นใด

๔. คณะเสรีไทยอังกฤษได้แสดงให้เห็นทางการอังกฤษเห็นแจ้งชัดแต่เริ่มแรกว่า คณะของเราต้องการกระทำการใด ๆ ในระหว่างสงครามในลักษณะทหาร กล่าวคืออยู่ในเครื่องแบบและยศทหาร แม้ว่าจะเป็นพลทหารก็ยินยอม ทั้งนี้หมายความว่าไม่ยอมเป็นเครื่องมือในลักษณะจารชน ถ้าจะต้องปฏิบัติราชการลับก็ทำในฐานะเป็นทหาร

ทหารเสรีไทยในอังกฤษมีฐานะต่างกับทหารเสรีไทยในสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ยอมปลดปล่อยเงินของรัฐบาลไทยที่ถูกกักกันเพื่อให้เอาไว้ใช้ในกิจการของหน่วยทหารไทยซึ่งมีนายทหารไทย คือ พันโท ม.ล. ชาบ กฤษกร เป็นผู้บังคับบัญชา ส่วนเสรีไทยในอังกฤษ มีฐานะเป็นชนชาติศัตรูจึงต้องเข้าประจำการในกองการโยธา (Pioneer Corps) หรือกองกุลิของกองทัพอังกฤษ ซึ่งเป็นหน่วยทหารหน่วยเดียวที่ไม่มีคำว่า Royal นำหน้าชื่อหน่วย จวบจนสงครามใกล้จะยุติ หน่วยสว่นนี้จึงได้เลื่อนฐานะขึ้นเป็น Royal Pioneer Corps

ทหารในกองกุลิประกอบด้วย ชนชั้นกรรมกรบ้าง พวกที่สุขภาพไม่ดีถึงขนาด A.1 บ้างพวกซี้ดักขี้ตะรางบ้าง พวกที่คัดค้านการทำสงครามบ้าง ชนชาติศัตรูบ้าง ทหารเสรีไทยหลายคนที่ไม่ใช่ชายฉกรรจ์มาตรฐาน A.1 จึงเข้ากองการโยธาได้

เสรีไทยในอังกฤษรับการฝึกวิชาทหารพื้นฐานและการกู่ลืออยู่ในค่ายทหารในอังกฤษตั้งแต่เดือน สิงหาคม ๒๔๘๕ รวมเป็นเวลาเกือบหกเดือน เติบโตจนต้องเปลี่ยนแผ่นเหล็กที่ตอกพันรองเท้าหลายหน แบกปืน เชิด

ปิ่น ยิงปืนหมดกระสุนไปนับร้อยนัด แบกกระสอบถ่านหิน ชุด ขน และปอก
มันฝรั่ง ปอกหัวหอมและหัวแครอท ชุดดิน ทำความสะอาดค่ายทหารและ
โรงอาหาร ล้างส้วม อยู่ยาม ฯลฯ

ป่วย อีภการณ์ รวบรวมและเรียบเรียงนิราศพรรณนาสารทุกข์สุกดิบ
ของสหายร่วมทุกข์ไว้อย่างละเอียด ขอดัดดองมาลงเพียงนี้

สิบโทมิลล์ชำนาญการโยธา
ถือคทาไม้กวาดใหญ่หาไพร่พล
ขัดพื้นเรือนเพื่อนให้ดูสะอาด
ส้วมก็กวาดพังทลายไปหลายหน
โต๊ะม้านั่งยังได้ขัดหัดเสห์กล
น้ำลือบไล้ให้พ้นไปวัน ๆ
งานเผ่ายามตามไฟได้ฝึกฝน
ตรวจคนหวั่นกลัวจนตัวสั่น
เวรกลางคืนปั่นกับหอกออกประจัญ
เวรกลางวันถือสง่าคทาพลอง
บางเวลาพากันชุดมันเทศ
พลางร้ายเวทดำฝรั่งกันดังก้อง
ชุดขนไปดำไปในทำนอง
พวกนายกองชอบใจเพราะไม่รู้.....

พลทหารเสรีไทย ได้ชิมชีวิตลำเค็ญในค่ายทหารทางภาคเหนือของ
อังกฤษจนถึงกลางเดือนมกราคม ๒๔๘๖ ก็ถูกส่งลงเรือบรรทุกทหารแบบ
ยัดทะนาน อ้อมฝั่งตะวันตกของฝรั่งเศสและทวีปแอฟริกาไปสู่ชมพูทวีป
ขบวนเรือโดนโจมตีทางอากาศโดยกองทัพอากาศเยอรมันที่มีฐานทัพอยู่ใน
ฝรั่งเศส และเผชิญกับกองเรือใต้น้ำเยอรมัน แต่กองเรือรบของอังกฤษก็
สามารถคุ้มกันให้ได้ตลอดระยะเวลาการเดินทาง การลำเลียงทหารจำนวน
แสนไปยังจุดหมายปลายทางได้ นับเป็นความสำเร็จอย่างสูงของราชนาวี

อังกฤษ พลทหารเสรีไทยบางคนทำท่าจะลาโลกด้วยโรคเมาคีในมหาสมุทรแอตแลนติก ขบวนเรือโดนคลื่นลมรุนแรงมาก ทหารอังกฤษคนหนึ่งบนเรือลำที่บรรทุกทหารไทย ถูกคลื่นซัดลงทะเลไปในยามดึกขณะที่นอนชมอยู่บนดาดฟ้า

ทหารไทยต้องรอขบวนเรือใหม่จากแอฟริกาใต้ไปอินเดีย ขึ้นบกที่เมืองบอมเบย์ เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๔๘๖ รวมเวลารอนแรมและพักแรมนานถึง ๓ เดือน ๑๓ วัน

จากนั้นมาพลทหารเสรีไทย ๓๖ คน ก็ถูกคัดเลือกไปปฏิบัติงานต่าง ๆ กัน ไปเดลีเพื่อส่งวิทยุกระจายเสียงและรับข่าววิทยุจากประเทศไทยบ้าง เข้าหน่วยสืบราชการลับบ้าง เข้าหน่วยทำแผนที่บ้าง กลุ่มใหญ่จำนวน ๒๒ คน ถูกส่งไปฝึกการรบแบบกองโจร การลี้ภัยความลับ การอยู่กินในป่า การรับส่งวิทยุ กลุ่มนี้สังกัดแผนกไทยของกองกำลัง ๑๓๖ (Force 136) แห่งหน่วยบริหารงานพิเศษ (Special Operations Executive = S.O.E.) ซึ่งพอจะเทียบได้กับหน่วย โอ.เอส.เอส. ของสหรัฐฯ

ทหารเสรีไทย ๒๑ คนจาก ๒๒ คน ผ่านการฝึกมหาโหดภายในเวลา ๕ เดือน ได้รับยศร้อยตรีในหน่วย General List แห่งกองทัพบกอังกฤษ เสรีไทยคนเดียวที่ไม่ผ่านการฝึกการรบแบบกองโจรเป็นโรคต่อมไทรอยด์ไม่ปกติ จึงถูกส่งไปร่วมงานกับกลุ่มส่งวิทยุกระจายเสียง

การที่ทหารเสรีไทย ๒๑ คน จาก ๒๒ คน ผ่านการฝึกครั้งนั้น เป็นเกียรติประวัติอันน่าภูมิใจ เพราะมันเป็นการฝึกที่เต็มกลืนและเต็มกินจริง ๆ หน่วยทหาร King's Liverpool ของอังกฤษจำนวน ๓,๓๐๐ คน ซึ่งโดนฝึกแบบเดียวกับหน่วยเสรีไทย ถูกคัดออกถึง ๒๕๐ คน

ครั้งหนึ่งมีการซ้อมรบร่วมระหว่างทหารเสรีไทยกับทหารคอมมานโด (หน่วยปฏิบัติการพิเศษ) ฝ่ายไทยเป็นกองโจรซึ่งจะต้องทำลายทางรถไฟและท่อน้ำในบริเวณห่างจากค่าย ๑๕๐ กิโลเมตร ทหารคอมมานโด ๑๒๐ คน เดินทางจากค่ายใกล้เคียงกันไปป้องกันวินาศกรรม พวกเสรีไทยหลงทางใน

วันแรก ในเย็นวันที่สองเขาวัดระยะทางจากแผนที่พบว่ายังอยู่ห่างจากเป้าหมายประมาณ ๗๐ ก.ม. หากออกเดินทางเวลาประมาณตีสี่ในันสุดท้ายจะมีเวลาราว ๆ ๒๔ ชั่วโมงที่จะปฏิบัติการก่อนสว่าง ปัญหาที่มีอยู่ว่าจะเดินในช่วงสุดท้าย ๗๐ ก.ม. ไหวหรือไม่ หลังจากเดินเต็มเหยียดมาสองวันแล้ว และหากไปถึงที่นั่นภายหลังทหารคอมมานโด ก็จะถูกจับแน่นอน อย่างไรก็ตาม เสรีไทยได้มูมานะเดินทางช่วงสุดท้ายโดยใช้เวลา ๒๒ ชั่วโมงประมาณสี่ทุ่ม ต่างก็อ่อนแรงอ่อนใจกันเต็มที่แล้ว จึงพร้อมใจกันว่า ต่อจากนั้นไปจะพยายามเดินจนถึงที่หมายโดยไม่หยุดเลย ด้วยเหตุว่าถ้าหยุดพักอีกครั้งเดียวก็คงจะนอนหลับกันหมด พวกเขาไปถึงเป้าหมายในเวลาประมาณตีสาม วางระเบิดเทียมเสรีจภายในครึ่งชั่วโมงแล้วเดินออกจากบริเวณนั้นไปหลบนอนพักอยู่หลายชั่วโมง

ได้ทราบภายหลังว่า หน่วยทหารคอมมานโดก็หลงทางและไปถึงบริเวณทางรถไฟและท่อน้ำตอกรุ่นอรุณ พบว่ากองโจรได้วางระเบิดเป้าหมายเรียบร้อยแล้ว

การเดินทางของทั้งสองฝ่ายนั้น ไม่ถือว่าเป็นความบกพร่องร้ายแรงนัก เพราะแผนที่บริเวณนั้นไม่ละเอียดพอ และเนื่องจากเป็นแผนที่ซึ่งทำไว้นานแล้ว เส้นทางเดินในแผนที่จึงไม่ครบถ้วน ด้วยเหตุว่ามีเส้นทางเดินใหม่ในภายหลัง บทเรียนของการซ้อมรบครั้งนั้นก็คือ การกำหนดเวลาปฏิบัติการกระชั้นชิดเกินไป ไม่ได้เผื่อเหลือเผื่อขาดไว้เลย อีกประการหนึ่งการเดินทางในป่าเขาเช่นนั้นควรมีผู้นำทางที่รู้จักพื้นที่อย่างดี ไม่ใช่อาศัยแผนที่และเข็มทิศเท่านั้น

การฝึกกลยุทธ์กองโจร แม้จะทำให้เหนื่อยกายแสนสาหัส แต่เสรีไทยสายอังกฤษทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่า เหนื่อยกายยังดีกว่าเสียขวัญจากการโดดร่ม ทุกคนสารภาพว่าในการฝึกหัดโดดร่ม ๕ ครั้งนั้น กลัวยิ่งขึ้นทุกครั้ง มีหน้าซำในบริเวณใกล้เคียงกับสนามบินยังมีป่าช้าแห่งหนึ่ง ซึ่งดูเหมือนจะคอยต้อนรับพวกเราอยู่ เมื่อผู้อำนวยการโรงเรียนฝึกโดดร่มหยอกล้อ

พวกเสรีไทยด้วยอารมณ์ขันแบบอังกฤษว่า ป่าชำนันแหละ คือจุดที่เราทุกคนจะกระโจนลงไป จึงไม่มีใครเห็นชั้นเลย

นอกจากการฝึกกลยุทธ์กองโจรและการโดดร่ม พวกเสรีไทยยังต้องเรียนวิชาจารกรรมและโจรกรรมอีกรวม ๖ สัปดาห์

หลังจากทางการทหารอังกฤษได้ส่งผู้แทนไปพบจำกัด พลางกูร ที่จุงกิงแล้ว ก็ได้วางแผนส่งเสรีไทยเข้าประเทศไทย

เสรีไทยสายอังกฤษสองคนแรกที่เข้าประเทศไทยคือ จุ้นเคง รินทูล และสวส์ดี ศรีศุข แห่งแผนกประสานงานระหว่างหน่วย (Interservice Liaison Department) ในหน่วยสืบราชการลับสองคนนี้เดินทางโดยเรือไต้สำจากลังกา วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๔๘๖ ขึ้นฝั่งในอำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา เมื่อคืนวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน

จุ้นเคงและสวส์ดี มีหน้าที่แต่เพียงสืบสถานการณ์ทั่วไปในจังหวัดภาคใต้เป็นเวลาเดือนเศษแล้วกลับไปรายงาน โดยจะมีเรือไต้สำไปรอรับต้นเดือนมกราคม ๒๔๘๗ หากพลาดนัดครั้งแรกเรือไต้สำจะไปรอรับอีกครั้งในต้นเดือนกุมภาพันธ์ การเข้าเมืองไทยของสองคนนี้ไม่ได้นัดแนะกับฝ่ายในประเทศ เพราะยังไม่มีทางติดต่อกัน

จุ้นเคงกับสวส์ดีพลาดนัดกับเรือไต้สำทั้งสองคราว จึงต้องอยู่ในเมืองไทยหลายเดือน ในที่สุดจุ้นเคงหาคนที่ไว้วางใจได้พาเข้าพบ พล.ต.อ. อุดล อุดลเดชจรัส

ส่วนกองกำลัง ๑๓๖ ต้องการให้เสรีไทยนำหนังสือไปส่งให้หัวหน้าขบวนการต่อต้าน ผู้แทนของกองกำลัง ๑๓๖ ในจุงกิงได้ขอให้จำกัดส่งมาใช้นำหนังสือไปส่งขบวนการต่อต้านเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๔๘๖ ขอให้จัดคนไปรับเสรีไทยที่ชายหาดแห่งหนึ่งในจังหวัดระนอง ในเดือนธันวาคม ๒๔๘๖ โดยให้แขวนผ้าไวบนไม้ใกล้ชายหาดเป็นสัญญาณ นอกจากนั้นได้ขอให้องค์การต่อต้านส่งวิทยุกระจายเสียงมีข้อความเป็นนัยรับรู้เรื่องราวเสรีไทยที่สถานวิทยุกระจายเสียงในเดลฮีรับฟังวิทยุกรมโฆษณาการไทยตลอดเวลา

แต่จนถึงเดือนพฤศจิกายน ๒๔๘๖ ก็ไม่มีข้อความที่ถือว่าฝ่ายในประเทศ
รับรู้เรื่องที่นัดแนะกัน

การรับฟังวิทยุกระจายเสียงของไทยทำไม่ได้เสมอไป เพราะบางครั้งก็มีเสียงรบกวนมากจนจับข้อความไม่ได้ กองกำลัง ๑๓๖ จึงเสี่ยงส่ง
ไปรษณีย์ อึ้งภากรณ์ (เข้ม) ประทาน เปรมกมล (แดง) สำราญ วรณพฤกษ์
(เค็ง) โดยเรือไต้ฟ้า เมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน แต่เมื่อไม่มีสัญญาณบน
ฝั่งเสรีไทยสามคนก็ต้องกลับอินเดีย

ได้รู้เรื่องกันภายหลังว่า ม้าใช้จากจีนนำสาส์นสัมพันธมิตรไปส่ง
องค์การต่อต้านในเดือนมิถุนายน ๒๔๘๗ ใช้เวลาเกือบหนึ่งปี

กองกำลัง ๑๓๖ ไม่เชื่อในความจริงใจของฝ่ายจีน จึงเลิกล้มความ
พยายามที่จะติดต่อกับองค์การต่อต้านในไทยผ่านฝ่ายจีน และตกลงใจจะ
ส่งเสรีไทยเข้าไปโดยการโดดร่ม เพื่อให้หาทางติดต่อกับขบวนการในประเทศ
แล้วส่งวิทยุลับถึงฐานทัพ

ไปรษณีย์ ประทานและ เปรม บุรี (ดี) โดตร่มลงเมื่อคืนวันที่ ๑๕ มีนาคม
๒๔๘๗ (ตีหนึ่งของวันที่ ๑๖) นักบินนำส่งผิดจุดโผล่ไปลงใกล้หมู่บ้านวังน้ำขาว
จังหวัดอุทัยธานี ถูกจับส่งไปขังไว้ที่กองตำรวจสันติบาล

ผู้บัญชาการแผนกไทยแห่งกองกำลัง ๑๓๖ เสี่ยงส่งคณะที่สองเข้าไป
ไปอีกในเดือนเมษายน นักบินส่งผิดเป้าหมายอีก ลงใกล้หมู่บ้านในจังหวัด
นครสวรรค์ เสรีไทยอีกสามคน คือ สำราญ วรณพฤกษ์ (เค็ง) ธนา
โพษยานนท์ (กร) รจิต บุรี (ข้า) ถูกส่งไปขังที่กองตำรวจสันติบาลอีก

การเฝ้าหมายของสหาย ๖ คน ทำให้เสรีไทยกลุ่มกองโจรที่เหลืออีก
๑๕ คน ออกลั่นขวัญกระเจิงไปตาม ๆ กัน เดือนกรกฎาคม จึงรู้ว่าเพื่อนยังไม่
ตายแต่ติดตะราง

เมื่อมีการติดต่อทางวิทยุกันได้แล้ว กองกำลัง ๑๓๖ จึงเริ่มส่งเสรีไทย
อีก ๑๕ คนเข้าประเทศโดยแบ่งเป็นกลุ่มละสองหรือสามคน

กฤษณ์ โศษยานนท์ (คง) และประเสริฐ ปทุมมานนท์ (เป่า) โดด

ร่วมลงใกล้หัวหิน โดยมีสมาชิกของขบวนการในประเทศไทยคอยรับ เมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๒๔๘๗

เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๗ เสนาะ นิลกำแหง (จิว) ประไพธ เปาไรทิต (นุ่น) เทพ เสมถิติ (หนู) โดตร่มลงในป่าในอำเภอกัทพพัน จังหวัด อุทัยธานี

เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๘ ทศ พันธุมเสน (บุญ) ม.จ. จิรดินัย กิตติยากร (รี) บุญสง พึ่งสุนทร (ชัย) โดตร่มลงบนภูกระตัง

เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ อรุณ สรเทศน์ (ไก่) และ ม.จ.การวิก จักรพันธุ์ (รัศมี) โดตร่มลงในเขตจังหวัดสุโขทัย

ประพฤทธิ ฦ นคร ร่วมเดินทางไปเมืองไทยเมื่อปลายเดือน กุมภาพันธ์กับคณะผู้แทนไทยที่ออกไปเจรจากับกองบัญชาการสัมพันธมิตร ที่แคนดี

วัฒนา ชิตวารี (ท้วม) และ ม.จ. ภิศเดช รัชนิ เดินทางโดยเครื่องบิน ทะเลแคตาสีนาไปลงที่เกาะเต่า เมื่อเย็นวันที่ ๒๙ เมษายน

ปัทม ปัทมสถาน (นา) และพันธุ์ไพบรค์สมิธ โดตร่มลงในป่าใน จังหวัดตากในเดือนพฤษภาคม

กำแหง พลังกูร น้องชายจำกัด พลังกูร เดินทางจากอินเดีย สองครั้ง แต่เข้าเมืองไทยที่ไหนและเมื่อไร ไม่มีใครจำได้ กำแหงตายไป โดยไม่ได้ทำบันทึกการปฏิบัติงานในช่วงท้ายของสงคราม เขาเป็นผู้ ประสานงานกับกองบัญชาการกองทัพบกภาคสนามในบังคับบัญชาของ พลโทสินาด โยธารักษ์

เมื่อสงครามจวนยุติ มีเสรีไทยอีกสองคนที่เข้าประเทศไทย โดย เครื่องบินซึ่งมาลงที่สนามบินลับในอีสาน คือประจิดร ยศสุนทร และสว่าง สามโกเศศ

ทหารเสรีไทยส่วนมากได้รับยศร้อยเอก มีสามคนที่ได้เป็นนายสิบ สองคนได้ยศพันตรี คือ ป่วย อึ้งภากรณ์ และ เสนาะ นิลกำแหง ม.จ.

คุณสวัสดิ์ วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ ได้ยศพันโทและท่านได้รับเหรียญ Order of the British Empire (O.B.E.)

เสรีไทยกลุ่มกองโจร ๙ คนได้เหรียญ Member of the Order of the British Empire (M.B.E.) และสองคนได้เหรียญ Military Cross (M.C.)

ตอนที่ ๖

การร่วมงานของเสรีไทยทั้งสามกลุ่ม

การรับใช้ชาติในยามสงครามมีอุปสรรคมากมายเกินคาดด้วยเหตุว่าในการสงครามแบบเบ็ดเสร็จ (total war) ซึ่งได้กล่าวแล้วว่ามิแน่วต่อสู้กันถึง ๕ แนว ไม่มีใครไว้วางใจหรือเชื่อกันง่าย ๆ ต่างฝ่ายต่างก็ตั้งข้อสงสัยไว้ก่อนจนกว่าจะพิสูจน์ความจริงใจกันได้ชัดเจน

จำกัด พลางกูร ประสบปัญหายุ่งยากยิ่งเยื่อแสนสาหัสในแดนมังกรสาเหตุสำคัญก็คือฝ่ายจีนไม่ไว้วางใจ เนื่องจากกองทัพไทยได้รับกับกองทัพจีนที่เชียงตุง

เมื่อเข้าเขตแดนจีนได้แล้ว จำกัดก็รีบส่งโทรเลขถึงจอมพลเจียงไคเช็ค ดร.ซุง รัฐมนตรีต่างประเทศจีน สถานทูตอังกฤษและอเมริกา และม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช สถานทูตอังกฤษโทรเลขมา ให้จำกัดไปเจรจากับกงสุลใหญ่อังกฤษที่กุยหลิน สถานทูตอเมริกันบอกว่าได้แจ้งเรื่องต่อกระทรวงการต่างประเทศ จีนแล้วขอให้ช่วย

ที่กุยหลิน จำกัดโชคดีที่ได้พบกับคนที่เคยรู้จักกันที่มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด ชื่อ ไรต์ ซึ่งขณะนั้นมียศพันเอก เป็นผู้แทนฝ่ายทหารอังกฤษ พันเอกไรต์ขึงใจเรื่องการประกาศสงครามของไทยและการที่กองทัพไทยรบกับกองทัพที่ ๙๓ ของจีน เมื่อพันเอกไรต์เชื่อในความบริสุทธิ์ใจของจำกัดแล้ว จึงจัดการให้จำกัดเดินทางไปจุงกิงได้ในวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๔๘๖ จำกัด

เสียเวลาไปเดือนกว่า

เมื่อไปถึงจุงกิง จำกัดผิดหวังอย่างร้ายแรง อุปทูตอเมริกันบอกให้เขาเจรจากับฝ่ายจีนให้เรียบร้อยก่อน จึงจะเดินทางไปวอชิงตันได้ สถานทูตอังกฤษบอกว่า เซอร์โจเซฟ ครอสบี้ อดีตทูตอังกฤษในประเทศไทย แจ้งมาว่าไม่รู้จำกัดและไม่เคยรู้เรื่องขององค์การต่อต้านญี่ปุ่น ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม รัฐบาลอังกฤษก็ตอบปฏิเสธข้อเสนอที่จำกัดส่งไปอังกฤษ จะดำเนินนโยบายกับประเทศไทยตามเดิม เพราะเห็นว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะสนับสนุนองค์การต่อต้าน และคาดว่ากองทัพไทยไม่มีกำลังพอที่จะสู้รบกับญี่ปุ่นในไทย อังกฤษแนะนำว่าองค์การต่อต้านญี่ปุ่นของไทยควรเตรียมการเพื่อสนับสนุนปฏิบัติการของพันธมิตรในเวลาอันควร และควรดำเนินเต็มความสามารถในเมืองเพื่อทำลายเสถียรภาพของรัฐบาลไทย ซึ่งอังกฤษเชื่อว่าจะร่วมมือกับญี่ปุ่นอย่างเต็มตัว

ที่จุงกิง จำกัดได้รับโทรเลขลงวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๔๘๖ จากทูตไทยในอเมริกามีข้อความว่า "Your telegram April seventh received. Already taken up the matter. Seni Pramoj" (ได้รับโทรเลขของคุณลงวันที่ ๗ เมษายน และได้พิจารณาเรื่องราวแล้ว เสนีย์ ปราโมช)

จำกัดได้เข้าเยี่ยมค่านับจอมพลเจียงไคเช็ค เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๖ หลังจากถูกหน่วงเหนี่ยวด้วยประการต่าง ๆ อยู่ในจุงกิงสองเดือน จอมพลจีนบอกว่า ยินดีจะช่วยเหลือให้จำกัดเดินทางไปพบ ม.ร.ว. เสนีย์ ขอให้ท่านแจ้งมาว่า ต้องการพบจำกัด

ในวันเดียวกันจำกัดได้รับโทรเลขจากทูตไทยว่า "ยินดีจะพบ กำลังทำทุกอย่างเพื่อให้ความสะดวกในการเดินทาง" จำกัดจึงลอกข้อความในโทรเลขส่งไปให้จอมพลเจียง แต่ปรากฏว่าเกิดการโยนกลองขึ้นระหว่างจอมพลจีนกับทูตไทย ทูตไทยบอกว่า สุดท้ายฝ่ายจีนจะวินิจฉัยในเรื่องการเดินทางของจำกัด

จำกัดต้องรอคอยต่อไป ในเดือนกรกฎาคมจึงได้รับโทรเลขจาก

ม.ร.ว.เสนีย์ แจ้งว่ากำลังเจรจากับ ดร. ชุงรัฐมนตรีนีต่างประเทศจีน ซึ่งได้เดินทางไปวอชิงตัน เพื่อขอให้เขาอำนวยความสะดวกในการเดินทาง

จำกัดโทรเลขถึงทูตไทยอีกเมื่อวันที่ ๒๖ และ ๒๗ กรกฎาคม เร่งให้จัดการให้ได้พบกันโดยด่วน

เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ทางจีนแจ้งว่าจอมพลเจียงยินยอมให้จำกัดไปอเมริกา แต่ยังจะรอให้สหรัฐฯ จัดเครื่องบินให้ แต่จำกัดผู้บุกบันฝ่าอันตรายจากไทยไปถึงจีน ก็ไม่ได้ไปอเมริกา

แม้แต่พันโท ม.ล. ขาบ กุญชร หัวหน้าเสรีไทยฝ่ายทหารซึ่งเดินทางจากอเมริกาไปถึงตั้งแต่วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๔๘๖ เพื่อเตรียมการไว้สำหรับคณะเสรีไทยจากอเมริกา ซึ่งเดินทางมาสมทบกับท่าน ก็ไม่ได้รับความยินยอมจากจีนให้พบจำกัดจนกระทั่งเดือนสิงหาคม

อุปสรรคต่างๆ นานาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุจากความไม่ไว้วางใจกันระหว่างฝ่ายสัมพันธมิตรเอง อเมริกาเชื้อไทย จีนและอังกฤษระแวงไทย จีนและอังกฤษระแวงกันเอง อเมริกาสนับสนุนจีนและไทย แต่ขัดแย้งกับอังกฤษทั้งในด้านยุทธศาสตร์และนโยบายเกี่ยวกับสถานการณ์ในเอเชียหลังสงคราม อเมริกาต้องการให้อังกฤษปลดแอกจากเมืองขึ้นในเอเชีย ประธานาธิบดีโรสเวลท์ได้คะยั้นคะยอให้นายกรัฐมนตรีเชอร์ซิลล์ร่วมลงนามในกฎบัตรแอตแลนติก (Atlantic Charter) เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๔๘๔ ซึ่งมีข้อความว่าจะเคารพต่อสิทธิของประชาชนทุกชาติที่จะเลือกวิถีทางปกครองตนเอง

พลเอกstilwell (Stilwell) ถูกส่งไปเป็นเสนาธิการของจอมพลเจียงไคเช็คเพื่อช่วยจัดระบบกองทัพจีนและจัดการฝึกทหารจีน เขาได้พยายามอย่างเต็มที่ให้มีการส่งอาวุธยุทธโปกรณ์จากอินเดียไปจีนโดยเครื่องบิน และให้ฝ่ายสัมพันธมิตรเร่งตัดถนนจากอินเดียผ่านพม่าเข้าไปในจีนเพื่อลำเลียงยุทธปัจจัยส่งจีนให้ได้มากขึ้น เพื่อให้กองทัพจีนสามารถตั้งกองทัพนุ้ในจีนไว้ได้

แต่พลเอกสตีลเวลล์กลับไม่ได้รับความร่วมมือจากจอมพลจิน มิหนำซ้ำ ดร. ทวีซุง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีนยังพูดใส่ร้ายแม่ทัพอเมริกาผู้นั้นกับนายทหารอเมริกันทุกคนในจุงกิง

พลเอกสตีลเวลล์ได้บันทึกไว้ว่า จอมพลเจียงไคเช็คเป็นคนด้นทุรัง เอาแต่ใจตนเอง ไม่รับฟังข้อโต้แย้งที่สมเหตุสมผล เป็นคนเอาแต่ได้และไม่รู้จักบุญคุณคน สรุปรว่า จอมพลจีนเป็นคนอสรพิษ สตีลเวลล์สรรเสริญทหารจีนว่าเป็นนักรบที่เข้มแข็ง แต่แม่ทัพจีนส่วนมากใช้ไม่ได้ เขารายงานไปทางอเมริกาว่า จอมพลจีนเตะถ่วงการสู้รบกับญี่ปุ่น ต้องการปล่อยให้ฝ่ายสัมพันธมิตรปราบญี่ปุ่นและสงวนกำลังของจีนไว้เพื่อปราบคอมมิวนิสต์จีนหลังสงคราม

น่าเสียดายที่พันโท ม.ล. ขาบ ภูธร ไม่ได้รับความไว้วางใจ จาก ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เนื่องจาก ม.ล. ขาบ เป็นผู้ที่จอมพล ป. พิบูลสงครามส่งไปเป็นทูตทหารในวอชิงตัน เมื่อมีความระแวงกันระหว่างคนไทยด้วยกัน นอกเหนือไปจากความแคลงใจของฝ่ายจีน ม.ล. ขาบ และทหารเสรีไทยจากอเมริการวมทั้งจำกัด จึงถูกหน่วงเหนี่ยวและกีดกันไม่ให้ได้พบกันอยู่นานมาก^๑

เมื่อข่าวเกี่ยวกับจำกัดไปถึงกองกำลัง ๑๓๖ ในอินเดีย พันตรี ม.จ. ศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ และพันตรีกรุต (Krut) จากหน่วยสืบราชการลับของอังกฤษ ก็ถูกส่งไปจุงกิงเพื่อพบกับจำกัดเมื่อเดือนสิงหาคม ฝ่ายจีนไต้ยินยอมให้นายทหารแห่งกองทัพบกอังกฤษคู่นี้ได้พบจำกัด หลังจากที่ได้กีดกันมิให้พันโท ม.ล. ขาบ ภูธร พบเขาตั้งแต่เดือนมิถุนายน

สงวน ตูลารักษ์กับครอบครัว และแดง คุณะดิลก ก็ได้เดินทางไปถึงจุงกิงแล้ว ในที่สุดผู้แทนขององค์การใต้ดินในประเทศก็ได้มีโอกาสพบ

๑ ดูบันทึกของจำกัด พลากรู และของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ในหนังสือ *เรื่องภายใน ขบวนการเสรีไทย* โดยนายฉันทนา พิมพ์ครั้งที่สาม โดยสำนักพิมพ์เชษฐบุรุษ พ.ศ. ๒๕๒๒

กับพันตรี ม.จ. ศุภสวัสดิ์ และพันตรีกรุดจากอังกฤษและพันโท ม.ล. ขาบจากสหรัฐอเมริกา หลังจากร่วมหารือกับฝ่ายจีนเจ้าของดินแล้ว ตกลงกันว่าให้จำกัดและสงวนเส้นทางไปวอชิงตัน

แต่จำกัดเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งในลำไส้ เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๔๘๖ สงวนและแดงจึงเดินทางไปวอชิงตัน

เมื่อพันตรีกรุดรายงานเรื่องราวต่อกองบัญชาการในเดลีแล้วจึงเดินทางไปทูลและสวัสดิ์ ศรีสุข ก็ถูกส่งเข้าเมืองไทยในปลายเดือนพฤศจิกายน โดยเรือไต้ฟ้า

พันตรี ม.จ. ศุภสวัสดิ์ ได้กลับไปรายงานเรื่องที่รู้จากจำกัดต่อกองกำลัง ๑๓๖ ซึ่งได้ขอให้จำกัดส่งคนถือหนังสือเข้าไปถึงหัวหน้าองค์การใต้ดินในเมืองไทย ขอให้ส่งคนไปรับเสรีไทยสามคนทางภาคใต้ในเดือนธันวาคม และขอให้ส่งวิทยุกระจายเสียงมีข้อความยืนยันว่า ตกลงตามหนังสือฉบับนั้น

กองกำลัง ๑๓๖ ส่งป่วย อึ้งภากรณ์ (นามแฝง เข้ม) ประทาน เปรมมงคล (แดง) สำราญ วรณพฤษ (เค็ง) โดยเรือไต้ฟ้ากำหนดหน้าที่ให้ถือสาส์นจากกองบัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรไปถึงหัวหน้าเสรีไทยในประเทศ และให้ตั้งสถานีวิทยุลับเพื่อติดต่อกับกองกำลัง ๑๓๖ ในเมืองกัลกัตตา อินเดีย แต่ได้กำชับว่า หากไม่มีสัญญาณจากฝั่งตามที่ระบุไว้ในหนังสือที่ให้คนนำเข้าไปส่งเมื่อเดือนสิงหาคม ก็ต้องกลับอินเดีย

เรือดำน้ำไปตระเวนอยู่ในน่านน้ำไทยนานถึง ๒๔ ชั่วโมง โดยไม่เห็นสัญญาณจากฝั่ง จึงต้องพาเสรีไทยสามคนกลับไปเกาะลังกา

ได้รู้เรื่องกันในภายหลังว่า ม้าใช้จากจีนนำหนังสือนัดแนะไปส่งถึงองค์การใต้ดินในไทยเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๔๘๗

ก่อนที่จะกล่าวต่อไปถึงการร่วมงานระหว่างขบวนการเสรีไทยในประเทศไทยกับฝ่ายอังกฤษและอเมริกา ขอย้อนไปกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญบางตอนในปี ๒๔๘๖

ญี่ปุ่นกระชับสัมพันธไมตรีกับไทยอย่างเต็มที่ พลเอกโตโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้เดินทางมากรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๔๘๖ ได้พบกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในวันที่ ๔ ภายหลังได้ออกคำแถลงการณ์ร่วมกัน กล่าวถึงไมตรีจิตอันดีระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ญี่ปุ่นตกลงจะให้รัฐเปอร์ลิส รัฐไทรบุรี รัฐกลันตันและตรังภายในมาลายู กับรัฐเชียงตุง และเมืองพานในสหพันธฉานเป็นดินแดนของไทย

ต่อมาก็ได้มีพิธีรับมอบดินแดนเป็นทางการ

ในปลายปีเดียวกัน จอมพล ป. ได้มีคำสั่งให้เกณฑ์คนไปหักร้างทางพงสร้างเพชรบูรณ์เป็นเมืองหลวง พลเอกเนตร เขมะโยธิน เล่าว่า ได้รับคำสั่งจากจอมพล ป. ให้ไปตรวจภูมิประเทศในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อวางแผนที่จะใช้บริเวณนั้นเป็นปราการสำหรับต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นในภายหลัง

โปรดสังเกตว่า การสร้างเมืองเพชรบูรณ์เริ่มขึ้นภายหลังการรับมอบดินแดนในสหรัฐมาลายูและสหพันธฉานเพียงสองสามเดือน ได้มีการเกณฑ์คนไปทำงานเป็นจำนวนมาก ผู้คนเจ็บป่วยล้มตายด้วยไข้มาเลเรียกกันมาก

พลเอกเนตร เขมะโยธิน เล่าไว้ในหนังสือของท่านว่า การสร้างเมืองเพชรบูรณ์เป็นแผนลับของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่จะต่อต้านญี่ปุ่น ขณะนั้นสถานการณ์สงครามเปลี่ยนแปลงไป ญี่ปุ่นตกเป็นฝ่ายรับ สัมพันธมิตรกลับเป็นฝ่ายรุก

กองบัญชาการกองทัพบกสนามส่วนหนึ่งได้ย้ายไปตั้งอยู่ที่เพชรบูรณ์ พันโทเนตร เขมะโยธิน หัวหน้าแผนกที่ ๓ ได้ไปประจำอยู่ที่นั่น

ในเดือนมีนาคม ๒๔๘๗ พลโทจีระ วิชิตสงคราม เสนาธิการ กองทัพบกสนามได้มีคำสั่งลับสุดยอดให้พันโทเนตรฯ เดินทางจากเพชรบูรณ์ไปพบกับพลตรีหลวงหาญสงครามที่เชียงตุง ภายในวันที่ ๓๑ มีนาคม เพื่อ

๑ ดูหนังสือเรื่อง งานใต้ดินของพันเอกโยธี พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเอกเนตร เขมะโยธิน เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๒๔

ร่วมในคณะนายทหารไทยที่จะไปเจรจาร่วมมือกับกองทัพจีน

ขณะนั้นกองทัพพายัพของไทยเผชิญหน้ากับกองพลที่ ๙๓ ของจีน ที่ชายแดนด้านเชียงตุง

คณะผู้แทนทหารไทยประกอบด้วย พล.ต. หลวงหาญสงคราม ผู้บัญชาการกองพลที่ ๓ พ.ท. เนตร เขมะโยธิน พ.ท. กระจ่าง ผลเพิ่ม พ.ท. แสงว ทัพตะสุต ร.ต. สมาน วีระไวทยะ ร.ต.ท. ธานี สาทรกิจ (เป็นล่ามภาษาจีน)

เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๔๘๗ ผู้แทนไทยได้พบกับคณะผู้แทนกองทัพจีนซึ่งมีพล.ต. ลิววีเอ็ง ผู้บัญชาการกองพลที่ ๙๓ ของจีนเป็นหัวหน้าคณะ

ตามเอกสารที่เปิดเผยหลังสงคราม จอมพลเจียงไคเช็คไม่ไว้วางใจจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลจีนแค้นเคืองจอมพล ป. มากที่รัฐบาลไทยรับรองรัฐบาลแมนจู๊วและรัฐบาล汪精衛 ซึ่งญี่ปุ่นตั้งขึ้น ความพยายามของผู้แทนทหารไทยที่จะร่วมมือกับจีนต่อต้าน “มหามิตรญี่ปุ่น” จึงเป็นหมัน เพราะเมื่อจอมพลจีนได้รับรายงานจากพล.ต. ลิววีเอ็ง ก็แทบันทีกลงไปว่าเป็นกลยุทธ์ของญี่ปุ่น

ผู้อ่านจะเข้าใจแค้นคูของรัฐบาลไทยได้จากประโยคแรกในหนังสืองานใต้ดินของพันเอกโยธี โดยพลเอกเนตร เขมะโยธิน คือ

“คุณเนตร คุณคิดว่าใครจะเป็นฝ่ายแพ้ในการสงครามคราวนี้ ฝ่ายนั้นแหละคือศัตรูของเรา”

“นี่คือวาตะของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้บัญชาการทหารสูงสุดแห่งประเทศไทย แม่ทัพบกและนายกรัฐมนตรี กล่าวแก่ข้าพเจ้า (พันโท เนตรฯ) และ พล.ท. จีระ วิชิตสงคราม ...”

สารวัตรทหารของญี่ปุ่นมีหน้าที่สืบราชการลับ และสืบจับจารชนของฝ่ายศัตรู มีหูตากว้างขวางมาก แล้วยังมีคนไทยทรยศที่เห็นแก่เงิน รับจ้างเป็นสายลับญี่ปุ่น

ไม่ต้องสงสัยเลยว่า การติดต่อฉันมิตรระหว่างทหารไทยกับทหาร

จีนย่อมจะรู้ถึงญี่ปุ่น แม่ทัพญี่ปุ่นในไทยไหวทันว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามเตรียมจะเล่นงานญี่ปุ่น จึงเฝ้าดูความเคลื่อนไหวของทหารไทยในเพชรบูรณ์และเชียงตุงอย่างใกล้ชิด

ในปี ๒๔๘๗ ฝ่ายสัมพันธมิตรเริ่มเป็นฝ่ายรุก เยอรมัน อิตาลี และญี่ปุ่นตกเป็นฝ่ายรับ แม่ทัพญี่ปุ่นในไทยจึงกังวลใจในท่าทีของรัฐบาลไทยอย่างยิ่ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็พยายามติดต่อกับจีน ขบวนการเสรีไทยก็กำลังหาทางติดต่อกับอังกฤษและอเมริกา และในขณะเดียวกันก็กำลังหาทางจะโค่นรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม อาจกล่าวได้ว่าเกิดภาวะ “สามก๊ก” ขึ้นในประเทศไทยแล้ว

ญี่ปุ่นได้แสดงว่ามีหูตากว้างไกลด้วยการส่งให้นายพลญี่ปุ่นในอินโดจีนไปพบกับนายทหารไทยผู้หนึ่งซึ่งลี้ภัยอยู่ในอินโดจีนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๑ ขณะนั้นพำนักอยู่กับครอบครัวในพนมเปญท่ามหาเลียงซีพโดยการขายขนมไทย

นายทหารไทยผู้นั้นคือ พันเอกพระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน) ซึ่งต้องไปจากประเทศไทยเนื่องจากรัฐบาลเกรงว่ามีแผนจะยึดอำนาจการปกครอง

หลังจากที่นายพลญี่ปุ่นประจำอินโดจีน ได้ไปกินขนมที่ร้านของพระยาทรงสุรเดชหลายครั้ง แม่ทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยก็ส่งนายพลตรีญี่ปุ่นนายหนึ่งไปพบกับเจ้าของร้านขนมไทยผู้นั้น พร้อมด้วยนายทหารญี่ปุ่นในอินโดจีนอีก ๔ นาย

การสนทนาระหว่างพระยาทรงฯ กับคณะทหารญี่ปุ่นได้อาศัยนายทวีวงศ์ พันธุมเสน บุตรชายของพระยาทรงฯ เป็นล่าม นายทวีวงศ์ เคยศึกษาในประเทศญี่ปุ่นเกือบ ๖ ปี

นายทหารญี่ปุ่นได้ถามความเห็นของพระยาทรงฯ เกี่ยวกับบุคคลสำคัญของไทย ๔ คน คือจอมพล ป. พิบูลสงคราม พล ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส หลวงสินธุสงครามชัย และนายปรีดี พนมยงค์ เมื่อได้ทราบความเห็นอันตรงไปตรงมาของนายทหาร “ลี้ภัย” แล้ว นายทหารญี่ปุ่นก็

ถามอีกว่า “ท่านคิดว่าจอมพล ป. มีความจริงใจต่อญี่ปุ่นหรือไม่เพียงใด”

นายพันเอกนอกราชการตอบเสียงว่า “ท่านควรจะรู้ดีกว่าข้าพเจ้า เพราะได้เป็นมิตรกับจอมพล ป. นานแล้ว”

นายพลญี่ปุ่นประจำไทยกล่าวว่า “เราไม่มั่นใจในความจริงใจของผู้นำไทยนัก เพราะมีพฤติการณ์บางอย่างที่แสดงว่าเอนเอียง”

หลังจากนั้นฝ่ายญี่ปุ่นก็วกเข้าประเด็น แจ้งว่าแม่ทัพญี่ปุ่นในไทยปรารถนาจะให้พระยาทรงสุรเดชเข้าไปรับตำแหน่งสำคัญในประเทศไทย เขายืนยันว่า ญี่ปุ่นจะสนับสนุนท่านเต็มที่ เพราะได้ทราบมาจากหลายกระแสว่า ท่านพันเอกเคยเป็นผู้นำคนสำคัญทางทหารและมีผู้นับถือว่ามีความรู้ดีและมีความจริงใจ อีกทั้งมีศิษย์ที่เป็นนายทหารจำนวนมาก คณะนายทหารญี่ปุ่นได้พยายามชักชวนหว่านล้อมให้พระยาทรงฯ กลับไปเป็นใหญ่ ในขณะที่ประเทศไทยตกอยู่ในภาวะคับขัน แต่พระยาทรงฯ ได้ตอบปฏิเสธอย่างหนักแน่น ผลที่สุดนายทหารญี่ปุ่นทั้งห้าคนก็โด่งค่านับอำลาอย่างสุภาพ เพราะตระหนักในความจริงใจของอดีตนายทหารผู้ใหญ่ในคณะปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕

ด้วยเหตุที่พระยาทรงสุรเดชเป็นคนมีความจริงใจ ยึดมั่นในอุดมคติของคณะราษฎรผู้เปลี่ยนระบอบการปกครองมาเป็นประชาธิปไตย จึงไม่สนใจไยดีกับข้อเสนองจากฝ่ายเผด็จการทหาร

นายทวิวงศ์ พันธุมเสน เล่าว่า “คุณพ่อเลือกเป็นคนชายชนมมากกว่าที่จะกลับไปเป็นใหญ่เป็นโตอีกโดยมีญี่ปุ่นหนุนหลัง”

มีเหตุการณ์ที่สื่อว่าเมื่อญี่ปุ่นรู้เห็นในแผนการของจอมพล ป. ที่จะหันไปร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร ก็ได้วางแผนจะปลดอาวุธทหารไทย กล่าวคือในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๔๘๗ ทหารญี่ปุ่นกองหนึ่งได้ข้ามฟากจากฝั่งพม่าที่วัดตอเรียพอยด์ มาขึ้นที่ปากน้ำระนอง มา จ.ส.อ. สวัสดิ์ ดิษฐบุตร ผู้บังคับหมวด ยึด ร. พัน ๓๔ และสถานที่ราชการในจังหวัดระนองทั้งหมด

ฝ่ายไทยสันนิษฐานว่า ญี่ปุ่นได้วางแผนจะยึดประเทศไทยในวันที่

๓๐ กรกฎาคม ๒๔๘๗ แต่ได้สั่งระงับแผนโดยกระทันหัน ทหารญี่ปุ่นที่
วิคตอเรียพอยต์ไม่ได้รับคำสั่งระงับทันการจึงเกิดเรื่องขึ้น

การที่ญี่ปุ่นระงับแผนยึดประเทศไทย น่าจะเป็นเพราะว่า ในวันที่
๒๔ กรกฎาคม สถานทูตญี่ปุ่นรู้ว่ารัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ลาออก
และรายงานไปทางโตเกียว คำสั่งยกเลิกแผนจากโตเกียวคงจะมาถึง
กระชั้นชิดกับวันปฏิบัติการ เพราะขณะนั้นกำลังมีเรื่องอลเวงในคณะรัฐบาล
ญี่ปุ่น เนื่องจากพลเอกโตโจลาออกจากทุกตำแหน่ง คือตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
รัฐมนตรีกลาโหมและเสนาธิการทหารบก เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม
๒๔๘๗

หลังจากนายควง อภัยวงศ์ ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่
๑ สิงหาคม ฝ่ายญี่ปุ่นก็คงจะคลายความกังวลในไประยะหนึ่ง เนื่องจากการ
ติดต่อกันระหว่างกองทัพพายัพกับกองทัพจีนก็หยุดชะงักไป และดูเหมือน
ญี่ปุ่นจะไว้วางใจคณะรัฐบาลของนายควง มากกว่าคณะรัฐบาลของจอมพล
ป.

อันที่จริงคณะรัฐบาลของนายควง มีผู้ก่อการฯ พ.ศ. ๒๔๗๕ ร่วม
ด้วยถึง ๑๐ คน ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้นิยมประชาธิปไตยทั้งสิ้นและต่อมาไม่นาน
รัฐมนตรีหลายคนในคณะก็กลายเป็นผู้นำสำคัญในขบวนการเสรีไทย
นายควงเองไม่ร่วมในขบวนการและแสดงท่าที่เป็นมิตรกับญี่ปุ่นอย่างแนบ
เนียน

แต่ในระยะที่นายควงเข้าบริหารประเทศนั่นเอง ขบวนการเสรีไทย
ก็ติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตรได้และขยายขอบเขตงานอย่างเร่งด่วน ในช่วง
ปลายปี ๒๔๘๗ เสรีไทยจากนอกประเทศก็เริ่มโดดดมเข้าร่วมงานกับ
ขบวนการภายใน อาวุธยุทโธปกรณ์ก็เริ่มถูกส่งเข้ามาเพื่อให้เสรีไทยที่ได้รับการ
ฝึกมาอย่างดีแล้ว ฝึกกลยุทธ์กองโจรให้พลพรรคของขบวนการ

การที่นายปรีดีได้พิจารณาเลือกนายควง อภัยวงศ์ ให้ดำรงตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรี นับว่านายปรีดีมีวิจารณ์ญาณดียิ่ง ด้วยเหตุที่ว่าในสถานการณ์

ซึ่งนายปรีดีรู้อยู่แก่ใจว่ากำลังจะทวีความคับขันและเคร่งเครียดยิ่งขึ้นทุกขณะ นายควงเป็นผู้ที่จะประคับประคองสถานการณ์ไว้ด้วยการประนีประนอมกับ ญี่ปุ่นได้ดีกว่าใคร ๆ เพราะเป็นบุคคลที่มีปฏิภาณเฉียบแหลม เป็นคนยิ้มแย้ม แจ่มใสและมีอารมณ์ขัน สามารถเปลี่ยนภาวะคับขันเป็นภาวะขบขันได้อย่างฉับพลัน การที่นายควงรับเป็นนายกรัฐมนตรีในยามคับขันเป็นเสมือน ม่านกำบังขบวนการเสรีไทย โดยต้องออกรับหน้าญี่ปุ่นตลอดเวลา จึงเป็นเรื่องที่ควรยกย่องอย่างยิ่ง

ก่อนหน้าที่จอมพล ป. จะลาออก พลเอกเจ้าพระยาพิชัยเนทรโยธิน ในคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อจอมพล ป. ลาออกแล้ว พระองค์เจ้าอาทิตยทิพอาภาภักีทรงลาออกจากตำแหน่งประธาน ผู้สำเร็จราชการฯ สภาผู้แทนราษฎรมิได้แต่งตั้งผู้ใดแทน นายปรีดีฯ จึง เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แต่ผู้เดียวตลอดมาจนสงครามสงบ นายควง รับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน อันเป็นตำแหน่งที่ไม่มียานทำ เมื่อไม่มีผู้ใดนำ ราชการแผ่นดินไปปรึกษา

ต่อไปนี้เป็นเรื่องความร่วมมืองานขององค์การต่อต้านญี่ปุ่นกับเสรีไทย จากต่างประเทศ

เสรีไทยสายอังกฤษเดินทางเข้าประเทศไทยจากอินเดียโดยเรือได้นำ โดดรัมหรือโดยเครื่องบินทะเล

เสรีไทยสายอเมริกาชุดแรก ๑๐ คน เดินทางเข้าประเทศไทยจาก เมืองจีน เข้ามาภายหลังเสรีไทยสายอังกฤษเกือบหนึ่งปี เนื่องจากถูกฝ่าย จีนหน่วงเหนี่ยวไว้

เสรีไทยสายอังกฤษสองคนแรกเดินทางเข้าไทยเมื่อปลายเดือน พฤศจิกายน ๒๔๘๖ โดยเรือได้นำ แต่ต้องอยู่ "ใต้ดิน" นานถึง ๕ เดือน จึง ติดต่อกับขบวนการในประเทศได้

เมื่อคืนวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๔๘๗ ป้าย อังภาภรณ์ (เข้ม) ประทาน

เปรมกมล (แดง) เปรม บุรี (ดี) โดดรมลงผิดจุดมุ่งหมาย ใกล้หมู่บ้าน
วังน้ำขาว จังหวัดอุทัยธานี รมทั้งของรมหนึ่งตกในหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงนำ
ตำรวจและเจ้าหน้าที่อำเภอไปล้อมจับ สามสหายถูกส่งไปขังไว้ที่กองตำรวจ
สันติบาล

เมื่อไม่มีข่าวคราวจากป๋วย กองกำลัง ๑๓๖ ก็เสี่ยงส่งเสรีไทยเข้ามา
อีกคณะหนึ่งในเดือนเมษายน นักบินปล่อยผิดจุดอีก สำราญ วรรณพฤษ
(เค็ง) ธนา โปษยานนท์ (กร) รจิต บุรี (ข้า) โดดรมลงใกล้หมู่บ้านแห่งหนึ่ง
ในจังหวัดนครสวรรค์ ถูกจับตัวส่งไปกรมตำรวจสันติบาลอีก

อีกไม่นานนัก เสรีไทยที่สถานีวิทยุในเดลฮิก็รู้จากข่าววิทยุกรรมโฆษณา
การว่า พรรคพวกที่โดดรมเข้าไปรวม ๖ คน ถูกจับหมด ชาวน้ำขี้มข้วย
เสรีไทยทุกคนและกองกำลัง ๑๓๖ ซึ่งจำต้องคิดหาทางอื่นที่จะส่งคนเข้า
ประเทศไทยต่อไป

ราว ๆ กลางเดือนกรกฎาคม หน่วยกองกำลัง ๑๓๖ ในคุนหมิงส่งข่าว
ด่วนไปยังสำนักงานกองกำลัง ๑๓๖ ในกัลกัตตาว่า หนังสือลับจากพวกที่
ถูกขังอยู่ในกรมตำรวจถูกส่งออกไปถึงกองกำลัง ๑๓๖ ในคุนหมิง เพราะใน
กรมตำรวจเองมีสมาชิกขององค์การใต้ดิน สายลับผู้นำหนังสือออกมา
รายงานด้วยว่า ญี่ปุ่นจะเอาตัวพลร่มไปสอบสวน ชาวน้ำขี้มข้วยความพรั่นพรึง
มากเพราะเกรงว่าความลับจะแตกหมด ในหนังสือลับลงวันที่ ๖ มิถุนายน
ป๋วย ก็กล่าวว่าญี่ปุ่นสงสัยมาก

ญี่ปุ่นรู้เรื่องการถูกจับของเสรีไทยและขอสอบปากคำ อธิบดีกรม
ตำรวจยินยอมโดยมีเงื่อนไขว่า การสอบสวนต้องกระทำที่กรมประสาน
งานพันธมิตรโดยมีนายทหารไทยร่วมอยู่ด้วย และห้ามใช้วิธีทรมาน

เสรีไทยทั้ง ๖ คนได้นัดแนะที่จะโกหกให้เหมือนกันหมด มีใจความ
ว่า พวกเราไม่สมัครใจทำงานให้อังกฤษ แต่ก็ถูกบังคับด้วยกฎัยการศึกษา
เขาจับใส่เครื่องบินและผลักลงมา เมื่อเข้าไทยได้แล้วก็รีบมอบตัว ดีใจที่ได้
กลับบ้านเกิดเมืองนอน...ในอินเดียทหารอังกฤษกับทหารอเมริกันวิวาทกัน

เสมอ ทหารอเมริกันในอังกฤษลงนามผู้หญิง ทำให้คนอังกฤษโกรธมาก
ชาวอังกฤษอดอยาก ในอินเดียแขกอดตายกันมาก ฯลฯ

ป่วยเล่าว่าถูกทหารและตำรวจไทยคุมตัวไปกรมประสานงานพันธมิตร
ไทย-ญี่ปุ่น ใส่โซ่ตรวนและกุญแจมือ เลือผ้าขาววัน ผมเผ้ารุงรัง พอเห็น
พวกญี่ปุ่นเข้าก็ใจหายวาบ ญี่ปุ่นคนหนึ่งเป็นอัลสัสมชนิก (ศิษย์เก่าอัลสัสมชฌ)
รู้จักกันดี เขาทักขึ้นทันทีว่า “ป่วยจำอ้วได้ไหม?” ป่วยรีบทักทายและป้อน
คำถามเสียก่อนที่จะถูกซักไซ้ไล่เลียง “ฮาดาโน ทำไมจะจำไม่ได้ พ่อแม่
พี่น้องของลือสบายดีหรือ?...โรงเรียนอัลสัสมชฌถูกระเบิดหรือเปล่า?... ฯลฯ”

หลังสงครามฮาดาโนมีจดหมายจากญี่ปุ่นถึงป่วย ตอนหนึ่งเขากล่าว
ถึงการสอบสวนครั้งนั้นว่า “ย้ายเรื่องที่ลือโกหกนะ อ้วยังนึกขึ้นไม่หาย ...
อ้วไม่ค่อยเชื่อลือ... นึกขำในใจที่เห็นลือดีหน้าต่อแหล่พูดจนพวกนั้นเขาเชื่อ...”

เมื่ออัลสัสมชนิกที่เป็นสันติบาลได้ติดคนสำคัญไปญี่ปุ่นหลังสงคราม
นายฮาดาโนก็เลี้ยงดูปู่เลื้อตามธรรมเนียม เรื่องพรรคนั้นแสดงว่า ญี่ปุ่น
และไทยรับใช้ชาติโดยการต่อต้านกันในยามสงคราม โดยไม่บาดหมางกัน
ในยามสงบ

ในเดือนกรกฎาคม ๒๔๘๗ ร.ต.อ. โพยม จันทรักคะ สันติบาลได้ติด
ลอบเอาป่วยออกจากกรงขังในยามดึก ไปบ้านบางเขนของนายวิจิตร ลุ
ติตานนท์ เลขาธิการมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ณ ที่นั้น
ป่วยได้ส่งสาส์นของกองบัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรประจำเอเชีย
อาคเนย์ ให้หัวหน้าขบวนการต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งไปรอพบเขาอยู่ที่นั่น

วันรุ่งขึ้นประทาน เปรมกมล ติดต่อส่งข่าวไปยังฐานกองกำลัง ๑๓๖
ในกัลกัตตาได้ ในการรับส่งวิทยุลับนั้นข้อความทั้งหมดส่งเป็นรหัส และ
ก่อนอื่นต้องแลกเปลี่ยนคำผ่าน (pass words)

กองกำลัง ๑๓๖ ถามว่า How many aerodromes are there in
Rahaeng?

คำตอบ Weather conditions so bad we have not yet found

out (โปรดสังเกตว่า คำอ่านนี้ผิดหลักไวยากรณ์อังกฤษ)

พันโทพอยน์ตัน ผู้บัญชาการแผนกไทยแห่งกองกำลัง ๑๓๖ รายงานการติดต่อกับปว้ยและคณะไปยังสำนักงานใหญ่ของกองกำลัง ๑๓๖ ที่แคนดี ซึ่งรายงานต่อไปยังสำนักงานใหญ่ในลอนดอน หน่วยสืบราชการลับในลอนดอนส่งวิทยุด่วนที่สุดมาว่า ต้องตรวจสอบให้แน่ว่าปว้ยติดต่อนายบริติได้จริง มิได้อยู่ภายใต้การบงการซ่อนกลของญี่ปุ่น ซึ่งอาจลวงความลับได้หมดโดยวิธีทรามาน

พันโทพอยน์ตันและผู้ช่วยคือพันตรีกิลคริสต์ อดีตเลขานุการสถานทูตอังกฤษในกรุงเทพฯ ตกใจมากเมื่อได้ข่าวนี้จากลอนดอน เพราะชกจะหวาดระแวงการซ่อนกลของญี่ปุ่นขึ้นมา โดยเฉพาะในเรื่องที่ขอให้กองกำลัง ๑๓๖ ส่งเสรีไทยคณะที่สามเข้าไปโดยเร็ว

ความระแวงแคลงใจเช่นนี้เป็นเรื่องธรรมดา ในการสงครามเชื่อใจกันง่าย ๆ ไม่ได้

นายทหารอังกฤษสองคนนั้นต่างนึกหาวิธีทดสอบอย่างเคร่งเครียดหลักสำคัญก็คือต้องถามเรื่องที่พวกเสรีไทยไม่เคยรู้มาก่อน คำตอบจะต้องไปเอามาจากหัวหน้าเสรีไทยในประเทศ พันตรีกิลคริสต์ก็นึกขึ้นได้ว่า เมื่อเขาทำงานอยู่ที่สถานทูตอังกฤษในกรุงเทพฯ นายบริติกับภรรยารู้ว่าเขาหลงรัก ม.ร.ว. จีรี วรวรรณ (ฝ่ายเดียว) เมื่อเธอสอบชิงทุนได้ไปศึกษาในประเทศอังกฤษ ได้ไปพักผ่อนที่บ้านของกิลคริสต์ในสกอตแลนด์ คุณหญิงจีรีได้กลับเมืองไทยก่อนสงครามเกิดขึ้นในยุโรป กิลคริสต์จึงออกความคิดให้ส่งวิทยุถึงปว้ยขอให้นายบริติขอที่อยู่ของกิลคริสต์จากสตรีสาวผู้หนึ่งและแจ้งไปยังฐานกองกำลัง ๑๓๖ โดยด่วน

ครั้นนายบริติรับทราบคำขอประหลาดข้อนี้ ก็นึกไม่ออกว่ามันเรื่องอะไรกัน แต่เห็นว่าเป็นเรื่องผู้หญิงก็ถามภรรยา ภรรยาจำได้ว่า สตรีสาวที่กิลคริสต์ติดพันอยู่ในครั้งกระโน้นคือคุณหญิงจีรี วรวรรณ ผู้ที่ไปขอที่อยู่ของกิลคริสต์จากคุณหญิงก็ต้องอ้างเหตุผลบังหน้า หลอกผู้หญิงเพื่องาน

ของชาติ

ต่อมาเมื่อสถานีวิทย์ของกองกำลัง ๑๓๖ ถอดรหัสวิทยุของปว้ย
แล้วก็ไม่รู้เรื่อง ดังนี้

KERSELESMAHAGOWLANARKSHIRESTOPHOPETHISISOK

พอกลีคริสตเห็นข้อความนี้ก็ชวนพันโทพอยน์ตันไปกินเหล้าเพราะ
ปว้ยส่งที่อยู่ของกลีคริสตมาให้อย่างถูกต้องคือ

Kerse Lesmahagow Lanakshire Stop Hope this is ok

กลีคริสตส่งวิทยุด่วนที่สุดไปลอนดอน เล่าเรื่องราวของอดีตเลขานุการ
แห่งสถานทูตอังกฤษในกรุงเทพฯ ผู้เชี่ยวชาญหน่วยสืบราชการลับยอม
เชื่อว่า ปว้ยติดต่อกับนายปรีดีได้จริง ต่อจากนั้นมาฝ่ายอังกฤษก็ใช้ชื่อ Ruth
ซึ่งแผลงจาก Truth เป็นนามแฝงของนายปรีดี เป็นสัญลักษณ์ของความ
จริงอันเหลือเชื่อว่า ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นผู้นำองค์กรต่อต้าน
ญี่ปุ่น

หลังจากขบวนการใต้ดินติดต่อกับทางอังกฤษได้ไม่นานนัก คณะ
รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามก็ลาออกเมื่อ ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๘๗ เนื่อง
จากเห็นว่าไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรฯ ซึ่งไม่อนุมัติร่าง
พระราชบัญญัติพระราชกำหนดเรื่องพุทธมณฑลและเรื่องตั้งเพชรบูรณ์
เป็นเมืองหลวง

ต่อจากนั้นมา กองกำลัง ๑๓๖ ก็ส่งเสรีไทยพร้อมด้วยอาวุธยุทโธป
กรณ์ทยอยตามกันเข้าเมืองไทย ในเดือนกันยายนและธันวาคม ๒๔๘๗
ต่อมาในปี ๒๔๘๘ ก็ส่งเข้ามาทุกเดือนจนถึงกลุ่มสุดท้ายในเดือนพฤษภาคม

เสรีไทยสายอเมริกาชุดแรกเข้าเมืองไทยเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๔๘๗
เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน เสรีไทยสองคนคือการะเวก ศรีวิจารณ์ กับสมพงษ์

๑ โปรดดูคำชี้แจงของจอมพล ป. พิบูลสงคราม หลังสงคราม เปิดเผยเจตนารมณ์ที่เสนอ
สร้างพุทธมณฑลและสร้างเพชรบูรณ์เป็นเมืองหลวง ในหนังสือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
เล่ม ๓ หน้า ๖๓๙ - ๖๔๔ เขียนโดย อ. พิบูลสงคราม

คล้ายพงษ์ ถูกตำรวจไทยยิงตายเพื่อเอาทองที่เห็นเขานำติดตัวมา เสรีไทยชุดแรกที่เหลืออีก ๔ คน ถูกตำรวจจับและให้ความอารักขา ส่งไปขังไว้ที่กองตำรวจสันติบาลเช่นเดียวกับเสรีไทยสายอังกฤษ ๖ คน

ในวันที่ ๕ ตุลาคม เป้า ขำอุไร เสรีไทยจากอเมริกาส่งวิทยุจากกองตำรวจสันติบาล ติดต่อได้กับพวกที่รออยู่ในคุนหมิง หลังจากนั้นเสรีไทยสายอเมริกาก็ทยอยเข้าประเทศไทยตามมาอีก

เสรีไทยสายอังกฤษปฏิบัติการใน ๑๔ จังหวัด คือประจวบคีรีขันธ์ ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ขอนแก่น นครราชสีมา มหาสารคาม หนองคาย นครพนม สกลนคร เลย อุบลราชธานี ตาก ลำปาง

เสรีไทยสายอเมริกาปฏิบัติการในจังหวัด อ่างทอง อุทัยธานี เพชรบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี สุโขทัย ชัยภูมิ ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี ชุมพร แพร่ เชียงราย รวม ๑๔ จังหวัด

น่าเสียดายที่เสรีไทยสายอเมริกาซึ่งฝึกวิชาทหารเสร็จก่อนเสรีไทยสายอังกฤษหนึ่งปี เข้าเมืองไทยได้ทีหลัง เนื่องจากโดนจีนหน่วงเหนี่ยว พอติดต่อกันได้ ฝ่ายอเมริกันก็ดำเนินงานฉับพลัน ส่งพันตรีดิก กรีนลี และพันตรีจอห์น เวสเตอร์ เข้าไทยเมื่อ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๔ เพื่อวางแผนร่วมกับเสรีไทยในประเทศ ฝ่ายไทยก็ส่งนายกนต์ธีร์ ศุภมงคล ไปเจรจาที่วอชิงตัน

ความกระฉับกระเฉงของทางการทหารอเมริกัน ได้กระตุ้นฝ่ายอังกฤษซึ่งอดเอื้อนเชื่อนแชนอยู่หลายเดือน ให้กระวีกระวาดส่งนายทหารอังกฤษเข้ามาในไทยบ้าง

กองกำลัง ๑๓๖ ต้องการจะส่งพันตรีม.จ.ศุภสวัสดิ์ดิ้งค์สันิท สวัสดิวัตน (เรียกกันสั้น ๆ ว่า “ท่านขึ้น” นามแฝง “อรุณ”) เข้าเมืองไทยพร้อมด้วยพลจัตวาเจ็คส์ (Jaques) และพันตรีฮอบส์ (Hobbs) แต่เกรงว่า นายบริติ ผู้ก่อการฯ พ.ศ. ๒๔๗๕ จะรังเกียจ “ท่านขึ้น” พระเชษฐภคินีของสมเด็จพระปกเกล้าฯ ผู้ทรงสละราชบัลลังก์เนื่องจากทรงขัดแย้งกับผู้ก่อการฯ

กองกำลัง ๑๓๖ จึงส่งวิทยุถามนายปรีดีว่าจะมีข้อขัดข้องอย่างไรหรือไม่ ถ้าท่านขึ้นจะเข้าเมืองไทย “รัฐ” ตอบว่ายินดีต้อนรับท่านขึ้นเพื่อร่วมงานของชาติ กองกำลัง ๑๓๖ ยังไม่แน่ใจ ถามป๋วยว่า รัฐตอบอย่างนักการทูตหรืออย่างจริงใจ ป๋วยยืนยันว่า รัฐมีความจริงใจ

การร่วมมือรับใช้ชาติระหว่าง “ท่านขึ้น” กับ “รัฐ” ทำให้เชื้อพระวงศ์กับผู้ก่อการฯ ๒๔๗๕ กลายเป็นมิตรสนิทสนมกันต่อมาโดยตลอด

ท่านขึ้น พลจัตวาเจ็คส์ และพันตรีทอบส์ เดินทางโดยเครื่องบินทะเลเข้าประเทศไทยเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๔๘๘ เป็นอันว่า ความโยกโย้ไถ่เอ๋ยของฝ่ายอังกฤษ ทำให้ฝ่ายสหรัฐฯ ซึ่งติดต่อกับฝ่ายไทยได้ภายหลังซึ่งส่งผู้แทนเข้าไทยได้ก่อน

นายทหารอเมริกันในกรุงเทพฯ ได้ขอให้ไทยส่งนายทหารอากาศไปเป็นผู้ประสานงานกับหน่วย โอ.เอส.เอส. ในแคนดิลังกา เพื่อแนะนำในการโจมตีจุดยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นในประเทศไทย นาวาอากาศโทวิ จุลละทรัพย์ ถูกส่งออกไปโดยเครื่องบินทะเล ในเดือนเมษายน ๒๔๘๘

เมื่อพลจัตวาเจ็คส์ และพันตรีทอบส์ กลับอินเดียในเดือนมิถุนายน ๒๔๘๘ ป๋วยและพันเอกเนตร เขมะโยธิน ร่วมเดินทางไปด้วย พ.อ. เนตรไปเป็นนายทหารประสานงานกับฝ่ายอังกฤษ ป๋วยไปรายงานสถานการณ์ในไทยต่อกองกำลัง ๑๓๖ และจะได้ไปพักผ่อนในอังกฤษ รัฐได้ขอให้ป๋วยหาทางเข้าพบรัฐมนตรีต่างประเทศอังกฤษ ขอร้องให้รัฐบาลอังกฤษรับรองขบวนการเสรีไทยเป็นรัฐบาลอันชอบธรรมของไทย และปลดปล่อยเงินสำรองเงินตราของไทยที่ถูกกักกันไว้

ในการไปอังกฤษคราวนั้น ป๋วยมีโอกาสดำเนินการพบศาสตราจารย์อัลกี ประธานพรรคกรรมกรของอังกฤษ (ขณะนั้นคาดคะเนกันว่าพรรคกรรมกรจะชนะเลือกตั้ง) ซึ่งบอกเขาว่าท่านจะพยายามช่วยไทย นอกจากภารกิจของขบวนการเสรีไทย ป๋วยมีธุรกิจส่วนตัวสำคัญมาก คือการยืนยันมอบหัวใจให้นางสาวมาร์เกรท สมิธ ถ้าเขารอดตายระหว่างสงคราม

เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ รัฐสภาคณะผู้แทนไทยประกอบด้วย นายดิเรก ชัยนาม พลโทหลวงชาตินักรบ นายถนัด คอมันตร์ไปเจรจากับกองบัญชาการทหารสูงสุดที่แคนดิงกา ได้พบกับที่ปรึกษาของลอร์ดหลุยส์ แมท์เบทเต็นและผู้บัญชาการกองกำลัง ๑๓๖ ได้ชี้แจงถึงกำลังทหารญี่ปุ่น กำลังทหารไทยและกำลังพลพรรคใต้ดิน และขอให้อังกฤษเคารพเอกราชอธิปไตยของไทย อันจะทำให้ไทยมีกำลังใจร่วมมือกับอังกฤษต่อสู้ญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ ฝ่ายอังกฤษบ่ายเบี่ยงว่าขอหารือทางลอนดอนก่อน เพราะรัฐบาลอังกฤษได้ประกาศสงครามกับไทย เหตุการณ์ในไทยเป็นอย่างไร ชาวอังกฤษไม่รู้ รู้แต่ว่าวิฤตของไทยด่าอังกฤษรุนแรงมาก คณะผู้แทนไทยแก้ไปว่าไทยต้องทำเป็นศัตรูกับอังกฤษ เพื่อลงมือ

ในเดือน พฤษภาคม ๒๔๘๔ หน่วยใต้ดินตามจังหวัดต่าง ๆ ได้รับอาวุธยุทโธปกรณ์และการฝึกกลยุทธกองโจรมากพอสมควร และมีกำลังประมาณ ๕๐,๐๐๐ คน มีทหารอังกฤษหรือเสรีไทยร่วมอยู่ด้วยแทบทุกแห่ง การส่งอาวุธและยุทโธปกรณ์ปัจจัยได้กระทำกันอย่างเร่งด่วน โดยใช้เครื่องบินลำเลียงมาลงบนสนามบินลับ ซึ่งมีอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ถึง ๑๔ แห่ง ขบวนการเคลื่อนไหวของทหารญี่ปุ่นก็ถูกส่งไปยังลังกาและอินเดีย ฝ่ายสัมพันธมิตรจึงสามารถโจมตีหน่วยทหารญี่ปุ่นทางอากาศอย่างได้ผลดี

เมื่อปฏิบัติงานกันไปถึงขั้นนี้ ก็เป็นการยากที่จะรักษาความลับ ญี่ปุ่นได้แสดงท่าทีว่ารู้ระแคะระคายเรื่องขบวนการใต้ดินต่อนายกรัฐมนตรี คงอภัยวงศ์หลายครั้ง ญี่ปุ่นได้กวาดล้างขบวนการใต้ดินในอินโดจีน และยึดอำนาจบริหารจากผู้สำเร็จราชการเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๔๘๔ ฝ่ายไทยเกรงว่าญี่ปุ่นจะทำเช่นเดียวกันในไทย เห็นว่าควรลงมือปฏิบัติการเสียก่อน จึงแจ้งให้ฝ่ายสัมพันธมิตรทราบ ว่า ไทยทนการบีบบังคับขอกู้เงินจากญี่ปุ่นต่อไปไม่ไหว เพราะญี่ปุ่นได้กู้ไปกว่า ๑,๐๐๐ ล้านบาท และกำลังบีบบังคับจะเอาเงินอีก 100 ล้านบาท นายปรีดีจึงเสนอต่อกองบัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรว่า เสรีไทยต้องการปฏิบัติการในเดือนพฤษภาคม ๒๔๘๔

กองบัญชาการทหารสูงสุดแจ้งว่า ฝ่ายสัมพันธมิตรยังไม่พร้อมที่จะเข้ามาช่วยไทย ขอให้ไทยผ่อนหนักผ่อนเบากับญี่ปุ่นไปก่อน จนกว่าเขาพร้อมที่จะโจมตีญี่ปุ่นในไทย มลายู และสิงคโปร์

ภายหลังพ้นเอกเนตร เขมะโยธิน กลับจากอินเดีย มารายงาน พลโท สีนาด โยธารักษ์ ว่ากองบัญชาการสูงสุดฯ คาดว่าจะเปิดแนวรบด้านนี้ในเดือนพฤศจิกายน ๒๔๘๔ ขณะนั้นอังกฤษกำลังเริ่มล่าเสียทหารและอาวุธยุทธภัณฑ์จากยุโรปมาเอเชีย เพราะเยอรมนียอมจำนนเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม กองทัพอังกฤษในพม่ายึดร่างกุ้งได้เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม และกำลังรุกกระหน่ำกองทัพญี่ปุ่นในพม่าอย่างหนัก อังกฤษต้องการปราบญี่ปุ่นในพม่าให้ราบคาบก่อน จึงจะหันมาทางไทย มลายู อินโดจีน และสิงคโปร์ อีกประการหนึ่ง เดือนพฤศจิกายน เป็นช่วงที่หมดฤดูฝนแล้ว จึงเหมาะสำหรับการรุกรบแบบสายฟ้าแลบ ขอให้ฝ่ายไทยเตรียมพร้อมไว้ที่จะปฏิบัติการ สัมพันธมิตรยังระดมส่งอาวุธเข้ามาตลอดเวลา โดยขนมาทางเครื่องบินซึ่งลงบนสนามบินลับ

ในช่วงนั้น นายฯ คง อภัยวงศ์ มีความหนักใจในสถานการณ์อย่างยิ่ง เพราะเหตุการณ์ตึงเครียดมาก เก่งว่ากว่าจะถึงเวลาที่สัมพันธมิตรจะปฏิบัติการ ญี่ปุ่นจะยึดไทยเสียก่อนเพื่อป้องกันตัว ทหารไทยได้สร้างป้อมและรั้วปืนกลมากมายหลายแห่งตามถนนในกรุงเทพฯ เมื่อญี่ปุ่นถามว่าสร้างทำไม ไทยก็ตอบว่าเราเตรียมรบเมื่อสัมพันธมิตรบุกเข้าไทย นายฯ คงได้พยายามอย่างเต็มความสามารถที่ดีหน้าแสดงอัธยาศัยไมตรีต่อญี่ปุ่น

การกระทำที่ออกอาจเกินควรของฝ่ายสัมพันธมิตรในช่วงนั้นได้แก่ การเอายามาทิ้งลงที่สนามหลวงในเวลากลางวัน ตำรวจไทยซึ่งเรียงรายเตรียมพร้อมอยู่ในบริเวณนั้น ได้กรูเข้าไปชนยาขึ้นรถที่รออยู่ในทันที แต่ญี่ปุ่นก็รู้เรื่องนี้ จึงเชิญนายฯ ไปกินอาหารเย็น นายฯ คงได้เล่าว่า เวลาญี่ปุ่นมีเรื่องข้องใจ มักจะเชิญนายฯ ไปกินอาหารเย็น วันที่สัมพันธมิตรส่งยามาให้ นายฯ คงไม่ค่อยสบาย แต่ก็รับเชิญ "...พอนายพลนาทามูระ เห็น

ผมก็ทักว่า เอ ท่านนายกฯ หน้าตาไม่สบายอย่างนี้ ผมก็บอกว่า พุทโธ่ ปวดศีรษะจะตายไป ส่วนทูตญี่ปุ่นก็กระแนะกระแหนว่า ทำไมไม่กินยาที่เขาเอามาทั้งให้เมื่อเช้านี้ล่ะ ผมก็ไหวทันตอบไปว่าลองกินเข้าไปซี ถ้าฉันเกิดตายไปแล้วท่านจะเอานายกฯ ที่ไหนที่ซื้อสัตย์ต่อท่านมาแทนเล่า พวกนั้นก็หัวเราะกัน เลยกินข้าวด้วยกัน.....

เครื่องบินของสัมพันธมิตรก็มาทิ้งระเบิดหน่วยทหารญี่ปุ่น ที่ซ่อนน้ำมัน ยานพาหนะและยุทโธปกรณ์อยู่เสมอ เพราะหน่วยเสรีไทยในจังหวัดต่าง ๆ ได้ส่งข่าวให้เขารู้ถึงที่ซ่อนเหล่านั้น ฝ่ายไทยทำงานประเภทนี้ได้ผลเป็นที่พอใจของสัมพันธมิตรมาก อีกทั้งยังเอาตัวนักบินหรือเชลยศึกบางคนส่งออกไปกับเครื่องบินที่มาส่งอาวุธหลายครั้ง ครั้งหนึ่งฝ่ายสัมพันธมิตรถามว่าจะลักพาตัวนายพลญี่ปุ่นส่งออกไปคนหนึ่งได้ไหม ฝ่ายไทยตอบว่าได้ แต่แล้วก็คงหลีกเลี่ยงการปะทะกับญี่ปุ่นไม่ได้ เขาจึงบอกยกเลิก

ฝ่ายไทยเองก็ต้องการรู้การเคลื่อนไหวและแผนการของญี่ปุ่นตลอดจนข่าวสงครามที่เป็นจริง เพราะข่าวที่ญี่ปุ่นเผยแพร่ นั้นเชื่อไม่ได้ นายทหารไทยคนหนึ่งในกลุ่มเสนาธิการ ๒ ซึ่งมีหน้าที่รายงานข่าวประเภทนี้ มีวิธีสืบข่าวที่ค่อนข้างจะหืดหืดอะอ้อม กล่าวคือเขาได้ทำความสนิทสนมกับพันเอกโซลทส์ (Scholtz) ทูตทหารเยอรมันซึ่งเมื่อตีมาได้ทีไร ก็จะเล่าเรื่องความคืบหน้าของสงครามให้ฟังตลอดจนการเคลื่อนไหวของกองทัพญี่ปุ่น พันเอกโซลทส์เป็นชายโสดและ “คอเหล้า” ที่แข็งมาก ขบวนการทหารไทยไปร่วมวงเป็นประจำ นายทหารไทย कोई แข่งเท่าพันเอกโซลทส์ ต้องเตรียมยาถ่านไว้กินเพื่อดูเหล้า ไม่ปล่อยให้เหล้าซึมเข้าเลือดมากจนเมา พอรู้สึกมัน ๆ ก็ขอตัวเข้าห้องสุขา ล้วงคอขยอนเหล้าออกมา กินถ่านเข้าไปอีก แล้วก็กลับไปกินเหล้าต่อจนกว่า พ.อ. โซลทส์จะนึกขึ้นได้ว่า ได้ชวนเพื่อนมากินอาหารเย็น กว่าเพื่อนจะได้กลับไปนอนก็มักจะเป็นราว ๆ ตีหนึ่ง รุ่งขึ้นนายทหารผู้นั้นก็ต้องรีบเขียนรายงานเสนอข่าว นายทหารไทยผู้นั้นคือ ม.ร.ว. สังขดิศ ดิศกุล (ภายหลังมียศพลตรี) ปัจจุบันเลิกดื่มเหล้าอย่างเด็ดขาด

นอกจากหน้าที่กินเหล้ากับทูตทหารเยอรมันเพื่อหาข่าวของญี่ปุ่น ร.อ.สังขดิศ
ยังเป็นนายทหารประสานงานกับพลจัตวาเจ็คส์

สำหรับการประสานงานกับนายทหารอเมริกัน กองทัพไทยใช้ พ.ท.
ลำเรียง เนตรยนต์ ซึ่งได้กินวิสกี้สก๊อตบ่อย ๆ เหมือนกัน แต่ไม่ถึงกับต้อง
ชย็อน

หน้าที่ประหลาด ๆ ของเสรีไทยนี้มีหลากหลาย หน้าที่อย่างหนึ่งก็คือ
การหาสาว ๆ มาแก้ความเครียดของทหารสัมพันธมิตรที่เข้ามาปฏิบัติงาน
ภายใต้จมูกทหารญี่ปุ่น โดยไม่ละเลยที่จะตรวจสอบคุณภาพของหล่อนด้วย

เสรีไทยสายอังกฤษผู้หนึ่งไปสืบความเคลื่อนไหวของกองทหาร
ญี่ปุ่นที่เชียงใหม่ ตอนกลางคืนขณะที่เตรียมตัวจะเข้านอนที่โรงแรม มีคน
มาเคาะประตู พอเปิดประตูก็ใจหายวาบ เพราะมีสารวัตรทหารญี่ปุ่นพก
ปืนยืนจังก้าอยู่ นึกว่าวาระสุดท้ายของเรามาถึงแล้ว ทำใจดีสู้เสือเชิญ
ญี่ปุ่นเข้ามาในห้อง คิดว่าตวลปิ่นกันดีกว่าโดนจับเป็น แต่แทนที่สารวัตร
หน้าเหี้ยมจะตีหน้ายักษ์กลับยิ้มเจื่อน ๆ พลังดิ่งแขนเสรีไทยให้เดินไปที่ประตู
แล้วแง้มประตูออกไป ช่างนอกมีสาวงามเมืองเชียงใหม่นั่งหน้าสลอนอยู่สี่
ห้าคน พยูนปิดประตูแล้ววานเสรีไทยให้ไปถามสาวคนที่สวมเสื้อสีเขียวว่า
จะคิดค่าบริการตลอดคืนเท่าไร

แนวที่ ๔ ของสัมพันธมิตรก็แถลงข่าวความปราชัยของทัพญี่ปุ่น กระ
จ่ายเสียงปลุกใจคนไทยให้ต่อต้านญี่ปุ่น โจมตีรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม
เอาใบปลิวมาโปรยในเมืองไทย ครั้งหนึ่งเอาไม้ขีดไฟนับล้านกล่องมาทิ้งมี
ป้ายฝากกล่องเป็นรูปนางฟ้าไม่สวมเสื้อ และมีคำขวัญให้จัดญี่ปุ่น

ที่สถานีวิทยุ All India Radio มีเสรีไทยทำงานอยู่หลายคนร่วมกับ
พันเอกหลวงสุรณรงค์ (ภายหลังเป็นพลเอก) และอาจารย์ฮัลเลอร์แห่งโรงเรียน
อัสสัมชัญ ช่วยกันเขียนบทความทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองส่งวิทยุกระจาย
เสียง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ตกเป็นเป้าหมายของการโจมตีเป็นประจำ
เพราะสัมพันธมิตรต้องการทำให้ประชาชนไม่พอใจรัฐบาลจอมพล ป. และ

ทำให้คนไทยเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายอังกฤษและอเมริกา ขอให้อ่านคำกลอนซึ่งพวกเสรีไทยกระจายเสียงซ้ำ ๆ หลายวันเป็นตัวอย่าง ดังนี้

เป็นจอมพลไฉนยอมเป็นจอมแพ้

ทำผิดแล้วคิดแก้ไม่ได้หรือ

เกิดเป็นชายชาติวีรฝีมือ

ไยจึงดื้อให้ไพร่หนึ่งขี่คอ

อันที่จริง การที่หัวหน้าขบวนการเสรีไทยคิดจะปฏิบัติการในเดือนพฤษภาคมนั้น ก็เนื่องจากเกรงว่าญี่ปุ่นจะปฏิบัติการก่อน ดังที่ได้กล่าวถึงขบวนการต่อต้านในอินโดจีนไปแล้วเมื่อต้นเดือนมีนาคม ครั้นถึงเดือนมิถุนายน แม่ทัพญี่ปุ่นจัดงานเลี้ยงใหญ่ เชิญข้าราชการผู้ใหญ่ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนไปกินเลี้ยงในค่ำวันที่ ๒๔ มิถุนายน ที่กองบัญชาการกองทัพญี่ปุ่น ถนนสาทร คำเชิญครั้งนั้นก่อให้เกิดฝ่ายไทยกังวลมากกว่า ญี่ปุ่นจะจับหรือฆ่าผู้นำองค์กรต่อต้าน นายปรีดีได้สั่งให้ผู้นำเสรีไทยไปงานเลี้ยงแต่บางคน ให้ทหาร ตำรวจและพลพรรคเสรีไทยเตรียมพร้อม

แต่งงานเลี้ยงอาหารผ่านไปโดยไม่มีเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ฝ่ายไทยสันนิษฐานว่าได้มีคำสั่งให้ระงับการจับกุมกวาดล้าง

บรรดาผู้นำขบวนการและเสรีไทยที่กำลังสะสมกำลังอยู่ตามหน่วยต่าง ๆ ต่างก็รอดอยข่าวจากฐานทัพสัมพันธมิตรอย่างร้อนใจ เมื่อไหร่จึงจะถึงวันลงมือปฏิบัติการ การรอดอยในระยะสามเดือนสุดท้ายของสงครามนั้นทำให้เกิดความวิตกกังวลเป็นอันมาก แต่ละหน่วยงานเป็นเอกเทศไม่ได้ติดต่อกันเลย ผู้นำขบวนการติดต่อโดยตรงกับฐานทัพ ฐานทัพติดต่อโดยตรงกับแต่ละหน่วยงานในต่างจังหวัดวันละสองครั้ง ทุกหน่วยงานต้องย้ายจุดที่รับส่งวิทยุบ่อย ๆ เพื่อไม่ให้ญี่ปุ่นซึ่งมีเครื่องตรวจหาที่ตั้งสถานีวิทยุเตือนจับจุดได้

กำลังพลพรรคเพิ่มขึ้นตามลำดับ เพราะมีทหาร ตำรวจ นักเรียน นายร้อยทหารบก และนักศึกษามหาวิทยาลัย ซึ่งถูกส่งออกไปรับการอบรม

ในลังกาและอินเดีย ทயอยกลับเข้ามาฝึกคนในหน่วยอื่น ๆ ต่อไปอีก ประมาณว่ากองทัพประชาชนในช่วงสุดท้ายมีถึง ๘๐,๐๐๐ คน มีอาวุธพร้อมมือ

เรื่องหนักใจของเสรีไทยจากอังกฤษและอเมริกาประการหนึ่งก็คือ เรื่องการรักษาความลับ พวกเขาได้รับการอบรมด้านการรักษาความลับมาอย่างละเอียดถี่ถ้วน แต่เป็นการยากที่จะทำให้ผู้ร่วมงานในประเทศ ในกลุ่มกองโจรตระหนักถึงความสำคัญของการกลบเกลื่อนร่องรอยและอำพรางผู้ร่วมงานที่ขาดประสบการณ์ด้านนี้มักจะคิดว่าเสรีไทยนอกประเทศ พิถีพิถันกันเกินไป เหตุ ต่อเมื่อตำรวจสันติบาลซึ่งมีหน้าที่สืบข่าวและรักษาความปลอดภัยแจ้งว่าจับคนไทยที่รับจ้างเป็นสายลับญี่ปุ่นได้และจำต้องปิดปากเสียอย่างถาวร ซึ่งศัพท์ตำรวจเรียกว่า “เก็บตัว” พวกข้าราชการพลเรือนและราษฎรที่เป็นพลพรรคใต้ดินจึงระมัดระวังตัวดีขึ้นและยอมเชื่อว่าคนไทยทรยศที่เห็นแก่เงินจ้างรางวัลนั้นไม่มีน้อย

อันตรายอีกอย่างหนึ่งเกิดขึ้นเมื่อชาวบ้านและข้าราชการพลเรือน ฝึกใช้ปืน พวกนี้ทำปืนลั่นบ่อย ๆ และไม่ระวังว่ากระบอกปืนจะชี้ไปทางคนหรือเปล่า ครั้งหนึ่งชาวบ้านทำปืนลั่นเฉียดทหารอังกฤษผู้ฝึกสอน แทนที่คนสะเพร่าจะรู้สำนึกว่าตัวทำผิด กลับพูดกับเพื่อน ๆ ว่า “ไอ้หรั่งกลัวจนหน้าซีดเลยว๊าย” เสรีไทยจากนอกประเทศมักจะขอทหารหรือตำรวจไปช่วยฝึกชาวบ้านหรือข้าราชการพลเรือน เพื่อช่วยกันปรามพลพรรคที่เลินเล่อกับปืน บางทีก็ต้องดับดับกันหนัก ๆ มี

เรื่องการฆ่าคนไทยที่รับจ้างเป็นสายลับญี่ปุ่นนั้นไม่น่าสลดใจนัก แต่มีผู้ร่วมงานเสรีไทยบางคนถูก “เก็บตัว” ด้วย ซึ่งเป็นเรื่องน่าเศร้า พวกนี้ชอบแอบเอาของเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่มีขายไปทอดขายบ้านในตลาด เช่น บุหรี่ฝรั่ง ขนมปังที่เป็นอาหารฉุกเฉินของทหารฝรั่ง เชือกกรมชูชีพ ลูกกวาด ฯลฯ ตำรวจมักจะเตือนสามครั้ง ถ้าไม่ฟังก็ต้อง “เก็บตัวตามระเบียบ” สมาชิกองค์การต่อต้านบางคนก็ชอบแหย่พรายว่าตนทำงาน “ลับ” ของชาติ ถ้าไม่เก็บสามครั้งก็ถูก “หมก” เช่นกัน ตำรวจอ้างว่าจับพวกนี้ออกจาก

หน่วยใต้ดินก็ไม่ปลอดภัย เพราะว่าเขาอาจจะไป “บูต” หรือ “ปากบอน” เหนือดิน

ความตึงเครียดมีมากที่สุดในกรุงเทพฯ ในเดือนสิงหาคม ผู้นำเสรีไทยรอคอยคำสั่งให้ปฏิบัติกรอย่างกระวนกระวายใจ ทหารในบริเวณกรุงเทพฯ เตรียมพร้อมที่จะประจัญบานกับทหารญี่ปุ่น ตำรวจสันติบาลซึ่งรู้จักใช้อาวุธสมัยใหม่ของสัมพันธมิตรก็มีหน้าที่คุมจุดสำคัญที่มีนายทหารผู้ใหญ่ของญี่ปุ่นรวม ๑๑ จุด เพื่อบุกสังหารเมื่อถึงเวลาปฏิบัติการ

หน่วยใต้ดินต่างจังหวัดในช่วงสุดท้ายของสงคราม ยังคงคอยรับคำสั่งจากฐานทัพสัมพันธมิตร จนกระทั่งวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๔๘๘ จึงได้รับวิทยุที่ส่ง “เปิด” (ไม่เข้ารหัส) จากฐานทัพแจ้งว่าญี่ปุ่นยอมแพ้แล้ว แต่ได้รับคำเตือนให้เตรียมพร้อมไว้อย่าเพิ่งแสดงตนว่าเป็นเสรีไทย เพราะทหารญี่ปุ่นในไทยอาจสู้ตายเพื่อจะไม่ต้องถูกปลดอาวุธ

เป็นโชคดีของประเทศไทย ที่เหตุการณ์นองเลือดมิได้เกิดขึ้น ในสมรภูมิบางแห่ง ทหารญี่ปุ่นยังไม่หยุดสู้รบ หลังจากสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นได้ประกาศให้กองทัพทุกแห่งยอมจำนน แต่พลโทนาากามูระ ผู้บัญชาการทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย ได้มีคำสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนปฏิบัติตามโอองการของสมเด็จพระจักรพรรดิ นายทหารญี่ปุ่นไม่กล้าขัดขึ้น แต่หลายคนทำอัตวินิบาตกรรม นายพลนาากามูระนับถือพุทธศาสนาเคร่งครัด เป็นผู้เห็นการณ์ไกล จึงระงับการรบพุ่งในประเทศไทยไว้ได้

สถานีวิทยุอเมริกาและอังกฤษแถลงข่าวทางวิทยุว่า ระเบิดปรมาณูซึ่งกองทัพอากาศสหรัฐฯ ทิ้งที่เมืองฮิโรชิมา เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม และที่เมืองนางาซากิ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ก่อความเสียหายร้ายแรงเกินคาดหมาย รัฐบาลญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามโดยปราศจากเงื่อนไขในวันที่ ๑๕ สิงหาคม

เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม รัฐบาลไทยได้รับแจ้งเป็นทางการจากกองบัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรประจำเอเชียอาคเนย์ว่า สมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นได้สั่งกองทัพญี่ปุ่นยอมจำนนต่อสัมพันธมิตร ลอร์ดหลุยส์

เมาท่แบทเต็นได้รับอนุมัติจากรัฐบาลอังกฤษ (ซึ่งขณะนั้นเป็นรัฐบาลพรรคแรงงานที่มึ่นายเอทลึเป็นนายกรัฐมนตรี) ให้แนะนำ “รู้ธ” ให้รับประกาศว่า การประกาศสงครามของรัฐบาลไทยซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกาเป็นโมฆะ เรื่องนี้ปรากฏในโทรเลขที่ 740.0011/PW/S-1545 ของนายเบิร์นส์ (Byrnes) ร.ม.ด. ต่างประเทศอเมริกัน ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๔ ถึงเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ในอังกฤษ ฉะนั้นการประกาศสันติภาพเพื่อยกเลิกการประกาศสงครามอันถือได้ว่าเป็นโมฆะจึงเป็นไปตามข้อเสนอแนะของฝ่ายสัมพันธมิตร มิใช่เป็นข้อเสนอแบบ “หมอด้อยหมอความ” ของนักกฎหมายไทย ซึ่งหากมิได้รับความเห็นใจและเห็นชอบของสัมพันธมิตร เขาอาจเพ่งเล็งว่าเป็นลัณคมของคนเจ้าเล่ห์

ขณะนั้นคนไทยหลายคนที่ไม่รู้ความจริงก็นึกว่าการประกาศสันติภาพเป็นเพทุบายของปรีดี เราจึงขอให้สังเกตว่า ในการศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองนั้น ผู้แสวงสัจจะควรระมัดระวังไม่ด่วนเชื่อข้ออ้างที่ไม่มีพยานหลักฐานหรือเอกสารยืนยันเป็นทางการ

ต่อไปนี้เป็นประกาศสันติภาพในวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๔

ประกาศสันติภาพ

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๓)

ปรีดี พนมยงค์

โดยที่ประเทศไทยได้เคยถือนโยบายอันแน่วแน่ ที่จะรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด และจะต่อสู้การรุกรานของต่างประเทศทุกวิถีทาง ดังปรากฏเห็นได้ชัดจากการที่ได้มีกฎหมายกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๔

อยู่แล้วนั้น ความจำนองอันแน่วแน่งกล่าวนี้ ได้แสดงให้เห็นประจักษ์แล้ว ในเมื่อญี่ปุ่นได้ยatraทัพเข้าในดินแดนประเทศไทย ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ โดยได้มีการต่อสู้การรุกรานทุกแห่ง และทหาร ตำรวจ ประชาชนพลเมืองได้เสียชีวิตไปในการนี้เป็นอันมาก

เหตุการณ์อันปรากฏเป็นสักขีพยานนี้ ได้แสดงให้เห็นอย่างแจ่มแจ้งว่าการประกาศสงครามเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๕ ต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา ตลอดทั้งการกระทำทั้งหลายซึ่งเป็นปฏิกิริยาต่อสหประชาชาตินั้น เป็นการกระทำผิดจากเจตจำนงของประชาชนชาวไทย และฝ่าฝืนขึ้นขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายบ้านเมือง ประชาชนชาวไทยทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งอยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลือสนับสนุนสหประชาชาติผู้รักที่จะให้มีสันติภาพในโลกนี้ ได้กระทำทุกวิถีทางที่จะช่วยเหลือสหประชาชาติ ดังที่สหประชาชาติส่วนมากย่อมทราบอยู่แล้ว ทั้งนี้เป็นการแสดงเจตจำนงของประชาชนชาวไทยอีกครั้งหนึ่ง ที่ไม่เห็นด้วยต่อการประกาศสงครามและการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อสหประชาชาติดังกล่าวมาแล้ว

บัดนี้ประเทศญี่ปุ่นได้ยอมปฏิบัติตามคำประกาศของสหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่ จีน และสหภาพโซเวียต ซึ่งได้กระทำ ณ นครปอตสדםแล้ว สันติภาพจึงกลับคืนมาสู่ประเทศไทย อันเป็นความประสงค์ของประชาชนชาวไทย

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงขอประกาศโดยเปิดเผยแทนประชาชนชาวไทยว่า การประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกาและบริเตนใหญ่เป็นโมฆะ ไม่ผูกพันประชาชนชาวไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับสหประชาชาติ ประเทศไทยได้ตัดสินใจที่จะให้กลับคืนมาซึ่งสัมพันธไมตรีอันดีอันเคยมีมากับสหประชาชาติเมื่อก่อนวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๔ และพร้อมที่จะร่วมมือเต็มที่ทุกทางกับสหประชาชาติ ในการสถาปนาเสถียรภาพในโลกนี้

บรรดาดินแดนซึ่งญี่ปุ่นได้มอบให้ไทยครอบครอง คือ รัฐกลันตัน ตรังกานุ ไทรบุรี ปะลิส เบียงคุง และเมืองพานันนั้น ประเทศไทยไม่มีความปรารถนาที่จะได้ดินแดนเหล่านี้ และพร้อมที่จะจัดการเพื่อส่งมอบในเมื่อบริเตนใหญ่พร้อมที่จะรับมอบไป

ส่วนบรรดาบทกฎหมายอื่นๆ ได้อันมีผลเป็นปฏิปักษ์ต่อสหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่และเครือจักรวรรดิก็จะได้พิจารณายกเลิกไปในภายหน้า บรรดาความเสียหายอย่างใด ๆ จากกฎหมายเหล่านั้นก็จะได้รับชดใช้โดยชอบธรรม

ในที่สุดนี้ ขอให้ประชาชนชาวไทยทั้งหลาย ตลอดจนต่างด้าวซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรไทยจงตั้งอยู่ในความสงบ และไม่กระทำการใดๆ อันจะเป็นการก่อกวนความสงบเรียบร้อย พึงยึดมั่นในอุดมคติซึ่งได้วางไว้ในข้อตกลงของสหประชาชาติ ณ นครซานฟรานซิสโก

ประกาศ ณ วันที่ ๑๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ เป็นปีที่ ๑๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ทวี บุณยเกตุ

รัฐมนตรี

รัฐบาลสหรัฐฯ รับรองการประกาศสันติภาพทันที แต่รัฐบาลไทยหลังสงครามยังมีปัญหาหนักมากในการปรับสัมพันธภาพกับอังกฤษ เพราะอังกฤษเล่นแง่ทางการเมืองว่า สถานะสงครามระหว่างไทยกับอังกฤษคงมีอยู่ ยังยืนยันอยู่ว่าจะต้องดูท่าทีของไทยต่อไป ก่อนที่จะรับรองการประกาศสงครามของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ต่ออังกฤษเป็นโมฆะ ส่วนสหรัฐฯ ไม่ถือว่าไทยเป็นศัตรู หากเป็นประเทศที่ญี่ปุ่นยึดครอง และสหรัฐฯ เชื่อในความบริสุทธิ์ใจของคนไทยทั้งในและนอกประเทศที่ปฏิบัติการร่วมกับสัมพันธมิตรโดยตลอด

จึงอาจกล่าวได้ว่า สหรัฐฯ ได้เป็นกัลยาณมิตรของไทยยามคับขัน ได้มีส่วนสำคัญที่ยับยั้งรัฐบาลอังกฤษมิให้บีบบังคับคนไทยอย่างรุนแรงโดยยืนยันว่าความตกลงใดๆ ระหว่างไทยกับสัมพันธมิตรจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสหรัฐฯ ด้วย

จอมพลเจียงไคเช็คซึ่งเป็นผู้บัญชาการสัมพันธมิตรในยุทธภูมิจีน ไกรธเค้นรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามมาก ในการที่ส่งกองทัพบก

ไปรบกับกองทัพจีนในช่วงแรกของสงครามและในการรับรองรัฐบาลวังจิงไวจึงต้องการจะ “สั่งสอน” ไทย โดยขอให้สัมพันธมิตรยอมรับว่าเขตยุทธภูมิตอนใต้ของจีนเจดเส้นขนานที่ ๑๖ และให้ถือว่าดินแดนไทยด้านเหนือลงมาถึงเส้นขนานที่ ๑๖ อยู่ในเขตซึ่งกองทัพจีนจะเข้ามาปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นได้ เรื่องนี้มีอยู่ในหนังสือ *Foreign Relations of the United States* ค.ศ. ๑๙๔๕ เล่ม ๖ หน้า ๑๒๗๕

นายปรีดี พนมยงค์ ได้ดำเนินการอย่างฉับพลันเพื่อขัดขวางข้อเสนอของจอมพลเจียงไคเช็ค โดยขอให้นายทหารอเมริกันที่ประจำกองบัญชาการเสรีไทยโทรเลขด่วนมากของหัวหน้าเสรีไทยไปยังรัฐบาลสหรัฐว่าถ้ากองทัพจีนเข้ามาปลดอาวุธญี่ปุ่นในภาคเหนือของไทยจะเกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้น ต่อมาประธานาธิบดีทรูแมน ได้มีคำสั่งให้ทหารญี่ปุ่นทั่วประเทศไทยยอมจำนนต่อกองทหารอังกฤษ ไทยจึงพ้นจากอันตรายที่อาจถูกแบ่งเป็นประเทศไทยเหนือและประเทศไทยใต้

ความสามัคคีของคนไทยผู้รักชาติเป็นพลังสำคัญ ช่วยให้ไทยรักษาเอกราชของชาติไว้ได้ เชื้อพระวงศ์หลายท่านได้ร่วมกับผู้ก่อการฯ พ.ศ. ๒๔๗๕ และราษฎรสามัญในการรับใช้ชาติยามคับขัน กรณีที่น่าประทับใจมากก็คือ หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ พระเชษฐาภรรยาของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงร่วมงานอย่างเต็มพระทัยกับนายปรีดี พนมยงค์ ผู้นำฝ่ายพลเรือนของคณะราษฎร

หลายท่านกล่าวว่า ประเทศไทยมีพระสยามเทวาธิราชคุ้มครองให้แคล้วคลาดภัยพิบัติตลอดมา เราควรจะมองไปข้างหน้าว่าพระองค์คงจะคุ้มครองเมืองไทยต่อไป ตราบเท่าที่คนไทยยังยึดมั่นในอุดมคติของบรรพบุรุษในความพร้อมเพรียงที่จะเสียสละเลือดเนื้อเพื่อรักษาความเป็นไทยไว้

เรื่องราวของขบวนการเสรีไทย เท่าที่มีผู้เขียน ๆ ไว้แล้ว มักจะเน้นว่าเป็นขบวนการฝ่ายพลเรือน ข้าราชการปกครองท้องถิ่น ราษฎรในท้องถิ่น เพราะผู้ก่อตั้งขบวนการคือนายปรีดี พนมยงค์ กับผู้ร่วมงานในชั้นต้น ล้วน

แต่เป็นพลเรือนทั้งสิ้น ผู้อ่านทั่วไปจึงอาจมองข้ามบทบาทของกองทัพไทย เราได้กล่าวแล้วว่า ในตอนแรก ขณะที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด นายปรีดียังไม่กล้าเสี่ยงที่จะชวนนายทหารชั้นผู้ใหญ่ เข้ามาร่วมขบวนการ แต่ได้รอจนกระทั่งจอมพล ป. พันตำแหน่งบังคับบัญชาทหารแล้ว จึงชวนทหารเข้ามาร่วมในขบวนการเสรีไทยในเดือน สิงหาคม ๒๔๘๗

เมื่อรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ได้ตั้งพลเอกพระยาพลพลพยุหเสนา เป็นแม่ทัพใหญ่ และพลโทสินาด โยธารักษ์ เป็นรองแม่ทัพใหญ่ ในช่วงนั้นแหละที่กองทัพไทยทั้งสามเหล่าทัพได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเตรียมการสู้รบกับกองทัพญี่ปุ่นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อแก้มือการที่จำใจต้องยอมจำนนในวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔

ในต้นปี ๒๔๘๔ ฝ่ายสัมพันธมิตรได้ส่งผู้แทนกองทัพของตนเข้ามาในเมืองไทยแล้ว ฝ่ายอเมริกัน พ.ต.ดึก กรีนลี พ.ต. จอห์น เวสเตอร์ และ ร.อ. ฮาวเวิร์ด ปาล์มเมอร์ ฝ่ายอังกฤษมีพลจัตวา เจคส์ และ พ.ต. หอบส์ พ.ท. สำเริง เนตรายนต์ ดุแลนายทหารอเมริกัน และ ร.อ. ม.ร.ว. ลังขิดิศิตกุล ดุแลนายทหารอังกฤษ

ผู้แทนกองทัพไทยที่ร่วมวางแผนเพื่อประสานงานกับกองทัพสัมพันธมิตร ได้แก่ พล.ท. สินาด โยธารักษ์ พล.ท. หลวงชาตินักรบ และ พ.อ. สุรจิตร์ จารุเศรณี

นายทหารเรือและนายทหารอากาศอีกเป็นจำนวนมากก็ร่วมในขบวนการทั้งในระดับผู้นำชั้นสูงและระดับหัวหน้าหน่วยปฏิบัติการ

นายทหารที่ถูกส่งออกไปประสานงานกับกองบัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรก็มี นาวาอากาศโททวี จุลละทรัพย์ พ.อ.เนตร เขมะโยธิน และ พ.อ. เอกศักดิ์ ประพันธ์โยธิน

พล.ต. หลวงหาญสงคราม ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะทหารไทยที่จอมพล ป. ส่งไปติดต่อกับแม่ทัพจีน ก็ได้เข้ามาร่วมในขบวนการเสรีไทยกับคณะ

ของนายเสนาะ นิลกำแหง เสรีไทยจากอังกฤษ

ในหน่วยใต้ดินแทบทุกแห่ง มีทั้งทหารและตำรวจร่วมด้วยเพื่อช่วย
สอนชาวบ้านให้ใช้อาวุธเป็น

ทหารเรือมีส่วนช่วยปฏิบัติการโดยจัดเรือเร็วรับส่งคนจากต่าง
ประเทศหรือออกไปนอกประเทศ ทหารอากาศช่วยในด้านการสร้างสนามบิน
ลับ และพาทหารสัมพันธมิตรจากสนามบินกองทัพอากาศไปขึ้นเครื่องบิน
สัมพันธมิตรที่มารอรับ

ทหารไทยออกจะเสียดายโอกาสที่ไม่ได้สู้รบขึ้นแตกหักกับศัตรู เพื่อ
ล้างแค้น

หลังสงคราม พล.ท.หลวงเสนานรงค์ (ขณะนั้นเป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการ
ทหารบก) เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทยซึ่งเดินทางไปแคนาดาเพื่อทำข้อตกลง
กับกองบัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตร ผู้แทนคณะนั้นมีนายทหาร
อยู่ด้วย ๗ คน คือหัวหน้าคณะกับ ร.อ. เฉลิคศักดิ์ จุฑะพงค์ นายทหารคน
สนิท พล.ร.ต. แชน ปัจจุสานนท์ รองเสนาธิการทหารเรือ พ.อ. สุรจิต
จารุเศรณี รองเสนาธิการทหารบก พ.อ. เนตร เขมะโยธิน รองเสนาธิการ
ทหารบก นาวาอากาศโททวี จุลละทรัพย์ ฝ่ายเสนาธิการทหารอากาศ
พ.ต. ป่วย อึ้งภากรณ์ (กองทัพบกอังกฤษ)

นอกจากคณะผู้แทนไทย ยังมี พ.ท. ะริน หงสกุล และ พ.อ.ขุน
พิชัยภูมิพิณี ไปช่วยงานแผนกประเทศไทยของกองกำลัง ๑๓๖ ที่กัลกัตตา

ที่สรุปมานี้ก็เพื่อชี้ให้เห็นว่า กองทัพไทยได้แสดงให้เห็นฝ่ายสัมพันธมิตร
เห็นประจักษ์ว่า พร้อมทั้งจะรบกับกองทัพญี่ปุ่น เมื่อกองทัพสัมพันธมิตร
เปิดแนวรบด้านไทย-พม่า-อินโดจีน-มลายู แม้ไม่ได้สู้รบขั้นสุดท้าย ก็ได้
ปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์แก่ทางการทหารสัมพันธมิตรมาก

อนึ่ง ควรจะได้กล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วยว่า ในช่วงระหว่างปี ๒๔๘๔-
๒๔๘๕ ซึ่งสงครามโลกครั้งที่ ๒ เพิ่งเสร็จสิ้นลงได้ใหม่ ๆ นั้น บรรดาชน
ชาติพื้นเมืองต่าง ๆ ทางภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ ซึ่งตกเป็นอาณานิคมของ

มหาอำนาจชาติยุโรปอยู่ในเวลานั้นได้พากันจับอาวุธขึ้นทำสงครามกอบกู้เอกราชระบอบลัทธิล่าอาณานิคมอยู่ทั่วไปเป็นต้นว่า ชาว (อินโดนีเซีย) ญวน (เวียดนาม) เขมร (กัมพูชา) ฯลฯ ซึ่งหลายประเทศ เฉพาะอย่างยิ่งบรรดาประเทศทางภาคพื้นอินโดจีนนี้ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทย สงครามดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อประเทศไทยเป็นอันมาก

ในปี ๒๔๘๔ นั้นเอง เสรีไทยสายพลเรือตรี หลวงสังวรยุทธกิจ (สังวร สุวรรณชีพ) ซึ่งมีพื้นที่ปฏิบัติการอยู่ในอาณานิคมจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ได้มอบหมายให้ ร.อ. พงษ์เลิศ ศรีสุขนันท์ เจ้าหน้าที่ระดับสูงผู้หนึ่งในกรมศุลกากรขณะนั้น (ซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาของหลวงสังวรฯ) ผู้เป็นอธิบดีกรมศุลกากรอยู่ในเวลานั้น) จัดส่งอาวุธของเสรีไทยจำนวนหนึ่งไปมอบให้แก่โฮจิมินห์ หัวหน้าขบวนการกู้ชาติเวียดนาม นำไปใช้ในการทำสงครามเพื่อกอบกู้เอกราช ให้พ้นจากอำนาจการยึดครองของฝรั่งเศสด้วย

อาวุธเสรีไทยดังกล่าว ซึ่งขณะนั้นถือว่าเป็นอาวุธที่ทันสมัยมากสำหรับภูมิภาคแถบนี้ พวกญวนกู้ชาติได้นำไปแจกจ่ายให้แก่ทหารรวม ๓ กองพันด้วยกัน อันมีชื่อเป็นอนุสรณ์ถึงประเทศไทย (สยาม-เขมร) ของเราว่า “กองพันอาวุธเขมร มว ๑-๒-๓”

อาวุธเสรีไทยนี้ได้มีบทบาทในการทำสงครามขึ้นแตกหักกับฝรั่งเศสในเวลาต่อมา จนญวนสามารถมีชัยชนะโดยเด็ดขาดได้ที่สมรภูมิตียนเบียนฟู อันขึ้นชื่อลือกระฉ่อนไปทั่วโลกด้วย

บุญคุณดังกล่าวนี้ เล่ากันว่าแม้จนทุกวันนี้ พวกญวนผู้มีอำนาจมีบทบาททางการเมืองอยู่ในเวียดนาม ก็ยังคงส่งคนมาเยี่ยมยามถามข่าว และแสดงคารวะต่อ ร.อ. พงษ์เลิศ ศรีสุขนันท์ อยู่เสมอ

จากเรื่องราวตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าเสรีไทยมิได้มีบทบาทเฉพาะแต่เพียงกู้ชาติไทยของเราในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ เท่านั้น หากแต่ยังได้มีบทบาทช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้าน ในการทำสงครามกอบกู้เอกราชภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ อีกด้วย

ตอนที่ ๗

สู่สันติภาพ

หลังการประกาศสันติภาพ นายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งเพื่อให้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่

นายปรีดี พนมยงค์ ได้เป็นประธานการประชุมเรื่องตัวบุคคลที่สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ผู้เข้าร่วมประชุมได้แก่นายดิเรก ชัยนาม นายทวี บุณยเกตุ พลตำรวจเอกอดุล อดุลเดชจรัส พลโทชิต มั่นคิลป์ สีนาดโยธารักษ์ พลเรือตรีสังวร สุวรรณชีพ นาวาเอกบุง ศุภชลาคัย ที่ประชุมเห็นพ้องกันว่า ควรขอให้หัวหน้าเสรีไทยในสหรัฐอเมริกา คือ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ระหว่างที่รอให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เดินทางเข้ามารับตำแหน่ง จำเป็นจะต้องมีรัฐบาลบริหารประเทศแทนรัฐบาลชุดนายควง อภัยวงศ์ เพราะมีงานเร่งด่วน จึงตกลงกันว่าให้นายทวี บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรีชั่วคราวจนกว่า ม.ร.ว. เสนีย์ จะเข้ามารับตำแหน่ง

ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายทวี บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ นายทวี บุณยเกตุกราบถวายบังคมลาออก และ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช รับตำแหน่งแทน เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน

โดยทันทีที่ไทยประกาศสันติภาพ ก็ได้ช่วยเหลือเชลยศึกฝ่าย

สัมพันธมิตรที่ฝ่ายญี่ปุ่นกักกัน ให้เสื้อผ้า อาหาร และการรักษาพยาบาล เมื่อกองทหารสัมพันธมิตรเข้ามาในประเทศไทย รัฐบาลไทยก็ได้อำนวยความสะดวกทุกประการในการส่งเชลยศึกกลับประเทศและในการปลดอาวุธและกักตัวทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย

ปัญหาสำคัญที่สุดสำหรับรัฐบาลไทยชุด ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช คือ การปรับสัมพันธไมตรีกับอังกฤษและฝรั่งเศส ส่วนสหรัฐอเมริกาไม่ถือว่าไทยเป็นประเทศศัตรู ถือว่าเป็นประเทศที่ถูกญี่ปุ่นยึดครอง มิได้ประกาศสงครามตอบต่อประเทศไทย

ในวันที่ ๒๑ สิงหาคม นายเจมส์ เบิร์นส์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ได้ประกาศรับทราบประกาศสันติภาพของไทยดังต่อไปนี้

“ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เอกอัครราชทูตไทย ได้นำแถลงการณ์ของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม มาเสนอต่อกระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศนี้ คำแถลงการณ์นี้ได้แจ้งให้ถือคำประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ (ค.ศ. ๑๙๔๒) เป็นโมฆะ เพราะผิดรัฐธรรมนูญและไม่ต้องด้วยเจตนาของปวงชนชาวไทย และยังได้ประกาศว่า ประเทศไทยมีความจำนงที่จะจรรโลงความสัมพันธ์ไมตรีที่เคยมีมา กับสหประชาชาติสัมพันธมิตร เมื่อก่อนญี่ปุ่นเข้าปกครองประเทศ และได้สัญญาว่าจะพิจารณายกเลิกพระราชบัญญัติใด ๆ ที่มีผลกระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ของเรา และได้รับรองว่าจะชดเชยค่าเสียหายอันเกิดจากบทบัญญัติเหล่านั้นด้วยความยุติธรรม และได้สัญญาว่า ประเทศไทยจะร่วมมือกับสหประชาชาติอย่างสุดความสามารถ ในอันที่จะรักษาความมั่นคงเป็นปึกแผ่นในโลก การกระทำของรัฐบาลไทยครั้งนี้ เป็นการจำเริญความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับไทย

ญี่ปุ่นได้เข้ายึดประเทศไทยพร้อมกับได้เข้าโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ ต่อมาอีก ๗ สัปดาห์ ประเทศไทยจึงได้ประกาศสงคราม รัฐบาลไทยในครั้งนั้นอยู่ในอำนาจของญี่ปุ่นทุกประการ รัฐบาลอเมริกันได้เชื่อถือลงตามว่า การประกาศสงคราม ใน

ครั้งนั้น มิต้องด้วยเจตนาของประชาชนชาวไทย ด้วยเหตุฉะนั้น เราจึงมิได้ถือเอาคำประกาศสงครามฉบับนั้น และยังคงรับรองสถานะของเอกอัครราชทูตไทย^๑ ในกรุงวอชิงตันต่อไป และไม่รับรองรัฐบาลไทยในกรุงเทพฯ ซึ่งอยู่ใต้อำนาจญี่ปุ่น

เมื่อญี่ปุ่นเข้ายึดประเทศไทยแล้ว เอกอัครราชทูตไทยในกรุงวอชิงตัน ได้จัดตั้งคณะเสรีไทยขึ้นทันทีในหมู่ชาวไทยทั้งหลายที่อาศัยอยู่นอกประเทศ เมื่อญี่ปุ่นเข้าย่ำยี และนับแต่นั้นมา คณะเสรีไทย (Free Thai Movement) นอกประเทศนี้^๒ ก็ได้ช่วยเหลือกิจการของสหประชาชาติพันธมิตรไว้เป็นอันมาก หลังจากญี่ปุ่นเข้ายึดประเทศไทยได้ไม่ทันไร ก็ปรากฏมีการชงสมผู้คนเตรียมขัดขวางขึ้นในประเทศ รัฐบาลอเมริกันของเรากับรัฐบาลอังกฤษ ได้ให้ความช่วยเหลือที่สำคัญต่อ และได้รับความช่วยเหลือที่สำคัญ ๆ จากคณะกู้ชาติภายในประเทศ และในระยะหลัง ๆ นี้ก็ได้ทำการติดต่อกับคณะกู้ชาติตลอดมา นับเป็นเวลาได้หลายเดือนที่คณะกู้ชาติไทยได้เตรียมพร้อมที่จะลุกขึ้นต่อสู้ญี่ปุ่น แต่เพื่อประโยชน์ต่อปฏิบัติการ รัฐบาลนี้กับรัฐบาลอังกฤษได้ขอร้องให้คณะกู้ชาติรอไว้ก่อน และก็เพราะเหตุผลที่กล่าวมานี้แต่เพียงข้อเดียว ที่คณะกู้ชาติไทยมิได้เริ่มต่อสู้ประการใด การที่ญี่ปุ่นมายอมจำนน ทำให้การต่อสู้หมดความจำเป็น เมื่อก่อนสงคราม ประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา มีประวัติความสัมพันธ์อันไมตรีสนิสนมมาช้านาน เราหวังใจว่า ความสัมพันธ์ไมตรีนั้นจะใกล้ชิดสนิสนมกันขึ้นในวันข้างหน้า ในระหว่าง ๔ ปีที่แล้วมา เรามิได้ถือประเทศไทยเป็นศัตรู แต่ถือว่าประเทศไทยเป็นดินแดนที่เราจะเข้าไปช่วยกู้ให้พ้นจากอำนาจศัตรู บัดนี้ เมื่อประเทศไทยได้พ้นจากอำนาจปัจเจกมิตรแล้ว เราจึงใคร่จะเห็นประเทศไทยได้กลับเข้าอยู่ในสังคมนานาชาติเช่นเดิม ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นชาติเสรี มีอำนาจอธิปไตยและมีเอกราช"

สำหรับอังกฤษนั้น ในวันที่ ๑๙ สิงหาคม ศกเดียวกัน นายเออร์เนสต์

๑ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

๒ หมายถึงคนไทยที่ช่วยในการนี้ที่อยู่นอกประเทศไทยทุกนาย

๓ ดู *Keesing's Publication* ค.ศ. ๑๙๔๕ หน้า ๗๓๗๑, ๗๓๗๙ และ ค.ศ. ๑๙๔๖ หน้า

เบวิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษ ได้ออกคำแถลงการณ์ว่า

“รัฐบาลอังกฤษรับทราบความช่วยเหลือที่ได้รับจากขบวนการต่อต้านของไทย รัฐบาลอังกฤษจะได้พิจารณาประกาศสันติภาพของไทยด้วยความระมัดระวังก่อน เพื่อจะดูว่ามีมูลฐานเพียงพอแก่การที่จะจัดฐานะอันผิดธรรมดา ให้เข้าสู่ระเบียบได้หรือไม่ การที่ไทยได้เข้าร่วมมือกับญี่ปุ่น ทำให้มีปัญหาทางปฏิบัติหลายประการ ที่จะหลีกเลี่ยงไม่ชำระสะสางไม่ได้ ปัญหาเหล่านั้นรัฐบาลอังกฤษจะได้ตรวจพิจารณา และท่าทีของอังกฤษขึ้นอยู่กับว่า คนไทยจะปฏิบัติตามความต้องการของทหารอังกฤษ ซึ่งกำลังจะเดินทางเข้ามาในประเทศไทยนั้นอย่างไร และคนไทยจะจัดการแก้ไขความผิด ที่คนรุ่นก่อนได้กระทำและจัดการชดใช้คืนสำหรับความเสียหาย ความวินาศและความบอบสลายที่เกิดขึ้นแก่ผลประโยชน์ฝ่ายบริติช และฝ่ายสัมพันธมิตรเพียงใด และมีส่วนช่วยในการที่จะให้สันติภาพ ความสงบเรียบร้อย และการบูรณะทางเศรษฐกิจ กลับคืนดีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพียงใด”

เมื่อวันที่ ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๔ คณะผู้แทนไทยได้เดินทางไปเมืองแคนดี เกาะลังกา เพื่อเจรจาสัญญาทางทหารกับฝ่ายอังกฤษ ผู้แทนไทยคณะนี้ประกอบด้วย

๑. พลโทหลวงเสนานรงค์ (ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก) หัวหน้าคณะ

๒. ร.อ.เฉลิมศักดิ์ จุฑะพงศ์ นายทหารคนสนิทของหัวหน้าคณะ

๓. นายทวี ตะเวทิกุล อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ

๔. พลเรือตรีแขน ปัจจุบันนนท์ รองเสนาธิการทหารเรือ

๕. พ.อ. สุรจิตร์ จารุเศรณี รองเสนาธิการทหารบก

๖. พ.อ. เนตร เขมะโยธิน รองเสนาธิการทหารบก

๗. นาวาอากาศโททวี จุลละทรัพย์ นายทหารฝ่ายเสนาธิการทหารอากาศ

๘. พ.ต. ป่วย อึ้งภากรณ์ (กองทัพบกอังกฤษ) ทำหน้าที่เลขานุการฝ่ายอังกฤษได้เสนอร่างความตกลง ๒๑ ข้อต่อคณะผู้แทนไทย (โปรดดูภาคผนวก) ซึ่งเมื่ออ่านแล้วก็สะอึกและชี้แจงต่อฝ่ายอังกฤษว่าไม่มีอำนาจที่จะลงนามในสัญญาทำนองนั้นได้ จะตกลงได้เพียงข้อที่เกี่ยวกับการช่วยเหลืออังกฤษทางทหาร ๔ ข้อเท่านั้น

เมื่อรัฐบาลไทยได้ทราบว่ายี่ห้อข้อเสนอของอังกฤษบีบบังคับไทยทั้งทางการเมือง การทหาร และการเศรษฐกิจ ก็จำใจเสนอขออนุมัติต่อสภาผู้แทนราษฎรซึ่งจำใจอนุมัติ แต่ให้บันทึกไว้ว่าต้องยอมอังกฤษเพราะถูกบีบบังคับ°

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้รับแจ้งให้ผู้แทนอเมริกันทราบถึงข้อเสนอรุนแรงของอังกฤษ

รัฐบาลอเมริกันได้ประท้วงรัฐบาลอังกฤษอย่างแรงว่า ร่างข้อตกลงดังกล่าวนี้ทำในนามสัมพันธมิตร จึงต้องได้รับความเห็นชอบจากสหรัฐฯ ด้วย ผู้แทนอเมริกันแจ้งให้รัฐบาลไทยยับยั้งการลงนามไว้ก่อน

การเจรจาต่อรองระหว่างไทยกับอังกฤษยืดเยื้อ ในที่สุดจึงได้มีการลงนามกันในสัญญาสมบูรณแบบที่แก้ไขให้เบาบางลง เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๙ ในการนี้ รัฐบาลอเมริกันได้มีส่วนช่วยบีบบังคับรัฐบาลอังกฤษเป็นอันมาก

พุทธศักราช ๒๔๘๙ พึงถือว่าเป็นศักราชที่ประเทศไทยผ่านพ้นจากมหาสงครามสู่สันติภาพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๘ ได้เสด็จนิวัติพระนครตามคำกราบบังคมทูลของนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และหัวหน้าขบวนการเสรีไทย การเสด็จนิวัติพระนคร

ขององค์พระประมุขแห่งประเทศไทย มีผลในทางบำรุงขวัญประชาชนชาวไทยทั้งประเทศ ซึ่งมีความรู้สึกว่าชาติไทยได้เอกราชและสันติภาพกลับคืนมาโดยสมบูรณ์แล้ว

ภาพที่ประทับใจคนไทยทั้งชาติอย่างสุดซึ้งก็คือ องค์พระประมุขผู้ทรงเป็นสัญลักษณ์ของชาติไทย ได้ทรงรับความเคารพจากกองทหารสัมพันธมิตร โดยมีพลเรือเอกลอร์ดหลุยส์เมาท์แบทเต็น ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรประจำเอเชียอาคเนย์ ยืนอยู่เบื้องพระชนอง ณ เบื้องล่างของพระแท่นที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับยืนอยู่ การปฏิบัติของผู้บัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตร แสดงว่าทางการอังกฤษรับว่าพระองค์ทรงเป็นองค์พระประมุขของประเทศเอกราช

ลอร์ดหลุยส์ฯ ได้แสดงอภัยภัยไมตรีอันดีตลอดเวลาที่อยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะต่อผู้สำเร็จราชการแผ่นดินและหัวหน้าเสรีไทย ได้ไปร่วมในงานสันนิบาต ณ สโมสรนายทหารไทย

เมื่อลอร์ดหลุยส์ ฯ ได้รับทราบเป็นทางการว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๘ ทรงมีพระราชประสงค์จะพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดแห่งประเทศไทย (มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก) แก่ตนก็รีบขออนุญาตจากกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษ ทางอังกฤษแจ้งว่าให้ผู้บัญชาการทหารสูงสุดรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้ แต่อย่าเพิ่งประดับ เพราะทางการอังกฤษยังถือว่าสถานการณ์ระหว่างอังกฤษและอดีตพันธมิตรญี่ปุ่นยังไม่เป็นปกติอย่างสมบูรณ์

นายเรย์ เมอร์ฟี (Ray Murphy) ผู้แต่งเรื่องชีวประวัติของลอร์ดหลุยส์ฯ เล่าว่า เลดีเมาท์แบทเต็น เกิดความโลภอยากได้เหรียญตรามหาปรมาภรณ์ช้างเผือก จึงกล่าวแก่สามีว่า เมื่อสามีไม่ได้รับอนุญาตให้ประดับเหรียญตรานั้น ก็ขอให้เธอเอาไปทำผาตลับแป้งของเธอเสียเถอะ ลอร์ดหลุยส์ไม่ตอบ แต่ทำตาซุ่น แล้วปิดหีบตรากำมะหยี่นั้นดังฉับ

แม้ประเทศไทย จะได้รับความเสียหายทางด้านการเศรษฐกิจจาก

มหาสงครามอย่างหนัก แต่ก็ต้องนับว่าได้ผ่านภาวะสงครามมาสู่สันติภาพ โดยราบรื่นกว่าบรรดาประเทศอื่นๆ ในเอเชีย ซึ่งยังจะต้องดิ้นรนเพื่อเอกราชต่อไปอีกเป็นเวลานาน ควรที่ชาวไทยทั้งปวงจะได้มีอนุสรณ์เตือนสติให้ระลึกถึงวันประกาศสันติภาพ คือวันที่ ๑๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔

บทส่งท้าย

เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามในกลางเดือนสิงหาคม ๒๔๘๔ ประชาชนชาวไทยพากันชื่นชมยินดีในการปฏิบัติงานของเสรีไทยซึ่งร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตร ทำให้ประเทศไทยไม่ตกเป็นผู้แพ้สงครามไปด้วยกับญี่ปุ่น เสรีไทยได้รับความสรรเสริญว่า เป็นฝ่ายกอบกู้เอกราชของชาติ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามถูกตำหนิอย่างรุนแรงว่า เกือบจะนำชาติไปสู่ความหายนะ เพราะร่วมมือกับญี่ปุ่นและเป็นศัตรูกับสัมพันธมิตร ความชื่นชมกับเสรีไทย หรือความชิงชังรัฐบาล ป. โดยพิจารณาจากเหตุการณ์หลังสงครามว่าเสรีไทยทำถูกโดยการเข้าข้างฝ่ายชนะ รัฐบาลทำผิดเพราะไปเข้าข้างผู้แพ้ เป็นการตัดสินใจตามผลของสงคราม หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นเรื่องของความฉลาดหลังเหตุการณ์ ออกจะเป็นการตัดสินใจแบบ “ยกย่องผู้ชนะ เทียบขมายผู้แพ้”

ในการพิจารณาประวัติศาสตร์ของไทยในช่วงที่ถูกกองทัพญี่ปุ่นยึดครอง เราควรจะพยายามนึกย้อนหลังไปยังภาวะคับขันที่เผชิญหน้าผู้นำของประเทศในขณะนั้น ญี่ปุ่นโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ ในวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๔๘๔ เดินทางเข้าไทย มลายู ส่องกง วันที่ ๘ บุกฟิลิปปินส์ในวันที่ ๙ จมเรือรบขนาดใหญ่ของราชนาวีอังกฤษ ในวันที่ ๑๐ เข้าตีพม่า วันที่ ๑๔ เข้าตีบอเนียวเหนือ วันที่ ๑๗ เข้าตีหมู่เกาะโซโลมอน วันที่ ๒๓

วันที่ ๒๖ ธันวาคม ญี่ปุ่นยึดฮ่องกงได้ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๕

ยึดสิงคโปร์ได้ วันที่ ๔ มีนาคม ยึดร่างกุ้งได้ วันที่ ๑๐ เมษายน ยึดบาตัน
วันที่ ๑ พฤษภาคม กองทัพอังกฤษถอยร่นจากพม่าเข้าอินเดีย

สรุปได้ว่า ญีปุ่นชนะในทุกสมรภูมิแบบสายฟ้าแลบเช่นเดียวกับที่
เยอรมนีมีชัยในยุโรป ระหว่างที่ทหาร ตำรวจ และยุวชนของไทยบาดเจ็บ
ล้มตายจำนวนมากในทุกจุดที่สู้รบกับกองทัพญี่ปุ่นซึ่งมีกำลังรบเหนือกว่า
มากเป็นเวลาประมาณ ๖ ชั่วโมง กองทัพอังกฤษก็ไม่ได้เข้ามาช่วย รัฐมนตรี
ในรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามเห็นพ้องต้องกันว่าไทยไม่มีทางสู้ได้ ขึ้น
สู่ต่อไปก็พินาศจึงเห็นสมควรให้หยุดยิง และเซ็นสัญญายอมให้กองทัพญี่ปุ่น
ผ่านไทย

ก่อนญี่ปุ่นรุกรานไทย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ส่ง พ.อ. หลวง
สุรณรงค์ กับเรืออากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ ไปติดต่อกับกองบัญชาการ
ทหารอังกฤษในสิงคโปร์ เพื่อพิจารณาร่วมกันว่าอังกฤษจะช่วยไทยได้อย่างไร
หากไทยถูกญี่ปุ่นรุกราน ฉะนั้นการที่จอมพล ป. ทำสัญญาร่วมมือทางทหาร
กับญี่ปุ่นโดยมีโปรโตคอลลับว่าญี่ปุ่นจะช่วยให้ไทยได้ดินแดนภาคใต้คืนจาก
อังกฤษ เห็นจะเป็นเพราะจอมพล ป. เห็นแก่ประโยชน์ของชาติไทย หรือ
“นิยมไทย” มากกว่า “นิยมญี่ปุ่น” หรือ “แอนตี้สัมพันธมิตร”

จากการประมวลผลการรบในช่วง ๒๔๔๔ - ๔๕ จอมพล ป. มีเหตุผล
สมควรที่จะถือว่าการแสดงความเป็นมิตรกับญี่ปุ่นเป็นการกระทำเพื่อผล
ประโยชน์ที่ดีที่สุดสำหรับไทย

ที่นี้ขอให้พิจารณาการดำเนินงานของนายปรีดี พนมยงค์ กับพวก
ในขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นบ้าง

ประการแรก กลุ่มต่อต้านญี่ปุ่นคงไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้
อย่างถูกต้องว่าสัมพันธมิตรจะชนะสงครามในที่สุด

จริงอยู่ สัมพันธมิตรมีวัตถุประสงค์อันเป็นยุทธปัจจัยอุดมสมบูรณ์กว่า
ฝ่ายอักษะ แต่ปัญหามีอยู่ว่า สัมพันธมิตรจะสามารถสร้างกำลังได้ทัน
ทั่วทั้งหรือ

ดังนั้น การตัดสินใจของนายปรีดีกับพวกในเย็นวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๔ ที่จะหาทางต่อต้านญี่ปุ่นโดยไม่รอว่าสงครามจะคืบหน้าไปทางใด จึงเป็นการตกลงใจตามอุดมการณ์ที่จะร่วมชะตากรรมกับฝ่ายประชาธิปไตย ด้วยมีศรัทธาในพลังของประชาชนในประเทศประชาธิปไตย ซึ่งทวงแทนเสรีภาพส่วนบุคคลและคงจะต่อสู้ฝ่ายเผด็จการผู้รุกรานจนถึงที่สุด การตัดสินใจดังกล่าวจึงมิได้มีพื้นฐานอยู่ที่ความเชื่อมั่นว่าญี่ปุ่นจะต้องแพ้สงคราม หากแต่มีพื้นฐานอยู่ที่ความหวังว่าฝ่ายธรรมจะชนะฝ่ายอธรรม

องค์การต่อต้านญี่ปุ่นได้กำหนดภารกิจไว้ ๒ ด้าน คือ

๑) ต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกราน โดยพลังของคนไทยผู้รักชาติ แต่ร่วมกับสัมพันธมิตร

๒) ปฏิบัติการเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรองว่า ราษฎรไทยไม่เป็นศัตรูต่อสัมพันธมิตร

การตกลงใจเช่นนั้นเป็นการเสี่ยงอันตรายสองต่อ เสี่ยงเพราะต้องดำเนินการอย่างซ่อนเร้นท่ามกลางศัตรูผู้รุกราน เสี่ยงเพราะยังไม่มีกำลังรบหนุนหลังและยังไม่เห็นลู่ทางที่จะติดต่อกับสัมพันธมิตร และทำให้เขาเชื่อในความจริงใจของคณะต่อต้าน

การตัดสินใจของคนไทยที่จะเข้าข้างสัมพันธมิตรก็มีอุดมการณ์เป็นพื้นฐานเช่นกัน คนไทยเหล่านั้นเห็นว่ารัฐบาลญี่ปุ่นเป็นเผด็จการทางทหาร และเป็นผู้รุกราน เขาจึงเลือกเข้าข้างค่ายประชาธิปไตย

คนไทยในอังกฤษและอเมริกาเพียง ๑๐๐ กว่าคนย่อมตระหนักดีว่า พวกเขาจะทำอะไรไม่ได้มาก แต่ทุกคนก็พร้อมใจกันจะรับใช้ชาติ เพราะเขาเชื่อมั่นว่าคนไทยในประเทศผู้รักชาติจะร่วมมือกับเขาเพื่อต่อต้านศัตรูผู้รุกรานดินแดนไทย

การเสี่ยงอันตรายของเสรีไทยจากอังกฤษและอเมริกาเป็นเรื่องเล็กเมื่อเปรียบกับการเสี่ยงภัยของกลุ่มต่อต้านในประเทศท่ามกลางทหารและจารชนของญี่ปุ่น ผู้นำทุกคนปฏิบัติภารกิจด้วยศรัทธาในอุดมคติและความ

สุขุมรอบคอบของหัวหน้าใหญ่

ความตั้งใจอย่างแน่วแน่ของนายปรีดี พนมยงค์ ทำให้ขบวนการขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง ทั้ง ๆ ที่ประสบอุปสรรคนานาประการเป็นเวลาเกือบสามปีที่มีความพยายามที่จะติดต่อกับสัมพันธมิตรไม่บรรลุผลระหว่างนั้นนายปรีดีได้แต่งวางแผน วางตัวบุคคลที่ไว้นับถือเชื่อใจไว้ตามจุดยุทธศาสตร์ ครั้นเริ่มติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตรได้ ขอบเขตของขบวนการก็ขยายออกไปอย่างฉูดฉาดทุก เพราะเวลาแห่งการณรงค์ใกล้เข้ามาเต็มที่แล้ว

นายทหารสัมพันธมิตรที่เข้ามาชุมนุมซ่อนอยู่ในประเทศเพื่อวางแผนต่อต้านญี่ปุ่นร่วมกับเสรีไทยและกองทัพไทย โดยเฉพาะพวกที่ต้องอยู่ในกรุงเทพฯ ต่างก็ตกอยู่ในภาวะเครียด และพวกเขาก็ตระหนักว่าเส้นประสาทของนายปรีดีคงต้องตึงเครียดสุดขีด (on edge) แทบตลอดเวลา

จนกระทั่งรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามลาออกในปลายเดือนกรกฎาคม ๒๔๘๗ ขบวนการต่อต้านของนายปรีดีมีแต่สมาชิกที่เป็นข้าราชการพลเรือนและราษฎรแทบทั้งสิ้น นายปรีดี ขาดผู้ร่วมมือที่เป็นทหารในระดับสูงที่มีอำนาจบังคับบัญชาทหาร นายปรีดียังไม่กล้าออกปากชวนผู้ก่อการฯ พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่สำคัญก็ได้แก่ พล.ต.อ. อุดล อุดลเดชจรัส ซึ่งเป็นทั้งรองนายกรัฐมนตรี และอธิบดีกรมตำรวจ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าคุณคนผู้นี้ไม่ชอบญี่ปุ่นและได้กำชับตำรวจสันติบาลให้คุ้มครองเสรีไทยจากภายนอกที่ถูกจับได้และคุมขังไว้ เหตุผลสำคัญก็คือ พล.ต.อ. อุดลฯ เป็นเพื่อนสนิทกับจอมพล ป.

ผู้ก่อการฯ พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่เป็นนายทหารผู้ใหญ่ซึ่งนายปรีดีเคารพนับถืออย่างยิ่งคือ พระยาพหลพลพยุหเสนาก็ไม่อยู่ในราชการเนื่องจากสุขภาพทรุดโทรม นายทหารผู้ใหญ่ในคณะราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งนายปรีดีเชื่อถือมากก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะร่วมในขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นได้ เพราะได้ถูกเนรเทศออกไปต่างแดนในความยึดครองของญี่ปุ่น คือ พ.อ. พระยาทรงสุรเดช ในอินโดจีน และ พ.อ. พระยาฤทธิอัคเนย์ ในพม่า ญี่ปุ่นรู้ว่า

นายทหารสองคนนี้เคยมีความสำคัญในกองทัพไทย ฉะนั้นจึงเป็นการยากที่ขบวนการเสรีไทยจะลอบติดต่อด้วย ทางเดียวที่จะหากำลังทหารมาเสริมกำลังพลเรือนในขบวนการ ก็คือการดำเนินแคมเปญทางการเมืองเพื่อล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และทาบทามนายทหารผู้ใหญ่ในคณะรัฐบาลให้เข้าร่วมงานต่อต้านญี่ปุ่น

คำถามอีกข้อหนึ่งที่คนไทยในสมัยสงครามจำนวนมากมีอยู่ในใจก็คือ ทำไมรัฐบาลจอมพล ป. จึงไม่ยืนยันต่อญี่ปุ่นที่จะรักษาความเป็นกลางไว้ตลอดสงคราม หลังสงคราม จอมพล ป. ได้ชี้แจงว่า รัฐบาลจำต้องโอนอ่อนผ่อนตามญี่ปุ่นและในที่สุดจำเป็นต้องประกาศสงคราม เรื่องการผ่อนหนักผ่อนเบากับญี่ปุ่นนั้นน่าจะยอมรับได้ว่าจำเป็น เพราะไทยต้องอาศัยสินค้าหลายอย่างจากญี่ปุ่น ด้วยเหตุว่าค้าขายกับประเทศอื่นใดไม่ได้ ถ้าจะยืนกรานไม่ร่วมมือกับญี่ปุ่นเลย อาจถูกญี่ปุ่นบีบคั้นในหลาย ๆ ทาง เป็นต้นว่าไม่ยอมขายสินค้าที่ไทยขาดแคลนให้

แต่เรื่องที่ว่ารัฐบาลจำเป็นต้องประกาศสงครามต่อสัมพันธมิตรนั้น คนส่วนมากไม่ยอมเชื่อ นายดิเรกซึ่งพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศโดยถูกส่งไปเป็นทูตในญี่ปุ่นได้เขียนว่า “ข้าพเจ้าได้ติดต่อฟังเสียงจากรัฐมนตรีของญี่ปุ่นรวมทั้งวงการต่าง ๆ ก็แยกเป็นสองเสียงคือ เสียงหนึ่งเห็นดีเห็นชอบด้วยและพอใจ อีกเสียงหนึ่งไม่เห็นด้วยที่ไทยประกาศสงคราม ญี่ปุ่นอาจได้ประโยชน์จากไทยมากกว่าเพราะสัมพันธมิตรคงไม่กล้าทำรุนแรงกับไทย ซึ่งในที่สุดญี่ปุ่นจะได้ประโยชน์ด้วย แต่เมื่อประเทศไทยประกาศสงครามแล้วเช่นนี้ก็คงจะถูกสัมพันธมิตรปฏิบัติเต็มที่ในฐานะคู่สงคราม”

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้เหตุผลในการลาออกเมื่อวันที่ ๒๔

กรกฎาคม ๒๔๔๗ ว่า เพราะไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่อนุวัติพระราชกำหนดเรื่องให้เพชรบูรณ์เป็นเมืองหลวงและเรื่องสร้างพุทธมณฑล ทั้งสองเรื่องนี้เป็นแผนเตรียมต่อสู้กับญี่ปุ่นซึ่งจอมพล ป. ชี้แจงหลังสงครามว่าต้องสงวนเป็นความลับสุดยอด เมื่อต้นปี ๒๔๔๗ จอมพล ป. ก็ได้เริ่มติดต่อกับจีนเพื่อเสนอให้กองทัพจีนกับกองทัพไทยร่วมรบกับญี่ปุ่น ความพยายามของจอมพล ป. ไม่เป็นผลเนื่องจากจอมพลเจียงไคเช็คไม่เชื่อคิดว่าเป็นกลยุทธ์ของญี่ปุ่น

หากเราพิจารณาการกระทำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และของนายปรีดี พนมยงค์ ในภาวะคับขันในช่วงปลายปี ๒๔๔๔ และในปี ๒๔๔๕ ก็เห็นว่าผู้นำคนสำคัญทั้งสองต่างก็มีหลักเกณฑ์ “นิยมไทย” ก่อนสงคราม จอมพล ป. ก็ไม่เคยแสดงท่าที “นิยมญี่ปุ่น” การร่วมวงไพบูลย์มหาเอเซียบูรพากับญี่ปุ่นก็เพื่อประโยชน์ของไทย เมื่อวงไพบูลย์เริ่มแตกสลาย จอมพล ป. ก็หาทางแก้ไข

นายปรีดี พนมยงค์ สมควรได้รับความยกย่องว่าได้ปฏิบัติการกิจอันยากเย็นแสนเข็ญ ด้วยความแน่วแน่และหนักแน่นในศรัทธาที่มีต่อค่ายประชาธิปไตยว่าในที่สุดจะเอาชนะค่ายเผด็จการได้

ทั้งนี้เราต้องขอย้ำอีกครั้งว่า ในช่วง ๓ ปีแรกของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ค่ายประชาธิปไตยเสียเปรียบเรื่อยมา ฝรั่งเศสยอมแพ้เยอรมนีภายใน ๔๐ วัน กองทัพอังกฤษถอนทหารจากฝรั่งเศสได้ ๒๒๕,๐๐๐ คน จาก ๔๐๐,๐๐๐ คน สูญเสียอาวุธยุทโธปกรณ์แทบหมดสิ้น ขนรถถังออกจากดันเคิร์ดได้ ๒๕ คัน จาก ๗๐๔ คัน ที่ส่งเข้าไปรบในฝรั่งเศสและเบลเยียม

อังกฤษตะลึงงัน ในการพ่ายแพ้อย่างคาดไม่ถึงของฝรั่งเศส นายกรัฐมนตรีเชอร์ชิลล์ขอรายงานด่วนที่สุดจากคณะเสนาธิการทั้งสามเหล่าทัพ คำตอบคือ “จากหลักฐานที่เรามีอยู่เรามีความเห็นว่ายเยอรมนีได้เปรียบแทบทุกทาง การทดสอบที่แท้จริงอยู่ที่ว่า ขวัญของทหารและประชาชนของเราจะถ่วงความได้เปรียบในด้านจำนวนคนและกำลังรบของเยอรมนีได้หรือไม่

เราเชื่อได้ว่า”*

จอมเผด็จการฮิตเลอร์ได้ทดสอบขวัญของประชาชนชาวอังกฤษโดย
บงการให้กองทัพอากาศโจมตีลอนดอนอย่างโหดเหี้ยมที่สุด ก่อความ
เสียหายต่อทรัพย์สินและชีวิตอย่างหนัก ชาวกรุงลอนดอนได้ผ่านการทดสอบ
อย่างหยิ่งผยองว่า “เราทนได้” รัฐบาลอังกฤษจึงต้องจัดทำสงครามต่อไป โดย
ปฏิเสธข้อเสนอสงบศึกของฮิตเลอร์

ในประเทศจีน ผู้นำสำคัญสองคนคือ汪精衛 (Wang Jingwei) กับจอมพลเจียงไคเช็ค
ก็แยกทางกัน ทั้งสองได้ร่วมอยู่ในคณะก๊กมินตั๋งของซุนยัตเซ็น 汪精衛 (Wang Jingwei)
รัฐบาลเจียงไคเช็คนานจนถึงปลายปี ๒๔๘๑ เมื่อญี่ปุ่นเสนอสงบศึกกับจีน
โดยมีเงื่อนไขว่าจีนต้องรับรองแมนจู๋ว และทำสนธิสัญญาแอนตี้คอมมิวนิสต์
(คอมมิวนิสต์) กับญี่ปุ่น 汪精衛 (Wang Jingwei) เห็นว่าควรสงบศึกกับญี่ปุ่น เพราะเห็นว่า
ขึ้นรบกันไปก็จะพินาศ เขาต้องการร่วมกับญี่ปุ่นปราบคอมมิวนิสต์จีน เขา
เชื่อว่าฝ่ายอักษะจะชนะสงคราม เจียงไคเช็คก็ต้องการปราบคอมมิวนิสต์จีน
แต่เข้าข้างสัมพันธมิตร เมื่อรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามรับรองรัฐบาล
汪精衛 (Wang Jingwei) จอมพลเจียงไคเช็คก็โกรธเป็นฟืนเป็นไฟ ฉะนั้นเมื่อถึงคราวที่จอมพล ป.
ปรารถนาจะร่วมมือกับจีน ญี่ปุ่น จอมพลเจียงไคเช็คจึงไม่พึงเสี่ยง

แม้สืสหายสัมพันธมิตรก็ได้กลมเกลียวกันสนิท อังกฤษกับอเมริกา
เริ่มร้าวกับโซเวียตรุสเซียตั้งแต่ก่อนเยอรมนียอมจำนน จีนกับอังกฤษไม่ไว้
ใจกัน นายพลสตีลเวลล์แมทท์พออเมริกาขัดแย้งกับจอมพลเจียงไคเช็คตลอด
เวลา อังกฤษขัดแย้งกับอเมริกาทั้งทางทหารและทางการเมือง

แม้ในอเมริกา ก่อนเข้าสงครามก็มีความเห็นเป็นสองฝ่ายเกี่ยวกับ

* Memorandum from the Chiefs of Staff Committee to the British Prime Minister May, 27, 1940. Our conclusion is that prima facie Germany has most of the cards; but the real test is whether the morale of our fighting personnel and civil population will counterbalance the numerical and material advantages which Germany enjoys. We believe it will.

นโยบายเป็นกลาง ฉะนั้นความเห็นอันไม่ตรงกันของจอมพลป. พิบูลสงคราม กับนายปรีดี พนมยงค์ ก็ไม่ใช่เรื่องผิดปกติในยามที่บ้านเมืองมีปัญหาคับขัน

ถ้าฝ่ายอักษะชนะสงคราม ขบวนการเสรีไทยก็คงแหลกลาญ ผู้นำเสรีไทยก็คงกลายเป็นกบฏ

เมื่อสงครามในยุโรปยุติในวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๔๘๘ และกองทัพอังกฤษเข้าร่างกุ้งได้ในวันที่ ๓ พฤษภาคม นายปรีดีก็แจ้งให้กองบัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรว่า ไทยต้องการลงมือรบกับญี่ปุ่น เพราะชินรอตต่อไปก็อาจถูกญี่ปุ่นเล่นงานเสียก่อน ฝ่ายสัมพันธมิตรแจ้งว่ายังไม่พร้อมจะปฏิบัติการร่วมกับไทย ขอให้ไทยพยายามผ่อนปรนกับญี่ปุ่นต่อไปอีก จนกว่าจะได้รับคำสั่งให้ลงมือ มิฉะนั้นจะเสียแผนยุทธศาสตร์ของสัมพันธมิตร

เมื่อคณะผู้แทนไทยลอบออกไปเจรจากับฝ่ายอังกฤษที่แคนดีในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๘๘ อังกฤษพูดถึงแต่เรื่องผู้ปฏิบัติการทางทหาร แต่ยังสงวนท่าทีเกี่ยวกับสถานะของไทยหลังสงคราม นายปรีดีจึงตัดสินใจจะส่งผู้แทนออกไปสหรัฐฯ ในเดือนพฤษภาคม ผู้ที่ถูกเลือกครั้งนั้นคือพระพิศาลสุขุมวิท (ประสบ สุขุม) และหลวงสุขุมนัยประดิษฐ์ (ประดิษฐ์ สุขุม) สองพี่น้องซึ่งศึกษาในสหรัฐฯ และมีเพื่อนอเมริกันมาก

ชาวกรุงเทพฯ รู้จักถนนสุขุมวิทดี แต่มีชาวกรุงเทพฯ ลักก็คนในปัจจุบันนี้ ที่รู้ว่าชื่อถนนสายนี้ตั้งขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่พระพิศาลสุขุมวิท อดีตอธิบดีกรมโยธาธิการและอดีตเสรีไทย

หน้าที่ซึ่งสองพี่น้องผู้เสี่ยงอันตรายเล็ดลอดเดินทางออกนอกประเทศโดยไม่อาจบอกบุตรภรรยาได้มีสองประการ คือ หาทางแถลงให้ชาวอเมริกันทราบ ว่า คนไทยต้องการร่วมมือกับสัมพันธมิตรเพื่อต่อสู้ญี่ปุ่นและติดต่อกับองค์การบรรเทาทุกข์และบูรณะประเทศหลังสงคราม เพื่อให้จัดส่งสิ่งของที่จำเป็นมาให้ประเทศไทย

นายปรีดีได้เลือกบุคคลที่เหมาะสมที่สุด และแสดงว่าเป็นผู้มีสายตา

ไกลมากที่เห็นความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงการบูรณะประเทศ เพื่อบำบัดความขาดแคลนภายหลังสงครามเสียแต่เนิ่น ๆ

ในการปฏิบัติงานซึ่งคนส่วนใหญ่มักจะมองข้ามความสำคัญที่แท้จริงเสรีไทยสองพี่น้องคู่นี้ได้เสรีไทยอีกสองคนเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงช่วยให้งานลุล่วงไปอย่างดี ได้แก่ นายกมุท จันทรเรือง และนายเรณู สุวรรณสิทธิ์ พระพิศาลสุขุมวิทได้เล่าเรื่องการทำงานของตนและหลวงสุขุมฯ ไว้ใน “จดหมายเหตุของเสรีไทยเกี่ยวกับปฏิบัติการในแคนดี นิวเดลี และสหรัฐอเมริกา ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง”

สำนักงานบริการยุทธศาสตร์ (Office of Strategic Services = O.S.S.) ของสหรัฐฯ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จะต้องวางแผนการใช้เสรีไทยเพื่อปฏิบัติการในประเทศไทย ต้องการรู้นโยบายของรัฐบาลสหรัฐฯ เกี่ยวกับประเทศไทย และได้รับคำชี้แจงจากนายคอร์เดลล์อัลลิส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอเมริกา ซึ่งมีหนังสือลับ เลขที่ ๘๙๒.๐๑/๓๒ ลงวันที่ ๒๖ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ (พ.ศ. ๒๔๘๖) ถึงรองผู้อำนวยการสำนักงานโอ.เอส.เอส. ข้อความตอนหนึ่งมีดังนี้

“สหรัฐอเมริกาถือว่าประเทศไทยเป็นรัฐเอกราชซึ่งขณะนี้อยู่ภายใต้การยึดครองด้วยกำลังทหารญี่ปุ่น รัฐบาลนี้ไม่รับรองรัฐบาลปัจจุบัน แต่ยับยั้งการประกาศสงครามต่อประเทศไทยไว้และคงรับรอง “เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน” ว่าเป็น “เอกอัครราชทูตของประเทศไทย” ต่อไป ทูตไทยผู้นี้ได้ประณามความร่วมมือของรัฐบาลไทยกับญี่ปุ่น สหรัฐฯ มีความเห็นใจต่อขบวนการเสรีไทยซึ่งมีทูตไทยเป็นบุคคลสำคัญ

รัฐบาลสหรัฐอเมริกามองกาลภายหน้าที่จะสถาปนาเอกราชของไทยโดยเร็วเท่าที่จะทำได้ ข่าวสารที่ได้รับมาแสดงว่าในคณะรัฐบาลไทยปัจจุบันยังมีผู้คัดค้านการที่รัฐบาลจําแนกต่อการบีบคั้นของญี่ปุ่น เป็นที่เข้าใจกันว่าในบรรดาข้าราชการดังกล่าวนี้มีหลวงประดิษฐมนูธรรม (หรือนายปรีดี พนมยงค์) ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ร่วมอยู่ด้วยคนหนึ่ง และยังได้ทราบ

ด้วยว่าเขามีส่วนร่วมอย่างสำคัญในขบวนการลับที่มีจุดประสงค์จะให้ไทยกลับมามีรัฐบาลเช่นที่เคยเป็นอยู่ก่อนการรุกรานของญี่ปุ่น

ด้วยความเข้าใจเช่นนี้ รัฐบาลสหรัฐฯ จึงถือว่า หลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นตัวแทนแห่งการสืบทอดของรัฐบาลไทยตามที่เป็นอยู่ก่อนที่นายกรัฐมนตรีของไทยจะหันเหไปเข้าข้างญี่ปุ่นในตอนญี่ปุ่นบุก และยอมรับว่า หลวงประดิษฐ์ฯ เป็นผู้นำคนสำคัญในขบวนการกู้เอกราชของชาติไทย ฉะนั้น หากไม่มีเหตุการณ์ที่แสดงว่าประชาชนชาวไทยมิได้มีเจตนาสอดคล้องกับขบวนการดังกล่าว รัฐบาลสหรัฐฯ จึงจะถือเป็นหลักเกณฑ์ซึ่งจะไม่ผูกมัดรัฐบาลในอนาคต ว่าหลวงประดิษฐ์ฯ เป็นตัวแทนชั้นนำคนหนึ่งของประชาชนไทยในประเทศ...”

ขอได้โปรดสังเกตว่าในหนังสือฉบับนี้ รัฐบาลสหรัฐฯ ยังสงวนท่าทีต่อนายปรีดีฯ โดยจะรอดูว่าราษฎรไทยร่วมในขบวนการกู้เอกราชอย่างจริงจังหรือไม่

เอกสารฉบับนี้เป็นเรื่องลับที่สุด เปิดเผยเมื่อ ๒๕ ปี หลังสงคราม หากข้อความดังกล่าวรั่วไหลไปถึงฝ่ายญี่ปุ่น ขบวนการเสรีไทยย่อมจะถูกทำลายลงกลางคัน

ฝ่ายสัมพันธมิตรก็ตระหนักดีว่าเสรีไทยจากอังกฤษ และอเมริกาไม่ถึง ๑๐๐ คนจะทำอะไรไม่ได้มาก หากมวลชนชาวไทยตลอดจนทหาร ตำรวจ และพลเรือน ภายในประเทศไม่ร่วมด้วย

เมื่อสัมพันธมิตรได้เห็นแล้วว่า คนไทยทั้งมวลพร้อมที่จะเสียสละเพื่อปกป้องเอกราชของตน จึงยอมรับการประกาศสันติภาพของไทย ยอมรับว่าการประกาศสงครามของรัฐบาลไทยต่อสัมพันธมิตรผิดเจตนารมณ์ของประชาชนชาวไทยผู้รักชาติ ประเทศไทยจึงได้กลับคืนสู่สถานภาพเดิมก่อนถูกรุกราน

คนไทยจึงควรระลึกถึงวันสำคัญสองวันของชาติ คือวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ และวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๔

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๔ เป็นวันที่ทหาร ตำรวจ และยุวชนทหารต่อต้านผู้รุกรานผู้มีกำลังอาวุธเหนือกว่ามากอย่าง “ลัทธิตาย” ไม่มีทหารไทย ณ จุดไหนยอมแพ้จนกว่าจะได้รับคำสั่งหยุดยิงจากผู้บัญชาการทหารสูงสุด

ต่อมาทหารและตำรวจและกองทัพประชาชนก็เตรียมพร้อมที่จะต่อสู้ผู้รุกรานอีกโดยปฏิบัติการร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร ความพร้อมเพรียงดังกล่าวทำให้สัมพันธมิตรยอมรับการประกาศสันติภาพของไทยในวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๔ ซึ่งส่งผลให้ไทยได้เอกราชคืนมา วีรชนแห่งวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๔ ผู้สู้จนตัวตายเพื่อพิทักษ์เอกราชจึงไม่ตายเปล่า

ในวันที่ ๘ ธันวาคม ชาวไทยควรพร้อมใจกันบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ผู้กล้าหาญที่เสียชีวิตในการปกป้องเอกราชของชาติ

ส่วนวันที่ ๑๖ สิงหาคม ควรจะเป็นวันที่เราร่วมกันบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ผู้รักชาติที่ได้ทำหน้าที่ของคนไทยในยามคับขันและได้ล่วงลับไปแล้ว รวมทั้งวีรชนแห่งวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๔ และผู้ที่ร่วมในขบวนการต่อต้านผู้รุกราน การกระทำของคนไทยทั้งมวลตามหน้าที่ที่เกิดขึ้นเป็นไทย ควรเป็นอุทาหรณ์เตือนใจคนรุ่นหลังว่า เอกราชของชาติไทยได้มาด้วยการต่อสู้ไม่ว่าในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา หรือสมัยรัตนโกสินทร์

ภาคผนวก ๑

ร่างความตกลง ๒๑ ข้อที่ฝ่ายอังกฤษเสนอต่อคณะผู้แทนไทย
เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๔๔๔

๑. ให้ยุบองค์การทหาร องค์การกึ่งทหาร องค์การการเมืองซึ่งกระทำการโฆษณาเป็นปฏิปักษ์ต่อสหประชาชาติ
๒. ส่งมอบบรรดาเรือทั้งหมดที่เป็นของสหประชาชาติ ซึ่งอยู่ในท่าเรือให้แก่เจ้าหน้าที่สัมพันธมิตร
๓. จะกระทำทุกวิถีทางเพื่อปลดปล่อยบรรดาทุกข์เชลยศึกและผู้ที่ถูกกักกันสัมพันธมิตร และจะออกค่าใช้จ่ายในการจัดหาอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยาอนามัยและการขนส่ง ให้มีจำนวนเพียงพอ โดยปรึกษากับเจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายสัมพันธมิตร
๔. จะรับผิดชอบในการป้องกันรักษาและซ่อมแซมชุดใช้ซึ่งทรัพย์สินของสัมพันธมิตรทั้งหมด
๕. ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทางการทหารฝ่ายสัมพันธมิตรในเรื่อง
 - ก. ปลดอาวุธญี่ปุ่นในประเทศไทยและส่งมอบให้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตร
 - ข. ยึดและมอบเครื่องอุปกรณ์ในการสงครามของญี่ปุ่นให้แก่เจ้าหน้าที่ทางการทหารฝ่ายสัมพันธมิตรซึ่งจะได้ตั้งขึ้น รวมทั้งเรือรบ เรือสินค้าทุกชนิด เครื่องบิน อาวุธ กระสุน ยานยนต์ และยานอื่น ๆ คลังทหารต่าง ๆ รวมทั้งน้ำมันที่ใช้ในการบิน และน้ำมันอื่น ๆ กับเชื้อเพลิง เสื้อผ้า เครื่องมือ

เครื่องใช้ของวิทย์ และทรัพย์สินสมบัติอื่น ๆ ซึ่งเป็นของ กองทัพญี่ปุ่น

๖. ห้ามทำการค้ากับศัตรูของสัมพันธมิตร

๗. ยึดทรัพย์สินของญี่ปุ่นทั้งหมด (และศัตรูอื่น) มอบให้กับสัมพันธมิตร

๘. ร่วมมือในการฟ้องร้องและสอบสวนบุคคลซึ่งต้องหาว่าเป็นอาชญากรสงคราม หรือผู้ที่ร่วมมือกับญี่ปุ่น หรือกับศัตรูของสัมพันธมิตร โดยเปิดเผย

๙. ส่งมอบตัวกบฏซึ่งเป็นชนชาติสัมพันธมิตรให้แก่เจ้าหน้าที่สัมพันธมิตร

๑๐. จะบำรุงรักษาและพร้อมที่จะช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ฝ่ายสัมพันธมิตร ทั้งทางทัพเรือ ทัพบก และทัพอากาศ ตลอดจนท่าเรือ สนามบิน สิ่งก่อสร้าง เครื่องมือเครื่องใช้ทางคมนาคม อาวุธและคลังทุกชนิด ตามที่จะได้รับ และนอกจากนั้น รวมทั้งสิ่งปลูกสร้างบนพื้นดิน และคลังสัมภาระอื่น ๆ ตามแต่เจ้าหน้าที่ทหารสัมพันธมิตรจะได้แจ้งความประสงค์ เป็นครั้งคราว เพื่อใช้เป็นที่พักทหารในการที่จะเข้ามาปลดอาวุธญี่ปุ่น และเป็นที่เก็บของด้วย

๑๑. จะให้ใช้ท่าเรือและให้ความสะดวกในการจราจรแก่เจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายสัมพันธมิตรในดินแดนไทยได้ตามความประสงค์

๑๒. จัดการตามความประสงค์ของเจ้าหน้าที่สัมพันธมิตรในการควบคุมหนังสือพิมพ์ ตรวจตราและควบคุมวิทยุ การติดต่อทางสายต่าง ๆ การติดตั้งหรือกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการคมนาคมภายใน

๑๓. จะดำเนินการปกครองทางพลเรือนต่อไปโดยปฏิบัติตามความประสงค์ของเจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติกิจการของเขาได้

๑๔. ในกรณีที่ต้องการจะให้ความสะดวกในการเกณฑ์แรงงาน และในการใช้ประโยชน์ในดินแดนไทย ซึ่งการประกอบกิจการอุตสาหกรรมขนส่ง ตลอดจนการคมนาคม โรงไฟฟ้า สาธารณกิจและความสะดวกอื่น ๆ คลัง

เชื้อเพลิง และวัตถุดิบ ๆ ตามแต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารสัมพันธมิตรจะแสดงความประสงค์มา

๑๕. เรือสินค้าของชาวไทยไม่ว่าจะอยู่ในน่านน้ำไทยหรือต่างประเทศ ต้องอยู่ในความควบคุมของสัมพันธมิตร เมื่อสัมพันธมิตรต้องการ เพื่อผลประโยชน์ของสัมพันธมิตร

๑๖. ยอมให้จัดตั้งคณะผู้แทนทางทหารซึ่งแต่งตั้งโดยเจ้าหน้าที่ทางการทหาร เพื่อเป็นที่ปรึกษาในการจัดกำลัง การฝึก และการจัดเครื่องมือเครื่องใช้กำลังของกองทัพไทย

๑๗. ห้ามมิให้นำข้าว ดีบุก ยาง และไม้สัก ออกนอกประเทศ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเจ้าหน้าที่สัมพันธมิตรจะเห็นว่าจำเป็น โดยพิจารณาเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นอยู่ในขณะนั้น เว้นแต่ในความอำนวยการของคณะกรรมการผสมฝ่ายสัมพันธมิตร หรือเจ้าหน้าที่คล้ายกัน ที่จะมาแทนคณะกรรมการคณะนี้

๑๘. ตลอดเวลาที่โลกยังขาดแคลนข้าว ตามความเห็นของคณะกรรมการผสมสัมพันธมิตร หรือเจ้าหน้าที่สัมพันธมิตร จะต้องปรับปรุงข้าวให้ได้ผลเป็นจำนวนมากที่สุดและจำนวนที่เหลือจะต้องมีไว้ให้กรรมการข้าวสัมพันธมิตร ด้วยราคาที่ตกลงกับคณะกรรมการข้าว โดยถือราคาควบคุมข้าวที่อยู่ในประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย

๑๙. จะตกลงรายละเอียดกับคณะกรรมการข้าวของสัมพันธมิตรในเรื่องเกี่ยวกับวิธีการที่จะให้บังเกิดผลตามข้อตกลงข้างบนนี้ ข้อตกลงดังกล่าวนี้ จะต้องกินความถึงรายละเอียดตามภาคผนวกแห่งข้อตกลงนี้ และนอกจากนั้นจะจัดให้มี

ก. สัมพันธมิตรจะเข้าควบคุม เพื่อให้กิจการต่าง ๆ ที่สัมพันธมิตรต้องการ ให้เป็นไปตามความประสงค์ จนกว่ารัฐบาลไทยจะมีประกันให้แก่สัมพันธมิตร

ข. เพื่อให้มีการร่วมมือภายหลังต่อไปอีกระหว่างรัฐบาลไทยกับคณะ

กรรมการข้าวสัมพันธมิตร ในการที่จะบริหารซื้อผูกพันใด ๆ ซึ่งได้มีขึ้นแล้ว
นั้นต่อไป

๒๐. การวางนโยบายการเงินของไทย (รวมทั้งอัตราแลกเปลี่ยนซึ่ง
กำหนดเมื่อเริ่มต้น) ต้องเป็นไปตามคำแนะนำของผู้แทนฝ่ายสัมพันธมิตร
โดยยึดหลักความสะดวกที่จะให้การปลูกข้าวมีผลมากที่สุด และให้บังเกิด
อุปโภคอื่น ๆ ที่ยังขาดแคลนอยู่ และเพื่อหลีกเลี่ยงการยุ่งยากทางเศรษฐกิจ

๒๑. จะให้ข้าวที่ประสงค์โดยเร็วที่สุด และจะปฏิบัติตามภาคผนวก
ซึ่งได้แนบมาด้วย

ภาคผนวก ก.

วิธีการซึ่งคิดว่าจำเป็นเพื่อประกันให้จำนวนข้าวเป็นสินค้าออกได้มาก
ที่สุด

(ก) ให้เจ้าของข้าวแจ้งปริมาณข้าวเปลือก และข้าวสาร
(ข) ให้คาดคะเนข้าวที่เหลือใช้ในประเทศไทย
(ค) เก็บข้าวที่เหลืออยู่หรือได้มาจากองค์การทุนข้าว หรือถ้าจำเป็น
ให้เกณฑ์

(ง) ให้จัดข้าวที่เหลือนี้ขายให้คณะกรรมการข้าวสัมพันธมิตร ดัง
ปรากฏในข้อ ๑๓ ในราคาที่ไม่เกินราคาข้าวของพม่าที่ตั้งไว้

(จ) ห้ามส่งข้าวเปลือกหรือข้าวสารออกนอกประเทศ เว้นแต่จะ
โดยคำสั่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสัมพันธมิตร

(ฉ) ห้ามเก็บภาษีสินค้าออกหรือภาษีข้าวสารหรือข้าวเปลือกเว้นไว้แต่
จะได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ข้าวฝ่ายสัมพันธมิตร

(ช) สนับสนุนให้มีการปลูกข้าวให้มากที่สุดในประเทศไทย

(ซ) จัดทะเบียนโรงสีทุกแห่ง และจำกัดราคาซื้อขายข้าวโรงสีไม่ให้
เกินราคาที่กะไว้

(ด) มุรณะโรงสีใหม่โดยทุก ๆ ทางที่สามารถ รวมทั้งการสับเปลี่ยน

เครื่องจักรจากโรงสีที่เสียหายมาก ไปยังโรงสีที่เสียหายน้อยเพื่อให้โรงสีที่ใช้งานได้มีพอเพียงที่จะสีข้าว

(ด) ในการขนส่งข้าวจากนาไปโรงสี จากโรงสีไปท่าเรือให้มีการขนส่งที่เพียงพอกับข้าวที่เก็บเกี่ยวได้

(ค) ให้รับจัดการบูรณะท่าเรือให้เพียงพอ

(ท) ควบคุมการแจกจ่ายเครื่องบริโภค ในลักษณะที่ชักจูงให้เกิดชาวสิกรมจำนวนมากที่สุด

(น) การควบคุมข้าวข้างบนนี้จะทำชั่วระยะเวลาหนึ่ง จนกว่าความอดคัดข้าวจะสิ้นสุดลง

ภาคผนวก ข

ว่าด้วยองค์การรวบรวมให้ข้าวและวิธีปฏิบัติ ซึ่งรัฐบาลไทยจะต้องกระทำ (รายละเอียดต่าง ๆ ในภาคผนวกฉบับนี้มีได้คัดไว้ สรุปคือต้องยินยอมให้อังกฤษควบคุมการติดต่อสื่อสารทุกอย่างในประเทศ)

สาระสำคัญของความตกลงสมบูรณ์แบบซึ่งลงนามกันในวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๙

๑. จัดการเรื่องที่ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษ ให้สู่สภาพเดิมก่อนวันประกาศ

๒. ไทยยืนยันว่าการกระทำต่าง ๆ ซึ่งไทยทำต่ออังกฤษภายหลังญี่ปุ่นเข้าเมืองไทยเป็นโมฆะ และจะจัดการให้สู่สภาพเดิม หรือให้ค่าทดแทนสำหรับทรัพย์สินของอังกฤษที่เสียหายไป

๓. ไทยยอมรับผิดชอบ ในการพิทักษ์รักษาและคืนในสภาพไม่เสื่อมเสียซึ่งบรรดาทรัพย์สิน สิทธิ และผลประโยชน์ทุกชนิดของอังกฤษในประเทศไทย

๔. ไทยยอมรับว่า สงครามที่ญี่ปุ่นทำครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีความสำคัญเกี่ยวกับการป้องกันมลายู พม่า อินเดียและอินโดจีน

และความมั่นคงทางมหาสมุทรอินเดีย และแคว้นแปซิฟิกตะวันตกเฉียงใต้ ฉะนั้นจะร่วมมือเต็มที่ในบรรดาข้อตกลงเพื่อความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งองค์การสหประชาชาติหรือคณะมนตรีความมั่นคงเห็นชอบแล้ว

๕. ไทยจะไม่ตัดคลองข้ามอาณาเขตไทย เชื่อมมหาสมุทรอินเดีย กับอ่าวไทย (ขุดคอคอดกระ) โดยรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรมิได้เห็นพ้อง ด้วยก่อน

๖. ไม่ช้ากว่า ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๐ (ค.ศ. ๑๙๔๗) รัฐบาลไทย ยอมรับว่านอกจากจะได้เป็นไปตามคำแนะนำของคณะกรรมการประสม ในวอชิงตันหรือองค์คณะใดๆ ที่จะมาทำการแทน และในกรณีข้าว นอกจาก จะได้เป็นไปตามคำอำนวยการขององค์การพิเศษที่จะจัดตั้งขึ้นเพื่อการนั้นแล้ว จะห้ามบรรดาการส่งข้าว ดีบุก ยางและไม้สัก ออกนอกประเทศ และจะ จัดระเบียบการค้าและเร่งเร้าการผลิตโภคภัณฑ์เหล่านี้

๗. ไทยจะให้ข้าวสารโดยไม่คิดมูลค่า ๑ $\frac{๑}{๒}$ ล้านตันแก่องค์การ ซึ่ง รัฐบาลสหราชอาณาจักรจะได้รับ ซึ่งในขณะนั้นต้นละประมาณ ๒๔ ปอนด์ (ปอนด์ละ ๖๐ บาท) เท่ากับ ๒,๕๒๐ ล้านบาท^๑

๘. ไม่ช้ากว่าวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๐ (ค.ศ. ๑๙๔๗) รัฐบาลไทย จะจัดให้องค์การข้าวดังกล่าว ใช้ประโยชน์ได้ในข้าวทั้งหมดอันเป็นส่วนที่ เหลือจากความต้องการภายในประเทศไทย โดยคิดราคาที่กำหนดด้วยความตกลงกับองค์การนั้น

๙. ไทยจะทำความตกลงกับรัฐบาลอังกฤษและอินเดียเกี่ยวกับการ ร่วมบำรุงรักษาที่ฝั่งศพลสงคราม

๑๐. โดยคำนึงถึงคำมั่นสัญญา ซึ่งไทยให้โดยความตกลงนี้ รัฐบาล อังกฤษและอินเดีย จะสนับสนุนไทยเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ

ส่วนหัวข้อความตกลง^๒ (Heads of Agreement) ซึ่งผู้แทนอังกฤษ

๑ ดูความตกลงสมบูรณ์แบบข้อ ๑๔

๒ รายละเอียดเรื่องความตกลงสมบูรณ์แบบ หัวข้อความตกลงและภาคผนวก (Annex) ดูรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๙ (ค.ศ. ๑๙๔๖)

ส่งมาให้ผู้แทนไทย และผู้แทนไทยตอบรับรองไปดังกล่าวข้างต้นนั้น มีสาระสำคัญก็คล้าย ๆ กับความตกลงสมบูรณแบบ แต่มีรายละเอียดมากกว่าสาระสำคัญดังนี้ รัฐบาลสหราชอาณาจักรและรัฐบาลอินเดียหวังว่ารัฐบาลไทยจะดำเนินการกระบวนการดังต่อไปนี้ก่อนที่จะตกลงเลิกสถานะสงคราม

ก. กระบวนการบอกปฏิเสธ

เช่น ปฏิเสธการประกาศสงคราม วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ (ค.ศ. ๑๙๔๒) บอกเลิกสัญญาพันธไมตรีทางทหารกับญี่ปุ่น บอกเลิกว่า การที่ดินแดนต่าง ๆ ของอังกฤษเป็นโมฆะ

ข. การใช้คืนและการปรับปรุง

บอกเลิกกระบวนการทางนิติบัญญัติและทางปกครองเกี่ยวกับการซึ่งนับว่าเป็นผนวกหรือรวมเข้าในประเทศไทย ซึ่งดินแดนของอังกฤษ ถอนบรรดาเจ้าหน้าที่ทหารไทยและพลเรือนไทยออกจากอาณาเขตของอังกฤษ จะคืนบรรดาทรัพย์สินที่ได้เอาไปจากอาณาเขตอังกฤษ จะให้ค่าทดแทนความวินาศหรือความบุบสลายแห่งทรัพย์สิน สิทธิและผลประโยชน์ในอาณาเขตเหล่านี้อันเกิดจากไทยเข้าไปยึดครอง จะได้ถอนเป็นเงินปอนด์จากทุนสำรองสเตอร์ลิงที่เคยมีอยู่ซึ่งธนบัตรไทยที่เดินสะพัดอยู่ในอาณาเขตเหล่านี้จะปลดปล่อยเชลยศึก ฯลฯ จะช่วยร่วมกับอังกฤษในเรื่องรักษาลุ่มฝั่งศพสงคราม จะยอมรับผิดชอบในการพิทักษ์รักษาและคืนในสภาพไม่เสื่อมเสียซึ่งบรรดาทรัพย์สิน สิทธิและผลประโยชน์ทุกชนิดของฝ่ายบริติชในประเทศไทย และในการใช้ค่าทดแทนเพื่อความวินาศ หรือความบุบสลายที่ได้รับ

ค. กระบวนการเพื่อร่วมมือในเรื่องยุทธศาสตร์ ภายหลังจากสงคราม

รัฐบาลไทยยอมรับนับถือว่า สงครามครั้งนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของไทยเนื่องในการป้องกันมลายู พม่า อินเดีย และอินโดจีน และความมั่นคงของมหาสมุทรอินเดีย และเขตแคว้นแปซิฟิกตะวันตกเฉียงใต้ ไทยตกลงจะร่วมมือเต็มที่ในบรรดาข้อตกลงเพื่อความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งองค์การสหประชาชาติหรือคณะมนตรีความมั่นคงแห่งองค์การนี้เห็น

ชอบแล้ว จะไม่ตัดคลองข้ามอาณาเขตไทยเชื่อมมหาสมุทรอินเดียกับอ่าวไทย (คอคอดกระ) โดยอังกฤษมิได้เห็นพ้องด้วยก่อน

ง. กระบวนการร่วมมือทางเศรษฐกิจ ภายหลังสงคราม

รายละเอียดคล้ายกับความตกลงสมบูรณแบบ ข้อ ๘ ถึงข้อ ๑๕

จ. ให้ไทยกลับเข้าสู่ฐานะเดิม ตามสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่ได้ทำไว้กับอังกฤษ

ส่วนภาคผนวก (Annex) ซึ่งผู้แทนอังกฤษได้ยื่นให้ในวันลงนาม ความตกลงสมบูรณแบบมีสาระสำคัญดังนี้ รัฐบาลไทยจะตกลง

(๑) รับผิดชอบในการพิทักษ์รักษา และคืนในสภาพไม่เสื่อมเสียซึ่งบรรดาทรัพย์สิน สิทธิ และผลประโยชน์ทุกชนิดของฝ่ายบริติชในประเทศไทย และใช้ค่าทดแทนเพื่อความวินาศหรือความบอบสลายที่ได้รับ

(๒) จะเลิกการพิทักษ์ธุรกิจ การธนาคาร และการพาณิชย์ของฝ่ายสัมพันธมิตร และยอมให้กลับมาดำเนินธุรกิจต่อไป

(๓) จะเอาบรรดาทรัพย์สินของญี่ปุ่น และของศัตรูอื่นไว้ให้พันธมิตรใช้

(๔) จะร่วมมือในการจับกุมและชำระบุคคลที่ต้องหาว่าได้กระทำอาชญากรรมสงคราม หรือขึ้นชื่อว่าให้ความช่วยเหลือ อย่างเป็นทางการเป็นการแก้ญี่ปุ่น

(๕) จะมอบตัวบรรดาผู้ถูกกล่าวอ้างว่าเป็นผู้ทรยศซึ่งมีสัญชาติพันธมิตรให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของพันธมิตร

(๖) จะให้ความคุ้มกันทางศาลและทางอื่น สำหรับกองทหารพันธมิตรในประเทศไทย

(๗) เพื่อดำเนินการระงับสงครามกับญี่ปุ่นให้เสร็จสิ้นไป จะให้ฝ่ายทหารของพันธมิตรใช้เมืองท่าและความสะดวกในการไปมาโดยเสรี และบนอาณาเขตไทย ตามแต่จะต้องการ จะจัดให้โดยไม่คิดมูลค่า ซึ่งบรรดาสัมภาระและแรงงานอื่น ๆ เพื่อใช้ในประเทศไทยและบรรดาเงินตราไทยที่

เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของพันธมิตรต้องการ ฯลฯ

(๘) จะควบคุมธนาคารและธุรกิจการปริวรรตต่างประเทศ และการทำธุรกิจพาณิชย์และการคลังกับต่างประเทศ ตามความตกลงกับฝ่ายพันธมิตร ตราบเท่าที่จำเป็น เพื่อสำเร็จกิจในทางการทหาร การเศรษฐกิจ และการคลัง อันเกี่ยวกับฝ่ายพันธมิตรซึ่งเกิดขึ้นจากระบอบสงครามต่อญี่ปุ่น

หมายเหตุ

ภายหลังรัฐบาลไทยซึ่งมีพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มอบให้นายดิเรก ชัยนาม ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอน เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๙๐ เสร็จจากับรัฐบาลอังกฤษขอยกเลิกสัญญาสมบูรณแบบ

ฝ่ายไทยได้อ้างเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ขอยกเลิกสัญญาสมบูรณแบบว่าไทยได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติแล้ว ย่อมต้องปฏิบัติตามพันธกรณีข้อผูกพันต่าง ๆ ขององค์การฯ จึงไม่จำเป็นต้องถูกผูกมัดโดยสัญญาสมบูรณแบบต่อไปอีก

ความตกลงสมบูรณแบบถูกยกเลิกเมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๗

ภาคผนวก ๒

สันติภาพและธรรมาธรรมะสงครามในศตวรรษที่ ๒๑

พระไพศาล วิสาโล*

๑๖ สิงหาคม เมื่อ ๕๓ ปีที่แล้ว ท่านปรีดี พนมยงค์ ในฐานะผู้สำเร็จราชการแผ่นดินได้ออก “ประกาศสันติภาพ” เพื่อบอกประชาชนไทยและชาวโลกว่า การประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาของรัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงคราม เป็นโมฆะ เป็นการยืนยันทั้งโดยนิตินัยและพฤตินัยว่าประเทศไทยได้คืนสู่สภาวะอันสันติอีกครั้งหนึ่ง สงครามเป็นอันยุติอย่างแท้จริง ๕๓ ปีผ่านไป บัดนี้ประเทศไทยกำลังเผชิญกับสงครามอีกครั้งหนึ่ง แต่คราวนี้เป็นสงครามที่ต่างจากสมัยของท่านปรีดี เพราะมิใช่สงครามที่ใช้อาวุธ หากเป็นสงครามเศรษฐกิจ ใช้แต่เท่านั้น ในสงครามครั้งหลังนี้ไทยมิได้เป็นฝ่ายชนะดังครั้งก่อน หากเป็นฝ่ายแพ้

วิกฤตการณ์ในเมืองไทยปัจจุบัน มองในแง่หนึ่งก็คือการแพ้สงครามเศรษฐกิจนั่นเอง แม้จะไม่มีต่างชาติมาปกครอง ไม่มีกองกำลังต่างด้าวมาตั้งในเมืองไทย แต่หลายคนก็ถือว่านี่เป็นการเสียบ้านเสียเมือง บางคนเรียกว่าเป็นการ “เสียกรุงครั้งที่ ๓” เพราะต่างชาติได้เข้ามายึดครองกิจการต่าง ๆ ของคนไทยรวมทั้งควบคุมเศรษฐกิจไทยอย่างไม่เคยมีมาก่อน “ต่าง

* ปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาส วัดป่าสุคะโต ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก่งคร้อ จ.ชัยภูมิ

ชาติ” ในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงรัฐบาลต่างชาติ แต่หมายถึงบริษัทต่างชาติ
ทั้งที่อยู่เบื้องหน้าและเบื้องหลังวิกฤตการณ์ในปัจจุบัน

ความแตกต่างอีกประการหนึ่งระหว่างสงครามในสมัยท่านปรีดีกับ
ปัจจุบันก็คือ สงครามเวลานี้มิใช่สงครามระหว่างรัฐต่อรัฐ หากเป็น
สงครามระหว่างเศรษฐกิจกับเศรษฐกิจ ทั้งในระดับภูมิภาค (อาเซียน-
เอเชียตะวันออก) ระดับประเทศ ระดับบริษัทและระดับภาค (อุตสาหกรรม-
เกษตรกรรม, เมือง-ชนบท)

พลาณภาพของพลังเศรษฐกิจ

ไม่เคยมีครั้งใดที่พลังทางเศรษฐกิจจะมีพลาณภาพเท่าเวลานี้ มัน
สามารถผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายทั้งในระดับกว้าง
และระดับลึก กลายเป็นตัวกำหนดความเป็นไปต่าง ๆ ทั่วทั้งโลก มันได้
เชื่อมโลกทั้งโลกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ว่าจะมีอุดมการณ์ ศาสนา
ผิวสี หรือนโยบายทางการเมืองต่างกันเพียงใด ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ล้วน
ถูกผลักดันให้เข้าไปอยู่ในตลาดเดียวกัน

เศรษฐกิจกลายเป็นเป้าหมายหรือเข็มมุ่งของทุกประเทศ และเป็น
ตัวตัดสินชะตากรรมของรัฐบาลทุกรัฐบาล ใช่แต่เท่านั้น มันยังกลายเป็น
เป้าหมายของทุกชีวิต และกำหนดความสัมพันธ์ของคนในทุกระดับ สามารถ
ทำให้ครอบครัวและชุมชนเหินห่างหรือถึงกับแตกสลาย สามารถเปลี่ยนแปลง
ประเพณีและวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นพลังสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อน
นวัตกรรมทางเทคโนโลยีและศิลปะ

ไม่มีอะไรที่เป็นแรงจูงใจที่ทรงพลังเท่ากับเศรษฐกิจ แม้แต่การเข้า
วัดของผู้คนเวลานี้ ส่วนใหญ่ก็เพราะหวังลาภหวังรวย เวลาจะทำอะไรก็
ต้องถามก่อนว่าจะได้อะไร โครงการใดจะเป็นที่ยอมรับหรือไม่ ขึ้นอยู่กับ
มันก่อให้เกิดผลได้ในทางเศรษฐกิจหรือไม่ สร้างงาน ส่งเสริมรายได้ หรือ
นำเงินตราเข้าประเทศหรือเปล่า พุดง่าย ๆ คือเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดว่า

อะไรควร ไม่ควร กล่าวโดยสรุป มันได้เปลี่ยนแปลงทั้งโลกทัศน์ของผู้คน ความสัมพันธ์ในสังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนทั้งโลกเศรษฐกิจในการควบคุมของสังคม

สมัยก่อน เศรษฐกิจไม่ทรงอำนาจมากเท่านี้ เพราะถูกควบคุมเหนียวรั้ง กำกับด้วยวัฒนธรรม ประเพณี หรือพูดอีกอย่างคือ ถูกสังคมควบคุมเอาไว้เพื่อให้อยู่ในขอบเขต ในอดีตคนที่มีอาชีพพ่อค้าจะถูกจัดให้อยู่ในระดับล่าง ๆ ของสังคม ในประเทศจีน พ่อค้าจัดอยู่ในวรรณะต่ำสุดเพราะยังชีพโดยไม่ผลิตอะไรเลย เช่นเดียวกับในญี่ปุ่น ในอินเดีย วรรณะแพศย์อยู่ต่ำกว่าใครหมดยกเว้นวรรณะศูทร ในยุโรปคนที่มีอาชีพค้าดอกเบี๋ยจะถูกประณามโดยศาสนจักรคาทอลิก การเก็งกำไร(จากการพนัน)ถูกห้ามในสังคมพุทธแบบเถรวาท การแสวงหาทรัพย์สินต้องถูกกำกับโดยศีลธรรม การค้าอาวุธ มนุษย์หรือสัตว์ถือว่าเป็นมิจฉวณิชา ส่วนการค้าขายสินค้าประเภทอื่นก็ถูกควบคุมด้วยความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ อีกทั้งยังถูกชุมชนควบคุมอีกชั้นหนึ่ง ทำให้การค้าขายหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจมิได้มุ่งกำไรหรือประโยชน์ส่วนตัวอย่างเดียว แต่ยังต้องคำนึงถึงผู้อื่นด้วย ท่านพุทธทาสภิกขุเล่าว่า คนไชยาแต่ก่อนเวลาจะทำนาก็นึกในใจว่า “นกกินเป็นบุญ คนกินเป็นทาน”

วัฒนธรรมดั้งเดิมจะกำหนดแบบแผนให้คนรายต้องปฏิบัติ เช่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนจน หากไม่จะถูกประณาม คำถามคือเหตุใดสังคมแต่ก่อนจึงพยายามควบคุมพลังทางเศรษฐกิจสูงให้อยู่ในขอบเขต คำตอบก็คือเพื่อไม่ให้ผู้มีพลังทางเศรษฐกิจสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น พูดอีกแง่หนึ่งก็เพื่อไม่ให้ความเห็นแก่ตัวกำเริบจนทำลายความสัมพันธ์ในสังคม ขณะเดียวกันก็เพื่อให้เศรษฐกิจก่อประโยชน์สร้างสรรค์มากที่สุด ทั้งต่อชีวิตและสังคม เศรษฐกิจเป็นอิสระจากสังคม

แต่ในช่วง ๒-๓ ศตวรรษหลัง เศรษฐกิจพยายามอย่างยิ่งที่จะดิ้นรนเป็นอิสระจากศาสนา ในขณะที่วิทยาศาสตร์ค่อย ๆ ทำให้พระเจ้า นรกและ

สวรรณหายไป เศรษฐกิจก็เริ่มทำตัวให้เป็น “ศาสตร์” จึงเหินห่างจาก “ธรรม” และศาสนาเป็นลำดับ แทนที่จะอิงจริยธรรม เศรษฐกิจก็หันมาอิงกับ “กฎธรรมชาติ” (ที่ชื่อว่ากฎอุปสงค์อุปทาน)

ความเห็นแก่ตัวและความโลภจึงถูก “ปลดปล่อย” จากกฎเกณฑ์ศาสนา มาเป็นพลังขับเคลื่อนให้กับเศรษฐกิจเกิดความเชื่อแพร่หลายว่า หากปล่อยให้ทุกคนแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวอย่างเสรี จะเกิดผลดีกับส่วนรวมโดยอำนาจของ “มือที่มองไม่เห็น”

ในขณะที่ความโลภ ซึ่งเคยถูกรังเกียจ กลับกลายเป็นที่ยอมรับหรือถึงกับยกย่องว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโลกปัจจุบันผู้คนก็เริ่มเหินห่างกันมากขึ้น เงินตราที่แพร่หลายไปพร้อมกับระบบตลาด ทำให้ผู้คนพึ่งพากันเองน้อยลง เพราะสามารถใช้เงินว่าจ้างแรงงาน แทนที่จะใช้วิธีให้वानหรือ “ลงแขก” พร้อมกันนั้นผู้คนก็เป็นอิสระจากชุมชนมากขึ้น จะทำตัวให้หนาแน่นได้ ก็ยังอยู่รอดได้เพราะสามารถใช้เงินซื้อหาสิ่งจำเป็นจากที่อื่นมาได้เนื่องจากชุมชนเริ่ม “เปิด” มากขึ้นเพราะการทะลุทะลวงของระบบตลาด ผลคือชุมชนอ่อนกำลัง ความสัมพันธ์จึงคลายลง ทำให้สังคมคุมเศรษฐกิจได้น้อยลง

เศรษฐกิจเป็นอิสระจากรัฐ

ในอดีต นอกจากสังคมแล้ว รัฐยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวกำกับเศรษฐกิจ แต่ปัจจุบัน เศรษฐกิจไม่เพียงแต่จะเป็นอิสระจากสังคมมากขึ้นเท่านั้น หากยังหลุดจากการควบคุมของรัฐเป็นลำดับ และอยู่ใต้การอุปถัมภ์ของรัฐน้อยลง นายทุนมีความเข้มแข็งมากขึ้นจนไม่จำเป็นต้องพึ่งพานักการเมือง (หรือทหาร) อีกแล้ว หากมาควบคุมหรือชักโยนนักการเมืองเสียเอง ปัจจุบันเศรษฐกิจทั้งเรียกร้องและผลักดันให้รัฐเลิกแทรกแซงตลาด แต่ปล่อยให้ตลาดทำงานของมันเอง ปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในเวลานี้คือ การลดบทบาทของรัฐในด้านการผลิต วิสาหกิจของรัฐกำลังถูกแปรรูปทั่วโลก ขณะเดียวกันก็มีการยกเลิกและผ่อนคลายระเบียบข้อบังคับที่รัฐเคยใช้เป็น

เครื่องมือกำกับเศรษฐกิจ

นอกจากนั้นปัจจัยทางเศรษฐกิจนานาชาติก็กำลังเคลื่อนไหว “ลด” รัฐและ “ข้าม” รัฐ โดยที่รัฐควบคุมได้น้อยลงทุกที ไม่ว่าจะเป็นสินค้าทุน ข้อมูล แรงงาน

เศรษฐกิจครอบงำสังคม

เมื่อเศรษฐกิจเป็นอิสระจากสังคมแล้ว ขั้นตอนมาก็คือการครอบงำสังคม ทรัพยากรที่จำเป็นต่อการยังชีพของชุมชน ถูกดึงมาใช้สนองพลังทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นป่า น้ำ แร่ธาตุ แม้แต่ผู้คนก็ถูกแปรให้เป็น “ทรัพยากร” อีกประเภทหนึ่งคือแรงงาน ส่วนวัฒนธรรมประเพณีก็ถูกเอามาขาย การพึ่งตนเองของชุมชนถูกทำลาย ผู้คนถูกดึงเข้าสู่เมืองเพื่อเป็นแรงงาน ขวานาชาวไร่ถูกกระตุ้นและกดดันให้ผลิตเพื่อขายจนต้องพึ่งพาตลาดในที่สุด ทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค แม้แต่ศาสนาและการศึกษาก็กลายมาเป็นเครื่องมือรับใช้เศรษฐกิจ เช่น “ผลิต” คนให้มาตอบสนองตลาดแรงงานยิ่งกว่าชุมชน ส่วนวัดก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมบริโภค โดยอาศัย “ไสยพาณิชย์” หลักธรรมสำคัญถูกละเลยเหลือเพียงรูปแบบและพิธีกรรม ซึ่งถูกแปรรูปเป็นสินค้าอีกแบบหนึ่ง โลกทัศน์ของผู้คนจึงหลุดลอย จากศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิม กลับมีเงินเป็นศูนย์กลาง เงินกลายเป็นเป้าหมายชีวิต เป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ในทุกระดับ และเป็นอุปกรณ์ที่ขาดไม่ได้ (จะทำอะไร ก็นึกถึงเงินก่อนอย่างอื่น) ผลประโยชน์ส่วนตัวกลายเป็นเรื่องหลักในทุกมิติของชีวิต ไม่เฉพาะในการค้าขายเท่านั้น

การครอบงำสังคมมีแนวโน้มที่จะรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะการแย่งชิงทรัพยากรในรูปแบบใหม่ ได้แก่การแย่งชิงทรัพยากรพันธุกรรม เพื่อแปรเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร อุตสาหกรรม และการแพทย์ ตัวชูโรงในเรื่องนี้คือบริษัทข้ามชาติ ซึ่งกำลังมุ่งทำลายผลผลิตพื้นบ้าน (เช่นพันธุ์พืช) เพื่อให้คนหันมาพึ่งพาสินค้าของบริษัทเหล่านี้ แบบแผนการบริโภคกำลัง

ถูกเปลี่ยน น้ำอัดลมและฟาสต์ฟู้ดกำลังถูกยึดเยียดให้มาแทนที่ แม้แต่วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่นก็ตกเป็นเหยื่อการคุกคามของบริษัทข้ามชาติ (นายโมริตะ เจ้าของโซนี่เคยกล่าวว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นกำแพงการค้าที่กีดขวางสินค้าในยุคโลกาภิวัตน์) บริษัทเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะขยายอิทธิพลเข้ามายังทุกซอกทุกมุมของชุมชนท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังพยายามรุกเข้ามาถึงกระเพาะและจิตสำนึกของเรา (ผู้บริหารไค้กมินนโยบายจะขยาย “ส่วนแบ่งในกระเพาะ” ของคนทั่วโลก เขาไม่พอใจที่ในท้องของแต่ละคนโดยเฉลี่ยมีไค้กเพียง ๒ อ่อนซ์ต่อวันเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่สามารถจุของเหลวได้ถึงวันละ ๖๔ อ่อนซ์)

เศรษฐกิจเอารัฐเป็นเครื่องมือ

ในเวลาเดียวกับที่ครอบงำสังคมเศรษฐกิจก็กำลังใช้รัฐเป็นเครื่องมือเพื่อเพิ่มพลังให้แก่ตัวมัน^๑ ที่เห็นชัดเจนก็คือการใช้รัฐยึดเยียดตลาดเสรี ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก โดยมีสูตรสำเร็จอยู่ ๓ ประการคือ แปรรูปรัฐวิสาหกิจ ยกเลิกระเบียบข้อบังคับ และ เปิดเสรีทางการเงินและการค้า

แม้ว่าจะมีการพร่ำถึงตลาดเสรี แต่ในความเป็นจริงตลาดไม่ได้เสรีจริงเพราะรัฐถูกใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนภาคเศรษฐกิจเพียงบางภาคเท่านั้นงบประมาณของรัฐเป็นอันมากถูกใช้ไปในการสร้างสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นประโยชน์แก่บางภาค รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและประกันความเสี่ยง มีการให้อภิสิทธิ์ เช่น ลดภาษี ตั้งเขตปลอดภาษี รวมทั้งจัดการศึกษาที่สนองภาคธุรกิจยิ่งกว่าภาคอื่น มีการออกระเบียบที่เอื้ออำนวยภาคธุรกิจ ขณะเดียวกันก็ควบคุมผู้ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อ “ตลาดเสรี” และภาคธุรกิจ (เช่นสหภาพแรงงาน)

๑ “The Myth of the Minimalist State : Free Market Ambiguities” March 1998 . The Corner House

รัฐมิได้มีมติทำว่าจะเล็กลงอย่างที่มีกบฏกัน แต่ยิ่งใหญ่อยู่เหมือนเดิม หรือยิ่งกว่า จุดหมายคือเพื่อรับใช้เศรษฐกิจนั่นเอง

เศรษฐกิจและรัฐกำลังครอบงำสังคม

เวลานี้ผู้คนทั่วทั้งโลกกำลังเป็นทาสเศรษฐกิจเพราะถือเศรษฐกิจเป็นใหญ่ มุ่งแต่กำไรและผลประโยชน์ ไฟเสฟและไฟบริโภคนั้นเป็นเหยื่อของลัทธิบริโภคนิยมทุกอย่างในร่างกายถูกแปรให้เป็นสินค้าไม่ว่าจะเป็นอวัยวะตัวอ่อน ทารกในครรภ์ หรือแม้แต่ยีนก็กำลังถูกแย่งเพื่อจดสิทธิบัตรผูกขาดแต่ผู้เดียว ขณะเดียวกันสังคมก็อ่อนแอเป็นลำดับ เพราะทรัพยากรธรรมชาติถูกแย่งชิง ความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมถูกทำลาย สายสัมพันธ์ในสังคมกำลังขาดวิน สังคมเต็มไปด้วยปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด โรคประสาท ส่วนช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนก็ถึกกว้างมากขึ้น วัฒนธรรมและศาสนาไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางใจได้

สังคมทุกสังคมกำลังสูญเสียอิสรภาพ เป็นเบี้ยล่างของตลาด และตลาดที่กำลังควบคุมชะตากรรมของทุกสังคมก็คือตลาดเงินตราระหว่างประเทศ ซึ่งมีอิทธิพลมหาศาล วิกฤตเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันเป็นผลจากการที่สังคมไปอิงอยู่กับตลาดเงินตราต่างประเทศจนถูกพลังทางเศรษฐกิจที่ไร้อติไร้ศีลธรรมเข้าครอบงำ และผูกกระชากลากจูงไปตามอำนาจของมัน สถานการณ์ในปัจจุบันชี้ให้เห็นถึงอันตรายของพลังทางเศรษฐกิจที่ไร้การควบคุมกำกับในทุกระดับ ขณะเดียวกันก็เป็นกระຈกสะท้อนความอ่อนแอของสังคมเนื่องจากพื้นฐานถูกทำลาย และถูกทำให้ตดขาดจากทุนเดิมที่มีอยู่ก่อนแล้ว (ทุนทางสังคม) จนพึ่งตนเองไม่ได้

สงครามระหว่างเศรษฐกิจกับสังคม

วิกฤตการณ์ปัจจุบันบ่งชี้ว่าสังคมไทยกำลังพ่ายแพ้พลังเศรษฐกิจแต่การต่อสู้ขัดเคี่ยวยังไม่ยุติเท่านี้ การต่อสู้ยังจะมีต่อไปและแหลมคม

รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ในศตวรรษหน้า การต่อสู้ระหว่างเศรษฐกิจกับสังคมจะเป็นลัทธิที่สำคัญอย่างยิ่ง ฝ่ายที่จะมีบทบาทมากก็คือบริษัทข้ามชาติ ซึ่งกำลังโตวันโตคืน จนมีอำนาจทางเศรษฐกิจยิ่งกว่าประเทศบางประเทศเสียอีก ปัจจุบันบริษัทข้ามชาติอันดับต้น ๆ ๒๐๐ บริษัท หากเอาสินทรัพย์ทั้งหมดรวมกัน จะมียอดรวมสูงกว่าผลผลิตมวลรวมประชาชาติของ ๑๔๒ ประเทศเสียอีก เคยมีการจัดอันดับหน่วยเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลก ๑๐๐ อันดับแรก ปรากฏว่าในจำนวนนี้ ๕๐ อันดับคือบริษัทข้ามชาติ เมื่อปี ๒๕๓๙ เศรษฐกิจไทยใหญ่เป็นอันดับที่ ๓๐ ของโลก แต่มี ๕ บริษัทที่มีสินทรัพย์มากกว่าผลผลิตมวลรวมของไทย ได้แก่ มิตรูบิชิ มิตรูยู สุมิโตโมจิเอ็ม และมารูเบน^๒ ที่น่าตกใจกว่านั้นคือ ปัจจุบันเศรษฐีแสนล้านจำนวน ๓๕๔ คน มีทรัพย์สินรวมกันเท่ากับคนเกือบครึ่งโลก (๒,๕๐๐ ล้านคน) ไม่ต้องสงสัยเลยว่าความมั่งคั่งของคนเหล่านี้ได้มาจากการเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้บริหารบริษัทข้ามชาติ

อิทธิพลของพลังทางเศรษฐกิจยังเห็นได้จากอำนาจของตลาดเงินตราระหว่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนวันละ ๑.๕ ล้านล้านเหรียญหรือเท่ากับ ๑๐ เท่าของผลผลิตมวลรวมของไทย ทั้งปี ภายใต้การชักใยของนักค้าเงินตราเพียงหยิบมือ สามารถโจมตีเงินบาทจนทรุดฮวบไปทั่วประเทศและก่อผลกระทบต่อประเทศต่าง ๆ อีกมากมายตามมา แม้แต่ประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำก็เชื่อว่าจะรอดพ้นจากอิทธิพลของมัน มันสามารถถูกใช้เพื่อต่อต้านการปฏิรูปในสหรัฐหรือกดดันให้รัฐบาลสวีเดนต้องลดงบประมาณด้านสวัสดิการ มันสามารถกระแทกกระทั้นสังคม โดยการกดดันให้รัฐลดการใช้จ่าย ขั้นภาษีหรือขึ้นราคาสินค้า แม้จะพูดกันเสมอว่าตลาดเงินตราระหว่างประเทศช่วยให้เกิดการเคลื่อนย้ายทุนอย่างเสรี ส่งเสริมให้เกิด

๒ Ward Morehouse "Consumption, Civil Action and Corporate Power" Development Vol. 41 on 1 March 1998

การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ที่ไม่ค่อยพูดกันก็คือ ตลาดดังกล่าวได้ทำให้เกิดบ่อนชนาตามหิมาระดับโลก อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือของแก๊งอาชญากรรม (ที่หากินกับยาเสพติด ของเถื่อน ผู้หญิงและเด็ก) ทุกวันนี้ตลาดดังกล่าวช่วยให้แก๊งระดับโลกเหล่านี้สามารถโอนเงินไปนอกประเทศได้เสรี รวมทั้งเก็บเงินไว้ในบัญชีธนาคารลับ ชนิดที่รัฐยื่นมือไปไม่ถึง

กล่าวโดยสรุป พลัังเศรษฐกิจกำลังบดขยี้สังคมอย่างเข้มข้นรุนแรง ทั้งนี้เนื่องจากบรรษัทข้ามชาติมีพละานุภาพเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว (ในปี๒๕๓๔ บรรษัทข้ามชาติ ๕๐๐ อันดับแรก มีกำไรเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๖๕ ขณะที่ประเทศต่าง ๆ หากมีรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ก็ถือว่ามหัศจรรย์แล้ว) ไข่แต่เท่านั้นบรรษัทข้ามชาติเหล่านี้ยังมีอิสระเสรีอย่างไม่เคยมีมาก่อน ปลอดพ้นจากการควบคุมของศาสนา ประเพณีและรัฐ แล้วยังมีรัฐเป็นเครื่องมือสำคัญ โดยอาศัยกระแสโลกานุวัตรเป็นพาหะแพร่อิทธิพลสันติภาพในศตวรรษที่ ๒๑ (Martin & Schumann The Global Trap (Zed Books, 1997) บทที่ ๓)

การล้ประยุทธิ์ระหว่างเศรษฐกิจกับสังคมในแง่หนึ่งก็คือการต่อสู้ระหว่างความเห็นแก่ตัวกับความเห็นแก่ส่วนรวม เพราะคุณค่าที่อยู่เบื้องหลังพลัังเศรษฐกิจปัจจุบันคือวัตถุนิยม ส่วนคุณค่าที่เป็นพื้นฐานของทุกสังคมและร้อยรัดสังคมให้อยู่ได้คือคุณธรรม การต่อสู้ระหว่างสังคมกับเศรษฐกิจ จึงเป็นการต่อสู้ระหว่างธรรมะกับอธรรม เรียกอีกอย่างก็คือ “ธรรมาธรรมะสงคราม”

สันติภาพไม่อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าเศรษฐกิจครอบงำสังคมจนเป็นทาส สันติภาพจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสังคมเข้ามาครอบงำกำกับเศรษฐกิจ (ธรรมะชนะอธรรม) นั่นหมายความว่า สังคมจะต้องเข้มแข็ง เพื่อด้านทานพลัังเศรษฐกิจที่ไร้คุณธรรม เศรษฐกิจที่ไร้คุณธรรมหรือไร้สดีนั้น มีอันตรายไม่น้อยกว่ารัฐเผด็จการที่ไร้ศีลธรรม ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้ชี้ว่าสาเหตุที่

ตะวันตกสามารถชนะนาซีและคอมมิวนิสต์ได้ ไม่ใช่เพราะมีเทคโนโลยีสูงกว่า หรือเพราะระบบทุนนิยมเสรีมีประสิทธิภาพกว่า ตรงกันข้ามตะวันตกมีชัยชนะได้ก็เพราะสามารถควบคุมทุนนิยมเสรีมิให้ไปทำลายสังคมจนอ่อนแอต่างหาก “สิ่งเดียวที่จะเหนี่ยวรั้งทุนนิยมเสรีให้เป็นพลังที่มีสติได้ก็คือ การหวนกลับไปคำนึงถึงคุณค่าและจริยธรรมทางศาสนา ตลอดจนแบบอย่างวิถีชีวิตของชุมชนชนบทที่เรียบง่าย” คือข้อสรุปของชยอนันต์*

คุณค่าและจริยธรรมทางศาสนาจะมีพลังพอที่จะทำเช่นนั้นได้ ปัจจัยสำคัญก็คือสังคมต้องเข้มแข็ง ทั้งนี้ก็เพราะสังคมนั้นเป็นฐานที่มั่นคงหรือแหล่งฟูมฟักศาสนาและจริยธรรม ถ้าสังคมอ่อนแอ ศาสนาและจริยธรรมก็พลอยอ่อนแอตามไปด้วย สิ่งที่ตามมาก็คือการแพร่ระบาดของทุนนิยมและบริโภคนิยม เพราะเมื่อใดก็ตามที่ศาสนาและวัฒนธรรมไม่สามารถเป็นที่พึ่งของคนได้ ทุนนิยมและบริโภคนิยมก็จะกลายเป็นที่พึ่งของคนแทน (โดยอาจมีไสยศาสตร์เข้าไปผสมโรงด้วย)

มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการแสวงหาความสุขทางจิตใจ ความสุขระดับพื้นฐานได้แก่ ความรัก ความเข้าใจการมีโอกาสสร้างสรรค์สิ่งดีงาม และมีอิสระเสรี เป็นต้น คุณค่าเหล่านี้ สังคม ชุมชน และครอบครัวที่เข้มแข็งสามารถให้ได้ แต่เมื่อสังคมอ่อนแอ ก็ไม่อาจได้รับสิ่งเหล่านี้ได้ ผลก็คือเข้าหาทุนนิยมและบริโภคนิยมแทน เพราะมันมีสิ่งดึงดูดใจ เช่น ความสนุกสนาน ความสะดวกสบาย อำนาจ สถานภาพ และเสรีภาพ (ในการบริโภค) คุณค่าเหล่านี้เป็นคุณค่าเทียม แต่ปลอบประโลมใจได้ชั่วคราว คนเลยเข้าหาและหลงใหล แต่ก็ไม่ได้ทำให้พอใจอย่างแท้จริงเสียที จึงไล่ตามมันไม่จบสิ้น กลายเป็นสิ่งเสพติดไป

* ชยอนันต์ สมุทวณิช สยามรัฐศตวรรษที่ ๒๐ (กรุงเทพฯ ฯ ๒๕๓๖) หน้า ๔๕

สร้างสังคมให้เข้มแข็ง

สังคมจะควบคุมเศรษฐกิจได้ ก็ต่อเมื่อสังคมมีความเข้มแข็ง วิธีการที่จะทำให้สังคมเข้มแข็งก็คือ

๑. ทำสังคมให้กระชับแน่นขึ้น ได้แก่การพยายามยึดโยงผู้คนเข้าหากัน ขยายความสัมพันธ์ในแนวนราบโดยการรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน (ทั้งในละแวกบ้าน ในหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด ลุ่มน้ำ) รับผิดชอบกิจการสาธารณะร่วมกัน (เช่นอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พิทักษ์ป่าชุมชน ทำกลุ่มออมทรัพย์ ตั้งชมรมการเกษตร ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น) ขณะเดียวกันก็โยงกันเป็นเครือข่ายกว้างขวาง กลุ่มเหล่านี้ไม่ควรพึ่งเงินตราเป็นสำคัญ หากควรพึ่งทุนทางสังคม โดยอิงระบบคุณค่าที่ยึดถือร่วมกัน สร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้น เพื่อเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันอย่างแท้จริง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการแปรพลังของสังคมให้เป็นพลังทางศีลธรรม

๒. ควบคุมเศรษฐกิจด้วยสังคม แนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจชุมชนจะออมทรัพย์ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่มุ่งให้เศรษฐกิจตอบสนองชุมชนและสังคม เป้าหมายมิใช่เพื่อกำไร แต่เพื่อความผาสุกในชีวิตและความกลมกลืนในสังคม นอกจากนั้นสังคมควรควบคุมเศรษฐกิจในแง่อื่นด้วย เช่น กดดันเรียกร้องให้ธุรกิจต่าง ๆ รับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมให้มากขึ้น

๓. ให้ชีวิตเรามีคุณค่าทางสังคมเป็นแกนนำ หมายความว่าเมื่อจะทำอะไรก็ตาม เราไม่พึงมุ่งเอาเงินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุเป็นตัวตั้ง หากควรมุ่งประโยชน์ที่จะเกิดแก่คุณภาพชีวิตและส่วนรวมเป็นหลัก เช่น สุขภาพ ความสุขทางใจ มิตรภาพ ความสามัคคี อีกทั้งพึงใช้เวลาแก่ชีวิตและกิจกรรมทางสังคม (เช่นสานสัมพันธ์ในครอบครัว หรือทำกิจส่วนรวม) มากกว่าการหาเงินทำกำไร ไข่แต่เท่านั้น แม้แต่กิจกรรมทางเศรษฐกิจเราก็ควรคำนึงถึงคุณค่าทางสังคมด้วย มิได้คิดแต่กำไร-ขาดทุนเป็นด้านหลัก ถ้าเป็นผู้ผลิต ก็ควรคิดถึงผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมด้วย เวลาทำอาชีพ

การงาน ก็พยายามเอื้อเพื่อสังคมไปด้วยในตัว เช่น ลงทุนในกิจการที่มีประโยชน์ ส่วนผู้บริโภค ก็พึงซื้อของที่มีผลกระทบต่อสังคมน้อย ตระหนักถึงคุณค่าแท้หรือประโยชน์ที่ยั่งยืน ยิ่งกว่าคุณค่าเทียมหรือมุงสนองกิเลสอย่างเดียว พร้อมกันนั้นก็พึงมีวินัยในการใช้เงิน จะได้ไม่พลัดตกเป็นทาสของบริโภคนิยมจนเห็นเงินเป็นใหญ่

๔. ทำชีวิตด้านในให้เข้มแข็ง พึงรู้จักแสวงหาความสุขอันประณีต (จากความสัมพันธ์ ธรรมชาติ) รวมทั้งความสุขจากภายใน ยิ่งจิตเป็นอิสระจากวัตถุได้มากเท่าไร ชีวิตด้านในก็สงบเย็นและมั่นคงมากเท่านั้น

ปัญหาของคนปัจจุบันก็คือหาความสุขจากตัวเองไม่ได้ เลยต้องพึ่งวัตถุ สำคัญไปว่าความสุขนั้นจะได้มาก็ด้วยการเสพและการครอบครองทรัพย์สินเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ความสุขที่แท้จริงนั้นได้จากการให้ การละและความพอใจในสิ่งที่ตนมี ทุกวันนี้ผู้คนพากันเอาอัตลักษณ์ไปผูกติดกับวัตถุหรือยี่ห้อ เพราะไม่สามารถแสวงหาความมั่นคงจากภายในได้

การแสวงหาสันติภาพภายใน ให้คุณธรรมชนะความเห็นแก่ตัว จะช่วยให้สังคมเข้มแข็งขึ้นข้อ ๑ และ ๒ เป็นเรื่องปัจจัยภายนอก ส่วนข้อ ๓ และ ๔ เป็นเรื่องปัจจัยภายใน ซึ่งต้องทำความเข้าใจกันไปทั้งในระดับสังคมและระดับปัจเจกบุคคล

ลงท้าย ในพระไตรปิฎกมีการกล่าวถึงธรรมาธรรมะสงครามระหว่างเทพกับอสูร ฝ่ายแรกเชิดชูเมตตากรุณา ฝ่ายหลังเป็นตัวแทนของโทสะ ในที่สุดลงเอยด้วยชัยชนะของเมตตากรุณา แต่ในปัจจุบัน ธรรมาธรรมะสงครามเป็นเรื่องของการต่อสู้ระหว่างโลกะอันมาพร้อมกับพลังทางเศรษฐกิจกับสันโดษอันมีชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มั่น ตราบใดที่ฝ่ายแรกเป็นผู้มีชัยชนะ สันติภาพทั้งในใจและในสังคม จะไม่มีวันเกิดขึ้นได้ จนกว่าสังคมจะควบคุมเศรษฐกิจให้ก่อปรด้วยคุณธรรมได้ สงครามครั้งนี้จะลงเอยอย่างไรขึ้นอยู่กับพวกเราและอนุชนรุ่นหลัง ขอให้ “สวนสันติภาพ” ไม่เพียงเป็นอนุสรณ์ของสันติภาพที่ประกาศโดยท่านปรีดี พนมยงค์ ซึ่งจะมีอายุ

๑๓๖ จากมหาสงครามสู่สันติภาพ

ครบหนึ่งศตวรรษใน ๒ ปีหน้าเท่านั้น หากยังเป็นส่วนหนึ่งของการสาน
สันติภาพในใจเราและในสังคมของเราโดยการเอื้อเพื่อผู้คนให้มาพบปะ
และร่วมมือกัน เพื่อสร้างประชาสังคมให้เข้มแข็งยิ่ง ๆ ขึ้นไปในศตวรรษที่
กำลังจะมาถึง

ปาฐกถาเนื่องในการเปิดสวนสันติภาพ กรุงเทพมหานคร จัดโดยมูลนิธิปรีดี พนมยงค์
๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๑ นำมาปรับปรุงและตีพิมพ์อีกครั้งใน *ปาจารยสาร* ฉบับที่ ๒ ปีที่ ๒๕
ประจำเดือน พฤศจิกายน ๒๕๕๑ - กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

ภาคผนวก ๓

อนุกรมเวลา

ลำดับเหตุการณ์สำคัญในสงครามเรียกร่องดินแดนคืน
จากอินโดจีนฝรั่งเศส และสงครามมหาเอเชียบูรพา

พ.ศ. ๒๔๘๓ - ๒๔๘๘

สถานการณ์เริ่มแรก

พ.ศ. ๒๔๘๒

- ๑ ก.ย. เยอรมันประกาศสงครามเคลื่อนกำลังเข้ายึดโปแลนด์
นับเป็นการเริ่มสงครามโลกครั้งที่ ๒
- ๓ ก.ย. ประเทศไทยประกาศวางตัวเป็นกลาง

พ.ศ. ๒๔๘๓

- ๑๒ มิ.ย. - พล.ต. หลวงพิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี
ต่างประเทศกับมองชิเออร์ป.ป. เลบิสสิเออร์อัครราชทูต
ฝรั่งเศสประจำกรุงเทพฯ ได้ลงนามในกติกาสัญญา
ไม่รุกรานระหว่างไทยกับฝรั่งเศสที่วังสวนกุหลาบ
- ไทย-ญี่ปุ่น ทำสัญญาไม่รุกรานต่อกัน
- ๑๔ มิ.ย. เยอรมันยึดครองปารีส

๑๓๘ จากมหาสงครามสู่สันติภาพ

- ๑๐ ก.ค. อิตาลีเริ่มโจมตีเกาะอังกฤษ
- ๑ ส.ค. ญี่ปุ่นได้ประกาศให้โลกทราบถึงการจัดระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออกและนโยบายการสร้างวงไพบูลย์ร่วมแห่ง มหาเอเชียบูรพา
- ๔ ก.ย. มีการเดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืนเป็นครั้งแรกในกรุงเทพฯ
- ๑๑-๑๗ ก.ย. ไทยและฝรั่งเศสมีการเจรจาเรื่องดินแดนในอินโดจีน แต่ไม่สามารถตกลงกันได้
- ๑๔-๒๕ ก.ย. ฝรั่งเศสเคลื่อนขบวนทหารจากญวนประชิดชายแดนไทย
- ๒๒ ก.ย. กองทหารญี่ปุ่นได้เคลื่อนพลเข้าสู่ดินแดนอินโดจีนฝรั่งเศส
- ๒๙ ก.ย. กำลังของไทย และฝรั่งเศส เริ่มปะทะกันตามชายแดน
- ๔ ต.ค. นักเรียนเตรียมอุดม นิสิต นักศึกษา แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ๔,๐๐๐ คน เดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส
- ๑๒ ต.ค. คณะครู นักเรียน ข้าราชการ และประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และธนบุรีหลายหมื่นคนเดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืนพร้อมทั้งร่วมกันสละเงินช่วยราชการ
- ๒๐ ต.ค. พล.ต.หลวงพิบูลสงคราม ได้ประกาศมติของชาติไทยทางวิทยุกระจายเสียง มีใจความว่า “ชาติไทยต้องการปรับปรุงเส้นเขตแดนกับประเทศอินโดจีนฝรั่งเศสให้เป็นไปด้วยความยุติธรรม ให้เป็นผลสำเร็จโดยไม่ยอมถอยหลัง”
- ๒๖ พ.ย. ตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม ตั้ง

- ๒๗ พ.ย. กรมการอินโดจีนในกระทรวงมหาดไทย มี พ.ต.หลวง
เชวงศักดิ์สงครามเป็นอธิบดี เพื่อยึดครองดินแดน
ญี่ปุ่น เยอรมัน อิตาลี ทำสัญญาไตรภาคี แบ่งพื้นที่
ให้ญี่ปุ่นสถาปนาระบอบใหม่ในเอเชียบูรพา
- ๓๐ พ.ย. คณะเลือดไทยประกอบด้วยประชาชนชาวไทยใน
พระนครและใกล้เคียง เดินขบวนเสนอมติประชาชน
ให้รัฐบาลใช้กำลังบังคับรัฐบาลอินโดจีนฝรั่งเศสให้
คืนดินแดน
- ๑-๗ ธ.ค. กรมโฆษณาการฉายภาพยนตร์เรื่องชายแดนของเรา
ที่ศาลาเฉลิมกรุง เพื่อเก็บเงินสมทบทุนช่วยเหลือผู้ที่
อพยพมาจากอินโดจีน
- ๗ ธ.ค. ออกคำชี้แจงทหารเรื่องการเรียกชื่อชนเชื้อชาติไทย
ในอินโดจีนให้เรียก ญวน เขมร ลาว ว่าพี่น้องไทย
ในประเทศญวน พี่น้องไทยในแคว้นลาว และพี่น้อง
ไทยในแคว้นกัมพูชา
- ๑๑ ธ.ค. - ญี่ปุ่น เยอรมัน อิตาลี ทำสัญญากันใหม่ ว่าด้วยการ
จัดระเบียบแห่งโลก ซึ่งญี่ปุ่นจะรับผิดชอบทางด้าน
ตะวันออก
- ตั้งแต่ปลายปี ๒๔๔๓ ทหารอินโดจีนเริ่มโจมตีไทยทั้ง
ทางอากาศและทางน้ำ

พ.ศ. ๒๔๔๔

- ๕ ม.ค. ฝรั่งเศสเริ่มรุกเข้ายึดดินแดนของกองทัพไทย
- ๒๑ ม.ค. ญี่ปุ่นเสนอการขอเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยไปยังฝรั่งเศส
อีกครั้งหนึ่ง รัฐบาลวิธีนี้ไม่มีทางปายเบี่ยงต้องยินยอม
รับข้อเสนออย่างไม่เต็มใจ

๑๔๐ จากมหาสงครามสุลต่านตีภาพ

๒๕ ม.ค.

๓๐ ม.ค.

๗ ก.พ.

๑๑ มี.ค.

๒๓ เม.ย.

๑๖ ก.ค.

๒๔ ก.ค.

๒๙ ก.ค.

ส.ค.

๔ ก.ย.

ไทยยอมรับข้อเสนอจากญี่ปุ่นเพื่อยุติสงครามอินโดจีน มีการลงนามในข้อตกลงระงับศึกบนเรือลาดตระเวน นาโตริที่ไซ่งอน

ประชุม ๓ ชาติที่โตเกียว มีผู้แทนไทย ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เพื่อทำสัญญาสันติภาพ เป็นผลให้ไทยได้ดินแดนคืน ๖๙,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร แต่ฝ่ายไทยต้องชดใช้ค่าสิ่งก่อสร้าง เช่น ทางรถไฟ สะพาน ในดินแดนที่ได้คืน จำนวน ๖ ล้านเปี้ยต

ลงนามในสัญญาสันติภาพระหว่างไทยกับอินโดจีน ฝรั่งเศส

บก.ทหารสูงสุด แจ้งยอดการสูญเสีย ดังนี้

ก. เสียชีวิต ๑๖๐ (ทบ. ๙๔ ทร. ๔๑ ทอ. ๑๓ ตร. ๑๒)

ข. บาดเจ็บทุพพลภาพ ๑๖ (ทบ. ๗ ทร. ๘ ทอ. ๑)

ค. บาดเจ็บสาหัส ๑๐๐ (ทบ. ๔๒ ทร. ๔ ทอ. ๒ ตร. ๑๒)

ง. บาดเจ็บ ๓๐๗ (ทบ. ๒๑๔ ทร. ๕๕ ทอ. ๒ ตร. ๓๒)

รวมสูญเสีย ๕๔๓ คน

ตั้งจังหวัดลานช้าง พระตะบอง จำปาศักดิ์ และ พิบูลสงคราม

พล.ต.หลวงพิบูลสงครามเป็น จอมพล

ญี่ปุ่นยึดเมืองไซ่งอน

ญี่ปุ่นยึดครองอินโดจีน

- ตรา พ.ร.บ. กำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบ เป็นการเตรียมการรับสงคราม
- ประกาศรฐนิยม ฉบับที่ ๑๑ เรื่องกิจประจำวันของคนไทย เป็นการจัดระเบียบภายใน
- ตรา พ.ร.บ. จำกัดสิทธิของคนไทยผู้กระทำการอัน

- ๑๔ ก.ย. เป็นภัยต่อชาติเป็นการเตรียมการรักษาระเบียบภายใน
ตรา พ.ร.บ. กำหนดวัฒนธรรมซึ่งประชาชนชาติไทย
จะต้องปฏิบัติ เป็นการจัดระเบียบของคนในชาติ
อันเป็นมูลฐานในการสู่ศึกสงครามในอนาคต
- ๑๒ พ.ย. ตั้ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็น ผบ.ทหารสูงสุด
- ๑๘ พ.ย. ตั้ง บก.ทหารสูงสุด ประกาศพระบรมราชโองการ
กำหนดอำนาจ ผบ.ทหารสูงสุด สั่งฝึกทหารกองหนุน
ตามแผนการขยายกำลัง
- ๓ ธ.ค. กองเรือญี่ปุ่นเริ่มเคลื่อนที่เพื่อปฏิบัติตามแผนยกพล
ขึ้นบก ๕ แห่ง คือที่บางปู สมุทรปราการ ประจวบ
คีรีขันธ์ ชุมพร สงขลา ปัตตานี
- ๔ ธ.ค. ตรา พ.ร.บ.ให้อำนาจหน้าที่เตรียมการป้องกันประเทศ
เป็นการเตรียมการป้องกันประเทศซึ่งรู้ล่วงหน้าว่า
ญี่ปุ่นต้องยึดประเทศไทย
- ๖ ธ.ค. ๒๔๘๔ ตรา พ.ร.บ.มอบอำนาจให้รัฐบาลในภาวะคับขัน
- ๗ ธ.ค. ๒๔๘๔ ญี่ปุ่นโจมตีสหรัฐฯ ที่ฮาวาย มีทหารอเมริกันตาย
บาดเจ็บ ๓,๖๕๐ คน
- ๘ ธ.ค. - เวลาเข้ามิด กองพันโฮชิดะ สังกัดกองทหารรักษา
พระองค์ญี่ปุ่น ยกพลขึ้นบกที่บางปู สมุทรปราการ
กองพลที่ ๕ ญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกที่สงขลา
- กองทหารญี่ปุ่นรุกเข้าประเทศไทย เปิดฉากสู้รบ ที่
บางปู สมุทรปราการ, ปัตตานี, สงขลา,
นครศรีธรรมราช, สุราษฎร์ธานี, ชุมพร
และประจวบคีรีขันธ์
- เวลา ๑๘.๐๐ น. สถานีวิทยุประเทศไทยเปิดเพลงชาติ
ญี่ปุ่นแทนที่จะเป็นเพลงชาติไทยในเวลาชกธงไทย

๑๔๒ จากมหาสงครามสู่สันติภาพ

ลงจากยอดเสา

- ทำเนียบท่าช้าง ปรีดี พนมยงค์ และกลุ่มบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของรัฐบาลได้ประชุมกันจัดตั้งเป็นขบวนการต่อต้านญี่ปุ่น โดยมีภารกิจคือการตั้งรัฐบาลอิสระในประเทศ หรือรัฐบาลพลัดถิ่น
- ๑๒ ธ.ค. - จอมพล ป.พิบูลสงคราม ปราศรัยทางวิทยุกระจายเสียง เรื่องการเข้าร่วมกับญี่ปุ่น
- คณะเสรีไทยในอเมริกาเริ่มงานส่งวิทยุกระจายเสียงมายังเมืองไทย
- ๑๖ ธ.ค. นายปรีดี พนมยงค์ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- ๒๓ ธ.ค. รัฐบาลแถลงให้รัฐสภาทราบถึงการเข้าร่วมวงศ์ไพบูลย์ในสงครามกับญี่ปุ่น

พ.ศ. ๒๔๘๕

- ๘ ม.ค. กรุงเทพฯ ถูกเครื่องบินสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดเป็นครั้งแรก
- ๒๕ ม.ค. ประเทศไทยเข้าสู่สงครามมหาเอเชียบูรพา
- ๒๒ เม.ย. กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ๑๐๐ เยน เท่ากับ ๑๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๔๘๖

- ก.พ. กองทัพเยอรมันพ่ายแพ้ในรัสเซีย
- ๒๔ ก.พ. จำกัด พลาญกูร ได้รับมอบหมายจากปรีดี พนมยงค์ให้เดินทางไปประเทศจีน เพื่อติดต่อกับเจียงไคเช็ค โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ

๑. การประกาศสงครามของ จอมพล ป. เป็นโมฆะ
 ๒. ขอดังรัฐบาลพลัดถิ่นในประเทศอินเดีย
 ๓. ขอให้สหรัฐและอังกฤษรับรองรัฐบาลพลัดถิ่น
- ๔ ก.ค. พล.อ.โดโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น มาพบ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่กรุงเทพฯ ยกดินแดนที่กองทัพไทยตีได้ให้ไทย คือ รัฐเชียงตุง แหลมมาลาญบางส่วน และเมืองพาน
- ๑๕ ก.ค. ปรีดี พนมยงค์ ได้ส่งสงวน ตูลารักษ์ และ แดง คุณะดิลกออกเดินทางไปประเทศจีน เพื่อสืบข่าวของ จำกัต์ พลังกูร ที่ขาดการติดต่อ
- ๒๐ ส.ค. ไทย ญี่ปุ่นลงนามในสัญญาว่าด้วยอาณาเขตประเทศ ไทย ทำให้ไทยได้รัฐกลันตัน ตรังกานู เคะตะ ปลิส เชียงตุง เมืองพาน มาเป็นของไทย
- ๒๕ ต.ค. ทางรถไฟสายพม่า ซึ่งญี่ปุ่นเป็นผู้สร้าง สร้างเสร็จ ในวันนี้ ทางสายนี้เมื่อสิ้นสงคราม ส่วนที่อยู่ใน ประเทศไทย รัฐบาลไทยต้องเสียเงินตามที่อังกฤษ เรียกร้องเป็นเงิน ๕๐ ล้านบาท เมื่อ ๗ ม.ค. ๒๔๙๐ ซึ่งอังกฤษถือว่าไทยเป็นผู้แพ้สงคราม
- ๓๐ ต.ค. มีการลงนามในสัญญาของ ๔ มหาอำนาจ คือ รัสเซีย อเมริกา จีน อังกฤษ เพื่อต่อสู้กับเยอรมัน ญี่ปุ่น

พ.ศ. ๒๔๘๗

- ม.ค. - มี.ค. เครื่องบินสัมพันธมิตร นำทุ่นระเบิดแม่เหล็กมาโปรย ในแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นครั้งแรก กรุงเทพฯ ถูกโจมตี ด้วยระเบิดทั้งที่สถานีรถไฟหัวลำโพง โรงพยาบาล จุฬาฯ พระบรมมหาราชวัง โรงไฟฟ้าสามเสน ฯลฯ

๑๔๔ จากมหาสงครามสู่สันติภาพ

- ๒๓ เม.ย. ฝั่งเสาหลักเมืองเพชรบูรณ์
- มิ.ย. สัมพันธมิตรส่งกองทัพบุกยุโรป ทำการรุกรานเยอรมันที่
เรียกว่าวัน “ดีเดย์”
- ๒๗ ก.ค. จอมพล ป.พิบูลสงคราม ลาออกจากนายกรัฐมนตรี
- ๒๙ ก.ค. นายควง อภัยวงศ์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี
- ๓๐ ก.ค. เวลา ๑๖.๐๐ น. เป็นวันที่กองทหารญี่ปุ่นจะยึดประเทศไทย แต่เพิกฤกษ์ระงับแผนเสียก่อน ญี่ปุ่นที่วัดตอเรีย
ปอยด์ ไม่ทราบคำสั่ง จึงดำเนินการตามแผนเข้ายึด
จังหวัดระนอง สังหาร จ.ส.อ.สวัสดิ์ ดิษยบุตร
- ๑ ส.ค. นายควง อภัยวงศ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
ในขณะที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เหลือ
เพียงนายปรีดี พนมยงค์ คนเดียว
- ก.ย. นายปรีดี พนมยงค์ ได้ส่งถวิล อุดล เพื่อขอความ
สนับสนุนจากจีนในการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่น แต่ได้
รับการขัดขวางจากอังกฤษ

พ.ศ. ๒๔๘๔

- ๙ มี.ค. ญี่ปุ่นยึดอินโดจีน
- ๒๔ เม.ย. ก่อตั้งสหประชาชาติที่เมืองซานฟรานซิสโก มีสมาชิก
๒๖ ประเทศ
- ๖ ส.ค. สหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิดปรมาณูที่ ฮิโรชิมา คนตาย
๖๖,๐๐๐ คน บาดเจ็บ ๖๙,๐๐๐ คน
- ๙ ส.ค. สหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองนางาซากิ บาดเจ็บ
๒๕,๐๐๐ คน ทั้งสองคราวมีคนตาย ๒๕๐,๐๐๐ คน
- ๑๔ ส.ค. ญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้
- ๑๖ ส.ค. ประเทศไทยประกาศพระบรมราชโองการว่า การ

๒๐ ส.ค.	ประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกาเป็นโมฆะ
๗ ก.ย.	รัฐมนตริต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ประกาศอย่างเป็นทางการต่อชาวโลกว่า ประเทศไทยจะต้องเป็นเอกราชต่อไป ทั้งนี้เนื่องมาจากการทำงานของคณะเสรีไทยให้กลับไปใช้ชื่อประเทศว่า “สยาม” แทนคำว่า “ประเทศไทย”
๔ ก.ย.	ไทยทำสัญญาสันติภาพกับอังกฤษ
๑๗ ก.ย.	นายปรีดี พนมยงค์ จัดหมายเชิญ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี
๒๕ ก.ย.	คณะเสรีไทยมีการสวนสนามฉลองสันติภาพในพระนคร
๒๔ ต.ค.	ตั้งองค์การสหประชาชาติ มีสมาชิก ๕๑ ประเทศ ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิก เมื่อ ๑๖ ธ.ค. ๒๔๘๙
๕ ธ.ค.	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๘ เสด็จนิวัติพระนคร
๑๒ ธ.ค.	เมื่อเสรีสงคราม อังกฤษได้เรียกร้องไทยเป็นมูลค่าประมาณ ๒,๐๐๐ ล้านบาท ตามสัญญาสมบูรณแบบคือ
	ค่าเลี้ยงทหารอังกฤษปีละ ๙๖ ล้านบาท
	ค่าเลี้ยงทหารฮอลันดาและเชลย ๓๖ ล้านบาท
	ค่าเลี้ยงทหารญี่ปุ่น ๔๐ ล้านบาท
	ค่าข้าว ๑.๕ ล้านตัน ๗๔๐ ล้านบาท
	หนี้สงคราม ๑๕ ล้านปอนด์ ๑,๓๕๐ ล้านบาท

พ.ศ. ๒๔๘๙

๑ ม.ค.	ประเทศไทยทำสัญญาเลิกสถานการณสงครามกับ
--------	---------------------------------------

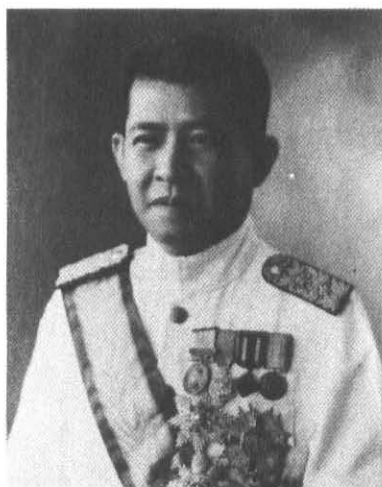
๑๔๖ จากมหาสงครามสู่สันติภาพ

- อังกฤษ และอเมริกา ที่เรียกว่าสัญญาสมบูรณแบบ
ซึ่งไทยต้องชดใช้ตามข้อเรียกร้องแก่อังกฤษในฐานะ
ผู้แพ้สงคราม
- ๑ ม.ค. ถือเป็นวันสิ้นสุดของสงครามมหาเอเชียบูรพา
- ๒๐ ม.ค. มีการฉลองสันติภาพที่ท้องสนามหลวง
- ๑๗ พ.ย. ไทยกับฝรั่งเศสทำสัญญาระงับกรณีที่กรุงวอชิงตัน
ยกเลิกสัญญาสันติภาพ ฉบับ ๙ พ.ศ. ๒๔๔๔ เป็น
เหตุให้ไทยต้องคืนดินแดนกลับคืนให้ฝรั่งเศส ๖๙,๐๓๙
ตารางกิโลเมตร
- ๑๕ ธ.ค. สหประชาชาติรับไทยเข้าเป็นสมาชิก

พ.ศ. ๒๔๙๐

๒๔ เม.ย. ๒๔๙๐ พระราชทานเพลิงศพผู้เสียชีวิตในสงคราม

ภาคผนวก
(พิเศษ)

รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (ระหว่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๘)

สถาบันพระมหากษัตริย์ กับรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์

ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านอธิการบดี ท่านที่เคารพ
ทุกๆ ท่าน ในการกล่าวเรื่อง คุณูปการของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ที่มีต่อ
สังคมไทย ควรเริ่มต้นด้วยสัจธรรม สัจธรรมประการหนึ่งคือ ความเป็นจริงที่ว่า
สรรพสิ่งทั้งหลายล้วนเปลี่ยนแปลง สรรพสิ่งทั้งหลายเป็นอนิจจัง นั่นคือ ทุกสิ่ง
ทุกอย่างล้วนเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น ตั้งแต่จักรวาลไปจนถึงอะตอม ท่ามกลางกระแส
ของความเปลี่ยนแปลง ถ้ามีระบบใดระบบหนึ่งที่ปรับตัวไม่ได้ ระบบนั้นย่อมเกิด
วิกฤตและเสื่อมสลายไป นี่เป็นความจริงที่เกิดขึ้นกับระบบทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็น
ระบบชีวิตตั้งแต่จุลินทรีย์ไปจนถึงไดโนเสาร์ องค์กร สถาบัน บริษัท ตลอดจน
ไปจนถึงอารยธรรมต่างๆ เช่น อารยธรรมเมโสโปเตเมีย กรีก และโรมัน เป็นต้น
อารยธรรมเหล่านี้ล้วนเสื่อมสลายไปเพราะปรับตัวไม่ได้ท่ามกลางกระแสความ
เปลี่ยนแปลง ต้นเค้าของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของโลกในปัจจุบันเกิดขึ้นเมื่อ
๓๐๐ ปีก่อน เริ่มต้นด้วยการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ อันนำไปสู่การปฏิวัติทาง
อุตสาหกรรม ซึ่งนำไปสู่อำนาจ และการแผ่ขยายอำนาจของมหาอำนาจตะวันตก
ไปทั่วโลก อันก่อให้เกิดกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เขย่ารากลไปทั่วโลก กระทบ
ประเทศน้อยใหญ่ทุกประเทศทั่วไป การที่ประเทศต่างๆ จะปรับตัวต่อกระแสการ
เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงของโลก เป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะการที่จะปรับวิธีคิด
และปรับโครงสร้าง ไม่ว่าสังคมใดสังคมหนึ่ง เป็นเรื่องที่ยากมาก ประเทศต่างๆ
จึงประสบภัยพิบัตินานัปการ เช่น ความขัดแย้ง สงคราม ความผันผวนรุนแรง
ในสังคม วิกฤตการณ์วัฒนธรรม หรือวิกฤตการณ์ในรากเหง้าของตนเอง

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ และโดยเฉพาะรัชกาลที่ ๕ ทรงพยายามปรับ
ประเทศไทยให้มีความเป็นสมัยใหม่ กระแสความเปลี่ยนแปลงของความเป็นสมัย
ใหม่ของประเทศไทยและของโลกก่อให้เกิดความเครียดเชิงโครงสร้างในสังคมไทย
เพราะโครงสร้างทางสังคมปรับตัวไม่ได้ง่ายๆ ความเครียดเชิงโครงสร้างนำไปสู่

จากคำกล่าวเปิดงานปรีดี พนมยงค์ หน้าตึกโดม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ ๑๐
พฤษภาคม ๒๕๔๐ โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี

ความรุนแรงได้ ดังที่มีความพยายามที่จะก่อการปฏิวัติรัฐประหารที่เรียกว่า กบฏ
ในรัชกาลที่ ๖

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ เศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ที่เรียกว่า The Great Depression of ๑๙๓๐ เป็นกระแสใหญ่อีกกระแสหนึ่งที่เพิ่มความเครียดให้สังคมไทย ความเครียดเพราะกระแสความเปลี่ยนแปลงจะผลิตปัญหาารุนแรงต่างๆ เข้าใส่รัฐบาลที่รวมศูนย์อำนาจ ถ้าโครงสร้างอำนาจยังรวมศูนย์ ไม่ว่ารัฐบาลนั้นจะเป็นพระมหากษัตริย์ หรือทหาร หรือพลเรือน ดังที่เราเห็นอุบัติเหตุเภทภัยที่เกิดขึ้นกับรัฐบาลต่างๆ เรื่อยมา การเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยสันติวิธีเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ ย้ายบทบาทจากจุดศูนย์รวมทางการเมือง อันเป็นจุดที่ล่อแหลมกลายเป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณ ซึ่งพ้นอันตรายจากความเครียด และการเป็นเป้าหมายทางการเมือง ทำให้เกิดความมั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์สืบมา

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์มีความปลอดภัยและมั่นคงยิ่งขึ้น ถ้าศึกษาความคิด บทบาท และพฤติกรรมของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นมันสมองของคณะราษฎร ทั้งในระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และหลังจากนั้น จะเห็นว่าอาจารย์ปรีดี คือผู้พยายามพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ นี่จะเป็นการตรงข้ามกับความพยายามสร้างภาพให้สังคมไทยเข้าใจไปว่าอาจารย์ปรีดีเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ ท่านผู้มีเกียรติครับ ประสพการณ์ตรงอาจจะหลอกเราได้ เช่น ประสพการณ์โดยตรงกับพื้นผิวโลกจะทำให้เราคิดว่าโลกแบนเพราะเราเห็นอยู่ทุกที่ทุกวัน เราจะสรุปว่ามันแบน แต่การประมวลความรู้โดยอาศัยหลักฐานต่างๆ สามารถสรุปได้ว่าโลกกลม จากประสพการณ์ตรงจะคิดว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลกเพราะเราเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออกทุกเช้าและตกทางทิศตะวันตกอยู่ทุกเย็น มนุษย์จะเชื่อเช่นนั้นว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลก แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ ฉะนั้นประสพการณ์ตรงอาจทำให้เราเข้าใจผิดได้ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ ทำให้เรารู้ความจริง

เรื่องท่านอาจารย์ปรีดี เช่นกัน ได้มีผู้สนใจสร้างภาพว่าท่านเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ จะพบความจริง ซึ่งตรงกันข้ามคือ ท่านเป็นผู้ที่พยายามที่จะพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในการเปลี่ยนแปลงการปกครองในช่วงที่ท่านมีอำนาจทางการเมืองและในช่วงที่ท่านไม่มีอำนาจแล้ว จนวาระสุดท้ายในชีวิตของท่าน ถ้าวิญญูชนใช้การประมวลความรู้โดยหลักฐานจะพบความจริงตามนี้ ความจริงที่ตรงข้ามกับการเล่าลือประดุกเรื่องดวงอาทิตย์โคจรรอบโลก หรือโลกโคจรรอบดวงอาทิตย์

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ความจริงเป็นเรื่องสำคัญ ความจริง ความรัก ความสมานฉันท์ เป็นเรื่องที่ไม่ไปด้วยกันได้ ความไม่จริงก่อให้เกิดความเกลียดชังความเป็นปฏิปักษ์ และความแตกร้าง ประเทศไทยมีความแตกแยกกันมากเป็นสังคมทอนก่าลัง จนไม่มีก่าลังที่จะเผชิญวิกฤตการณ์ต่างๆ มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความรู้ ความรักและความสามัคคี ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ถ้าคิดว่าท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นปฏิปักษ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว จะมองไม่เห็นความดีของอาจารย์ปรีดี ซึ่งมีเป็นอเนกประการ ถ้ารู้ความจริงว่าอาจารย์ปรีดีเป็นผู้พยายามพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ จะเห็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่ต่อสังคมไทยของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์

อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแห่งนี้ โดยมุ่งที่จะสร้างคนที่มีการศึกษาจำนวนมากขึ้นมามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย อาจารย์ปรีดีวางระบบการคลังของประเทศเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อาจารย์ปรีดีพยายามวางความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ดำเนินการแก้ไขสนธิสัญญาสิทธินอกอาณาเขตที่ไทยเสียเปรียบต่างประเทศและเสียศักดิ์ศรี หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ถึง ๑๐ ปี เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นบุกไทย ยกทัพเข้ามาประเทศไทย และบังคับให้ประเทศไทยประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร อาจารย์ปรีดีในขณะดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ก่อตั้งขบวนการเสรีไทยเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามพันธมิตรถือว่าประเทศไทยแพ้สงครามด้วย อาจารย์ปรีดีใน

ฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และหัวหน้าขบวนการเสรีไทย ได้ซึ่งประกาศ
สันติภาพเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๔ โดยถือว่าการประกาศสงครามเป็นโมฆะ
ประเทศไทยไม่มีการณีสงครามกับสัมพันธมิตร และดำเนินการเจรจากับฝ่าย
สัมพันธมิตรให้รับรองอิสรภาพของประเทศไทย

การประกาศสันติภาพของอาจารย์ปรีดีเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๔
เท่ากับเป็นการกู้อิสรภาพของประเทศไทย จากการตกเป็นเมืองขึ้นของสัมพันธมิตร
จากคุณูปการในการรักษาบ้านเมืองไว้เมื่อพระมหากษัตริย์ยังทรงพระเยาว์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตอบแทนคุณงามความดีของ
ท่านอาจารย์ปรีดี ด้วยการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาให้ดำรงตำแหน่ง
รัฐบุรุษอาวุโส เป็นคนแรกและคนเดียวของประเทศไทย

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเป็นตัวอย่างของสามัญชนคนไทยที่มีความรักชาติบ้าน
เมืองอย่างแรงกล้า พยายามเรียนรู้จนเกิดปัญญา ใช้ปัญญาทำงานเพื่อประเทศ
ชาติ ดำรงตนอยู่ในความสุจริต ถูกต้อง มีความกล้าหาญ เป็นกำลังสำคัญใน
การก่อให้เกิดประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พิชัยสถาบัน
พระมหากษัตริย์ เชิดชู และพยายามพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ดำรงตำแหน่ง
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หัวหน้าขบวนการเสรีไทย นายกรัฐมนตรี เป็น
ผู้รักษากฎบ้านเมืองไว้ในยามคับขัน ไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอื่น นับว่า
อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นคนดีศรีสยามโดยแท้

การที่มีคนไทยคนหนึ่งเป็นคนดีถึงขนาดนี้ เป็นเรื่องหาได้ยาก ควรที่สังคม
ไทยโดยเฉพาะอนุชนคนรุ่นหลังจะได้รู้ความจริง มีความภูมิใจในความดีของ
เพื่อนร่วมชาติที่ทรงคุณงามความดีอันสูงยิ่งเช่นนี้ และเกิดความบันดาลใจที่จะ
ทำความดีเพื่อชาติบ้านเมือง

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๔๓ หรือตรงกับ
ค.ศ.๑๙๐๐ ในปี ค.ศ.๒๐๐๐ หรือปี พ.ศ.๒๕๔๓ ปีข้างหน้าท่านจะมีชาตกาลครบ
๑ รอบศตวรรษ ในโอกาสเช่นนี้ ประเทศไทยควรจะกระทำอะไรอันเป็นสัญลักษณ์
เพื่อให้สังคมไทยระลึกถึงคุณูปการอันยิ่งใหญ่ที่ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์
รัฐบุรุษอาวุโสมีต่อสังคมไทย เพื่อก่อให้เกิดกำลังใจในชาติบ้านเมืองในการที่จะก้าว
เดินต่อไปข้างหน้า รัฐบาลควรเป็นเจ้าภาพจัดงานโดยจะเรียกว่า "งานฉลอง

๑ ศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของไทย” หรือ “๑ ศตวรรษ ปรีดี คนดีศรีสยาม” หรือชื่ออื่นในทำนองนี้ก็ตาม ประกอบกับการสร้างสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้จักคนไทยที่ประกอบคุณงามความดีแก่แผ่นดินเกิด นอกจากนั้นรัฐบาลควรจะดำเนินการเสนอให้ UNESCO ประกาศให้อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของไทยเป็นบุคคลสำคัญของโลก เพื่อโลกจะได้รับรู้การมีบุคคลสำคัญระดับโลกของประเทศไทย

ท่านผู้มีเกียรติครับ ถ้ารัฐบาลได้ทำตามนี้จะเป็นการเกิดความเป็นมงคล มงคลกับรัฐบาลเอง และมงคลกับสังคมไทย คนไทยนั้นถือเรื่องมงคล มงคลเกิดจากความจริง ความงาม ความถูกต้อง การมีความกตัญญูต่อบุคคลที่มีบุญคุณ สังคมที่มีความกตัญญูต่อบุคคลที่ควรกตัญญูต่อบุคคลที่ย่อมเป็นสังคมที่มีความเป็นมงคลอยู่ในตัว ในปี พ.ศ.๒๕๕๓ นี้ หรือ ค.ศ.๒๐๑๐ จะเป็นปีแห่งชาตกาลครบรอบศตวรรษของคนไทยผู้ทรงคุณวิเศษอีกท่านหนึ่ง คือ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี การประกาศเกียรติคุณของคนไทยผู้ทรงคุณงามความดีสูงสุดมากกว่า ๑ คน ไม่ใช่ข้อเสียหยาอะไร ตรงข้าม กลับจะเป็นไปในทางที่เป็นคุณยิ่งขึ้น เรายังมีคนไทยที่ทรงคุณงามความดีสูงจำนวนมากคนเท่าใดที่จะให้โลกได้รับรู้ ยังเป็นการดีเท่านั้น

ท่านผู้มีเกียรติครับ สังคมไทยควรจะลวงพ้นการคิดอย่างชาตวุฒิภาวะ หรือคิดอย่างเด็กๆ ว่า ถ้ารักคนนี้ต้องไม่รักคนโน้น การคิดแบบแยกข้าง แยกพวก ได้ทำลายสังคมไทยมามากเกินแล้ว ควรจะปรับเปลี่ยนวิธีคิดมาเป็นการคิดแบบเชื่อมโยงเป็นบูรณาการ

ท่านที่เคารพครับ สังคมไทยตอนกำลังกันเองมามาก จนสังคมอ่อนแอ ถึงเวลาที่เราจะสร้างความรักความสามัคคี ความเป็นมงคล ให้เกิดขึ้นในชาติบ้านเมือง เพื่อสังคมไทยจะได้มีกำลังของแผ่นดินหรือภูมิพละในการดำเนินไปข้างหน้า สามารถเอาชนะอุปสรรคอันยากลำบากนานาประการ สามารถสร้างสันติภาพและสันติสุขให้เกิดขึ้นในแผ่นดินของเราให้จงได้ อันเป็นสิ่งปรารถนาสูงสุดของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ขอขอบพระคุณครับ

ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี

เรื่อง การเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลสำคัญ
บรรจุไว้ในปฏิทินของยูเนสโก

คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบตามที่กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัยเสนอ ในการเสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ไปยังองค์การยูเนสโก เพื่อขอให้องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ในปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญและเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ (Anniversaries of great personalities and historic events) เนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปีแห่งชาตกาล และให้ความเห็นชอบโครงการเฉลิมฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทั้งนี้ เนื่องจากในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปี ของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ อดีตผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ผู้ซึ่งประกอบคุณงามความดีอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติ และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ส่งเสริมและปลูกฝังจิตสำนึกในด้านการศึกษา สันติภาพ ตลอดจนประชาธิปไตยแก่ชาวไทยและชาวโลก และเป็นผู้ที่ได้สร้างคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติ และราษฎรไทย โดยได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต กล้าหาญ เสียสละ ในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน รัฐบุรุษอาวุโส นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง และเลขาธิการคนแรกของสภาผู้แทนราษฎรสยาม อันจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนของชาติที่จะทำนุบำรุงบ้านเมืองต่อไป

ประชุมเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๐

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๓๖๑/๒๕๔๐

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราษฎรไทย เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าวดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งบุคคลรายนามต่อไปนี้เป็นกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ คือ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

๑. พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)	๑๒. นายประเวศ วะสี
๒. พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)	๑๓. นายพนัส สิมะเสถียร
๓. ประธานรัฐสภา	๑๔. นายมาตุต บุญนาค
๔. ประธานศาลฎีกา	๑๕. นายระพี สาคริก
๕. ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ พนมยงค์	๑๖. นายสถาพร กวีदानนท์
๖. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล	๑๗. นายสุธี สิงห์เสน่ห์
๗. นายฉัตรทิพย์ นาถสุภา	๑๘. นายเสน่ห์ จามริก
๘. นายชวน หลีกภัย	๑๙. นายเสม พริ้งพวงแก้ว
๙. ม.ร.ว.เทพ เทวกุล	๒๐. นายเสริมศักดิ์ การุณ
๑๐. นายนิคม จันทรวิทุร	๒๑. นายเลอตร เบียมพหังค์สานต์
๑๑. นายประมวล สภาวสุ	๒๒. นายอุทัย พิมพ์ใจชน

คณะกรรมการอำนวยการ

๑. นายกรัฐมนตรี	ประธานกรรมการ
รองประธานกรรมการ	
๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	๕. ประธานมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป
๓. รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย	๖. ประธานชมรม ต.ม.ส.ก.สัมพันธ์
๔. นายกสมาคมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
กรรมการ	
๗. ผู้แทนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	๑๐. ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ
๘. ผู้แทนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	๑๑. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
๙. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	๑๒. ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข

๑๓. ผู้แทนสำนักงบประมาณ	๓๒. ผู้แทนสมาคมสิทธิเสรีภาพแห่งประเทศไทย
๑๔. ผู้แทนกรมธนารักษ์	๓๓. ผู้แทนสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
๑๕. ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย	๓๔. ผู้แทนคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย
๑๖. ผู้แทนการสื่อสารแห่งประเทศไทย	๓๕. ผู้แทนองค์กรเครือข่ายเดือนตุลา
๑๗. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้แทน	๓๖. ผู้แทนสมัชชาคนจน
๑๘. ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
หรือผู้แทน	๓๗. เลขาธิการสหพันธ์นิสิตนักศึกษา
แห่งประเทศไทย
๑๙. ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี	๓๘. นายกองค์การนักศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๐. ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย	๓๙. ประธานสภานักศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๑. ผู้แทนมูลนิธิปรีดี พนมยงค์	๔๐. นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ
๒๒. ผู้แทนมูลนิธิป๋วย อึ๊งภากรณ์	๔๑. นายจาตุรนต์ ฉายแสง
๒๓. ผู้แทนมูลนิธิโกมล คีมทอง	๔๒. นายปรีชา สุวรงค์
๒๔. ผู้แทนมูลนิธิซูริทท์ โอวาทพงษ์	๔๓. นายพินิจ จารุสมบัติ
๒๕. ผู้แทนมูลนิธิดวงประทีป	๔๔. นายพิรพันธ์ พาลุสุข
๒๖. ผู้แทนมูลนิธิเด็ก	๔๕. นายโกดิน พลกุล
๒๗. ผู้แทนมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม	๔๖. นายสมคิด สิบตระกูล
๒๘. ผู้แทนมูลนิธิสื่อสร้างสรรค์	๔๗. นายอดิศร เพียงเกษ
๒๙. ผู้แทนมูลนิธิบูรณะชนบท	๔๘. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
๓๐. ผู้แทนสถาบันสันติประชาธรรม	๔๙. นายอาร์เทีย อุตรสินธุ์
๓๑. ผู้แทนสมาคมธรรมศาสตร์
ในพระบรมราชูปถัมภ์	กรรมการและเลขานุการ
๕๐. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๕๑. นายพนม เอี่ยมประยูร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๕๒. นายพิภพ ธงไชย	

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ประธานกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
๒. ประธานมูลนิธิเสรีไทยโกเตศ-นาคะประทีป	ประธานกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน
กรรมการ	
๓. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	๔. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก
ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญอนุชาปณั
๔. ประธานชมรม ค.ม.อ.ก. สัมพันธ์	๕. ประธานอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ
๕. นางสาวศิริ สุวรรณสถิตย์	๑๐. ประธานอนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน
๖. ประธานอนุกรรมการฝ่ายศึกษาและประมวล
ผลงานของ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์	๑๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
๗. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการ
เสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
ต่อองค์การศึกษามหาวิทยาลัยและ
วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ	๑๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
	๑๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ
	๑๔. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

๑๕. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่
เกียรติคุณ รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
สำหรับเด็กและเยาวชน
๑๖. ประธานอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา
๑๗. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดประกวด
ภาพยนตร์ รางวัลพระเจ้าช้างเผือก
๑๘. ประธานอนุกรรมการฝ่ายรางวัล
ปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่น
ทางด้านประชาธิปไตยและสันติภาพ
๑๙. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการ
อนุสรณ์สถาน ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
๒๐. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงาน
โครงการอนุสรณ์สถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓๒. นายพนม เอี่ยมประยูร

๓๓. นายพิภพ ทองไชย

๓๔. นางสาววรรณิ์ สำนวนเวทย์

๓๕. นายกมล กมลตระกูล

๒๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการ
สำนักวิทยารมศาสตร์และการเมือง
๒๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการ
ความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์
๒๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน
๒๔. นางซุสสิพร เกษโกวิท
๒๕. นางดุขฎิ์ บุญทัศน์กุล
๒๖. นายประณิต ภูมิถาวร
๒๗. นายวิษณุ วรรณุญ
๒๘. นางวาณี สายประดิษฐ์
๒๙. นายสันต์ หัตถิรัตน์
๓๐. นายสุรพล นิติไกรพจน์
๓๑. นายเหวง ไตรจิรากร

กรรมการและเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
กรรมการและเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน

คณะอนุกรรมการดำเนินงาน

๑. อนุกรรมการฝ่ายศึกษา วิจัยและประมวลผลงานของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
ผู้อำนวยการสถาบันปรีดี พนมยงค์ ประธานอนุกรรมการ
๒. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การศึกษามหาวิทยาลัย
และวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
นายวิเชียร วัฒนคุณ ประธานอนุกรรมการ
๓. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ
๔. อนุกรรมการฝ่ายวิชาการ
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานอนุกรรมการ
๕. อนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน
นางสาววารี หะวานนท์ ประธานอนุกรรมการ
๖. อนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
นายมานิจ สุขสมจิตร ประธานอนุกรรมการ
๗. อนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์ ประธานอนุกรรมการ

๘. อนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ
นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ ประธานอนุกรรมการ
๙. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก
นายสัมพันธ์ พึ่งประดิษฐ์ ประธานอนุกรรมการ
๑๐. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณรัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
สำหรับเด็กและเยาวชน
ผู้แทนมูลนิธิเด็ก ประธานอนุกรรมการ
๑๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา
นายสันติสุข โสภณสิริ ประธานอนุกรรมการ
๑๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดการประกวดภาพยนตร์รางวัลพระเจ้าช้างเผือก
นายโคม สุขวงศ์ ประธานอนุกรรมการ
๑๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายรางวัลปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านประชาธิปไตย
และสันติภาพ
นายเลม พริ้งพวงแก้ว ประธานอนุกรรมการ
๑๔. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณสถาน ๑๐๐ ปี
รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
นายพิภพ ธงไชย ประธานอนุกรรมการ
๑๕. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณสถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
นายสุภัทร สุนทรวิทย์ ประธานอนุกรรมการ
๑๖. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
นายกิตติศักดิ์ ปกติ ประธานอนุกรรมการ
๑๗. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์
นายสุริชัย หวันแก้ว ประธานอนุกรรมการ
๑๘. อนุกรรมการฝ่ายประสานงาน
นายพนม เอี่ยมประยูร ประธานอนุกรรมการ

ให้คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นนี้ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และในการนี้ให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพิ่มเติมเพื่อดำเนินการใดๆได้ตามที่เห็นสมควร

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๐

(พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ)
นายกรัฐมนตรี

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๑๔๕/๒๕๕๐

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของรัฐมนตรีอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราชฎไทย และได้มี
คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๓๖๐/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงาน
ฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ไปแล้วนั้น

เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าว ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุวัตถุประสงค์
ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

๑. ให้ปรับปรุงชื่อคณะกรรมการฯ เป็นคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์

๒. ให้แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ดังนี้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

นายอดุล วิเชียรเจริญ

คณะกรรมการอำนวยการ

นายบรรณิธิ เศรษฐบุตร

รองประธานกรรมการอำนวยการ

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. นายบรรณิธิ เศรษฐบุตร

รองประธานกรรมการดำเนินงานภาครัฐ

กรรมการ

๒. นางจารพพร ไวยนันท์

๗. นายครรชิต คัมพานวัตร

๓. นายจริยวัฒน์ สันตะบุตร

๘. นายภูวดล ทรงประเสริฐ

๔. นายโชคชัย สุทธาเวช

๙. นางสุทธาสินี วัชรบุรณ์

๕. นายสมเกียรติ อภิญาชน

๑๐. นายอนันต์ วิริยะพินิจ

๖. นายบัณฑิต ล่ำซำ

คณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ

๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายศึกษา วิจัยและประมวลผลงานของนายปรีดี พนมยงค์

๑. ผู้อำนวยการสถาบันปรีดี พนมยงค์ อนุกรรมการ ๒. นายนิคม จันทรวิทุร ๓. นายกันต์ธีร์ ศุภมงคล ๔. นายปรีดี เกษมทรัพย์ ๕. นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์ ๖. นายวิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ ๗. นายประชุม โฉมฉาย ๘. นายสมจิตต์ อินสิงห์ ๙. นายสัมพันธ์ พึ่งประคิษฐ์	ประธานอนุกรรมการ ๑๐. นายสะอาด พิมพ์สวัสดิ์ ๑๑. นายระวี ฤกษ์จำนง ๑๒. นายสงัด ศรีวินิก ๑๓. นายศุขปรีดา พนมยงค์ ๑๔. นายฉัตรทิพย์ นาถสุภา ๑๕. นายชาณวิทย์ เกษตรศิริ ๑๖. นายชัยวัฒน์ สถาอานันท์

๑๗. นางสาวปราณี กุรุพินทารักษ์	อนุกรรมการและเลขานุการ

๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อ นายปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

<p>๑. นายวิเชียร วัฒนคุณ</p> <p style="text-align: center;">อนุกรรมการ</p> <p>๒. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ</p> <p>๓. รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>๔. อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ
กระทรวงการต่างประเทศ</p> <p>๕. รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์</p> <p>๖. ผู้อำนวยการกองสัมพันธ์ต่างประเทศ
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ</p> | <p style="text-align: center;">ประธานอนุกรรมการ</p> <p>๗. ผู้อำนวยการกองการสังคม
กรมองค์การระหว่างประเทศ
กระทรวงการต่างประเทศ</p> <p>๘. ประธานชมรม ต.ม.อ.ก. สัมพันธ์</p> <p>๙. ผู้แทนสมาคมธรรมศาสตร์
ในพระบรมราชูปถัมภ์</p> <p>๑๐. นายพนม เขียมประยูร</p> |
|--|---|

๑๑. นายประณิต ภูมิถาวร	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒. นางสาวสุทธิลักษณ์ จิงอุดมสุข	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์

๑. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นางบุพิน โภคจิตติกุล

๔. นายหริรักษ์ สุตะบุตร

๓. นายภัทรพงศ์ ศรีเกียรติ์

๕. นายอัคนี อรรถยานนท์

๖. นายคณิต พืชนิชย์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นางสาวศรี กัมทองดี

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ

๑. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายจรัญ โฆษณานันท์

๖. นายพนม เอี่ยมประยูร

๓. นายชัยวัฒน์ นูนาค

๗. นางวาณี สายประดิษฐ์

๔. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์

๘. นายสมคิด เลิศไพฑูรย์

๕. นางสาวนวลฉวี สุธรรมวงศ์

๙. นายสันติสุข โสภณสิริ

๑๐. นางสุภาพ ดวงไสว

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๑. นางชนันดา ชีญะวุฒิ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๑. นายกสมาคมธรรมศาสตร์

๔. นายพนัส สิมะเสถียร

๒. นายดำรงศักดิ์ ฤกษ์นระ

๕. นายสุธี สิงห์เสนห์

๓. นายประมวล สภาวสุ

๖. คุณวารี หะวานนท์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๗. นางจรรพ ไวยนันท์

๑๔. นายสงคราม ชัยประวัติดำรงค์

๘. นายชัชวาลย์ ศรีศรี

๑๕. นายสม จาตุศรีพิทักษ์

๙. นายทองมา หงส์ดามรงค์

๑๖. นายสมชาย สกฤตวรรัตน์

๑๐. นายนริศ ชัยสูตร

๑๗. นายสุชนันต์ จิรจิราเวช

๑๑. นางสาวประนอม โฉวินวิวัฒน์

๑๘. นายอุทัย อัครพัฒน์กุล

๑๒. นายวิเชียร กลิ่นสุคนธ์

๑๙. ผู้อำนวยการกองคลัง

๑๓. นายวีระ มานะคงศรีชีพ

๒๐. หัวหน้างานการเงิน

๒๑. นางสาววรรณิ์ สำราญเวทย์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

๑. นายมานิจ สุขสมจิตร

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายกมล ฉายาวินณะ
๓. นายบำรุง สุขพรรณ
๔. นางสาววิภา สุขกิจ
๕. นายสมหมาย ปาจิณต์
๖. นายกำแหง ภริตานนท์
๗. นายวรวิทย์ ศรีอนันต์รักษ์
๘. นางผานิต พูนศิริวงศ์
๙. นายวิทยา ตันตสุทธิ
๑๐. นายสุวัฒน์ ทองธนากุล
๑๑. นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์
๑๒. นายสมชาย กรสวนสมบัติ
๑๓. นายคำฤทธิ์ วิริยะกุล
๑๔. นายชวรงค์ ลิ้มปัทมปาณี
๒๔. นางนุตรธยาดี โกศลศักดิ์

๑๕. นางวัชรินทร์ วาณิชา
๑๖. นายสมเจตน์ ขวนชาติ
๑๗. นายคณิต พืชมณีชัย
๑๘. นายมนูญ พุฒทอง
๑๙. นายคณิต พันธรักษ์ราชเดช
๒๐. นายปราโมช สัมบุกร
๒๑. นายสมภพ ศรีสมวงศ์
๒๒. นางกรรณิการ์ วิริยะกุล
๒๓. นายทริสิน สติยรัตน์ชิน
๒๔. นายสมณา นทีไวยวะ
๒๕. นายธวัชชัย ไพโรธรภา
๒๖. นางอุบล เปี่ยมล่อง
๒๗. นางสาวสุภาณี แก้วมณี

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

๑. นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายชูชาติ หมิ่นอินกุล
๓. นายทวีศักดิ์ ไยเมือง
๔. นายนิวัติ กองเพียร
๕. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

๕. นายสุพจน์ แจ่มเร็ว
๖. นางอุษฎิ บุญทัศน์กุล
๗. นายอำนาจ เอ็นสบาย

อนุกรรมการและเลขานุการ

๘. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

๑. นายสัมพันธ์ พึ่งประดิษฐ์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายระวี ฤกษ์จำนง
๓. นายกมล กมลตระกูล
๔. นายคณิต พืชมณีชัย
๕. นายพิรุณ ฉัตรวณิชกุล
๙. นายสุกรณ์ พรหมพันธุ์
๑๐. นายสมชาย หอมละออง

๖. นายวันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์
๗. นายสมจิตต์ อินสิงห์
๘. นายสันติสุข โสภณศิริ

อนุกรรมการและเลขานุการ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๙. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส สำหรับเด็กและเยาวชน

๑. นายพิภพ ธงไชย

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายกมล กมลตระกูล

๗. นายสิริพัฒน์ อัครสังสิทธิ

๓. นางกาญจนา กาญจนสุต

๘. นางปริญญา ศรีธัญรัตน์

๔. นายจรัส ดิษฐาภิรักษ์

๙. นายพัชรณ นัทรวันิชกุล

๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ

๑๐. นายรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

๖. นางคุณฤทัย บุญทัศนกุล

๑๑. นายสมบัติ บุญงามอนงค์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๐. คณะอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา

๑. พระไพศาล วิสาโล

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๒. นายสันติสุข โสภณศิริ

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางสาวจิตติมา คุณติรานนท์

๗. นายนิพนธ์ แจ่มดวง

๔. นายอรรถ ปัทมภาส

๘. นายวรพงศ์ เวชชาสินนท์

๕. นางสาวนงลักษณ์ ตรงศิลป์

๙. นายสมเกียรติ มีธรรม

๖. นางสาวนารี แซ่ตั้ง

๑๐. นางสาวสิริวรรณ นิจเจริญ

๑๑. นายสุรสม กฤษณะจุฑะ

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดการประกวดภาพยนตร์รางวัลพระเจ้าช้างเผือก

๑. นายโตม สุขวางค์

ประธานอนุกรรมการ

๒. นายอดิศักดิ์ เข็กรัตน์

รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางณิชา จรรย์เศรษฐการ

๕. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

๔. นายภาณุ อาวี

๖. นางสาวชลิตา เอื้อบำรุงจิต

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นางสาววิมลรัตน์ อรุณโรจน์สุริยะ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายรางวัลปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านประชาธิปไตย และสันติภาพ

๑. นายเสม พริ้งพวงแก้ว	ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ	
๒. นายโคทม อาริยา	๕. นายมาร์ค ตามไท
๓. นายเดช พุ่มคชา	๖. นายวิษณุ วรรณุญ
๔. นางธีรนาถ กาญจนอักษร	
๗. นายพิภพ ธงไชย	อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน ๑๐๐ ปี นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

๑. นายพิภพ ธงไชย	ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ	
๒. นางศุภฎี บุญทัศนกุล	๔. นายประเดิมชัย บุญช่วยเหลือ
๓. นายสมศักดิ์ สืบตระกูล	๕. นายชาญวิทย์ อารามฤทธิ์
๖. นายอนันต์ วิริยะพินิจ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๗. นายก่อพงษ์ ดอนสกุล	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อนุกรรมการที่ปรึกษา	
๑. นายวิเชียร กลิ่นสุคนธ์	๓. นายพระนาย สุวรรณรัฐ
๒. นายทิวา เงินยาว	๔. นายเฉลียว จรัสศรี
๕. นายสุภัทร สุคนธวัต	ประธานอนุกรรมการ
๖. นายปัญญา น้ำเพชร	รองประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ	
๗. นายกฤษดา ณ ป้อมเพชร	๑๒. นายจรัส ดิษฐาอภิชัย
๘. พันเอก (พ) ชยันต์ อัมพุนันท์	๑๓. นางสาวนัยนา สุภาพัง
๙. นาย योगยศ เล็กกลาง	๑๔. นายสันติ จิยะพันธ์
๑๐. นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล	๑๕. นางสาวดวงใจ สุภาพัง
๑๑. นายสมยศ พดกษาเกษมสุข	
๑๖. นางสาวชลลดา บุญเกษม	อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิทยาสรรพศาสตร์และการเมือง

๑. นายกิตติศักดิ์ ปรัตติ

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายอภิรักษ์ พันธเสน

๖. นายธีรยุทธ บุญมี

๓. นายเกษียร เตชะพีระ

๗. นายพนม เอี่ยมประยูร

๔. นายชัยวัฒน์ สดวานันท์

๘. นายวรพจน์ วิสสุตพิชญ์

๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ

๙. นายประชา หุตานุวัตร

๑๐. ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดปรีดี พนมยงค์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

๑. นายสุริชัย หวันแก้ว

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายไชยนต์ รัชกุล

๕. นางสาวพรเพ็ญ อันตระกูล

๓. นายเดช พุ่มคชา

๖. นายวิทยา สุจริตอนารักษ์

๔. นายบัณฑิต อ่อนคำ

๗. นางวิระดา สมสวัสดิ์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน

๑. นายพนม เอี่ยมประยูร

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. ประธานชมรม ต.ม.ช.ภ. สัมพันธ์

๔. นายสมเกียรติ วรปัญญาอนันท์

๓. นายพิภพ ธงไชย

๕. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

๖. นางสาววรรณิ์ สำราญเวทย์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นางวิภา เกตสระ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๘. นางสาววรรณวิภา แสงสารพันธ์

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล
รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ทั้งนี้ให้แต่ละฝ่าย

๑. จัดทำแผนงานและรายละเอียดของงานที่จะจัดทำ โดยจะต้องอยู่ในขอบเขตของ
รายละเอียดของงานตามที่เสนอไว้ในโครงการ โดยเน้นว่าต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
๒. ระบุว่าเป็นแผนงานของฝ่ายใดและจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของแผนงานแต่ละเรื่อง
๓. จัดทำงบประมาณทั้งด้านรายรับและรายจ่าย รวมทั้งระบุแหล่งเงินทุนที่จะนำมาใช้จ่ายใน
การดำเนินการตามแผนงาน
๔. จัดทำตารางเวลาในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน
๕. เสนอแผนงานที่ได้จัดทำขึ้น ต่อคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อพิจารณานำเสนอให้คณะ
กรรมการอำนวยการอนุมัติและให้ความสนับสนุน และ
๖. ดำเนินการตามแผนงานที่ได้รับอนุมัติให้เสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

(นายชวน หลีกภัย)

นายกรัฐมนตรี

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๔๗/๒๕๔๒

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี

รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๓ จะเป็นวันครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราษฎรไทย และได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๓๖๐/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๔๕/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๐ แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ไปแล้วนั้น

เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าว ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งบุคคลดังมีรายนามต่อไปนี้ เป็นกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ดังต่อไปนี้

คณะกรรมการดำเนินงาน

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ทำพระจันทร์

กรรมการ

คณะอนุกรรมการ

๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ

๑. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ

ประธานอนุกรรมการ

๒. นายสมชัย ศรีสุทธิยากร

รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางสาวนวลฉวี สุธรรมวงศ์

๕. นางสาวสุวดี เมฆา

๔. นายณครินทร์ เมฆไตรรัตน์

๖. ประธานชมรมนักศึกษาเรียนดีจากชนบท

๗. นางวนิดา จันทนทัศน์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๘. นางสาวดาวเรือง แนวทอง

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

อนุกรรมการ

๑. นายสมชาย วัชรสมบัติ

๒. นายสาโรช เมือกสำลี

๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

นางสาวสุรัสวดี หุ่นยนต์

อนุกรรมการ

๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา

อนุกรรมการ

๑. นายศิริลักษณ์ บั้นป่ารุ่งกิจ

๓. นายจรูญ พันธุ์เปื้อง

๒. นายคัมภีร์ ดิษฐกรรณ์

๔. นายศุภพงศ์ ขจรทิพย์

๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการโครงการอนุสรณ์สถานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. นายสมศักดิ์ สืบตระกูล

ที่ปรึกษา

๒. นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล

รองประธานอนุกรรมการ

๓. นายบุญลพ ทานาค

อนุกรรมการ

๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

นายจรัส ดิษฐาภิรักษ์

อนุกรรมการ

๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน

นายโชคชัย สุทธาเวช

อนุกรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒

(นายชวน หลีกภัย)
นายกรัฐมนตรี

จากมหาสงครามสู่สันติภาพ

"ดังนั้น... เมื่อสงครามเกิดขึ้นแล้ว สิ่งที่แทบทุกคนร่ำร้องเรียกหา คือ สันติภาพ
กล่าวคือ ภาวะแห่งสันติหรือภาวะแห่งความสงบ แต่เมื่อสงครามเกิดขึ้นแล้ว
การแก้ไขให้กลับคืนสู่สันติภาพ นับว่าเป็นงานที่ยากยิ่ง ผู้ที่ทำงานเพื่อสร้างสันติภาพ
ต้องปฏิบัติภาระด้วยความเหน็ดเหนื่อยยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง
ต้องอดทนและเสียสละได้ทุกอย่าง แม้แต่ชีวิตของตน
และหลายคนทีเดียวที่ได้สูญเสียชีวิตไป ก่อนที่สันติภาพจะกลับคืนมา"
บางตอนจากคำนำ โดย พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)

ภาพการเดินทางของกองกำลังบางส่วนในพลพรรคเสรีไทย
เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ ณ ถนนราชดำเนิน
โดยมี นาย ปรีดี พนมยงค์ เป็นประธานรับการคำนับ

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล
นาย ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
(๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓)